Ivan Klajn

REČNIK JEZIČKIH NEDOUMICA

Četvrto, prerađeno i dopunjeno izdanje

O NAMENI I UPOTREBI REČNIKA

Cilj je ovog rečnika da na što sažetiji i pregledniji način pomogne u teškoćama i dilemama koje se javljaju pri svakodnevnom izražavanju. Sastavljen je na osnovu postojeće norme i predloga iznetih u stručnoj lingvističkoj literaturi. Za razliku od nekih ranijih priručnika, rečnik se ne ograničava na pravopis i izgovor, nego se bavi i pitanjima značenja, gramatike i upotrebe reči. Otuda nisu sistematski popisivane reči sa određenim „teškim" glasovima (*č* i *ć*, *h*, *j* i slično), među kojima je podosta retkih i nepotrebnih, već se težilo da se odaberu oni izrazi, oblici i konstrukcije koji stvarno zadaju teškoće u jezičkoj praksi našeg doba. Posebna pažnja poklonjena je novijim rečima i imenima koja se redovno javljaju u štampi. Akcenti nisu beleženi, budući da je njihovo normiranje i teorijski i tehnički neizvodljivo u priručnicima ovog obima. Ijekavski oblici davani su samo u onim slučajevima kad postoji kolebanje, ili kad se u istom slogu javljaju i drukčije obličke neizvesnosti.

Tip upotrebljenih slova (obična, polucrna, kurzivna) nema veze s pravilnošću ili nepravilnošću pojedine reči. Za svaki oblik treba smatrati da je dobar ukoliko nije drukčije rečeno.

Izvestan broj pojmova obrađen je pod opštim nazivom, koji je štampan velikim slovima, npr. DATUMI, GENITIV MNOŽINE, IMENA NARODA i sl. Većina odrednica data je u obliku zasebne reči, ali ima i takvih koje se odnose na pojedini glas ili slovo, na početak ili završetak reči. Stoga, ako se u rečniku ne nađe određena reč, treba potražiti njen sufiks ili završni deo: *dermatitis* pod *-itis*, *kupreški* pod *-ški*, *preneti* pod *-neti*, itd.

IVAN KLAJN

NAPOMENA UZ ČETVRTO IZDANJE

U ovom izdanju dodato je blizu 500 novih odrednica, a mnoge druge su prerađene i dopunjene. Izbačene su odrednice koje su se odnosile isključivo na hrvatsku varijantu.

Pravopisna tumačenja usklađena su s novim Pravopisom Matice srpske (1993), uz izvesna mala odstupanja koja su naznačena kao takva. Za pojedine reči i dalje se upućuje na Pravopis iz 1960. godine (skraćenica P 60), budući da je on imao znatno obimniji rečnik, a da su njegova osnovna načela zadržana i u novom Pravopisu.

SKRAĆENICE

dat. – dativ
engl. – engleski
fr. – francuski
gen. – genitiv
gr. – grčki
ijek. – ijekavski
izg. – izgovara se
ital. – italijanski
knjiž. – književni
lat. – latinski
m. – muški
mn. – množina
nem. – nemački
P – *Pravopis srpskoga jezika*, priredili M. Pešikan, J. Jerković i M. Pižurica, Matica srpska, Novi Sad 1993.
P 60 – *Pravopis srpskohrvatskoga književnoga jezika*, Novi Sad – Zagreb 1960.
port. – portugalski
PR – Pravopisni rečnik (u Pravopisu iz 1993)
PR 60 – Pravopisni rečnik (u Pravopisu iz 1960)
sh. – srpskohrvatski
sr. – srednji
šp. – španski
um. – umesto
up. – uporedi
v. – vidi
ž. – ženski

A

a, nepostojano: v. *NEPOSTOJANO a.*

-a (IMENA). Imena kao Pera, Iva, Bora, Miša itd. menjaju se kao i imenice ž. roda na *-a:* od Pere, Peri, za Peru itd. U ijek. krajevima ova imena glase Pero, Ivo itd. i imaju dvojaku promenu (v. *-o*). Francuska muška imena na *-a* bolje je menjati kao imenice m. roda: Mara *(Marat)*, Maraa *(Marata)*, Marau *(Maratu)* itd. Ipak se za pojedina imena uobičajila promena kao u ž. rodu: Dima, Dime, Dimi, Dimin (ali pri izvornom pisanju *Dumas, Dumasa, Dumasu, Dumasov*). V. *-e (FRANCUSKO).* V. i *IMENICE MUŠKOG RODA NA -a; SKRAĆENICE NA -a.*

aa. Dvostruko *a* javlja se u imenima kao Baas (v. to), Baal (fenički bog), Varlaam (iz srednjovekovne književnosti), „Haarec" (izraelski list), Čaadajev (ruski književnik: neopravdano P 60 sažima ovo ime u Čadajev).

ABC: v. *Ej-Bi-Si.*

Abdulah: v. *VOKATIV.*

Aboridžini (ne *Aboridžani:* engl. *Aborigines*). Potreban izraz, pod uslovom da se ne upotrebljava kao zajednička imenica umesto *urođenik* ili *starosedelac,* nego s velikim slovom kao nacionalno ime australijskih domorodaca.

ad (podzemni svet), *adski:* bolje *had, hadski.*

adhezija, *adhezivan, adhezioni, adherentan* (ne *ath-*).

adresant znači *pošiljalac* (pisma i sl.); primalac je *adresat.*

aero- uvek sastavljeno: *aeroklub, aeromiting, aerozagađenje* itd.

Afganistan, *afganistanski* su pravilniji oblici, ali se kod nas upotrebljavaju samo Avganistan, *avganistanski.* Termin Afgani (Avgani) ili Afganci (Avganci), koji označava najbrojniju naciju na području Av-

ganistana, treba razlikovati od termina Afganistanci (Avganistanci) – stanovnici ili državljani Avganistana.

aga i *beg*. Za prave age i begove (istorijske ličnosti) titula se posle imena piše s crticom: *Smail-aga, Mehmed-aga, Ibrahim-beg, Gazi Husrev-beg* itd. Ako se dodaje samo iz poštovanja ili u šali, piše se sastavljeno s imenom: *Avdaga, Suljaga, Omeraga, Mehmedbeg* itd.

agro- spojeno: *agrokombinat, agrotehnika* itd.

Aguilar, Aguirre (šp.) izgovara se Agilar, Agire.

Ahilej (bolje), ali i Ahil: samo ovo drugo u izrazu *Ahilova peta.* (Pravopis ne daje osnova za pisanje malim slovom *ahilova peta.*)

Aiša i Ajša.

ajatolah, mn. *ajatolasi.*

ajde, *ajd* (bez apostrofa). V. *hajde.*

ajvar, obično nego *hajvar.*

Ajzenštajn, ne Ejzenštejn. V. *RUSKA IMENA.*

a kamoli.

Akino *(Aquino)*, ne Akvino; Benigno *(Benigno)*, ne Beninjo; Korason *(Corazón)* Akino.

Akira (Kurosava, japanski reditelj): ne Akiro.

akord: gen. mn. *akordâ* i *akorada.*

aksiom i *aksioma.*

akt: množina je *aktovi* u značenju „slika nagog tela", *akti* u (retkom) značenju „čin, postupak", *akti* (m.) ili *akta* (sr.) u značenju „spisi". Poneki gramatičari su bez stvarnog razloga zabranjivali oblik *akta*, preuzet iz latinskog, zahtevajući da se kaže „staviti u *akte*" i sl.

aktuelan, *aktuelnost,* obično nego *aktualan, aktualnost.*

akvarijum i *akvarij.*

ala (aždaja, čudovište) obično i bolje nego *hala.*

alapljiv ne nego *halapljiv.*

alatka, dat. *alatki*, gen. mn. *alatki.*

alfa: *alfa zraci, alfa čestice* (crtica neobavezna); *alfa, beta* i *gama zraci* (bez crtice). V. *CRTICA 5, 6.*

alga, dat. *algi*, gen. mn. *algi* i *algâ.*

alibi (mn. *alibiji*) znači prvenstveno „dokaz da se u vreme izvršenja krivičnog dela okrivljeni nalazio na drugom mestu". Prošireno značenje „izgovor" ili „opravdanje" nastalo je u američkom engleskom i danas se prenelo i u druge jezike, ali ga strogi stilisti ne odobravaju.

alijansa; *Sveta alijansa.*

Alitalija (*Alitalia,* vazduhoplovna kompanija): ne Al Italija.

alka (dat. *alci*, gen. mn. *alki*), obično nego *halka; Sinjska alka, alkar* uvek bez *h.*

alko-test (s crticom prema P).

alo i *halo* (telefonski poziv).

Alpi, u Alpima i Alpe, u Alpama.

alternativa. Ovu reč u načelu treba upotrebljavati samo kad su posredi dve mogućnosti, npr.: „Druga alternativa izgleda nam prihvatljivija". U rečenicama kao „Postoji još nekoliko alternativa", a pogotovu u spoju „jedina alternativa", bolje je upotrebiti drugu imenicu: *mogućnost, rešenje, izlaz, put,* ili odskora popularni anglicizam *opcija.*

alva: v. *h.*

Aljehin (uobičajeno, mada je ruski izgovor Aljohin).

am, *amajlija, amal, amam:* v. *h.*

Amazonka, dat. Amazonki (u grčkoj mitologiji), s malim *a* u značenju „ratoborna žena".

ambar, bolje nego *hambar.*

američki: v. *Indijanci.*

amino-kiselina, *amino-grupa.*

amoralan znači „kome nedostaje osećanje morala"; nije isto što i *nemoralan* (poročan, pokvaren).

Amundsen, ne Amundzen.

analgezija, *analgetik; analgetički* (ne *analgezički*).

anali. Ova imenica ima samo množinu; pogrešno je „anal" u ukrštenim rečima.

analizirati i *analizovati* podjednako su dobri oblici.

Ančica, Ančicin: v. *-čica.*

Andaluzija, *andaluski* (bolje nego *andaluzijski*), Andalužanin, -anka (ne Andaluzijac, -ijka).

Andi, u Andima, ređe Ande, u Andama; *andski.*

anđelski i *anđeoski.*

aneksija: glagol je *anektirati.*

angažman: u prenosnom značenju (politički, društveni a., a. pisca i sl.) bolje je reći *angažovanost* ili *angažovanje.*

Anglo-Amerikanci (=Englezi i Amerikanci); *anglo-američki* i *anglo-amerikanski.* Sastavljeno pisanje Angloamerikanci, *angloamerički, -ikanski* dopušta se kad je značenje „Amerikanci engleskog porekla".

anglofon (koji govori engleski), bolje nego *anglofonski.* Up. *frankofon.*

Anglosaksonci, *anglosaksonski.* Pored osnovnog značenja (nekadašnji stanovnici Engleske), kod nas i u drugim evropskim jezicima upotrebljava se i u značenju „narodi engleskog jezika".

ansambl, gen. mn. *ansambala.*

Antarktik, *antarktički.*

antedatirati i *antidatirati* (staviti raniji datum od pravog).

anti- se piše sastavljeno: *antialkoholičar, antitalenat, antiistorijski* itd. S crticom samo ispred imena *(Anti--Diring)* i ispred ponovljenog prefiksa, npr. *anti-antinuklearci.*

Antihrist; s malim *a* u opštem značenju „bezbožnik, nevernik".

antivladin v. *međuvladin.*

Antoan (fr. *Antoine*), ne Antuan. V. *-oa.*

Antoanet(a) (fr. *Antoinette*), Antonijeta (ital. *Antonietta*) i Antonela (ital. *Antonella*). Ne postoji ime Antoanela.

Antonio, Antonioın, Antoniov (ne *-ijem, -ijev*): v. *-io.*

Antverpen (flamanski) i Anvers (francuski) ravnopravne su varijante, mada je kod nas prva običnija.

ao i -o: v. SAŽETI SAMOGLASNICI.

-aoc pogrešno, treba *-alac (slušalac, gledalac, čitalac, poznavalac, pregalac* itd.; genitiv mn. *slušalaca, gledalaca, čitalaca* itd.) Up. *-ioc.*

apendicitis, ne *apendicit.*

APOSTROF se stavlja umesto jednog ili više izostavljenih slova: *al', il', je l', 'oću, vi'š, gos'n, izvol'te,* itd. Ne stavlja se u rečima *s, k, nek,* u krnjim oblicima infinitiva *(radit, čitat, doć)* i glagolskog priloga sadašnjeg *(tražeć, znajuć)*, niti u starinskim oblicima kao *međ* (od *među*), *nit* (od *niti*), *rad* (od *radi*). Ne upotrebljava se ni pri sažimanju samoglasnika (v. to). Vidi i: *de; le.*

a priori (dve reči u latinskom; po PR sastavljeno, *apriori*); *aprioran, apriornost, aprioristički, apriorizam.* Suprotno: *a posteriori.*

apsces, ne *apces.*

apscisa, ne *apcisa.*

Apulija, pokrajina na jugoistoku Italije; ne treba kod nas upotrebljavati ital. oblik Pulje *(Puglie).*

arabeska: kao *groteska* (v. to).

Aragon, bolje nego Aragonija; *aragonski.*

arbitar, *arbitra* (zloupotrebljava se u sportskim izveštajima umesto običnijeg „sudija"). Ne *arbiter,* osim kao latinizam: Petronije Arbiter (rimski pisac), *arbiter elegantiarum* (izg. elegancijarum), naziv za otmenog čoveka ili kicoša.

arčiti: bolje *harčiti.*

Argonaut i argonaut: v. *MITOLOŠKA IMENA.*

arhibiskup: pogrešno um. *nadbiskup* (v. to); *arhiepiskop* (bez *j* jer je složena reč); *arhijerej, arhijerejski.*

arhiv i *arhiva* u značenju „zbirka dokumenata" i odeljenje ustanove u kome se čuvaju službeni spisi"; samo *arhiv* kao naziv naučne ustanove ili ime stručnog časopisa.

Arkanzas *(Arkansas)*: u engleskom se izgovara Arkenso, ali je kod nas uobičajen izgovor Arkanzas (kakav je nekada postojao i u SAD).

Arktik, *arktički.*

Arlekin ili Arlekino (lik iz ital. komedije); *arlekin* ili *harlekin* (lakrdijaš).

Armen itd.: v. *Jermen.*

arterioskleroza.

arteski (bunar), bolje nego *arteški;* pogrešno je *arterski.*

artikl i *artikal*; gen. množine *artikala.*

artiljerija (ne *artilerija*), *artiljerijski, artiljerac.*

asfalt, *asfaltni, asfaltirati, asfalter,* ne *asvalt* itd.

asimilirati i *asimilovati* podjednako su dobri oblici.

aspekt: *iz aspekta* (nečega), bolje nego *sa aspekta.*

Astek (ne Actek); mn. Asteci (ne Acteki); *astečki* (ne *asteški*).

astma, *astmatičan, astmatičar.*

asura, *atar:* v. *h.*

atelje (m. roda), mn. *ateljei.*

atentat. Nije dobro „pokušaj atentata", jer sama reč *atentat* (od lat. *attentare* – pokušati) ima prvobitno značenje *pokušaj ubistva.*

Atina (grad); (Palada) Atena (boginja).

Atlantik, *atlantski; Atlantski okean; Atlantski pakt* (v. *NATO*).

atmosfera, *atmosferski,* ne *atmosvera, atmosverski.*

atrijum i *atrij.*

audio-: po analogiji sa *radio,* najbolje ga je pisati s crticom: *audio-uređaj, audio-kaseta, audio-vizuelan* itd.

auditorij(um) znači *slušaonica* ili *slušalačka publika.* Nije dobro primenjivati ovaj izraz na gledaoce televizije ili sportskih priredaba, umesto *publika* ili *gledalište.*

Augzburg, *augzburški* (po novom Pravopisu: po P 60 bilo je Augsburg).

Australija: Australijanac, -ijanka, *australijski,* ređe Australac, -alka, *australski.*

Austrougarska ili *Austro-Ugarska* (P, u tački 49 f (1), dopušta oba oblika, uz napomenu da je „logičnije spojeno pisanje"). Pridev je *austrougarski,* bez crtice; *Austrougarska monarhija, Austrougarska carevina* (s velikim A).

autarhija. Većina rečnika razlikuje *autarhiju* (samovladu, samovlašće) od *autarkije* (privredne samodovoljnosti, nezavisnosti od uvoza tuđih proizvoda). Prva reč složena je s

grčim *árhein*, „vladati", druga s grčkim *arkēin*, „biti dovoljan".

auto: m. roda; množina je obično *auta* (sr. rod), ali je bolje upotrebiti puni oblik *automobili.*

auto-: piše se sastavljeno kad znači „sopstven", „sam sebi", npr. *autobiografija, autoportret, autogol.* S crticom se piše u značenju „automobilski", npr. *auto-trke, auto-delovi, auto-servis.* Ipak, za reči koje se osećaju i izgovaraju kao jedinstvene, npr. *autoput, automehaničar, autostop, autostoper(ka),* P daje prednost spojenom pisanju.

AUTOMOBILSKE MARKE: v. *MARKE.*

auto-moto: samo s jednom crticom, u spojevima kao *auto-moto klub, auto-moto savez* i sl. (veliko A kad je naziv određene organizacije).

Avar i Avarin; mn. Avari.

Avganistan, itd.: v. *Afganistan.*

avio-karte, *avio-mehaničar, avio-saobraćaj* itd. U nekim rečima, npr. *avioflota, aviopark*, P propisuje sastavljeno pisanje, „zavisno od objedinjenosti akcenta i značenja".

AVNOJ, AVNOJ-a i Avnoj, Avnoja; *avnojski*, bolje nego *avnojevski.*

azbestni.

Azija: Azijac, Azijka, *azijski* (danas običnije) i Azijat, Azijatkinja, *azijatski* (obično s prizvukom primitivnosti, varvarstva i sl.).

B

b: vidi *v.*

Baas (arapska stranka): ne treba pisati BAAS, jer nije skraćenica.

baba: *baba Mica,* ali *baba-Mice, baba-Micin* itd. (ili sve bez crtice): v. *CRTICA UZ IMENA.*

Babaroga (ličnost iz bajke) i *babaroga* (kao zajednička imenica).

babun: pogrešno se javlja u prevodima s engleskog (engl. *baboon*) umesto naše reči *pavijan.*

bacil, ne *bakcil.*

Bačka Palanka, Bačka Topola, Bačko Petrovo Selo, *bačkopalanački, bačkotopolski.*

Bačvold ne nego Bakvold (v. to).

badminton i *bedminton;* ne *badmington.*

Badnji dan; Badnjak (=Badnji dan); *badnjak* (hrastova grana).

Bahama ili Bahame (ili Bahamska ostrva), bolje nego Bahami. Up. *Bermuda.*

Bajram; Kurban-bajram; Ramazanski bajram.

baka, dat. *baki.*

bakcil ne nego *bacil.*

Baku, iz Bakua, u Bakuu.

Bakvold, Art *(Art Buchwald):* ne Bačvold, Buhvald.

Balaton (ne Balatonj): može se upotrebiti i naš naziv Blatno jezero (mađarsko ime takođe dolazi od slovenske reči *blato*).

Balkansko poluostrvo.

balsam, *balsamovati (balsamirati)* i *balzam* itd.

Bangi (glavni grad Centralnoafričke Republike); „Bangui" je francuska grafija.

Bangkok, *bangkočki* (ne *bangkoški, bankoški*).

banka, dat. *banci,* gen. mn. *banaka.*

banknota.

Banjaluka (Banjaluke, Banjaluci), Banjalučanin, -anka, *banjalučki;* danas retko Banja Luka (Banje Luke, Banjoj Luci), Banjolučanin, -anka, *banjolučki.*

BANJE. PR razlikuje „Vrnjačka Banja" (naselje) i „Vrnjačka banja" (banja); malim slovom „banja Koviljača" i sl.

barijum i *barij; barijum-sulfat* itd.

Barimor *(Barrymore),* ne Barimur.

barka, u *barci,* gen. mn. *barki.*

Barnard *(Christian Barnard),* ne Barnar.

barokomora.

Barselona je najtačnija transkripcija za šp. *Barcelona.*

Barton, uobičajena transkripcija za engl. *Burton;* tačnije bi bilo Berton. Up. *Tarner.*

Bask, Baski, ne Baskijac, Baskijci. Pridev *baskijski* je rđavo skovan (v. *-ijski*) ali mu nema zamene. *Baskijski zaliv:* pogrešno um. Biskajski zaliv.

Baščaršija i *Baš-čaršija* (u Sarajevu); s malim *b* u značenju „glavni trg"; *baščaršijski* (spojeno).

baš upravo pleonazam, treba samo *baš* ili samo *upravo.*

bata: *bata Đole,* ali *bata-Đoleta, bata-Đoletov* itd. (ili sve bez crtice): v. *CRTICA UZ IMENA.*

Bazedovljeva bolest, ne Bazedova.

bazen je uobičajeno kod nas: pravilnije bi bilo *basen* (od fr. *bassin*), u svim značenjima.

bazuka, dat. *bazuki* (retko *bazuci*).

BBC po mogućstvu treba pisati latinicom, kao engl. skraćenicu (u padežima: BBC-ja, BBC-ju itd.) ili prema izgovoru Bi-Bi-Si, Bi-Bi-Sija itd. Isto važi i za nazive američkih televizijskih mreža NBC (En-Bi-Si), CNN (Si-En-En) itd.

BCG: v. *be-se-že.*

bdeti, ijek. *bdjeti; bdim, bdiš,* oni *bde; bdeo, bdela,* ijek. *bdio, bdjela; bdenje,* ijek. *bdjenje: bdeći; (pro)bdevši,* ijek. *(pro)bdjevši.* Dopušteni su i oblici *bdijem, bdiješ,* oni *bdiju, bdijući, bdijenje.*

Beč: instrumental Bečom; Bečanin, Bečanka ili Bečlija, Bečlijka (Bečlika).

beduin (malo *b*, jer nije narodnost).

beg: v. *aga.*

begati (ijek. *bjegati*) umesto *bežati (bježati)* ne smatra se za knjiž. oblik.

Bejsi, Kaunt *(Count Basie),* ne Bejzi; Bejsi, Širli ne nego Besi (v. to).

Bejsinger *(Kim Basinger),* ne Bejsindžer.

bejzbol, bolje nego *bezbol* (po P).

bekhend (u tenisu), ne *bekend.*

bekstvo, ne *begstvo.*

Bela kuća (u Vašingtonu).

beleška, dat. *belešci,* gen. mn. *beležaka,* bolje nego *beleški.* Ijek. *bilješka.*

beleti se, *beleo se,* ijek. *bijeljeti se, bijelio se, bijeljela se; beliti* (činiti belim), *belio,* ijek. *bijeliti, bijelio, bijelila.* V. *-iti.*

ben: v. *el.*

beo: ijek. je *bijel* i (ređe) *bio*; komparativ *bjelji* (ne *bjeliji).*

Berane, ž. rod množine: u Beranama.

beriberi, *beriberija* (bolest).

Berkšajr pogrešno: *Berkshire* se u Engleskoj izgovara Barkšir, u SAD Berkšir.

Berlinski zid.

Bermingem *(Birmingham),* bolje nego Birmingem.

Bermuda ili Bermude; P dopušta i m. oblik Bermudi, „kao Baleari i sl.".

Bernard, Bertrand: u francuskom krajnje *d* je nemo (Bernar, Bertran), u engleskom se izgovara (npr. *Bertrand Russell* – Bertrand Rasel).

Berns (engl. *Burns*). Drugo je prezime Barns *(Barnes).*

Bernstein kao nemačko prezime izgovara se Bernštajn, kao američko Bernstajn ili Bernstin.

besan, *bešnji, najbešnji.*

be-se-že, *be-se-žea* ili (po francuskom, samo latinicom) BCG, BCG-a. Up. BBC; DDT.

Besi, Širli *(Shirley Bassey),* ne Bejsi.

besprizoran znači samo „koji je bez nadzora, napušten". Besmisleni su spojevi kao „besprizorna izjava", „besprizorno ponašanje" i sl.

bestraga (npr. *idi bestraga, bestraga ti glava, bestraga daleko*). Neki put (npr. s glagolom *otići*) ima gotovo istu vrednost kao i *bez traga.*

bestseler.

Beti Dejvis *(Bette Davis),* ne Bet.

bez-. U prefiksu *bez-, z* se uvek prilagođava sledećem suglasniku ili se stapa s njim: *beskamatni, besteżinski, bescarinski, beshleban* (ne „bezkamatni" itd.); *beščulan, beščašće* (ne „bezčulan"); *besadržajan, besubjekatski, bestrastan* (ne „bezsadržajan" itd.); *bezemljaš, bezakonje* (ne „bezzemljaš"); *bežučan, bežičan, beživotan* (ne „bezžučan" itd.); *bešavan, bešuman* (ne „bezšavan") itd.

bezbednostan, *-sna, -sno; bezbednosna situacija* (ne „bezbedonosna").

bezbol i *bejzbol.*

bez da, nedopušteno u knjiž. jeziku. „Ušao sam u avion bez da mi je iko pregledao prtljag" - treba: a da mi niko nije pregledao prtljag. „Otputovali su bez da su utvrdili šta je

posredi" – treba: ne utvrdivši šta je posredi.

bez daljeg: bolje bez *oklevanja, odmah, svakako* i sl.

BEZLIČNI GLAGOLI: v. *se.*

bezmalo (gotovo, umalo).

beznačajan: v. *značajan.*

bez obzira. Gramatičari zahtevaju da se između ovog izraza i rečenice koja sledi uvek umeće *na to*, npr. „Bez obzira na to što je predlog zakasnio...", „Bez obzira na to da li se ostali slažu ili ne...". U praksi se ovo *na to* vrlo često izostavlja zbog glomaznosti. Up. *s obzirom na.*

bez sumnje.

biatlon (bez *j* jer je složena reč).

Biblija (veliko B).

bicikl, gen. mn. *bicikala* (bolje) ili *biciklâ.*

BiH (Bosna i Hercegovina).

bih, *bismo, biste* u oblicima pogodbenog načina ne smeju se zamenjiva sa *bi*: „Da znam, rekao *bih* vam"; „Mi *bismo* hteli da uđemo"; „Kad *biste* čekali, pogrešili *biste".*

Bihać, *bihaćki;* Bihaćanin, Bihaćanka, običnije nego Bišćanin, Bišćanka.

bij, *bijmo, bijte,* a isto i *ubij, nabij, prebij, probij, pribij, zabij, odbij, razbij, izbij,* itd. V. *ZAPOVEDNI NAČIN.*

bijel: v. *beo.*

Bijeljina, ne Bjeljina.

bijenale (izložba koja se održava svake druge godine). M. roda, u množini obično sr. roda *(bijenala).* S velikim početnim slovom ako označava određenu izložbu (npr. *Bijenale u Veneciji*).

Bik Koji Sedi (indijanski poglavica): bolje Sedeći Bik, prema P.

Bilbao, Bilbaoa, u Bilbaou (bolje nego Bilbaa, Bilbau).

Bileća, u Bileći (ž. rod); *bilećki;* Bilećanin, -anka.

bilion je hiljadu milijardi, ili milion miliona; pod američkim uticajem često se pogrešno upotrebljava umesto *milijarda* (hiljadu miliona).

bilo odvojeno: *bilo ko, bilo kakav, bilo gde, bilo šta; bilo za šta, bilo s kim,* itd.

bio- sastavljeno: *biodeterdžent, biohemija, biostanica* itd. Samo za *bio-bibliografija* P dopušta i pisanje s crticom, radi boljeg razdvajanja dva prefiksa.

Biograd na Moru.

bioskobdžija (familijarno).

Birmingem *(Birmingham),* uobičajeno: tačnije bi bilo Bermingem.

bismo, *biste:* pogrešno „Mi bi mogli", „Da li bi hteli da dođete" i sl. V. *bih.*

bista: v. *spomenik.*

bitisati, reč turskog porekla, prvobitno je značila „propasti, proći" (osobito u izrazu *bilo i bitisalo*); danas je definitivno primljena u značenju „živeti, postojati, bivstvovati".

bitka, *bici i bitki* (v. *-tka*), gen. mn. *bitaka; Kosovska bitka, bitka na Kosovu* (v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI*).

Bitolj: v. *Skoplje.*

Bjelovar, Bjelovarac, -arka.

bjelji: v. *beo.*

blagodariti, *blagodaran, blagodarnost,* suvišni rusizmi pored našeg *zahvaliti, zahvalan, zahvalnost.*

bledeti, *bledeo,* ijek. *blijedjeti, blijedio, blijedjela.* Up. *izbledeti.*

bledožut, *bledozelen* itd., uvek sastavljeno.

Blekbern *(Blackburn),* ne Blekburn.

Bliski istok, *bliskoistočni.*

blizak, *bliži, najbliži* (u svim značenjima); pogrešno je u PR „bliskiji".

blizu nije pogrešno u značenju „skoro, gotovo" (npr. *Čekao je blizu dva meseca*).

blomba, blombirati neknjiževno um. *plomba, plombirati.*

bljesak (pored *blijesak*), *blještav, blještati* (pored *bliještati*), *bljesnuti* ijekavski su oblici. Ekavski je samo *blesak, bleštav, bleštati, blesnuti.*

bodi-bilding, *bodi-bilder* (ili samo *bilder*).

Bog, velikim slovom ako se odnosi na hrišćanskog (odn. jevrejskog, muslimanskog) boga i ako ima osobine posebnog imena, npr. *U početku stvori Bog nebo i zemlju.* Malim slovom u uopštenom značenju (npr. *njegova filozofija zapravo je traženje boga*), u ustaljenim izrazima i uzrečicama (*za ime boga, bože pomozi, ne dao bog, krade bogu dane* itd.), a pogotovu ako se odnosi na pagansko božanstvo (*grčki bog rata* i sl.). V. i *BOŽANSTVA; božji.*

bogami (ali *boga ti, boga mu, boga vam* itd.).

bogme i *bome.*

Bogojavljenje (praznik).

Bogorodica: v. *BOŽANSTVA.*

bogzna: *bogzna kakav, bogzna gde, bogzna šta* itd.

bojati se da... pogrešno, kao i *nadati se da* (v. to).

bojazan, *-zni,* ne *bojaznost* (osim u značenju „bojažljivost").

BOJE. Složeni pridevi pišu se sastavljeno ako označavaju prelaznu nijansu, npr. *plavozelen* (na sredini između plavog i zelenog), *beložut, sivomaslinast* itd.; pišu se s crticom kad su boje odvojene, naporedne,

npr. *plavo-zelen* (mestimično plav a mestimično zelen), *crno-beli film, crveno-žuti dres* itd. Pridevi koji označavaju svetliju ili tamniju nijansu pišu se sastavljeno *(otvorenoplav, tamnozelen, svetlosiv, zagasitocrven)*, ali se pri poređenju rastavljaju: *otvorenije plav, zagasitije crven* itd.

boj na Kosovu (malo *b*: v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI*).

Boka kotorska i **Boka Kotorska** (P dopušta oba načina pisanja), dat. Boki, *bokokotorski;* Bokelj, Bokeljka, *bokeljski.*

bolešljiv i *boležljiv:* ovaj drugi oblik vrlo je čest i u ijekavskom, mada bi prema P 60 trebalo tu da glasi samo *bolježljiv.*

Boljšoj teatr (ili *teatar*), *Boljšog teatra, Boljšom teatru.*

bombon (m.) i *bombona* (ž.); *bombonijera* (bolje) i *bombonjera.* Ne *bonbon* itd.

bonton se obično piše sastavljeno; pravopisni priručnici ga ne pominju.

Bordžija (ital. *Borgia*) kod nas je odavno ukorenjen oblik; pravilna transkripcija bila bi Borđa.

borilac (*borioca,* gen. mn. *borilaca*) znači što i *borac:* danas se najviše upotrebljava pridev *borilački* (borilački sportovi: boks, rvanje, mačevanje, džudo, karate itd.).

bormašina, „bolje nego bor-mašina" (P).

Bornmut *(Bournemouth):* v. *Portsmut.*

bosanskohercegovački (koji se odnosi na državu Bosnu i Hercegovinu), *bosansko-hercegovački* (koji se tiče Bosne s jedne i Hercegovine s druge strane). V. *SLOŽENI PRIDEVI.*

BOŽANSTVA. Imena božanstava pišu se velikim slovom: Posejdon, Hera, Jupiter, Perun, Buda, Hristos itd.; tako i Savaot, Jehova, Gospod, Svevišnji, Bogorodica, Gospa, Alah. Za *Bog* v. tu odrednicu. U višečlanim ustaljenim nazivima piše se veliko slovo prve reči *(Sveta trojica, Duh sveti)* osim ako naziv sadrži ime, npr. *sveta djev(ic)a Marija, sveti Kuzman i Damjan, prepodobni mučenik Teodosije.* V. i: *MITOLOŠKA IMENA; sveti.*

Božić.

Božić-Bata, Božić-Bate itd. (crtica neobavezna).

božji i *božiji;* ne *B-*, osim u crkvenim tekstovima (P, tačka 15 i 38).

Brazil, *brazilski,* Brazilac, Brazilka. Nekadašnji oblici Brazilija, *brazilijanski,* Brazilijanac, -anka danas se upotrebljavaju samo za grad Braziliju (prestonicu Brazila od 1960).

Brčko, iz Brčkog(a), u Brčkom(e); Brčanin (ili Brčak), Brčanka.

brejkdens.

Breša (*Brescia,* Italija), ne Brešija.

Bretanja, Bretonac, Bretonka, *bretonski.*

brže-bolje i *bržebolje* (po P).

brigadir i *brigadist(a):* obe reči znače „član radne brigade". Pored toga, *brigadir* u stranim armijama označava ili je označavalo razne rukovodeće činove, od podoficira do brigadnog generala (tako i kod nas u nekadašnjoj crnogorskoj vojsci). *Brigadist(a)* se u novije vreme upotrebljava i za pripadnike terorističkih organizacija kao što su ital. Crvene brigade *(Brigate rosse).*

brijati (se), *brijem (se), oni (se) briju;* ne *brijam* itd.

briljantan, ne *brilijantan; brilijant, brilijantski* (uobičajeno, mada je i tu bolje *briljant, briljantski*).

Brisel *(Bruxelles),* Brisela, u Briselu; ne Brisla, Brislu.

Brižit *(Brigitte)* ili Brižita; Brižite, Brižiti itd. V. *-e (FRANCUSKO).*

Brjus ne nego Brus (v. to); Brjuster ne nego Bruster *(Brewster).*

brojan se može upotrebiti i u smislu *mnogobrojan.* Neki put je i pogodnije od ovog drugog prideva, naročito pri poređenjima *(sve brojniji, manje brojan, najbrojniji).*

BROJEVI (pisanje). Prema Pravopisu, višečlani brojevi (osnovni i redni) pišu se rastavljeno, npr. *sto četvrdeset devet, hiljadu šest stotina sedamdeset peti* itd.; tako i *dve stotine, tri stotine,* itd. do *devet stotina* (ali sastavljeno složenice *dvesta, trista... devetsto* i *dvestoti, tristoti... devetstoti*). Od ovog pravila postoje dva izuzetka koje Pravopis ne pominje, ali se mogu izvesti iz pojedinih primera u PR 60. To su: (1) Sastavljeno se pišu redni brojevi u kojima je na drugom mestu broj stotine, hiljade ili miliona: *šeststoti, dvehiljaditi, tromilioniti, stohiljaditi, dvestahiljaditi, stomilioniti* itd. (2) Sastavljeno se piše i imenitelj razlomka: *dvadesetpetina* (1/25; up. *dvadeset petina* = 20/5), *dve četrdesettrećine* (2/43), itd.

S crticom se pišu spojevi od dve reči koji označavaju približnu vrednost: *pet-šest, troje-četvoro, desetak-dvadesetak, dan-dva, reč-dve* itd.

V. i: *SLOŽENICE S BROJEM; CIFRE; TAČKA UZ CIFRE.*

BROJEVI (promena). Osnovni brojevi od *pet* naviše nepromenljivi su u srpskohrvatskom. Brojevi *dva* (ž. *dve,* ijek. *dvije*), *tri, četiri* još su zadržali izvesne padežne oblike, i to: za genitiv *dvaju* (m. i sr. rod), *dveju,* ijek. *dviju* (ž. rod), *triju, četiriju;* za dativ, instrumental i lokativ *dvama* (m. i sr. rod), *dvema,* ijek. *dvjema* (ž. rod), *trima, četirima* (zastarelo je *četirma*). Pos-

le predloga se i ovi brojevi najčešće upotrebljavaju kao nepromenljivi, npr. *između dve vatre, sa četiri prsta;* kad nema predloga, u knjiž. jeziku se preporučuje promena po padežima, npr. *odnosi dveju zemalja, dogovor dvaju predsednika, uz učešće triju fabrika* (bolje nego: *odnosi dve zemlje* itd.).

Zbirni brojevi *dvoje, troje, četvoro, petoro* itd. imali su u starijem jeziku mnoštvo različitih padežnih oblika, ali se danas gotovo uvek upotrebljavaju kao nepromenljivi (žena *s troje dece* i sl.). Donekle su se sačuvali samo oblici genitiva *dvoga, troga* i dativa *dvoma, troma (Od tog dvoga moramo nešto izabrati, Njima troma nisu dali ništa* i sl.); u množini se još upotrebljava srednji rod *dvoja, troja, četvora* itd. (*dvoja kola, četvora vrata* i sl.).

BROJEVI (slaganje s imenicom i glagolom). Uz brojeve sa *jedan* na kraju, imenica i glagol se upotrebljavaju u jednini: „Javio se trideset jedan kandidat", „Prošla je sto jedna godina". Uz brojeve *dva, tri, četiri* i sve složene brojeve sa 2, 3, ili 4 na kraju, imenica i glagol su u obliku dvojine: „Javila su se trideset tri kandidata", „Prošle su sto dve godine", „Spasla su se 54 čoveka". Uz brojeve od *pet* pa naviše glagol je u srednjem rodu, a imenica u genitivu množine: „Javilo se trideset sedam kandidata", „Spaslo se 55 ljudi". Nije pogrešno ni ako se glagol u rodu i broju slaže sa subjektom: „Tih pet godina brzo je prošlo" ili „... brzo su prošle", „Primljeno je svih 29 pripravnika" ili „Primljeni su svih 29 pripravnika".

Uz brojne imenice na *-ica* upotrebljava se imenica u genitivu množine *(trojica ljudi, pismo četvorici studenata)* odnosno genitiv zbirne imenice *(šestorica braće);* glagol je u obliku dvojine ili množine m. roda: *Iz naše čete ostala su dvojica* ili *...ostali su dvojica.*

Uz zbirne brojeve *dvoje, troje, četvoro,* itd. glagol je u srednjem rodu: *došlo je njih petoro.* Za oblik imenice v. sledeću odrednicu.

BROJEVI (zbirni). Brojne imenice na *-ica (dvojica, trojica* itd.) upotrebljavaju se samo za muškarce: *dvojica ljudi, četvorica braće, vas petorica, bilo ih je desetorica.*

Oblici *dvoje, troje, četvoro, petoro* itd. upotrebljavaju se danas uglavnom u tri slučaja: (1) za skup muškaraca i žena, npr. *dvoje supružnika, četvoro braće i sestara, desetoro mladića i devojaka, u porodici nas je bilo dvadeset troje;* (2) uz zbirne imenice, npr. *troje dece, petoro jagnjadi, sedmoro gospode, četvoro braće* (pored *sedmorica gospode, četvorica braće,* v. gore); (3) uz imenice koje imaju samo množinu, u kom slučaju se broj obič-

no slaže s imenicom po završetku: *dvoja vrata, troje makaze, sedmora kola.* V. i prethodne odrednice.

brojilac (ne *brojioc*), mn. *brojioci, brojilaca.*

brojka (dat. *brojci*, gen. mn. *brojki*) znači cifra; ne treba je upotrebljavati umesto *broj* (pogrešno je npr. „Inflacija se meri trocifrenim brojkama", treba: trocifrenim brojevima).

bronhitis, ne *bronhit.*

broving, *brovning* (vrsta pištolja) pogrešno um. *brauning.*

bruka, dat. *bruci.*

Bruklin *(Brooklyn), bruklinski:* ne *bruklinški.*

Brus *(Bruce),* Bruster *(Brewster),* ne Brjus, Brjuster.

bruto: *bruto težina, bruto dohodak* i sl. (bez crtice prema P, pogotovu u višečlanim izrazima kao *bruto registarska tona*). V. *CRTICA 4.*

brže-bolje.

bubamara.

bubašvaba.

Bubka (Sergej): po P, tačka 76 f (2), pravilnije je Bupka.

Bučer (engl. *Butcher*), Buč *(Butch)*: ne Bačer, Bač.

BUDUĆE VREME (futur) piše se sastavljeno od glagola na *-ti* (npr. *radiću, pašću*), a odvojeno od glagola na *-ći (naći ću, reći ću, pomoći ću).* Hrvatsko odvojeno pisanje *(radit ću, past ću)* čisto je grafička varijanta, jer je izgovor i u tom slučaju *radiću, pašću.*

budi bog s nama (odvojeno, po P bolje nego *budi-bog-s-nama*); ne *budiboksnama.*

budzašto.

Buenos Ajres (šp. *Buenos Aires*), sa *j*, bolje nego sa *i*; pridev *buenosajreski.*

bugivugi (sastavljeno), *bugivugija,* mn. *bugivugiji.*

Bugojno, *bugojanski,* Bugojanac, -anka.

buka, dat. *buci.*

Bukurešt, *bukureški* i *bukureštanski,* Bukureštanac, -anka.

bulevar: stanujem *na bulevaru,* dolazim *sa bulevara,* ne *u bulevaru, iz bulevara.*

bulka, dat. *bulci.*

bungalov, *bungalova.* Oblici *bungalo* i *bangalo*, koji se nalaze po rečnicima, nikada se nisu upotrebljavali u praksi.

Bunjevac, Bunjevka, dat. -vki; *bunjevački.*

buregdžija, *buregdžijski, buregdžinica.*

burleska: kao *groteska* (v. to).

buržujski i *buržoaski.*

Bušman (ne Bušmanin).

butan-gas.

buter, *puter (putera)* i danas retko *putar (putra)* jednako su dobri oblici (pored domaćeg *maslac* i *maslo*).

C

c latinsko: v. *LATINSKA IMENA.*

-ca. Pri izvornom pisanju imena iz latinice kao *Tosca, Petrarca,* prema tački 101 b Pravopisa, u promeni treba *c* zameniti sa *k:* Toske, Petrarkin, Salamanku itd.

-ca i **-cija:** v. *-nca i -ncija.*

Carsko selo (u Rusiji), bolje nego *Carskoje Selo* (čl. 157 b Pravopisa).

Cavtat, *cavtatski,* Cavtaćanin, Cavtaćanka (ređe Cavtajka).

CBS: v. *Si-Bi-Es.*

cece-muva *(cece-muha, cece-mušica).*

cediljka, dat. *cediljki,* gen. mn. *cediljki* i *cediljaka.*

celo- sastavljeno u složenicama: *celobrojan, celovečernji* itd.

celo vreme: bolje *sve vreme.*

cenkati se i *cenjkati se:* oba oblika su u upotrebi u knjiž. jeziku, mada priručnici obično daju prednost obliku sa *n.*

centar je reč koja se zloupotrebljava u nazivima ustanova: „obrazovni centar" umesto *škola,* „kliničko-bolnički centar" umesto *bolnica,* „tržni centar" kao naziv za veću prodavnicu, „centar za zbrinjavanje dece" umesto *dečji dom* itd. Uvek je bolje upotrebiti specifičan naziv pojedine ustanove. Umesto „naseljeni centar" dovoljno je reći *naselje.*

centimetar, bolje nego *santimetar:* pogrešno je *cantimetar.* Skraćenica *cm* (bez tačke: v. *SKRAĆENICE MERA*).

Centralnoafrička Republika.

Cesarec, Cesarca, Cesarčev.

Cetinje: uobičajeno je *na Cetinju, sa Cetinja,* ali se dopušta i *u Cetinju, iz Cetinja.*

Cezar. Kada je francusko ime *(César)* treba ga transkribovati prema izgovoru Sèzār, Sezára.

CIA: v. *SKRAĆENICE NA -a.*

cicamaca.

cifra je samo pojedinačni znak za pisanje brojeva (0, 1 itd. do 9). Pogrešni su stoga izrazi kao „astronomske cifre", „Zabeležena je cifra od dvadeset hiljada posetilaca" i sl., gde treba reći *broj,* odnosno *iznos, svota, količina* i sl.

CIFRE (pisanje). U sastavu rečenice, manje brojeve (pogotovu one do deset) nije poželjno pisati cifrom: ne „Dolazio je 8 puta" nego „Dolazio je osam puta". Nije uobičajeno počinjati rečenicu cifrom: umesto „46 ljudi je podnelo prijave", „1972. godine se upisao na fakultet" bolje je „Četrdeset šest ljudi...", „Godine 1972. se upisao...". Ne treba mešati cifre i slova u istom broju: ne „115 hiljada" nego ili „115.000" ili „sto petnaest hiljada". Približni brojevi kao „dvanaestak", „sto pedesetak" moraju se pisati slovima, ne „12--ak", „150-tak" i slično. Vidi i: *TAČKA UZ CIFRE; NULA; DATUMI.*

Ciganin: v. *IMENA NARODA.*

cigla: gen. mn. *cigala.*

cijankalijum i *cijankalij.*

cikcak (sastavljeno); *cikcak linija, cikcak kretanje* i sl. (crtica neobavezna: v. *CRTICA 7).*

cilindar, *cilindra,* ne *cilinder.*

cirada i *cerada* (oblik sa *e* bliži je originalu).

civilizacijski (i *civilizacioni*) znači „koji se odnosi na civilizaciju" uopšte; ne valja ga upotrebljavati namesto *civilizovan* ili *kulturan* („civilizacijsko ponašanje" i sl.).

CNN: v. *Si-En-En.*

Cres, *creski,* Crešanin, Crešanka.

crknut (pogrešno): v. *TRPNI PRIDEV.*

crkva, gen. mn. *crkava* (ne *crkvi*).

CRKVE. Zvanični nazivi crkava i verskih organizacija pišu se velikim početnim slovom prve reči *(Srpska pravoslavna crkva, Katolička crkva, Islamska vjerska zajednica),* nezvanični malim *(protestantska crkva).* Nazivi hramova i manastira pišu se malim slovom *(crkva svetog Marka, katedrala u Milanu),* ali sámo ime velikim *(Sveti Naum, Đurđevi stupovi).* V. *sveti; USTANOVE.*

crmpurast (sa *m,* prema P 60 i rečniku Matice srpske). Vidi: *n.*

crnac, *crnkinja, crnče* (uvek malim slovom, kao i *belac, crvenokožac*). V. *IMENA NARODA.*

Crna Gora; *Crna gora* (ime nekoliko planina i visoravni).

Crni kontinent (Afrika): velikim slovom prve reči. Up. *Novi svet.*

crno-beo, *crno-crven* itd. (s crticom za kombinacije dveju boja; spojeno *crnosiv* – nijansa). P dopušta i spo-

jeno pisanje u ustaljenim izrazima kao *crnobeli film, crnobeli televizor.* V. *BOJE.*

crno-žuta (crnožuta) monarhija (=Austrougarska).

crpsti, *crpem,* oni *crpu; crpući; crpao, crpla; crpen.* Dopušta se i *crpiti, crpim,* oni *crpe; crpeći; crpio, crpila; crpljen.*

CRTA (povlaka) ima dvojaku upotrebu: kao znak interpunkcije i kao pravopisni znak. U prvom slučaju označava pauzu (npr.: „Sve je dobro počelo, a sad – vidiš i sam"), izdvaja umetnute delove rečenice („Pod crkvom je – bar se tako priča – zakopano blago"), uvodi nešto neočekivano („Otrča na blagajnu, a kad tamo – mrak"), zamenjuje predikat u naslovima („Zvezda i Partizan – domaćini turnira"), uvodi objašnjenje značenja („lat. *mobilis* – pokretan") ili bliže određenje teme („Fudbal – pravila igre") i označava početak i kraj direktnog govora u dijalozima (– Mene čekate? – upita Vera). – Može poslužiti (kao u ovom primeru) i za odvajanje poslednje rečenice ili grupe rečenica u okviru pasusa.

Ko pravopisni znak, crta ima značenje „do", npr. *10–12 metara, 45–50 stepeni, Frederik Šopen (1810–1849);* takođe označava vezu između dva ili više imena, npr. *put Beograd–Sarajevo–Mostar, Iljf–Petrov, razgovori na relaciji SAD–Egipat–Izrael.* U načelu, crta kao znak interpunkcije odvaja se belinama, a kao pravopisni znak piše se bez razmaka, osim u slučaju kad su jedan ili oba izraza koje crta povezuje višečlani: *utakmica Partizan – Kvins park rendžers, Ivo Andrić (10. IX 1892 – 13. III 1975).* U nekim oznakama naporednih veza, kao *rubrika izgubljeno–nađeno, akcija selo–grad,* pakt *Nemačka–Italija–Japan* i sl., P dopušta pisanje i s belinama i bez njih.

Crtu treba razlikovati od crtice: u našoj štampi redovno se sreću pogrešni oblici kao *Baš – čaršija, kad – tad* i sl. umesto *Baš-čaršija, kad-tad.* U izrazima tipa *hoćeš-nećeš* piše se crtica, ali ako su im sastavni delovi višečlani, PP zahteva upotrebu crte s razmakom: *idi mi – dođi mi, drž – ne daj* (ili bez ikakvog znaka: *hteo ne hteo* itd.), *dvadeset-trideset* ali *dvadeset pet – trideset* itd.

V. sledeću odrednicu; v. i *od; između; NADIMCI.*

crtanka, dat. *crtanki* i *crtanci,* gen. mn. *crtanki.*

CRTICA (u štamparstvu nazvana i diviz ili tire), za razliku od crte, nije znak interpunkcije nego samo pravopisni znak; upotrebljava se u polusloženicama ili za razgrani-

čavanje delova reči. Piše se uvek bez razmaka. P je donekle smanjio upotrebu crtice u odnosu na Pravopis iz 1960.

(1) Ostaje i dalje upotreba crtice u složenim pridevima (v. to), u dvostrukim prezimenima (v. to), posle cifre u složenicama (v. *SLOŽENICE S BROJEM*), ispred nastavka u promeni slovnih skraćenica, npr. *članice MMF-a, u ŽTP-u*, i pri rastavljanju reči na kraju reda (v. to). Za upotrebu crtice uz imena v. sledeću odrednicu.

(2) Crtica se piše u simetričnim spojevima (od dve reči iste vrste koje se uzajamno određuju) kao *marksizam-lenjinizam, kako-tako, tamo-amo, brže-bolje, navrat-nanos, povuci-potegni, rekla-kazala, hoćeš-nećeš* itd. (ali: *idi mi -- dođi mi*, v. *CRTA*) i u približnim oznakama kao *deset-petnaest, godinu-dve*. Ne piše se u izrazima kao *čovek žaba, slikar amater,* jer tu druga reč određuje prvu.

(3) U spojevima dveju imenica od kojih prva, nepromenljiva, određuje drugu, crtica se zadržava u tradicionalnim izrazima kao *spomen-ploča, rak-rana, klin-čorba, žar-ptica, uzor-majka, ćeten-alva,* pa i u novijim ukoliko predstavljaju pojmovnu jedinicu, kao *fiks-ideja, fri-šop, dalaj-lama, general-pukovnik, mas-medij, kvarc-lampa.* Tu spadaju i nazivi hemijskih jedinjenja (v. to). Tamo gde nije u pitanju ustaljeni izraz, nego povremeni susret dveju imenica koje se mogu naći i u drugim kombinacijama, crtica nije obavezna: *džez koncert, rok pevač, pop zvezda, taksi stanica, indigo kopija, šund roman, žiro račun, kolor fotografija, dizel lokomotiva, bantam kategorija, „Sava" centar, Orijent ekspres* itd.

(4) Pisanje bez crtice preporučuje se kad je ispred imenice nepromenljiva reč stranog porekla, pridevskog ili priloškog značenja, npr. *solo tačka, bruto težina, neto zarada, ekspres kafa, instant čorba, gala večera* itd.

(5) Ako je na prvom mestu slovo, crtica se piše, npr. *H-bomba, g-žica,* ali nije obavezna uz imena slova *(alfa čestica, gama zraci)* niti uz skraćenice *(PEN klub, LP ploča).*

(6) Ne treba pisati crticu kada dve ili više nepromenljivih reči određuju imenicu *(pop i rok muzika)* niti kad ista reč određuje dve ili više imenica *(folk pevači i pevačice).*

(7) Ako prvi element složenice već sadrži crticu, ne treba pisati i drugu: *ce-mol akord, djuti-fri šop.* Iz sličnih razloga P preporučuje da se pišu sastavljeno *cikcak, pingpong, dumdum, longplej* itd. (zbog složenih izraza kao *cikcak(-)linija, pingpong(-)turnir* i sl.).

Za spojeve s elementima *auto, moto, foto, kino, radio, video, mini, maksi* v. te reči.

CRTICA UZ IMENA. Kad ličnom imenu prethodi titula, nadimak, oznaka srodstva ili zanimanja, i kada je taj prethodni deo nepromenljiv, P 60 je zahtevao da se crtica piše u svim padežima osim nominativa: *kuma Mica* ali od *kuma-Mice, Čiča Ilija* ali *sa Čiča-Ilijom,* i tako isto *Hajduk-Veljka, Zmaj-Jovi, baba-Ružo* itd.; jednako i u prisvojnom pridevu *(majstor-Dejanov, kuma-Micin).* Prema novom Pravopisu crtica je neobavezna, a ne treba je nikada pisati ako je prva reč sama po sebi nepromenljiva (tj. ako uopšte nema oblika za druge padeže, što biva kod titula stranog porekla): *kir Janju, hadži Jovana, efendi Mitin, s don Perom, o fra Brni, ser Džozefe* itd. V. *don, fra, ser.*

Kada je nepromenljivo ime na prvom mestu a titula na drugom, crtica se piše u svim padežima: *Smail-aga, od Smail-age, Feruz-paša* itd. (v. *aga*).

V. i: *DVOSTRUKA IMENA; DVOSTRUKA PREZIMENA.*

Crvena armija, *crvenoarmejac, -ejski.*

crveneti se, *crveneo se,* ijek. *crvenjeti se, crvenio se, crvenjela se.* Oblik *crveniti,* „činiti crvenim", danas je gotovo potpuno izašao iz upotrebe. V. *-iti.*

crvenokožac, *crvenokošca* (malo *c*). V. *IMENA NARODA.*

crvenosmeđ, *crvenožut* (nijanse); *crveno-žut* (kombinacija dveju boja); *crveno-plavo-bela zastava.*

curiti, *curio, curiće,* ne *cureti* itd.

cvileti, *cvileo,* ijek. *cviljeti, cvilio, cviljela:* ne *cviliti.*

Č

č i *ć:* V. *-ič,* kao i pojedine reči. U italijanskim i španskim imenima treba uvek pisati *č* a ne *ć:* Čelini, Čezare, Čelentano, Činečita, de Amičis, Pučini, Feliče, Beatriče, Vičenca, Vespuči, la Feniče, Pačino itd.; Mačado, Manča, Sančo, Končita, Kamačo, Ečeverija itd. V. i: *JAPANSKA IMENA.*

Čaadajev: v. *aa.*

čačanka (rakija), dat. *čačanki* i *čačanci.*

čajanka, dat. *čajanki* i *čajanci,* gen. mn. *čajanki.*

Čajavec, Čajavca, Čajavčev.

Čakovec, u Čakovcu; *čakovački.*

čak štaviše, pleonazam: treba samo *čak* ili samo *štaviše.*

čar (draž, privlačnost); *ćar* (dobit).

čarka, dat. *čarci,* gen. mn. *čarki.*

čaršav, ne *čaršaf.*

čarter: *čarter aranžman, čarter let* itd. (crtica nije obavezna: v. *CRTICA 3*).

ČASOPISI: v. *IMENA LISTOVA.*

čaura, *iščauriti se, učauriti se, začauriti se,* obično nego *čahura* itd. V. *h.*

čavka, dat. *čavki* (obično nego *čavci,* kako je u PR), gen. mn. *čavki; čavčiji* i *čavčji.*

čelo: v. *na čelu.*

Čelsi *(Chelsea),* ne Čelzi.

čemer (otrov), *ćemer* (pojas za novac).

Černobilj (ne Černobil), *černobiljski.*

čestitka, dat. *čestitki,* obično nego *čestici;* gen. mn. *čestitaka* i *čestitki.* V. *-tka.*

često puta pogrešno, treba *mnogo puta, dosta puta, više puta,* ili *često.*

Češir *(Cheshire),* ne Češajr.

Češka; Češka Republika (ovo drugo samo u zvaničnom ophođenju).

četiri, *četiriju* itd.: v. *BROJEVI (promena).*

četiristo, *četiri stotine, četiristoti; četiri hiljade, četirihiljaditi.*

četvorka, dat. *četvorci* i *četvorki,* gen. mn. *četvorki* i *četvoraka.*

četvoro, *četvorica* itd.: v. *BROJEVI (zbirni).*

četvorodupli pogrešno um. *četvorostruki.* V. *trodupli.*

četvoroiposobni, *četvoroiposatni, četvoroipogodišnji* itd.

četvoro-petoro.

četvrtfinale: sr. roda, češće nego muškog. V. *finale.*

Čezare (ital. *Cesare*), ne Ćezare; naglasak je na prvom slogu.

-čica. Prisvojni pridev od imenica na *-ica* završava se na *-ičin* (*Miličin* i sl.), ali od tog pravila, radi blagozvučnosti, P (tačka 85 c) izuzeo je imenice na *-čica.* Otuda će biti *devojčicin, Ančicin, pevačicin, krojačicin, čičicin* itd.

čiča: kao *čika* (v. to); Čiča Ilija (Stanojević: s velikim Č jer je stalni deo nadimka).

čičica, *čičicin:* v. *-čica.*

čiji god (bilo čiji), *čijigod* (nečiji).

čika: *čika Milan, čika-Milane, čika-Milanov* itd. (ili sve bez crtice: v. *CRTICA UZ IMENA*).

Čileanac (stanovnik Čilea); *čileanac* (učesnik svetskog fudbalskog prvenstva u Čileu).

čileti: kao *iščileti* (v. to).

Čilipi, ne Ćilipi.

Činečita (ital. *Cinecittà*), ne *Ćinećita.*

činilac, ne *činioc*; mn. *činioci, činilaca.*

čipka, dat. *čipki* (običnije nego *čipci,* kako je u PR 60, gen. mn. *čipaka* i *čipki.*

čistiji, *najčistiji,* ne *čišći, najčišći.*

čistoća u materijalnom smislu (kuće, odela i sl.), *čistota* u duhovnom (osećanja, jezika, običaja itd.).

čitaća proba (u pozorištu), ne *čitajuća.*

čitalac (ne *čitaoc*); mn. *čitaoci, čitalaca.*

čitanka, dat. *čitanci,* gen. mn. *čitanki.*

čitulja je cela rubrika posmrtnih oglasa, ili spisak umrlih: um. „Dali smo čitulju u novinama" bolje je „Dali smo posmrtni oglas".

Čivava *(Chihuahua),* savezna država u Meksiku; *čivava* (vrsta psa).

Čivitavekija *(Civitavecchia),* bolje nego *-kja* prema P; ne *Ćivitavekija.*

ČLAN u stranim imenima: v. *NASLOVI.*

čoha (dat. *čohi*) i *čoja; čohan* i *čojan.*

čovečji (bolje) i *čovečiji.*

čovek žaba (bez crtice: v. *CRTICA 2*).

čučećke i *čučećki.*

čudi me (nešto), *to ga je čudilo, zar vas to čudi?* i sl. Stariji jezikoslovci osuđivali su prelaznu upotrebu glagola *čuditi* kao germanizam, zahtevajući da se kaže samo *čudim se, čudio se tome, zar se tome čudite?* itd. Ova zabrana uglavnom je ostala bez dejstva, jer se izgubilo iz vida da gotovo svi glagoli sličnog značenja imaju i povratni i prelazni oblik: *začudio sam se* i *začudilo me je, iznenadio sam se* i *iznenadilo me je, zaprepastio sam se* i *zaprepastilo me je*, itd. V. *raduje me.*

čudovištan (bolje; P dopušta i *čudovišan*), *čudovišna, -šno.*

čuka, dat. *čuki.*

čukunbaba, *čukundeda, čukununuk* (bolje nego *šukunbaba* itd.).

čvoruga, *dat. čvoruzi.*

Ć

ć: za reči sa *ć* vidi i pod *č.*

ćaba, *ići (kao) na ćabu* (veliko Ć samo kad označava hram u Meki).

Ćano *(Ciano):* uobičajeno kod nas, mada bi pravilna transkripcija bila Čano.

ćao (ital. *ciao*): uobičajeno kod nas, mada bi pravilno bilo *čao.*

će je enklitika (kao i *je,* v. to) i stoga ne sme doći na početak akcenatske celine: „Novi eksperimenti, rečeno je ovde, *će* samo potvrditi ono što se već znalo" - treba: Novi eksperimenti, rečeno je ovde, *samo će* potvrditi...

Ćele-kula.

Ćelentano ne nego Čelentano *(Celentano):* v. *č.*

ćer ne nego *kći, ćerka* ili *kćerka.*

ćerka je davnašnji narodni oblik, zabeležen i kod Vuka, bezrazložno izostavljen iz PR 60, koji beleži samo *kćerka.* Dativ glasi *ćerki* i *ćerci*, gen. mn. *ćerki,* prisvojni pridev *ćerkin;* diminutiv *ćerkica* i *ćerčica.*

ćeten-alva (i *ćeten-halva*); ne *ćetena alva.*

ćevap, *ćevabdžija, ćevabdžijski, ćevabdžinica.*

-ći: v. *GLAGOLSKI PRILOG SADAŠNJI.*

Ćilipi ne nego Čilipi.

ćirilometodski i *ćirilometodijevski.*

ćivot i *kivot.*

-ćki, nikad *-ćski: mladićki, plemićki, nikšićki, gospićki, pećki* itd.

ćorsokak.

ću: v. *BUDUĆE VREME.*

ćulbastija i *đulbastija.*

ćurka, dat. *ćurki* (prema PR i *ćurci*); gen. mn. *ćuraka* i *ćurki.*

ćuška, dat. *ćušci,* gen. mn. *ćušaka* i *ćuški.*

D

d ispred bezvučnih suglasnika prelazi u *t: otkad, otpadak, potceniti, natčovek, othraniti, prethodni* itd. Ostaje neizmenjeno samo ispred *s* i *š: sredstvo, odsek, predsednik, podšišati, odšetati.* U promeni imenica, ispred *c* i *č, d* se gubi: *sudac – suca, suče, predak – preci;* odstupanja od ovog pravila mogućna su kod nekih ređih imena (u P je navedeno rusko prezime Gudcov, a u P 60 Kadčić, Zabrdac – Zabrdca i Brgudac – Brgudca). V. *Gradac.*

d' i *da* u romanskim prezimenima: v. *de.*

da i *što.* Najopštije uzeto, razlika između ovih dvaju veznika je u tome što *da* uvodi radnju o kojoj se tek govori, za kojom se teži ili koja bi se mogla dogoditi, a *što* - onu koja se uzima kao gotova činjenica. Otuda će se upotrebiti *što* (a ne *da*) u rečenicama kao „Radujemo se što je sve u redu", „Razumljivo je što se na odgovor mora čekati", „Kako objašnjavate što vas nisu pozvali?", „Šteta je što predlog nisu podržali i lekari", „Roba ne samo što leži nego se i kvari". Naprotiv, u slučajevima kad rečenica ispred veznika može imati značenje govorenja ili mišljenja, mogućan je i jedan i drugi veznik, prema tome da li se rečenica posle veznika shvata kao iskaz ili kao uzrok: „Opomenite ga da kasni" (=upozorite ga da kasni), „Opomenite ga što kasni" (=on kasni, i zbog toga treba da ga opomenete); „Zameraju Francuskoj da je izdala saveznike" (tvrde da je izdala), „Zameraju Francuskoj što je izdala saveznike" (zbog toga što je izdala). Ipak, u današnjem jeziku sve je jača težnja ka upotrebi *da* i uz pojedine oblike koji izražavaju stvarno stanje, pa se odnos ovih veznika mora posmatrati elastičnije. Rečenice *„Činjenica da* je roman zabranjivan samo potvrđuje njegovu vrednost", *„Čudno je da* to nismo

ranije primetili", *„Dobro je da* si ostao živ" (mada bi i u njima bilo prikladnije *što*) više se ne osećaju kao pogrešne.

dabome i *dabogme.*

dača (vila, letnjikovac u Rusiji); *daća* (gozba u čast pokojnika).

dahtati: sasvim je uobičajena promena *dahćem, dahćeš,* oni *dahću* (mada PR 60 beleži samo *dašćem*).

-dak: v. *-tak.*

Dakar (prestonica Senegala), Dakara, u Dakaru; ne Dakra, Dakru.

dalaj-lama (malim slovom, v. *TITULE*); *pančen-lama.*

Daleki istok, *dalekoistočni.*

daleko. Upotrebu ovog priloga uz komparativ i superlativ *(daleko lakše, daleko bolji, daleko najpogodniji)* bezrazložno su osuđivali poneki puristi, tražeći da se zameni sa *mnogo, znatno* ili *kudikamo* (samo ovaj poslednji prilog moguć je uz superlativ).

Dales *(Dulles,* prezime: pogrešno je u PR 60 Dals).

da li; skraćeno *da l'.*

Dalmatinac, Dalmatinka (dat. Dalmatinki); *dalmatinac* (pas).

daljni i *daljnji; do daljeg,* bolje nego *do daljnjeg.*

damping, ne *demping; dampinški.*

dan. Kada se gen. mn. *danâ* dodaje imenicama *nedelja, mesec, godina,* pridev ili zamenica trebalo bi da se slažu s prvom imenicom: *svaki mesec dana, poslednji mesec dana, celu nedelju dana, poslednju godinu dana* itd. pravilnije je nego *svakih, poslednjih* itd.

Za nazive *Dan Republike* i sl., kao i za promenu oblika *Đurđevdan* i sl., vidi *PRAZNICI.*

danas-sutra.

danas ujutru, *danas uveče* pogrešno, treba: *jutros, večeras.*

dan-danas; *dan-danji.*

dan i noć ili *dan-i-noć* (biljka).

D'Anuncio *(D'Annunzio),* s D'Anunciom, D'Anunciov (ne D'Anuncijem, D'Anuncijev); pridev *danuncijanski* ili *danunciovski; Danuncijada* (roman V. Cara Emina).

darivalac i *darovalac* (ne *-aoc*), mn. *darivaoci (darovaoci), darivalaca (darovalaca);* takođe *darodavac.*

darmar.

Dartmut *(Dartmouth):* v. *Plimut.*

daska, dat. *dasci.*

dašto-mi-ti-dašto (prema P 60), ili odvojeno, bez crtica (tako u rečniku Matice srpske).

dati: pored *dam, daš,* oni *daju* dopuštaju se i narodski oblici *dadem, dadeš, oni dadu* i *dadnem, dadneš,*

oni *dadnu*. Aorist: *dah*, oni *daše* ili *dadoh*, oni *dadoše*.

DATUMI. Pri pisanju ciframa mogu se sva tri broja označiti arapskim ciframa s tačkom, ili se mesec označava rimskim brojem bez tačke: 4. 10. 1957. ili 4. X 1957. Nije neophodno iza poslednjeg broja dodavati reč „godine" ili „god.". Pisanje nule ispred jednocifrenog broja, npr. 07. 03. 1982. nije preporučljivo izvan tehničkih tekstova i poslovne korespondencije.

Između imena mesta i datuma uvek se piše zarez, npr.: Vršac, 25. VII 1971.

Jugoslovenskim i međunarodnim standardom propisan je redosled godina – mesec – dan, npr. 1997 06 25. Takav način pisanja primenjuje se u tehničkoj dokumentaciji, kompjuterskim izvodima i sl., ali nije pogodan za upotrebu u običnom tekstu.

davalac (ne *davaoc*), mn. *davaoci, davalaca.*

davni: paziti da se ne upotrebljava za relativno blisku prošlost, čemu je sklon novinarski jezik („Još davne 1984. godine rečeno je..." i sl.)

davnoprošli (gramatički termin: *davnoprošlo vreme*).

DDT: bolje *diditi, diditija;* skraćenicu DDT (u padežima: DDT-ja, DDT-jem itd.) treba pisati samo latinicom, budući da se izgovara po engleskom. Up. *BBC.*

de, *da, d', fon, van* i slični predlozi u stranim prezimenima pišu se malim slovom kad prethodi još neko ime: Šarl de Gol *(Charles de Gaulle),* Kalderon de la Barka *(Calderón de la Barca),* Žiskar d'Esten *(Giscard d'Estaing),* Leonardo da Vinči *(Leonardo da Vinci),* Verner fon Braun *(Wernher von Braun),* Ludvig van Betoven *(Ludwig van Beethoven).* Ako se upotrebljava samo prezime, onda prema P treba pisati veliko slovo: De Gol, Van Gog itd.

Francusko *de* transkribujemo kao *de* (ne *d*); Tur de Frans *(Tour de France),* Ferdinan de Sosir *(Ferdinand de Saussure). D* sa apostrofom dolazi samo ispred vokala (D'Alamber – *D'Alembert*), kao i u italijanskom (D'Anuncio – *D'Annunzio*).

U španskom i portugalskom ovi predlozi ne čine deo prezimena: otuda je bolje *Faljine kompozicije, Gamino putovanje,* nego *De Faljine, Da Gamino.*

U geografskim imenima ovi predlozi takođe imaju malo slovo, a menja se samo poslednja reč: Rio de Žaneiro *(Rio de Janeiro),* Rio de Žaneira, itd.; Mar del Plata, u Mar del Plati, itd. V. *el.*

DECENIJE: v. *GODINE.*

decidan, *decidno* pogrešno umesto *decidiran, decidirano* (ali i jedno i drugo može se uvek zameniti našim izrazima *odlučan, odsečan* ili *nedvosmislen*).

dečji (bolje) i *dečiji.*

Deda Mraz, Deda-Mraza, Deda-Mrazov (ili sve bez crtice: v. *CRTICA UZ IMENA*).

dejstvo, *(iz)dejstvovati* upotrebljavaju se i u ijekavskom pored *djejstvo, (iz)djejstvovati.*

dekada znači „deset dana"; pogrešno se ponekad, pod uticajem engleskog, upotrebljava um. *decenija* (deset godina).

dekolte (m. roda), množina *dekoltei.*

Delfi (u Grčkoj), iz Delfa, u Delfima; pridev: *delfski* (neopravdano je *delfijski* u PR 60).

Delhi ili Nju Delhi *(New Delhi); delhijski.* Nije opravdan izgovor Deli, prema engleskom.

deli: deli Radivoje, deli Radivoja (bez crtice). V. *CRTICA UZ IMENA: NADIMCI.*

delilac (ne *delioc*), mn. *delioci, delilaca.*

delinkvent, *delinkvencija* (od lat. *delinquere*): pogrešni su (mada uneti u PR 60 i druge priručnike) oblici *delikvent, delikvencija.*

Up. *depandans; konjunktura.*

deliti: bez razloga su osuđivani spojevi kao *deliti (nečije) mišljenje, deliti (nečiju) zabrinutost, deliti slavu (s nekim)* i sl.

deljenje (ijek. *dijeljenje*), ne *delenje.*

DELJENJE NA SLOGOVE: v. *RASTAVLJANJE REČI NA KRAJU REDA.*

demanti, *demantija* (ne *demant*), mn. *demantiji* (ne *demanti*).

deminutiv i *diminutiv.* Oblik na *di-* uobičajen je u svim evropskim jezicima; bezrazložno je zabranjen u PR 60.

Demir kapija (odvojeno, bolje nego s crticom, prema P); malo *k* za klisuru, a veliko *(Demir Kapija)* za naselje.

Dempsi *(Dempsey),* bolje nego Dempsej.

Denev *(Deneuve),* ne Danev; Katrin *(Catherine),* ne Ketrin.

Deng Sjaoping.

depandans, ne *depadans.*

deprecijacija (novca), *deprecirati;* pogrešno je *depresijacija, depresirati;* reč dolazi od lat. *pretium,* cena i nema veze s rečju *depresija.*

derati (se) i *drati (se); derao, derala* i *drao, drala; deraću* i *draću.* Među složenim glagolima, oblik bez *e* najviše se upotrebljava u glagolu *odrati, odran* (pored *oderati, ode-*

ran), ređe u glagolima *izderati, proderati se, razderati,* dok *poderati, poderan* ima samo oblike sa *e*.

Desanka, Desanki, Desankin.

desert, ne *dezert.*

Dešan (fr. *Deschamps*).

deterdžent je kod nas usvojeno sa engl. izgovorom; pravilnije bi bilo *detergent*, ali se taj oblik upotrebljava samo kao stručni hemijski termin.

devetsto, *devet stotina, devetstoti; devet hiljada, devethiljaditi.*

devojčica: v. *-čica.*

Devonšir *(Devonshire),* ne Devonšajr.

dezen, *dezeniran:* bolje *desen, deseniran* (fr. *dessin*).

dezert ne nego *desert.*

dezintoksikacija; *dezintoksicirati* i *dezintoksikovati.*

dielektrik, *dielektričan* (bez *j* jer su složene reči).

dijabetes, bolje nego *dijabet;* ne *dijabetis.*

dijalektalan (koji pripada dijalektu: bolje *dijalekatski* ili *dijalektni*); *dijalektički* (koji se tiče dijalektike).

dijapozitiv, *dijaprojektor* itd.

Dijaz ili Dijas *(Díaz): v. -ez.*

dilatacija (širenje); *dilatacione spojnice* (ne „diletacione").

Dilindžer *(Dillinger)*: ne Dilinger, osim kada je nemačko prezime.

Dima: v. *-a (IMENA).*

dinosaur, bolje nego *dinosaurus.*

diplomirani (student i sl.) nije pogrešno: v. *TRPNI PRIDEV.*

Diras, Margerit *(Marguerite Duras),* ne Dira.

dirinčiti i *dirindžiti.*

dirka, dat. *dirki* i *dirci.*

Diseldorf *(Düsseldorf),* ne Dizeldorf.

disko: *disko-klub, disko-ritam* itd. (crtica nije obavezna: v. *CRTICA 3 i 4).*

diskusija pogrešno kad se primenjuje na jednog čoveka *(u mojoj diskusiji, povodom diskusije gospodina N.N.* i sl.). Treba reći *učešće u diskusiji, izlaganje, istupanje, izjava, reči* i sl.

Dišan (fr. *Duchamp*).

divalj, *divlji, najdivljiji.*

Divlji zapad.

divot-izdanje (posebno, raskošno opremljeno izdanje).

dizel: *dizel motor, dizel gorivo* itd. (neobavezna crtica: v. *CRTICA 3).*

djuti-fri šop ili skraćeno *fri-šop* (v. *CRTICA 3* i *7*).

do: v. *od, CRTA,* kao i pojedine reči sa *do-.*

doba se u današnjem jeziku menja kao imenice srednjeg roda: *tom dobu, tim dobom* itd. U množini, umesto *dobima* boje je upotrebiti drugu reč: *vremenima, razdobljima, periodima.*

dobar dan.

dobar veče: v. *dobro veče.*

dobijati, *dobijao* i *dobivati, dobivao.*

dobitak, mn. *dobici.*

dobiti: *dobijen* i *dobiven.*

doboga i *do boga* (PR daje primere „To je doboga loše", ali „Do boga se čuje"); *do boga miloga.*

dobrodošao (kao pridev, npr. „Svaka promena biće dobrodošla"; rastavljeno kao uzvik: *Dobro došli!*).

dobro jutro.

dobro veče; u narodnom jeziku i *dobar veče(r)*, s akcentom na *a.*

do danas.

dodatak, mn. *dodaci.*

doduše.

do đavola.

dogodine.

dogovoriti se *o nečemu,* ne *dogovoriti nešto.*

dohakati (nekome), bolje nego *doakati.*

dohodak, *dohotka,* mn. *dohoci.*

dohodovni je stvoreno poslednjih godina prema imenici *dohodak.* Bolji je oblik *dohodni,* koji su i ranije upotrebljavali ekonomisti.

doimati se, *doimam se* i *doimljem se.*

doista.

dojahati, *dojašem,* oni *dojašu.*

dojenče: v. *odojak.*

do jesenas.

dojilja, ne *doilja.*

dojka, dat. *dojci,* gen. mn. *dojki* i *dojaka.*

do juče(r).

do jutros.

do kada i *dokad(a).*

dok god; *dokle god.*

dokon, *dokona* i (ređe) *dokolan, dokolna.*

do kraja (P daje prednost odvojenom pisanju).

do kuda i *dokud(a).*

dokumen(a)t: množinu u sr. rodu, *dokumenta,* neki jezikoslovci su zabranjivali iz istih razloga kao i *akta* (v. to) i *fakta.*

Dolac (kod Travnika), Doca, u Docu.

dolepotpisani i *dole potpisani* (ovo drugo „kada se prilog želi naglasiti", prema PR). Ukoliko nema takve potrebe za naglašavanjem, dovoljno je i samo *potpisani.*

doliti: *dolij, dolijmo, dolijte.*

do malopre i *domalopre.*

domorodac, *domoroca,* mn. *domoroci, domorodaca.*

don i *fra*, nepromenljive titule, pišu se bez crtice, malim slovom (*don Niko, fra Brne* itd.), osim kad su stalni deo imena: Don Kihot (v. to), Don Žuan (v. to), Fra Anđeliko *(Fra Angelico)*, Fra Dijavolo *(Fra Diavolo)* itd.

Don (*Dawn*, engl. ž. ime), ne Daun, Doun.

donedavna i *donedavno.*

doneti: v. *-neti.*

Don Kihot, *donkihotski, donkihotstvo, donkihoterija.* Stručnjaci za španski kažu i Don Kihote, prema originalnom izgovoru (šp. *Don Quijote*).

Don Žuan je kod nas tradicionalni oblik za šp. *Don Juan,* ali je bolje Don Huan, prema stvarnom izgovoru. Upotrebljen kao zajednička imenica sa značenjem „ljubavnik, ženskaroš" piše se malim slovom i sastavljeno, *donžuan.* Izvedenice: *donžuanski, donžuanstvo.*

Donja Stubica, *Donji Lapac* itd. (oba početna slova velika u imenima naselja); *Donji grad* (gradska četvrt ili opština); *donji Dunav* itd. (donji tok reke).

donjo-: *donjogradski, donjolapački* itd.

do podne, ali *dopodne* kao imenica: up. *pre podne.*

dopola.

do proletos.

do sada i *dosad(a).*

dosetka, dat. *dosetki*, gen. mn. *dosetki* i *dosetaka.*

dosije, *dosijea:* bolje *dosje;* mn. *dosijei (dosjei).*

do sinoć.

doskora (ali: *do skora viđenja*); takođe *doskoro.*

dosluh (biti u dosluhu s nekim): *dosluk* samo ako se upotrebljava u prvobitnom značenju *prijateljstvo* (od turskog *dost*, prijatelj).

Dostojevski: romani Dostojevskog, ne „Dostojevskijevi".

do sutra.

doškolovati, *doškolovanje:* ne *doškolovavati, doškolovavanje.*

Dos Santos: v. *PORTUGALSKA IMENA.*

do tada i *dotad(a).*

do tamo (bolje nego *dotamo*, prema P).

dotle može imati i vremenska značenja, „do tada" (npr. *Ja se sve dotle nisam bunio*) ili „za to vreme" *(Dok bude publike, dotle će se i prikazivati).*

doveče(r).

dovek(a).

dovesti: *dovezen* (ne *dovežen*).

do viđenja (odvojeno; „u emisijama i *do slušanja, do gledanja*", prema PR).

do volje (odvojeno, prema P).

dovoljno: praćeno namerno-posledičnom rečenicom, često se pogrešno javlja umesto *suviše*, npr.: „Organizam je dovoljno slab da bismo ga smeli izlagati novim naporima", treba: Organizam je *suviše* slab... itd.

do vraga.

dovratak, mn. *dovraci.*

dovrh (predlog, npr. *dovrh bureta*), ali: *do vrha.*

dozlaboga.

dozreti: kao *zreti* (v. to).

dozvoliti, *dozvola* reči su ruskog porekla, ali danas jednako obične kao i naše *dopustiti, dopuštenje; dozvola* ima i specifična značenja koja *dopuštenje* nema (*vozačka dozvola* i sl.).

dr. (s tačkom) skraćenica je od *drugi.* Kao skraćenica od *doktor,* piše se bez tačke, malim slovom (ali velikim D ako je na početku potpisa ili rečenice). Nije prihvaćena u praksi odredba PR 60 po kojoj se u padežima piše *dra, dru, drom* itd. *Doctor scientiae* (u lekarskim titulama) skraćuje se *dr sc.,* ne *dr sci.*

dragstor. (U američkom engleskom, odakle je uzeto, *drugstore* ima prvenstveno značenje „apoteka"; u Evropi označava prodavnicu hrane i drugih proizvoda koja je otvorena do kasno u noć).

dreka, dat. *dreci.*

drhtati: PR dopušta *drščem, drščući, drhćem, drhćući* i *drhtim, drhteći.* Neknjiževno je *drktati, drhtjeti.*

drška, dat. *dršci,* gen. mn. *drški* (retko *držaka*).

drugačiji i *drukčiji* (i *drugojačiji*).

Drugi svetski rat: v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI.*

društvenopolitički ili *društveno-političkі,* zavisno od toga koliko „naglašavamo posebnost komponenata" (P, tačka 58f (3)). Isto bi moglo važiti i za pridev *društveno-ekonomski.*

drvnoindustrijski.

drvoprerađivač, *drvoprerađivački.*

DRŽAVE IZ PROŠLOSTI: v. *ISTORIJSKA IMENA.*

drž – ne daj (crta s razmakom) ili *drž ne daj:* v. *CRTA.*

dubiti, *dubim,* oni *dube; dubio, dubila, dubljen.* Mnogo su ređi danas oblici *dupsti, dubem,* oni *dubu; dubao, dubla; duben.* Isto i za složene glagole *izdubiti* (retko *izdupsti*), *udubiti, produbiti.*

Dubrovnik: Dubrovčanin, Dubrovčanka ili Dubrovkinja; Dubrovačka republika.

duče (*Duce,* Musolinijeva titula): malim slovom, prema P.

dug i *dugačkak.* Oba prideva upotrebljavaju se kako u prostornom tako i u vremenskom značenju: *duga* ili *dugačka daska, dug* ili *dugačak govor* itd. Stepeni poređenja su *duži, najduži* ili *dulji, najdulji.*

Dugi otok (ali u nazivima naselja oba početna slova velika: Dugo Selo, Duga Resa itd.).

dugodnevica, bolje nego *dugodnevnica.*

dugo vremena: nije pleonazam, mada se ponekad reč *vremena* može izostaviti. *Dugo godina:* bolje *mnogo godina* ili *godinama.*

dugoživeći (radioaktivni elementi), ne *dugoživući.*

Duhovi (praznik); *duhovski.*

Dulčineja dopušteno u P kao „tradicionalni izuzetak", pored pravilnijeg Dulsineja (šp. *Dulcinea*).

dumdum metak (crtica neobavezna, v. *CRTICA 7*).

dur: *D-dur, F-dur* itd. (veliko slovo po mogućstvu latinicom), običnije nego *De-dur, Ef-dur,* kako propisuje PR. Up. *mol.*

Dušan: Dušan Silni (v. NADIMCI); Dušanov zakonik.

dušebrižnik, *dušegupka,* rasprostranjeni oblici, mada je pravilnije *dušobrižnik, dušogupka.*

Dušica, Dušičin.

dušman i *dušmanin,* mn. *dušmani.*

Duš Santuš: bolje Dos Santos (v. PORTUGALSKA IMENA).

Duval se prenosi kao Dival kad je francusko prezime, Duval kad je američko.

dužiti i *duljiti.*

dva (promena): v. *BROJEVI (promena).*

DVA PREDLOGA: v. *PREDLOZI, UZASTOPNI.*

dvaput; *dva puta.*

dva-tri (npr. *dva-tri puta*).

dve hiljade, *dvehiljaditi.*

dvesta i *dve stotine; dvestoti* i *dvestotiniti.*

dve zemlje, *dveju zemalja:* v. *BROJEVI (promena).*

dvogodac, *dvogoca,* mn. *dvogoci.*

dvoiposobni, *dvoiposatni, dvoipogodišnji* itd.

dvoje, *dvojica* itd.: v. *BROJEVI (zbirni).*

dvoje-troje, *dvojica-trojica.*

dvojka, dat. *dvojki* i *dvojci,* gen. mn. *dvojaka,* bolje nego *dvojki.*

dvostavačni: v. *jednostavačni.*

DVOSTRUKA IMENA u francuskom pišu se s crticom, npr. *Jean-Paul, Jean-Jacques, Marie-Thérèse,* pa crticu treba zadržati i pri fonetskom pisanju: Žan-Pol, Žan-Žak, Mari-Terez. Menja se samo drugi deo (Žan-Pola, Žan-Polu itd.).

DVOSTRUKA PREZIMENA i prezimena s nadimkom po pravilu se pišu bez crtice: Andrija Kačić Miošić, Nikolaj Rimski Korsakov, Petar Petrović Njegoš. Crtica se piše samo u ženskim prezimenima (Ljiljana Molnar-Talajić) i muškim kada je prvi deo nepromenljiv (Mihailo Polit-Desančić). Strana prezimena uglavnom se upravljaju prema izvornom običaju: francuska su uvek sa crticom, npr. Tuluz-Lotrek *(Toulouse-Lautrec),* Sen-Simon *(Saint-Simon),* a prema P i ruska, i kada su im oba dela promenljiva (Rimski-Korsakov, Saltikov-Ščedrin).

DŽ

džabe i *džaba.*

džak (vreća), *đak* (učenik).

džamahirija, nova arapska imenica koja znači otprilike „svenarodna republika". Ne treba umesto Libija upotrebljavati izraz (Libijska) Džamahirija, osim u tekstovima gde se i druge države označavaju punim zvaničnim nazivom.

džangrizati, *džangrizav, džangrizalo* i *čangrizati* itd.

džbun: obično je *žbun.*

džem (pekmez), *đem* (deo konjske opreme).

Džems ili Džejms (engl. *James*): P daje prednost prvom obliku kao tradicionalnom.

džem sešn (engl. *jam session*): ne „sejšn".

Džersi *(Jersey):* engl. izgovor je Džerzi.

džez: *džez orkestar, džez muzika* i sl. (neobavezna crtica, v. *CRTICA 3*).

Džibson: pogrešno um. Gibson *(Gibson).*

džida (koplje); *đida, đido* (junak).

džijudžicu, *džijudžicua* (sastavljeno prema P; danas uglavnom zamenjeno izrazom *džudo*).

Džilbert: pogrešno umesto Gilbert *(Gilbert).*

Džingis-kan.

Džo *(Joe),* ne Džoe.

Džoana se kod nas upotrebljava za dva engl. ženska imena, *Joanna* (ili *Joanne:* skraćeno od *Josephine Anne*) i *Joan.* U ovom drugom slučaju ispravnija je transkripcija Džoun.

Džoi *(Joey),* oblik odmila od Džo; razlikovati od ž. imena Džoj *(Joy).*

Džong, Erika (ne Jong).

Džou Enlaj (ili Ču Enlaj, prema starijoj transkripciji). V. *KINESKA IMENA.*

džuboks je kod nas primljeno preko italijanskog: prema izvornom obliku (engl. *juke-box*) tačnije bi bilo *džuk-boks*.

džudo: pravilno je *džuda, džudu, džudom* itd., a u praksi češće *džudoa, džudou, džudoom*. Ova druga promena mogla bi se braniti time što je reč složena, s elementom *do* koji se javlja i u drugim japanizmima (*aikido, bušido* itd.). Izvedenice: *džudista, -istkinja, -istički, džudaš*.

džul (jedinica mere); *đul* (ruža, turcizam).

džus: v. *đus*.

Đ

đ Pisanje ovog glasa, u latinici, pomoću dva slova *(dj)* često je neizbežno na pisaćoj mašini, ali u rukopisu i u štampi treba obavezno upotrebljavati znak Đ *đ*.

Đakomo *(Giacomo)*: naglasak je na *Đa,* ne na *ko*.

đakovički je pridev prema imenu Đakovica, a *đakovački* prema Đakovo (ali i Đakovica). Imenice Đakovac, Đakovčanin, -anka odnose se na stanovnike oba ova mesta.

đeneral zastarelo (danas *general*); Đeneral Janković (mesto).

Đerdapska klisura.

đerđef, danas retko *đerđev.*

Đevđelija: v. *Skoplje.*

Đorđe, Đorđa, Đorđu, Đorđev; ne Đorđeta, Đorđetu, Đorđetov.

Đurađ, Đurđa, Đurđu, Đurđev (ne Đurađa itd.).

Đurđevdan: v. *PRAZNICI.*

đus (od engl. *juice*) trebalo bi da glasi *džus,* ali je reč nepotrebna pored našeg izraza *(voćni) sok.* Drugo je *đus* kao teniski termin, od engl. *deuce* (tačnije bi bilo: *djus*).

Đuzepe *(Giuseppe)*, Đuzepa.

E

-e (ZAVRŠETAK IMENA). Za skraćene oblike kao Mile, Kole, Rade, Dane, Bole, Dule itd. gramatike priznaju samo promenu Mila, Milu, Milov itd., ali se danas mora dopustiti i promena Mileta, Miletu, Miletov. Ona važi i za slovenačka i makedonska imena (Stane, Staneta itd.). Naprotiv, imena Đorđe i Pavle u padežima glase samo Đorđa, Đorđu, Pavla, Pavlu itd. (v. pod tim odrednicama).

U zapadnijim govorima, a posebno u Hrvatskoj, imena odmila kao Mate, Jure, Vice, Jože menjaju se kao imenice na *-a*: od Mate, Mati, za Matu itd. Ista promena važi i za prezimena Hraste, Čale, Smoje itd.

Imena iz živih neslovenskih jezika zadržavaju *-e* u svim padežima: Čile, Čilea, u Čileu (*Chile, Chilea,* u *Chileu*), Hajne, Hajnea *(Heine, Heinea),* Bize, Bizea *(Bizet, Bizeta)* itd. I muklo (neizgovoreno) *e*, prema Pravopisu, zadržava se ukoliko se piše izvorno: *Voltaire, Voltairea, Voltaireov* itd. V. sledeću odrednicu.

-e (FRANCUSKO). Muklo *e* na završetku fr. ženskih imena kao *Françoise, Brigitte, Simone* može se u transkripciji izostaviti (Fransoaz, Brižit, Simon) ili zameniti našim *-a* (Fransoaza, Brižita, Simona). U padežima je bolje upotrebiti nastavke kao za imenice na *-a:* Fransoaze, Fransoazi itd.

-ec i -ek (IMENA). Za promenu slovenskih imena s nepostojanim *e* do danas nije nađeno sigurno i jedinstveno rešenje. Prema P 60, srpskohrvatska, tj. kajkavska imena u zavisnim padežima gube *e*, npr. Tkalec – Tkalca, dok ga imena iz drugih jezika zadržavaju, npr. Čapek – Čapeka, Muromec – Muromeca. Ovom propisu je zamereno što ne pravi razliku u promeni kajkavskih i štokavskih oblika (npr. Sremec i Sremac), što slovenačka imena nasilno odvaja od kajkavskih,

a pogotovu što nameće neobične oblike kao Zebec – Zepca, Maček – Mačka, Zmazek – Zmaska i sl. Na osnovu novijih istraživanja, kao najpogodnije moglo bi se prihvatiti sledeće rešenje: (1) Sh. i slovenačka imena sa tri ili više slogova uvek gube *e*, npr. Vrhovec – Vrhovca, Cesarec – Cesarca, Čakovec – Čakovca, Kumrovec – Kumrovca, Vodopivec – Vodopivca. (2) Dvosložna sh. i slovenačka imena na *-ec* uglavnom gube *e*, npr. Sremec – Sremca, Gubec – Gupca, Kranjec – Kranjca, ali ga zadržavaju tamo gde bi se ispadanjem *e* dobio neuobičajen oblik, npr. Zebec – Zebeca, Jazbec – Jazbeca, Prelčec – Prelčeca. (3) Sva imena na *-ek* i sva imena iz drugih jezika zadržavaju *e*, dakle Maček – Mačeka, František – Františeka, Jireček – Jirečeka, Muromec – Muromeca itd.

Ečka, u Ečki.

Edhem: v. *Midhat.*

ed-memoar.

efekt i *efekat.*

efendija: *efendi Mujo, efendi Muje* (bez crtice: v. *CRTICA UZ IMENA*).

egejski, Egej, Egejsko more, danas običnije nego *jegejski* itd.

egzibicija, *egzibicionist(a), -istkinja, -ionizam* danas je opšte prihvaćeno, mada je PR 60 dopuštao samo *ekshibicija* itd.

egzodus, ne *eksodus.*

ej u ruskim imenima: v. *RUSKA IMENA.*

Ej-Bi-Si, Ej-Bi-Sija ili (samo latinicom) ABC, ABC-ja, ABC-ju. Vidi *BBC.*

ejds: bolje *sida* (v. to).

-ek: v. *-ec.*

eki, *ekija* (danas uobičajeni oblik, prema fr. *écu,* mada je po postanku skraćenica od engl. *European Currency Unit*).

ekloga, dat. *eklogi.*

eko- s crticom prema P: *eko-miting, eko-stranka* i sl.

ekolog, pored stručnjaka za ekologiju, može označavati i pripadnika ekološkog pokreta (pokreta za očuvanje čovekove sredine). Suvišan je anglicizam „ekologist".

ekonomista, *ekonomija:* skraćenica je *ek.,* ne *ec.* ili *ecc.*

eks (bivši): PR propisuje spojeno pisanje, npr. *ekskralj, ekssampion,* a s crticom samo ispred vlastitog imena: *eks-Čehoslovačka, eks-Slavija.* Ispred višečlanog izraza najbolje je pisati odvojeno, npr. *eks Sovjetski Savez.*

Eks an Provans *(Aix-en-Provence).*

eksces; *ekscesni.*

ekselencija: pravilnije bi bilo *ekscelencija,* ali je prvi oblik (s delimičnim prihvatanjem francuskog izgovora) mnogo obični̇ji.

eksperiment (ređe *eksperimenat*).

eksponat je loše skovan oblik (od lat. *exponere*, izložiti, particip je *expositum* a ne *exponatum*): bolje je upotrebiti domaću reč *izložak.*

ekspres: *ekspres kafa, ekspres restoran, ekspres pošiljka* itd. (neobavezna crtica: v. *CRTICA 4*).

ekstra po PR se piše sastavljeno *(ekstradobit, ekstrazarada)*, ali se može shvatiti i kao nepromenljivi pridev i pisati odvojeno (npr. *roba ekstra kvaliteta; ti misliš da si nešto ekstra*).

ekstradicija (izručenje zločinca), ne *ekstradikcija.* Glagol je *ekstradirati.*

ekstrakt, ne *ekstrat.*

ekstrovertan, bolje nego *ekstravertan.*

eku: v. *eki.*

ekvivalent (ređe *ekvivalenat*).

el, *es, ul, ibn, ben* i drugi predmeci u arapskim imenima (ličnim i geografskim) pišu se malim slovom: Anvar el Sadat, Moamer el Gadafi, Šat el Arab, Dar es Salam, Zija ul Hak, Ahmed ben Bela, Mohtar uld Dadah itd. Ukoliko dodu na početak, pišu se velikim slovom (El Alamejn, Ben Bela, Ibn Saud), ali se još češće izostavljaju: Sadat, Gadafi itd.

Eldorado, po P velikim slovom, ali malim u figurativnom značenju „zemlja bogatstva".

elektro- uvek sastavljeno: *elektrodistribucija, elektroprivreda, elektroakustički* itd.

element i *elemenat*, gen. mn. *elemenata.*

Elza ili Elze (nem. *Else*); Elsa (engl. *Elsa*), Elsi (engl. *Elsie*: pogrešno je u P „Elzi").

-em, -om: v. *INSTRUMENTAL.*

emajl, *emajlirati* (obični̇je) i *emalj, emaljirati.*

En-Bi-Si, En-Bi-Sija ili (samo latinicom) NBC, NBC-ja. Vidi *BBC.*

Endru *(Andrews)*, ne Endrju.

Endruz *(Andrews),* bolje nego Endrus; ne Endrjus. V. *S* i *Z (izgovor).*

Enejida.

ENKLITIKE: v. *je, su, će, se.*

Enrike i Enrikes *(Enrique, Henríquez);* pogrešno je Enrikve. V. *-ez.*

enti: v. *n-ti.*

enzim, bolje nego *encim.*

epoha, dat. *epohi* i *eposi.*

Erlangen, *erlangenski* (Erlangenski rukopis): ne *erlangenški.*

erkondišn (sastavljeno). Često su pogodniji izrazi *klimatizacija* ili *klima-uređaj*.

esej, *esejist(a), esejistkinja, esejistika, esejistički.*

eskalacija znači postepeno pojačavanje (ratnih napora, ili i nečeg drugog u figurativnoj upotrebi); ne može biti sinonim za „invaziju", „ofanzivu" i sl.

eskudo (portugalska novčana jedinica: bolje nego *eskudos*, što je oblik množine).

ešelon, *ešelonirati,* bolje i danas običnije nego *ešalon, ešalonirati.*

ETA: v. *SKRAĆENICE NA -a.*

etar, *etra* i *eter, etera* (u svim značenjima).

-eti, -iti: v. *-iti, -eti.*

etiketa, pored značenja *nalepnica,* znači i *skup pravila o lepom ponašanju* ili *ceremonijal.* Nije dobar oblik *etikecija.*

etil-alkohol ili *etanol.*

Etiopija, Etiopljanin, *etiopski* (ne Etiopijac, *etiopijski*).

ETNICI: v. *IMENA NARODA.*

etno- sastavljeno: *etnopark, etnogeneza, etnomuzikolog* itd.

Etoal (pariski trg, punim nazivom *Etoile-Charles de Gaulle*); ne Etual.

Etrurija, Etrurac, -rka, *etrurski*; danas retko Etruščanin, -nka, *etruščanski.*

euforija je osećanje prijatnosti, odatle i razdraganost, zanos, uzbuđenje; pogrešno se upotrebljava u smislu „mahnitanje, pomama, rušilački bes".

Euridika, dat. Euridiki.

-ev: v. *-ov.*

evanđelje, itd.: v. *jevanđelje.*

-evi: v. *-ovi.*

Evripid i Euripid.

evro- (ne *evropo-*): *evrocentričan, evrocentrizam, evrokomunizam,* Evroazija, Evrovizija, *evrovizijski* itd.

Evropa: Evropljanin, -anka, *evropski,* ređe Evropejac (obično u smislu „čovek evropske kulture"), Evropejka, *evropejski.*

-evski: v. *-ovski.*

-ez kao završetak španskih prezimena kod nas se obično prenosilo prema pismu (Lopez, Rodrigez, Velaskez itd.) i P predviđa da se zadrži takva transkripcija. Prema šp. izgovoru bilo bi ispravnije Lopes, Rodriges, Velaskes itd.; neka prezimena, kao Markes *(Márquez),* Gonzales ili još tačnije Gonsales *(González),* primljena su isključivo u tom obliku. Isto važi i za prezimena na *-az* (Dijaz ili Dijas), *-iz* (Ruiz ili Ruis) i *-oz* (Munjoz ili Munjos).

F

Fabijus je bolja transkripcija za fr. *Fabius* (prema uobičajenom načinu prenošenja imena na *-ius*) nego Fabijis.

FABRIČKI NAZIVI: v. *MARKE.*

fajda: v. *vajda.*

fak(a)t: može se uvek zameniti sa *činjenica.* Mn. *fakti* ili po latinskom *fakta* (mada su ovaj drugi oblik kritikovali pojedini gramatičari iz istih razloga kao i *akta:* v. to).

falanga, dat. *falangi,* gen. mn. *falangi* i *falangâ.*

FAP, FAP-a, FAP-u (fabrika); *fap* (kamion).

farisej, *farisejski,* obično nego *farizej, farizejski.*

fascikla i *fascikl.*

fašistoidan (blizak fašizmu): ne *fašizoidan, fašisoidan.*

FBI, FBI-ja (bolje latinicom), ili Ef-Bi-Aj, Ef-Bi-Aja.

fer: *fer odnos, fer igrač* itd.; *fer-plej.*

ferije: množina ž. roda, ne sr. rod.

fića (automobil).

FIDE (nepromenljivo prema P) ili Fida, Fide, Fidin.

FIFA: v. *SKRAĆENICE NA -a.*

fijasko (m.), mn. *fijaska* (sr.), obično nego *fijasci.*

fijat (automobil); Fijat, Fijata ili FIAT, FIAT-a (fabrika). V. i *MARKE.*

fiks-ideja (s crticom); predlagano je, ali bez stvarnog razloga, da se zameni sa „fiksna ideja".

filozof, *filozofski, filozofija, filozofirati,* prema našem tradicionalnom izgovoru grčkih reči: v. *S* i *Z.* Nisu opravdani oblici *filosof, filosofija* itd., primljeni iz ruskog.

filtar, *filtra,* gen. mn. *filtara,* bolje nego *filter, filtera.*

finale se upotrebljava u muškom i u srednjem rodu: u sportskom značenju češći je sr. rod.

fioka, u *fioci.*

Firenca; Firentinac, -inka, *firentinski.* Javljaju se i oblici Florentinac, *florentinski* (prema lat.) i Fjorentinac, *fjorentinski* (prema ital. *fiorentino*).

firer (nem. *Führer*): malim slovom, prema P. V. *TITULE.*

firnajz i firnajs (i *firnis*, prema P).

fizičkohemijski (koji se odnosi na fizičku hemiju); *fizičko-hemijski* (fizički i hemijski). V. *SLOŽENI PRIDEVI.*

Fjumičino (*Fiumicino,* rimski aerodrom): ne Fjumićino, Fijumičino.

flamenko (španska igra), ne *flamengo.*

flamingo (ptica): po PR 60 množina je *flaminzi.* V. *-o (IMENICE).*

Flašing Medouz *(Flushing Meadows).*

foaje je m. roda, množina *foajei.*

Foča, *fočanski,* Fočak (ređe Fočanin), Fočanka. Poslednjih godina preimenovana u Srbinje, ali bez stvarnog razloga (Foča je staro slovensko ime grčkog porekla).

foka, dat. *foki.*

foksterijer.

Foli Beržer *(Folies Bergère),* ne Foli Berže.

folk: *folk pevač, folk repertoar* i sl. (neobavezna crtica: v. *CRTICA 3, 6*).

folklor i pridev *folklorni* označavaju celokupnu kulturu i običaje jednog naroda; pogrešno je svoditi ih na značenje narodnih igara (plesova). Izraz *nacionalni folklor* je pleonastičan: treba reći samo *folklor* ili *nacionalni običaji, narodna umetnost* i sl.

fon: v. *de.*

FONETSKO I IZVORNO PISANJE: v. *IZVORNO PISANJE.*

Forin ofis *(Foreign Office).* Pogrešno je „Forenj". V. *USTANOVE.*

Formen (engl. *Foreman*), ne Foreman.

foto-: po P uvek spojeno, bez obzira na značenje *(fotoaparat, fotoreporter, fotomontaža, fotokopija, fotokopirati; fotoćelija, fotoelement, fotosinteza).* Prednost crtici se daje samo u „slobodnim i slučajnim vezama" kao *foto-atelje, foto-izložba, foto-materijal.*

fotos nije dobro umesto *fotografija, snimak* ili *slika.*

fra: v. *don.*

FRANCUSKA IMENA: v. *DVOSTRUKA IMENA.*

Frančesko *(Francesco),* Frančeska *(Francesca),* ne Franć-. Frančeski *(Franceschi),* Frančeskija, ne Frančeskog.

Frankenštajn *(Frankenstein),* ne Frankeštajn.

frankofon (koji govori francuski: *frankofone zemlje Afrike*). Ne *frankofonski.*

Fransoa (François): zbog dva vokala na kraju, najpogodnije je da ispred prezimena ostane nepromenjeno (npr.: Fransoa Miterana, Fransoa Miteranu itd.). Samo ako nema druge mogućnosti, može se menjati „Fransoe", „Fransoi" itd.

Fransoaz *(Françoise)* ili Fransoaza; u promeni Fransoaze, Fransoazin itd. V. *-e (FRANCUSKO).*

Franjo, Franje, Franji: v. *-o (IMENA);* sv. Franjo Asiški; *franjevac, franjevački,* bolje nego *franciskanac, -anski.*

Franjo Josif (austrijski car), bolje nego Franc Jozef (po nem. *Franz Joseph*). U prevodima s drugih jezika sreće se i „Franc Džozef", „Fransoa Žozef" i sl., što je sasvim pogrešno. V. *IMENA VLADARA.*

frekvenc(ij)a: v. *-nca.*

freska: dat. *freski* i *fresci*, gen. mn. *fresaka.*

fri-šop (i *djuti-fri šop,* v. to).

front: v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI; VOJNE JEDINICE.*

Fruška gora; *fruškogorski.*

fudbal, *fudbaler, fudbalski:* ne *futbal* itd.

Fudžijama ili (planina) Fudži; suvišno je „planina Fudžijama" jer reč *jama* znači planina. V. *JAPANSKA IMENA.*

Fuhimori *(Alberto Fujimori,* predsednik Perua), prema šp. izgovoru, bolje nego Fudžimori, prema izvornom japanskom.

funkcioner i *funkcionar.*

Furlanija, *furlanski;* stanovnik je Furlan, ž. Furlanka. Suvišno je upotrebljavati ital. naziv Frijuli *(Friuli).*

FUTUR: v. *BUDUĆE VREME.*

G

g.: v. *gospodin.*

Gacko, Gacka, u Gacku; Gačanin, -anka; *gatački.*

gajka, dat. *gajci,* gen. mn. *gajki.*

gala: *gala ručak, gala predstava* i sl. (crtica nije potrebna: v. *CRTICA 4*).

Galbrejt *(Galbraith),* ne Galbrajt.

galijot.

Galilej, *galilejevski,* ali imenom i prezimenom Galileo Galilei.

galimatijas označava samo nejasan, zapleten govor ili pisanje: pogrešno ga je upotrebljavati u značenju „zbrke" uopšte („galimatijas oko deviza" i sl.).

gama: *gama zraci* (v. *CRTICA 5*).

Gana, *ganski;* Ganac, Gankinja ili Ganjanin, -anka.

garantija i *garancija.*

garsonjera (običnije) i *garsonijera.*

Gaskojn (*Gascoigne*), ne Gaskoin.

gastritis, ne *gastrit.*

gaučo: v. *-o (IMENICE).*

gazda: gen. mn. *gazdâ,* ne *gazdi; gazda Milutin, gazda-Milutina, gazda-Milutinov* itd. (ili sve bez crtice): v. *CRTICA UZ IMENA.*

Gazela (velikim slovom kao naziv mosta u Beogradu).

Gazimestan, ne Gazi Mestan.

gde god (bilo gde), *gdegod* (ponegde): v. *god.*

gde, kuda, kamo. Ne smatra se pravilnom upotreba reči *gde, negde, igde, nigde* za oznaku cilja kretanja, npr. „Gde ćeš?", „Gde ste krenuli?", „Pošlji ga negde", „Ne idem nigde". U ovakvim rečenicama treba upotrebiti *kuda, nekuda, ikuda, nikuda,* odnosno *kamo, nekamo, ikamo, nikamo* (danas uglavnom zastarelo, osim u hrvatskoj varijanti). Oblici *kud(a), nekud(a), ikud(a), nikud(a)* u starijem jeziku nisu označavali cilj kretanja nego put kojim se prolazi (up. *ovuda, tuda, onuda*), pa se ra-

zlikovalo *Kamo ideš?* (odgovor: Na more, U podrum itd.) od *Kuda ideš?* (odgovor: Kroz brda, Preko dvorišta itd.).

gđa (gospođa), *gđica* (gospođica).

gejzir i *gejzer.*

Generala Ždanova: *u Ulici (ulici) generala Ždanova*, ne „u General Ždanovoj". V. i *ULICE.*

general-major (pridev: *generalmajorski*), *general-pukovnik, general-potpukovnik; general armije*

generalštab, *generalštabni* ili *generalštapski.*

genije i *genij.*

GENITIV MNOŽINE (imenice ž. roda). Ako se osnova imenica na *-a* završava s dva ili tri suglasnika, u gen. mn. one mogu između njih da umetnu nepostojano *a* ili da dobiju genitivni završetak *-i*. Prvom načinu se daje prednost, pa je bolje npr. *primedaba, maraka, pripovedaka, svetiljaka, krošanja, sabalja, basana* nego *primedbi, marki* itd. S tim ipak ne treba preterivati: malo ko bi upotrebio oblike *majaka, pomoranadža, služaba, opazaka, dogama, funata* itd., kakvi se mogu naći u pojedinim gramatikama. Za ove poslednje imenice najčešći nastavak je *-i*, a takođe i za mnoge druge koje nikad ne ubacuju nepostojano *a: lampi, molbi, borbi, nepravdi, hordi, čavki, vojski, algi, kavgi, kalfi, šansi, branši, kopči, kandži, tajni, cisterni, smetnji, radnji, normi, tabli, pertli* itd. Poneke od ovih imenica mogu imati i nastavak *-a (hordâ, algâ, cisternâ).* Isključivo ili pretežno nastavak *-a* javlja se kod osnova sa završetkom na *st, zd, št, šč, šć, ks, ps:* mnogo *vrsta, lasta, zvezda, bašta, gošća, bošča, taksa, elipsa* itd.

GENITIV MNOŽINE (imenice m. roda). Imenice sa završetkom *kt, nt, pt, rt* u gen. mn. umeću nepostojano *a*, bilo da to *a* mogu dobiti i u nominativu jednine ili ne: *elemen(a)t – elemenata, projek(a)t – projekata, koncept – koncepata, patent – patenata* itd. Preporučljiviji je gen. mn. *kontakata, delikata, inserata* nego *kontaktâ* i sl. Glas *a* se umeće i kod jednog dela imenica sa završetkom suglasnik + *l: bicikala, ansambala* (bolje nego *ansamblâ*), ali samo *spektaklâ.* Sa drugim suglasničkim završecima umetanje *a* nije uobičajeno: oblici kao *akorada, obelisaka, diftonaga, patrijaraha* danas su uglavnom izišli iz upotrebe. V. *NEPOSTOJANO a.*

GENITIVNI ZNAK stavlja se na poslednje slovo da bi se razlikovao gen. množine od oblika jednine, npr. *imam prijateljâ, podaci iz institutâ, značenje rečî.* Sa istom vrednošću upotrebljava se i vodoravna crta, znak dužine: *prijateljā, institutā,*

reči. Ne treba stavljati ove znake kada je jasno da je posredi množina, bilo po obliku imenice *(projekata, molbi)* ili po susednim rečima („Imam *dosta* prijatelja", „podaci iz *svih* instituta" i sl.).

GENITIV, PRISVOJNI: v. *PRISVOJNI PRIDEVI.*

GENITIV, SLOVENSKI: tako se naziva genitiv upotrebljen umesto akuzativa u odrečnim rečenicama, npr. „Ne znam mu *imena*", „Nismo čuli *vašeg odgovora*", „Priđi, Marko, ne zameći *kavge*". Ovakav genitiv svojstven je starijem i narodskom jeziku; danas se uglavnom čuva u hrvatskoj varijanti, dok se u srpskoj zamenjuje akuzativom (Ne znam mu *ime*, itd.).

GEOGRAFSKA IMENA (pisanje početnog slova). Prema Pravopisu, u imenima naselja, država, zemalja i kontinenata sve reči osim veznika i predloga pišu se velikim početnim slovima: Vrnjačka Banja, Novi Sad, Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Petrovac na Mlavi, Sjedinjene Američke Države. U ostalim geografskim nazivima samo prva reč ima veliko slovo (Jadransko more, Tihi okean, Balkansko poluostrvo, Crnogorsko primorje, Goli otok, Bliski istok, Suecki kanal, Rt dobre nade), osim u slučaju da je i neka druga reč vlastito ime (Velika Morava). Na isti način pišu se i nazivi administrativnih jedinica: Južnomoravski region, Moskovska oblast. Samo u nekim slučajevima gde je „nekadašnja opšta imenica uglavnom... postala sama po sebi vlastito ime", kao Gorski Kotar, Srpska Krajina, Hrvatsko Zagorje, P propisuje oba velika slova, s tim što ni malo slovo u drugoj reči ne bi bilo pogrešno.

Transkribovana strana imena kao Sijera Nevada, Rio Grande, Ist River, Long Ajlend pišu se velikim slovom obeju reči, budući da su „za naš jezički sistem nemotivisana i neprozirna". To ne važi za prevedena strana imena kao Ognjena zemlja, Žuta reka, Aralsko ježero, niti za imena koja nisu geografska (v. *USTANOVE, NASLOVI*).

Za nazive država iz prošlosti v. *ISTORIJSKA IMENA.*

Za spojeve prideva s geografskim imenom nema sigurnih propisa: PR 60 daje s jedne strane *južna Evropa, jugoistočna Evropa, istočna Srbija, zapadna Bosna,* s druge strane *Srednja Evropa, Srednja Amerika,* a u nekim slučajevima pravi razliku: *zapadna Evropa* kao geografski pojam, a *Zapadna Evropa* kad označava „zemlje i narode". U svakom slučaju, nazivi kontinenata i država pisaće se s oba velika slova: Severna Amerika, Južna Amerika, Severna Koreja, Novi Zeland itd.

geopolitički.

Getingen *(Göttingen), getingenski:* ne *getingenški.*

geto, m. roda, u množini sr. roda *(geta).*

Gi (fr. *Guy*), ne Gij.

Gibson *(Gibson)*, ne Džibson.

Gilbert: u engleskom se izgovara Gilbert (ne Džilbert), u francuskom Žilber.

gladak, *glađi, najglađi* i *glatkiji, najglatkiji.*

GLAGOLSKI PRILOG PROŠLI, kao i sadašnji (v. sledeću odrednicu), mora imati zajednički subjekt s glavnom rečenicom. Stoga je pogrešno npr. „Prešavši jedva stotinak metara, ukazala nam se još jedna ruševina"; treba ili „Prešavši... *ugledali smo još jednu ruševinu*" ili *„Pošto smo prešli...* ukazala nam se još jedna ruševina".

GLAGOLSKI PRILOG SADAŠNJI gradi se dodavanjem nastavka *-ći* na 3. lice množine sadašnjeg vremena: *čekaju-ći, rade-ći, poznaju-ći.* Ovaj oblik uvek se odnosi na subjekt glavne rečenice, pa su pogrešne npr. rečenice „Pregledajući evidenciju, pao nam je u oči veliki broj izostanaka" (treba: *Dok smo pregledali...* ili: Pregledajući evidenciju, *zapazili smo...*), „Kakva su iskustva stečena gradeći ovo naselje?" (treba: *dok se gradilo* ovo naselje, *u toku gradnje* ovog naselja i sl.).

U funkciji prideva, ovaj oblik se upotrebljava da označi stalnu osobinu: *vladajuća klasa, olakšavajuće okolnosti, svetleća reklama, leteći tanjir* itd. Nije pravilno upotrebljavati ga kao glagol, vezan za određeno vreme i praćen priloškim odredbama, npr. „trenutno nedostajuća sredstva", „nedostajuća sredstva za gradnju", „savremenije misleći čitaoci" i sl.

gledalac (ne *gledaoc*), mn. *gledaoci, gledalaca.*

glikoza i *glukoza.*

Gloster *(Gloucester),* ne Gločester, Glosester; Glosteršir *(Gloucestershire),* ne Glosteršajr.

gnev, *gnevan, gneviti, razgneviti* (ekavski); oblici *gnjev* itd. su ijekavski.

gnezdo (ne *gnjezdo*), *gnezditi se, ugnezditi se;* ijek. *gnijezdo, (u)gnijezditi se.*

Gnjilane, u Gnjilanu (ne u Gnjilanima, Gnjilanama).

god se piše odvojeno kad ima značenje *svaki, bilo koji,* npr. *što god rekao, koga god nađeš, kakvi god bili, gde god se nalazio, kud god da odem, kad god želiš* itd. Sastavljeno se piše u oblicima koji znače neodređenost, npr. *štogod* (ponešto), *kogod* (poneko), *kakavgod* (nekakav), *gdegod*

(ponegde), *kakogod* (nekako), *kadgod* (pokatkad) itd. *Kao god* se piše odvojeno.

GODINE I DECENIJE. *Sedamdesete godine* XX veka jesu godine od 1970. do 1979, *osamdesete godine* od 1980. do 1989, *dvadesete godine* od 1920. do 1929. itd. Naprotiv, decenije počinju jedinicom i završavaju se nulom: *osma decenija* obuhvata godine od 1971. do 1980, *deveta decenija* od 1981. do 1990, *treća decenija* od 1921. do 1930. itd.

Poslednja godina XX veka je 2000; prva godina XXI veka je 2001. V. i *DATUMI.*

godinu-dve.

godišnji, *godišnjica* (u spoju s brojem): v. *SLOŽENICE S BROJEM.*

gol-aut, *gol-razlika, gol-linija* (s crticom); *golgeter* (sastavljeno).

Golijat (biblijska ličnost); *golijat* (div, snažan čovek).

Goli otok; Golootočanin (nekadašnji logoraš na Golom otoku), *golootočki.*

Golsvordi *(Galsworthy)*, ne Golsvorti.

Gomez ili Gomes *(Gómez)*: v. *-ez.*

gonilac (ne *gonioc*), mn. *gonioci, gonilaca.*

Gonzales ili Gonsales *(González)*: v. *-ez.*

gore-dole.

goreimenovani, *gorenavedeni, gorepomenuti* (sastavljeno po P), ali: *već gore imenovani.*

Gornji Milanovac, Gornja Stubica itd. (oba početna slova velika u imenima naselja); *Gornji grad* (ime gradske četvrti ili opštine); *gornja Bosna.*

gornjo-: *gornjovaroški, gornjogradski* itd.

Gorski kotar.

Gorski vijenac.

gorući (*goruće pitanje* i sl.) nije pogrešno, jer je to pridev nasleđen iz staroslovenskog, a ne glagolski prilog (koji glasi *goreći*).

gospa: *gospa Mara,* ali *gospa-Mare, gospa-Marin* itd. (ili sve bez crtice): v. *CRTICA UZ IMENA.*

Gospić, *gospićki,* Gospićanin, -anka.

Gospod (i Gospodin, kada je u tom značenju); malo *g* u uzvicima i psovkama *(gospoda mu njegovog, o, gospode!* i sl.). V. *BOŽANSTVA.*

gospodar: vokativ *gospodaru,* ređe *gospodare; gospodarom* i *-em; gospodarov* i *-ev;* Gospodar Jovanova ili Gospodar-Jovanova (ulica).

gospodin: skraćeno *g.* (ne *g-n, g-na* i sl.); u množini *gg.* (ali je bolje titulisati pojedinačno, npr. *g. Matić* i *g. Simić,* ili pisati ucelo, npr. *gospoda poslanici*).

gospodnji (u crkvenim tekstovima i Gospodnji).

gospođa: skraćeno *gđa; gospođica:* skraćeno *gđica.*

gospoština (ne *gospodština*).

gošća: gen. mn. *gošćâ* (ne *gošći*).

gotovo: v. *skoro.*

Gradac: predloženo je da se menja Gradca, Gradcu, po analogiji s primerima zadržavanja *d* koje daje P 60 (Zabrdca, Brgudca), a i radi razlikovanja od imena Grac (u Austriji). Drugi stručnjaci smatraju da je pravilno samo Gradac – Graca, Gracu (kao *sudac – suca* i sl.).

Gradišćanski Hrvati, s velikim G „kao etnografska skupina" ali i s malim, „opisno" (PR).

Gradiška, u Gradiški i Gradišci; Bosanska Gradiška, Nova Gradiška, Gradiščanin, -nka.

GRADOVI: v. *GEOGRAFSKA IMENA.*

GRADSKE ČETVRTI: v. *ULICE.*

Graham: tradicionalna transkripcija kod nas (naročito u izrazu *Grahamov hleb*), ali stvarni engl. izgovor je Grejem ili Grem.

granata je samo artiljerijski metak; pogrešno je „ručna granata" (bukvalan prevod engl. ili fr. *grenade*) umesto *ručna bomba.*

gran pri (fr. *grand prix*): velikim početnim slovom ako je naziv određene manifestacije.

gravira i *gravura* (od fr. *gravure*). Francuski nastavak *-ure* kod nas se neki put prenosi sa *i (lektira, uvertira)*, a neki put sa *u (brošura, avantura).*

GRČKA IMENA: v. *-os; S* i *Z.*

grčko-rimski.

grebati i *grepsti; grebao, grebala* i *grebla; grebaću* i *grepšću.*

Gregorčič (slovenački), Gregorčić (srpskohrvatski).

grejpfrut: u Hrvatskoj i BiH upotrebljava se i skraćeni oblik *grejp* ili *grep.* Predložne zamene *limunika, gorčak, žutunja* i sl. nisu prihvaćene u praksi.

grend slem (oznaka teniskih turnira), ne *gren slem.*

Grinič *(Greenwich)*, ne Grinvič; *grinički* (meridijan itd.). Londonska četvrt s poznatom opservatorijom izgovara se Grinič (ili Grinidž); nekoliko naselja istog imena u SAD izgovaraju se Grenič: tako i Grenič Vilidž *(Greenwich Village),* umetnička četvrt u Njujorku.

gristi, *grizen* (ne *grižen*: tako i *izgrizen, nagrizen, ugrizen, odgrizen, zagrizen* itd., ali *zagrižen* kao pridev, v. to).

griz, ne *gris.*

Grocka, u Grockoj; Gročanin, -anka; *gročanski.*

gro-plan (bolje: *prvi* ili *krupni plan*).

groteska, u *groteski* (bolje nego *grotesci);* gen. mn. *groteski* (retko *grotesaka*).

Gručo Marks pogrešno, treba Graučo (engl. *Groucho Marx*).

grudi, gen. *grudî* (ne *grudiju*).

grundig (marka), Grundig (fabrika); ne Grunding.

Gruzija: *gruzinski* i *gruzijski;* Gruzin, -inka i Gruzijanac, -anka (ne Gruzijac, -ijka).

Gubec, Gupca, Gupčev.

gubitak, mn. *gubici.*

gubitaš: loše skovana reč, ali joj dosad nije nađena zamena.

gubitnik je skovano po ugledu na *dobitnik,* ne sasvim ispravnom analogijom (ne postoji imenica koja bi odgovarala imenici *dobit*), ali je danas u širokoj upotrebi. Suvišan je anglicizam *luzer.*

gugutati, *gugućem* i *gugukati, gugučem* (pored *gukati, gučem*).

gugutka, dat. *gugutki,* gen. mn. *gugutaka* ili *gugutki.*

guska, dat. *guski* (običnije nego *gusci,* kako je u PR), gen. mn. *gusaka; guščica* (mala guska) i *guskica* (odmila).

guščji i *guščiji* (drugi oblik je lakši za izgovor).

Gutenberg, ne Gutemberg.

H

h. Izvestan broj reči, kao *alva, am, amajlija, amal (amalin), amam, asura, atar, čaura* (sa izvedenicama), *jova, unjkati, unjkav,* bile su proglašene pogrešnima u PR 60, koji je dopuštao samo *halva, ham, hamajlija, hamal(in), hamam, hasura, hatar, čahura, joha, hunjkati, hunjkav.* Ovakvo ograničenje ne odgovara stvarnom stanju u knjiž. jeziku istočnih krajeva, gde se oblici sa *h* gotovo uopšte ne upotrebljavaju. U novom PR uglavnom se jedni i drugi oblici prihvataju kao ravnopravni. V. i pojedine reči sa *h.*

Habzburg (bolje nego Habsburg, prema P), *habzburški;* Habzburgovci ili Habzburzi (dinastija).

Hadži-. Prema Pravopisu, prezimena s dodacima *hadži, uzun* i sl. pišu se sastavljeno, bez crtice: Hadžipavlović, Hadžiomerović, Uzunmirković, Belimarković i sl. Ovo svakako važi i za prezimena na *Pop-* (Popdimitrov i sl.). Pravopisna odredba ipak ne isključuje pravo nosioca prezimena da sam odredi način pisanja u skladu s porodičnom tradicijom (npr. Cincar-Marković).

Haiti, sa Haitija, na Haitiju (ne *na Haitima,* jer nije množina). Up. *Tahiti.*

hajde, *hajdemo, hajdete;* krnji oblici *hajd, hajdmo, hajte* prema PR 60 pišu se bez apostrofa. Oblici sa *h,* prema PR, bolji su nego *ajde, ajdemo* itd.

Hajde de (nije potreban zarez posle prve reči).

Hajd park *(Hyde Park).*

Hajduk Veljko, Hajduk-Veljka, Hajduk-Veljkov itd. (ili sve bez crtice): v. *CRTICA UZ IMENA; NADIMCI.*

haj fideliti (engl. *high fidelity* – visoka vernost), češće u skraćenom obliku *hi fi,* izg. *haj faj* (pogrešno je *haj fi*).

hajka, dat. *hajci,* gen. mn. *hajki.*

Hal (*Hal*, engl. lično ime): razlikovati od prezimena Hol *(Hall).*

halapljiv, *halapljivost,* ne *alapljiv.*

halo i *alo* (telefonski poziv).

Hamfri *(Humphrey)*, ne Hemfri.

haps, *hapsana, (u)hapsiti, (u)hapšenik,* ne *aps* itd.

harakiri, mn. *harakiriji.* Ne *harikiri.*

harčiti, bolje nego *arčiti.*

haringa, dat. *haringi,* gen. mn. *haringi* i *haringâ.*

harlekin: v. *arlekin.*

harmonijum i *harmonij.*

Hart (engl. *Hart, Harte*): razlikovati od Hert (v. to).

Havana (grad), *havana* (cigara).

Heder (*Heather,* engl. žensko ime): ne Heter, Hiter.

Helen, Helada: v. *Jelin.*

helijum i *helij.*

Helsinki, Helsinkija, *helsinški;* Helsinčanin, -anka.

Hemfri ne nego Hamfri (v. to).

HEMIJSKA JEDINJENJA. Složeni nazivi čiji je prvi deo nepromenljiv pišu se s crticom: *natrijum-hlorid, magnezijum-sulfat, ugljen-dioksid, srebro-nitrat* itd. Oni sa spojnim vokalom *o*, kao *hlorovodonik, sumporovodonik,* pišu se sastavljeno.

hemisfera, ne *hemisvera.*

hemoroidi (šuljevi), ne *hemeroidi.*

Hempšir *(Hampshire)*, ne Hempšajr.

Henrih ili Henrik se često upotrebljava za imena pojedinih evropskih vladara iz prošlosti. Pošto to nije ni izvorni ni odomaćeni oblik, bolje je ime navoditi u originalu: Henri *(Henry)* za engleske vladare, Hajnrih *(Heinrich)* za nemačke, Anri *(Henri)* za francuske itd. Up. *Viljem.*

hepiend.

herbarijum i *herbarij.*

Herceg Novi (bolje odvojeno prema P), Hercegnovljanin, -anka, *hercegnovski.*

Herod ne nego Irod (v. to).

heroin.

heroj, *heroizma, heroina, heroika.*

Hert (*John Hurt, William Hurt,* glumci): drugo je prezime Hart (v. to).

Hesiod, bolje nego Heziod. V. *s* i *z (izgovor).*

hidratantni krem (koji vlaži kožu), ne *hidrantni.*

hidro- uvek sastavljeno: *hidrocentrala, hidroelektrana, hidroavion* itd.

Hilandar, *hilandarski,* bolje nego Hilendar, *hilendarski.*

hiljadarka, dat. *-arci* i *arki,* gen. mn. *-arki.*

Himalaji, na Himalajima: nije uobičajeno Himalaja, na Himalaji.

hiper- uvek sastavljeno: *hipermoderan, hiperprodukcija* itd.

hiperrealizam, *hiperrealist(a), -istički.*

hitac, *hica,* mn. *hici.*

Hju (engl. *Hugh*), ne Hjug, Hjudž; Hjuz (*Hughes,* prezime).

hlapiti: kao *ishlapiti* (v. to).

hobi, *hobija,* mn. *hobiji.*

hoćeš-nećeš; *hoću-neću.*

Hok, Hokins *(Hawk(e), Hawkins):* ne Houk, Houkins.

hokus-pokus.

Holandija: naglasak je na drugom slogu, ne na prvom.

HOLANDSKA IMENA. Holandski jezik ima složen vokalski sistem i nedoslednu ortografiju, pa je teško dati sigurna pravila za transkripciju. Spoj *ae* se prenosi kao *a* (*Claes* – Klaș), *ee* kao *e* (*Vermeer* – Vermer), *oo* kao *o* (*Joop* – Jop), *oe* kao *u* (*De Boer* – De Bur), *ou* kao *au* (*Houten* – Hauten), *ij* kao *ej* ili *aj* (*Dijkstra* – Dejkstra ili Dajkstra), *ui* i *uy* kao *oj* (*Zuider Zee* - Zojder Ze, *Cruyff* - Krojf). Spoj *sch* se čita *sh* (ne *š*), npr. *Scheveningen* – Sheveningen; slovo *g* se gotovo uvek izgovara *h*, ali se kod nas po tradiciji prenosi kao *g* (*Van Gogh* – Van Gog, *Huygens* – Hajgens ili bolje Hojgens). Za iscrpnije podatke v. Pravopis, tačke 165-169.

holokaust (grčka reč, danas u značenju „pokolj Jevreja pod nacistima"): nema potrebe da se prenosi engleski izgovor *holokost.*

Hon, Goldi *(Goldie Hawn),* ne Houn.

Honduras, Hondurašanin, -anka: *honduraski,* bolje nego *hondurački.*

Hongkong (bolje nego Hong Kong); *hongkonški.*

honorisati ili *honorirati* (nagrađivati honorarom), ne *honorarisati.*

Horhe (šp. Jorge); portugalsko (i brazilsko) *Jorge* izgovara se Žorže (ne Žorge).

ho-ruk (uzvik).

Hose (šp. *José*), ne Hoze. Portugalsko (i brazilsko) *José* izgovara se Žoze.

Ho Ši Min ili Hošimin (bivši Sajgon), *hošiminski.*

hranilac (ne *hranioc*), mn. *hranioci, hranilaca.*

hrapav, *hrapavost,* ne *rapav, rapavost.*

hrbat, *hrpta* ili *hrbata.*

hrčak, mn. *hrčci* ili *hrčkovi.*

hrid je obično ž. roda, ali se dopušta i m.: *te visoke hridi* ili *ti visoki hridi.*

Hristos i Hrist, u padežima samo: Hrista, Hristu, Hristov.

hromozom, običnije nego *hromosom.*

hropac i *ropac.*

hrskati, *hrskav, hrskavica,* ne *rskati, rskav, rskavica.*

hrvaština, ne *hrvatština.*

hrvati se, *hrvač* pogrešno, treba: *rvati se, rvač.*

Hsinhua (agencija) ne nego Sinhua.

hteo ne hteo (bez crte prema P). Isto važi i za druge spojeve ovog tipa: *znala ne znala, radio ne radio* itd.

huka, dat. *huci.*

humka, dat. *humci,* gen. mn. *humki.*

humoreska: kao *groteska* (v. to).

hura i *ura* (uzvik).

hvale vredan (ne *hvalevredan*).

I

i. Pogrešne su konstrukcije kao „nerazvijene i zemlje u razvoju", „na poštanskim i šalterima banaka", „izmene penzijskog i zakona o doprinosima", gde je atribut ostavljen bez imenice. U takvim slučajevima imenica se mora ponoviti *(nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju)* ili upotrebiti drukčiji sklop rečenice *(nerazvijene zemlje i one u razvoju; na šalterima pošta i banaka)*.

Vidi i: *ni.*

i-: v. *ni-*.

iako sastavljeno u značenju *mada, premda* („Pomoći ću vam *iako* sam umoran"), inače rastavljeno („Ako možeš *i ako* znaš, pomozi": *„I ako* padne, neće se razbiti").

Iberija; Iberac (bolje nego Iberijac); *iberski* (bolje nego *iberijski*), Iberско poluostrvo.

ibn: v. *el.*

Ibzen (uobičajeno kod nas; prema norveškom izgovoru tačnije je Ibsen).

-ica. Od imenica s ovim završetkom prisvojni pridev završava se na *-ičin: kraljičin, drugaričin,* Đaničin, Mimičin, Šujičin itd., ne *kraljicin* itd. Izuzetak su imenice na *-čica* (v. to).

-ič, ne *-ić,* u svim slovenskim prezimenima osim srpskohrvatskih (slovenačkim, poljskim, ukrajinskim itd.), kao i u ruskim imenima po ocu: Sergejevič, Nikolajevič itd. Oblici kao „Oton Župančić", „Petar Ilić Čajkovski", mada ih P (tačka 105 e) dopušta „kao dubletnu mogućnost", danas su zastareli.

Od sh. ličnih imena neka imaju *-ič* a neka *-ić*: Radič, Dobrič ali Milić, Batrić itd.

Imenice koje označavaju vršioca radnje imaju nastavak *-ič: vodič, gonič, branič, teklič, ribič.* V. i: *-jevič; ljutić; moskvič.*

ičiji, *i od čega, i za čijeg* itd.

ići. Izraz „Kako ide?" puristi nazivaju germanizmom i traže da se zameni sa „Kako je?"; ipak, drugi slični spojevi, npr. „Ide li?", „Kako ide posao?", „Ovako ne ide" definitivno su usvojeni u književ. jeziku.

Ići na (nešto) u značenju *težiti* (nečemu) pripada birokratskom stilu. Rečenice kao „Mi idemo na što veći izvoz", „Ne treba ići na poskupljenja" mogu se bolje iskazati: „Cilj nam je da što više izvezemo", „Ne treba tražiti izlaz u poskupljenju" i sl.

identičan, *identitet, identifikovati (-icirati),* ne *indentičan* itd.

idi mi – dođi mi (crta s razmakom): v. *CRTA.*

Iglesijas (*Iglesias,* šp. prezime): ne Inglesijas, Iglezijas.

iglu (eskimska kućica od leda), ne *iglo.*

ignorantski znači „neznalački"; ne može značiti „koji nešto ili nekoga ignoriše". U tom značenju treba upotrebiti ili neki oblik glagola *ignorisati* ili prideve *nemaran, nipodaštavajući, potcenjivački* i sl. *Ignorancija* znači „neznanje", nije isto što i *ignorisanje.*

Igo (fr. *Hugo*), Igoa, Igoov.

-ij: v. *-ijum.*

-ijac se javilo u novije vreme pod uticajem ruskog jezika. Za neka imena je takav završetak neizbežan (npr. Sirijac, Libijac), ali gde god je moguće treba mu pretpostaviti sufikse *-ac* ili *-ijanac*: Somalac, Tanzanac, Bolivijanac, ne Somalijac itd. Tako i Gruzin (ili Gruzijanac) i Bask, ne Gruzijac i Baskijac.

-ije i *-ij.* Latinski nastavak *-ius* kod nas se u imenima zamenjuje obavezno sa *-ije,* npr. *Iulius* – Julije, *Ovidius* – Ovidije i sl. U zajedničkim imenicama se upotrebljava i nastavak *-ij: genije, patricije, nuncije* i *genij* itd. V. *-ijum.*

ijedan (ikoji), *i od jednog, i o jednom* itd.

ijekavski, *ijekavac, ijekavština,* običnije nego *jekavski* itd.

-iji: v. *-ji.*

-ijka: v. *-ijac.*

-ijski: ovaj nastavak javlja se u pridevima izvedenim od imenica na *-ija (istorijski, televizijski, komšijski, austrijski)* i od svih imenica čiji se genitiv završava na *-ija* (Mali, Malija - *malijski,* Tokio, Tokija – *tokijski, aluminij, aluminija – aluminijski*). Upotrebljava se i u nekim drugim slučajevima gde ne postoji pogodniji sufiks: *gegijski, toskijski* (nazivi dvaju osnovnih dijalekata albanskog jezika, od imenica Gega i Toska), *baskijski* (od Bask, v. to).

-iju, kao nastavak za genitiv množine, javlja se u *gost – gostiju, kokoš – kokošiju, vaš – vašiju* i u nazivima delova tela: *očiju, ušiju, prstiju* (pored *prstâ*), noktiju (i *nokata*), *kostiju* (i *kostî*), *prsiju* (pored *prsâ* i *prsî*). Pogrešno je *zubiju, ustiju, grudiju, vratiju.* Vidi i *sviju.*

-ijum i *-ij* od lat. *-ium* (npr. *kalcijum – kalcij, kriterijum – kriterij, auditorijum – auditorij* itd.) podjednako su dobri nastavci; prvi se danas u Srbiji više upotrebljava. Pogrešno je pisanje bez *j* (*kalcium* i sl.).

ikad(a) (bilo kad).

ikakav, *i od kakvog, i za kakvu* itd. V. *ni-.*

ikamo (bilo kamo; bilo kuda).

iko, *ikoga; i o kome, i za koga* itd. V. *ni-.*

ikoji, *i od ko(je)g(a)* itd. V. *ni-.*

ikoliko (makar koliko).

iks-noge; *iks-zraci* (ili bez crtice: v. *CRTICA 5*).

ikud(a) (bilo kuda). V. *gde, kuda, kamo.*

ilirski pokret, *ilirizam* (v. POKRETI); *ilirac.*

imalac (ne *imaoc*); mn. *imaoci, imalaca.*

i malo (= makar malo, iole); P ne predviđa pisanje *imalo.*

imao-nemao, *imala-nemala.*

IME I PREZIME. Lično ime uvek dolazi ispred prezimena, npr. Petar Vasić; obrnuti poredak (Vasić Petar) treba primenjivati samo u spiskovima, gde je neophodan zbog azbučnog reda.

Muška prezimena se moraju menjati po padežima kao i imena *(za Petra Vasića, s Petrom Vasićem,* ne *za Vasić Petra* i sl.). Ako istom prezimenu prethode muška i ženska imena, prezime će biti nepromenljivo jedino ako je žensko ime na poslednjem mestu: *od Gordane, Petra i Branka Vasića; od Petra, Branka i Gordane Vasić.* V. i *ŽENSKA PREZIMENA.*

Strana muška imena ispred prezimena ne treba ostavljati nepromenjena: umesto *sa Rej Čarlsom, Žil Vernovi romani, priča o Čarli Čaplinu,* treba *s Rejom Čarlsom, romani Žila Verna, priča o Čarliju Čaplinu.* Ipak promenljivost prvog dela izostaje kod mnogih vanevropskih imena gde ne znamo tačno da li je posredi ime i prezime ili višečlano ime, npr. Seku Ture, Idi Amin Dada, Bani Sadr, Pol Pot itd.; isto i kod svih kineskih imena (v. to). V. i: *JAPANSKA IMENA; DVOSTRUKA IMENA.*

IMENA. Pored prethodne i sledećih odrednica v. i: *IME I PREZIME; DVOSTRUKA IMENA; ŽENSKA IMENA; ŽENSKA PREZIMENA; GEOGRAFSKA IMENA; MITO-*

LOŠKA IMENA; ŽIVOTINJSKA IMENA; HOLANDSKA IMENA, ITALIJANSKA IMENA; JAPANSKA IMENA; KINESKA IMENA; POLJSKA IMENA; PORTUGALSKA IMENA; RUSKA IMENA; KLUBOVI (IMENA); NADIMCI; MARKE; takođe pojedina imena i karakteristične završetke.

IMENA LISTOVA i časopisa ne treba prevoditi: „Muvman uvrije", ne „Radnički pokret"; „Nejčer", ne „Priroda" itd.

IMENA NARODA, državljana, stanovnika mesta i pokrajina pišu se velikim početnim slovom: Arapin, Grk, Francuz, Evropljanin, Sloven (Slaven), Švaba, Vojvođanin, Ličanin, Zagorac, Bavarac, Dubrovčanin, Londonac itd. Kod imena koja se mogu shvatiti i kao oznake rasa postupak nije ujednačen: velikim slovom se pišu Indijanac, Jevrejin, Rom, Ciganin (PR predviđa i *ciganin* „figurativno"), uvek malim *belac, crnac* i *crvenokožac.*

Upotrebljeno kao zajednička imenica za oznaku predmeta, životinje, biljke i sl., ime naroda se piše malim slovom: *šarplaninac* (pas), *hercegovac* (duvan), *arapin* (konj) itd.

Prisvojni pridevi od ovih imena pišu se velikim slovom (Nemčev, Splićankin itd.); pridevi na *-ski, -ški, -čki* imaju malo slovo *(azijski, engleski, njujorški),* osim ako su u sastavu geografskog imena (Sremski Karlovci, Bečka šuma).

V. *Čileanac; kozak; Musliman; Primorac; prečanin; Sik; solunac.*

IMENA PAPA treba uvek davati u prilagođenom obliku, a ne u italijanskom: Jovan (ne Đovani), Pavle (ne Paolo), Pije (ne Pio), Grgur (ne Gregorio), i tako isto Benedikt, Klement, Sikst, Urban, Bonifacije itd. Ital. *Innocenzo* kod nas glasi Inokentije ili Inocencije, a ital. *Leone* - Lav ili Leon.

IMENA VLADARA danas se uglavnom ne prevode: Elizabeta *(Elizabeth),* Luj *(Louis),* Huan Karlos *(Juan Carlos),* ne Jelisaveta, Ludovik ili Ljudevit, Jovan Karlo i sl. Ipak se prevedeni oblik mora upotrebiti u slučajevima gde je odavno prihvaćen: Petar Veliki, Karlo V itd. Ako se redni broj piše slovima, ima veliko početno slovo: Karlo Peti, Petar Prvi Karađorđević. Vidi i: *NADIMCI; Franjo Josif; Henrik; Viljem.*

IMENICE MUŠKOG RODA NA -a u jednini dobijaju atribut u m. rodu: *naš sluga, dobar sudija, veliki vojvoda, bogati gazda* i sl. One koje po smislu nisu izričito vezane za muškarca mogu imati i atribut u ž. rodu: *On je velika pijanica, Bio je naša dobra mušterija.* U množini sve ove imenice prelaze u ž. rod: *te*

sluge, sve sudije, starešine su naredile, došle su kolege i sl. Po mišljenju M. Stevanovića, nije pogrešna ni upotreba muških oblika prideva i glagola u množini (slaganje po značenju), kao u primeru iz Ive Andrića „I jednog i drugog su *podsticali moćni paše*".

imenilac (ne *imenioc*), mn. *imenioci, imenilaca.*

Imotski, iz Imotskog, *imotski* (pridev), Imoćanin, -ćanka.

imperfekt i *imperfekat.*

impulsivan, bolje nego *impulzivan.*

imun, *imunitet na* nešto (ili *prema* nečemu), ne *od* nečega.

-in: v. *-ov.*

inače: ponekad se upotrebljava kao suvišan umetak („Petrović je *inače* rođeni Beograđanin" i sl.): mada takva upotreba u načelu nije pogrešna, ne treba s njom preterivati.

inadžija, *inadžika*, dat. *inadžiki.*

incest: pridev *incestni* ili *incestualan.*

indicija je znak na osnovu koga se izvodi neki zaključak (obično o krivičnom delu); *indikacija* je uputstvo, ukazivanje, a u medicini označava oboljenje ili simptom kod koga treba primeniti određeni lek.

indigo: *indigo papir, indigo kopija* (crtica neobavezna, v. *CRTICA 3*).

Indijanapolis *(Indianapolis)*, ne Indijanopolis.

Indijanci: suvišno je „*američki* Indijanci" (obično u prevodima sa zapadnih jezika, u kojima ista reč znači i Indijanac i Indijac). Kod nas pridev ima smisla samo ako se govori o *severnoameričkim, srednjoameričkim* odn. *južnoameričkim* Indijancima.

indijanska imena: v. *NADIMCI.*

Indijski okean.

indoevropski; Indoevropljani.

Indonezija: Indonežanin, ne Indonezijac; *indonežanski,* bolje nego *indonezijski.*

infarkt, ne *infrakt.*

informatika je nauka o korišćenju i prenošenju informacija (prvenstveno pomoću računara); pogrešno je upotrebljavati tu reč da označi „skup informacija" ili „način obaveštavanja javnosti".

infra- sastavljeno: *infracrven, infrastruktura* itd.

inicijativa *za* nešto, ne *o* nečemu.

injekcija (ćirilicom инјекција). Izgovor sa nj (иньекција) više odgovara glasovnim zakonima našeg jezika nego *in-jekcija,* kako propisuju priručnici. Pogrešno je „inekcija". Up. *konjunktura.*

ino- se javilo najpre u *inokorespondent* i *inokorespondencija,* a u novije vreme i u *inopartner, inozastupnik, inokredit* i sl. Ovakve slo-

ženice nisu pogrešne, ali izvan usko stručnih tekstova bolje je reći *inostrani partner* i sl. P dopušta i pisanje s crticom kad su u pitanju „slobodne, katkad ironične sprege", npr. *ino-fudbaler, ino-direktive.*

insekt i *insekat.*

insert znači *umetak* (od lat. *inserere* - umetnuti), posebno filmski snimak koji se ubacuje u televizijsku emisiju. Pogrešno se upotrebljava u značenju *odlomak* ili *isečak.*

instanc(ij)a: v. *-nca.*

instant: *instant supa, instant kafa* i sl. (crtica nije neophodna: v. *CRTICA 4*).

instinkt, *instinktivan.*

INSTRUMENTAL imenica muškog roda ima nastavak *-em* ukoliko se imenica završava na meki suglasnik, tj. na *j, lj, nj, đ, ć, ž, š, č* ili *c: zmajem, konjem, nožem, krojačem, lovcem* itd. Ali ako suglasniku neposredno prethodi glas *e*, nastavak će glasiti *-om: sprejom, hmeljom, lupežom, Bečom, zecom, mesecom* itd. Od prvog pravila mogu odstupiti imenice na *-š (jurišom, plišom, gulašom,* pored *jurišem* itd.), od drugog pojedine imenice na *-c* i na *-lj (strelcem, svecem; prijateljem, učiteljem, upraviteljem,* pored ređeg *prijateljom* itd.). Među imenicama na *-ar, car* ima samo *carem,* dok za ostale nema sigurnog pravila: *lekarom* i *lekarem, vodeničarom* i *vodeničarem,* itd. V. i *put.* Za upotrebu instrumentala uz glagole vidi *S(A) + INSTRUMENTAL; oceniti; okarakterisati; okvalifikovati; označiti.*

insulin, bolje nego *inzulin.*

intendant, *intendantura, intendantski.*

interegnum.

interes nije pogrešno u značenju *interesovanje, zanimanje* (npr. „Nema interesa za ovaj predlog"; „Sa interesom su pratili događaje").

intermeco je m. roda, u množini obično srednjeg *(intermeca)*, mada PR 60 daje „intermeci".

Internacionala (veliko I kao naslov himne i naziv određene organizacije), ali: *Prva (Druga, Treća) internacionala;* isto i s rimskim brojem: *I (II, III) internacionala.*

intoksikacija (trovanje), *intoksicirati* ili *intoksikovati.* Ne *intoksinacija, intoksinirati.*

intriga, dat. *intrigi.*

Inzbruk (bolje nego Insbruk, prema P). Up. *Augzburg, Habzburg.*

inženjer: bolje nego *inžinjer;* skraćenica *inž.* (ne *ing.*) *Inženjering* (engl. *engineering* prilagođeno našem obliku *inženjer*).

inžinjerija, *inžinjerijski, inžinjerac* uobičajeno je u vojnoj terminologiji, mada bi tačnije bilo *inženjerija* itd.

-io. Imenice na *-io* dobijaju *j* ispred padežnih nastavaka *-a, -u, -i: sa radija, na radiju, u studijima* (ali: *radiom, scenariom).* Instrumental ima završetak *-iom* (ne *-ijem*), prisvojni pridev (kod imena) završava se na *-iov* (ne *-ijev*): Mario, Mariom, Mariov; Antonio, Antoniom, Antoniov (za razliku od: Antonije, Antonijem, Antonijev); Tokio, Tokiom itd.

-ioc pogrešno, treba *-ilac: nosilac, tužilac, činilac, prevodilac, poverilac, pratilac* itd. U gen. mn. *nosilaca* (ne *nosioca*), *tužilaca* (ne *tužioca*), itd. Up. *-aoc.*

ionako (npr. „Ne žurite, voz ionako kasni"; ali „Može i ovako i onako").

-ionar i *-ioner* podjednako su dobri nastavci; *e* je danas običnije *(milioner, milicioner, kolekcioner, funkcioner* itd.) osim u reči *misionar* i donekle *reakcionar.* Samo sa *e* javlja se reč *penzioner.*

iotkud(a).

i po: v. *pô (=poła).*

IRA: v. *SKRAĆENICE NA -a.*

-irati, -isati, -ovati. Sva tri nastavka javljaju se u glagolima stranog porekla; često hrvatskim oblicima na *-irati (operirati, regulirati, organizirati, komponirati* itd.) odgovaraju srpski na *-isati (operisati, regulisati)* odnosno na *-ovati (organizovati, komponovati).* Mnogi glagoli, ipak, imaju i u Srbiji samo nastavak *-irati: citirati, studirati, trenirati, telefonirati, provocirati, finansirati* itd. V. i pojedine glagole.

iridijum i *iridij.*

Irig, Irižanin, Irižanka, *iriški;* Iriški venac.

Irod (ne treba iz zapadnoevropskih jezika prenositi oblik Herod); Irodijada (žena Iroda Antipe).

iscrpsti i *iscrpiti; iscrpljen* (običnije) i *iscrpen.* Menja se kao *crpsti* odn. *crpiti* (v. to).

iscuriti, *iscurio, iscuriće,* ne *iscureti* itd.

ishitren. Glagol *ishitriti,* koji je danas izišao iz uporebe, značio je *izmisliti, pronaći.* Pored toga, za trpni pridev *ishitren* rečnici daju i značenja *izveštačen, nameštен* i *vešt, dovitljiv, lukav.* Danas se uglavnom upotrebljava u značenju *urađen na brzinu, nedovoljno pripremljen,* kao u spojevima „ishitrena odluka", „ishitren potez" i sl. Bolje je u tom smislu upotrebiti neki drugi izraz: *prenagljen, brzoplet, nepromišljen, iznuđen* i sl.

ishlapiti, *ishlapio, -ila* i *ishlapeti* (ijek. *ishlapjeti*), *ishlapeo, -ela* (ijek. *ishlapio, -pjela).*

iskipeti, *iskipeo, iskipeće* (ijek. *iskipjeti, iskipio, iskipjela*), ne *iskipiti* itd.

iskoristiti: *iskorišćen, iskorišćavati* i (ređe) *iskorišten, iskorištavati.*

iskosa.

iskrvariti, *iskrvaviti:* kao *krvariti, krvaviti* (v. to).

ispiti: *ispij, ispijmo, ispijte.*

ispočetka: po P spojeno u značenju 'isprva' (npr. „ispočetka je tako mislio"), ali: „krenimo iz početka".

ispoštovati je neologizam, skovan kao svršeni glagol prema nesvršenom *poštovati:* nema razloga da se smatra nepravilnim.

ispotiha i *istiha* (v. to).

ispravka, dat. *ispravci,* gen. mn. *ispravki* (ređe *ispravaka*).

ispred. Nije dobro u značenju *u ime,* npr. „govoriti *ispred* kolektiva", „Pozdravio ih je *ispred* svog preduzeća".

ispreka (ijek. *isprijeka*): po PR uvek sastavljeno, pa i kad znači „s one strane Save, iz Vojvodine". Ređe *ispreko.*

isprva i *isprve.*

isš- ne nego *iš-: iškolovati, išunjati se* itd.

-ist(a): *realista, egoista, socijalista* itd. (običnije) i *realist, egoist, socijalist.* Množina je danas u svakom slučaju na *-i* (*realisti* itd.).

Istanbul (tako je u PR 60, pod odrednicom Stambol; običnije nego Istambul). Samo u istorijskom kontekstu upotrebljavaju se nazivi Stambol (Stambul), Carigrad, Konstantinopolj (Konstantinopol), Vizant (v. *Vizantija*).

isti kao zamenica, umesto *on, ovaj* i sl. (npr. „zanatska delatnost i troškovi koji su za *istu* vezani") nedopustivo je izvan kancelarijskog jezika.

istiha (=potiho, neprimetno) i *ispotiha.*

istočna (Istočna) Evropa, *istočnoevropski; istočna Srbija* itd.; Istočno rimsko carstvo (P dopušta i Istočnorimsko carstvo). V. *GEOGRAFSKA IMENA;* v. i sledeću odrednicu.

ISTORIJSKA IMENA. Nazivi država iz prošlosti, prema P, pišu se velikim slovom samo prve reči: Turško carstvo, Mletačka republika, Austrougarska carevina itd. To se odnosi i na nezvanične nazive prošlih i sadašnjih zemalja kao Republika svetog Vlaha, Zemlja izlazećeg sunca (Japan), Zemlja hiljadu jezera (Finska), Treći rajh, Istočna Nemačka, Zapadna Nemačka itd., kao i na nazive administrativnih jedinica (Beogradski pašaluk, Drav-

ska banovina). Malo slovo P preporučuje za „neustaljene, slobodne opisne nazive", navodeći primere „odnosi nove srpske kraljevine i crnogorske kneževine", „gordi Albion", „crnožuta monarhija" i sl.

ISTORIJSKI DOGAĐAJI, prema P, pišu se velikim slovom prve reči kad god imaju oblike vlastitog imena. Praktično to znači da će se velikim slovom pisati nazivi s pridevom ili rednim brojem na prvom mestu, kao Drugi svetski rat, Stogodišnji rat, Krimski rat, Sarajevski atentat, Kosovska bitka, Seljačka buna, Prvi srpski ustanak, Vartolomejska noć, Dugi marš itd. Ovo obuhvata i nazive frontova, ratnih operacija i sl. (Solunski front, Sremski front, Treća ofanziva, Beogradska operacija) i mirovnih i drugih sporazuma (Požarevački mir, Minhenski sporazum, Bečki dogovor).

Malim slovom pišu se nazivi u množini *(oba srpska ustanka, krstaški ratovi)*, kao i nazivi ratova u kojima se imenuju obe strane *(francusko-pruski rat, iračko-iranski rat)*, jer se shvataju kao opisni. Za *revoluciju* v. tu reč. Nazivi s imenicom na prvom mestu pišu se malim slovom, npr. *boj (bitka) na Kosovu, buna protiv dahija, ustanak u Hercegovini,* osim onih simboličnih i figurativnih, koji imaju karakter imena: Rat dveju ruža, Seoba naroda, Noć dugih noževa.

V. i: *POKRETI; RAZDOBLJA.*

isto takođe pleonazam: treba samo *isto (i)* ili samo *takođe.*

istovarivati, *istovarujem,* ne *istovarati, istovaram.*

istovjetan se danas priznaje kao pravilan ijekavski oblik, mada je ranije propisivano da se i u ijek. kaže samo *istovetan.*

Ist River (oba velika slova prema P).

istruleti i *istruliti:* v. *truleti.*

istup normalno u značenju *javno istupanje, pojava pred svetom* i sl. Up. *nastup.*

isukati: kao *zasukati* (v. to).

i suviše.

iščauriti se: v. *čaura.*

iščileti, *iščileo, iščilela* (ne *iščiliti* itd.); ijek. *iščiljeti, iščilio, iščiljela.*

išta, *i od čega, i o čemu* itd. V. *ni-.*

ITALIJANSKA IMENA (NAGLASAK). Mnoga ital. imena kod nas se pogrešno naglašavaju na pretposlednjem slogu, dok im je stvarni naglask na trećem slogu od kraja. To su pre svega *MO*dena (rimuje se s „vòdena"), *ĐA*komo (rimuje se s „làkomo"), zatim *RI*mini, *PE*zaro, *BRIN*dizi, *BER*gamo, *TA*ranto, *KA*ljari, *ČE*zare, *AN*đelo, *ME*diči,

ĐiROlamo, DoMEniko, MANgano i dr.

Za izgovor ital. imena vidi *č, s, z,* kao i pojedinačna imena.

itd. (ne *i t. d.*).

i te kakav, *i te kako, i te koliko.*

-iti, -eti. Za mnoge glagole izvedene od prideva gramatičari propisuju završetak *-iti* kada su prelazni, tj. kada pokazuju da se na nekoga ili nešto prenosi osobina iskazana pridevom, a završetak *-eti* (ijek. *-jeti*) kad su neprelazni, tj. kad znače da neko ili nešto stiče dotičnu osobinu. Ta razlika se još čuva kod manjeg broja glagola kao što su *otupiti* (učiniti tupim) – *otup(j)eti* (postati tup), *oslepiti, oslijepiti* (oduzeti vid) – *oslepeti, oslijepjeti* (izgubiti vid), *pocrniti* (obojiti u crno) – *pocrn(j)eti* (postati crn). Kod većine drugih glagola ova razlika se delimično ili potpuno izgubila. Glagoli *ozdraviti, slabiti, oslabiti* upotrebljavaju se danas samo u obliku na *-iti*: tako i *oćelaviti, omlitaviti, olabaviti, oćoraviti* (mada ovi još imaju i radni pridev na *-eo: oćelaveo* itd.). Parovi *osijediti – osijedjeti, ostariti – ostarjeti, omršaviti – omršavjeti* još donekle čuvaju tu razliku u ijekavskom, dok se u ekavskom upotrebljavaju samo oblici *osedeti, ostariti i omršaviti.* Glagoli kao *zelen(j)eti se, ogrub(j)eti, zanemeti (zanijemjeti)* i drugi ostali su bez parnjaka na *-iti,* jer se odgovarajući prelazni glagoli gotovo uopšte ne upotrebljavaju. Otuda razlikovanje završetaka *-iti* i *-eti* nema u današnjem jeziku ni približno onaj značaj koji su mu po tradiciji pridavali gramatičari. V. *oživeti.*

-itis (ne *-it*) u nazivima oboljenja: *bronhitis, apendicitis, gastritis, dermatitis, kolitis* itd.

i to. Ovaj izraz sme se upotrebiti samo posle rečenice koja je po smislu završena, tj. tamo gde bi mogla da dođe i tačka. Ispravno je, npr.: „Naknada se plaća po kvadraturi stana, i to: za stan do 30 m^2 100 dinara..." itd. Pogrešno je: „Naknada prema kvadraturi stana iznosi, i to..." ili: „Naknada se plaća na sledeći način, i to..." gde je *i to* sasvim suvišno posle izraza *na sledeći način.*

i t. sl. (= i tome slično).

-ium ne nego *-ijum* (v. to).

-ivač je čest sufiks u novijim rečima, za ljude i za sprave, ne samo od glagola na *-ivati (isterivač, razređivač, potpaljivač* itd.) nego i od onih na *-avati (pojačivač, zamrzivač, oglašivač, omekšivač* itd.).

Ivanić Grad, *ivanićgradski.*

Ivo: Ive Andrića, Ivi Andriću, Ivin, običnije nego Iva, Ivu, Ivov. V. *-o (IMENA).*

izašta *(izašto)* ili *i za šta, i za što* (P dopušta oba načina pisanja). Up. *nizašta.*

izbiti: *izbij, izbijmo, izbijte.*

izbledeti, *izbledeo,* ijek. *izblijedjeti, izblijedio, izblijedjela.* Upotrebljava se i u prelaznom značenju „učiniti bledim", mada bi po pravilu tu morao doći glagol *izblediti, izbledio* (ijek. *izblijediti, izblijedio*). V. *-iti.*

izbliza; *izbliže.*

izc- ne nego *isc-: iscrtati, iscepkati* itd.

izč- ne nego *išč: išča(h)uriti se, iščešljati* itd.

izdaleka; *izdalje.*

izdatak, mn. *izdaci.*

izdubiti: v. *dubiti.*

izgladneti, *izgladneo,* ijek. *izgladnjeti, izgladnio, izgladnjela. Izgladniti, izgladnio* značilo bi „učiniti gladnim". V. *-iti.*

izgrebati i *izgrepsti:* v. *grebati.*

izgrizen, ne *izgrižen:* v. *gristi.*

izh- ne nego *ish-: ishodište, ishraniti* itd.

izjedna.

izjutra.

izložba, gen. mn. *izložbi* i (ređe) *izložaba.*

izljubiti (ne *ižljubiti*).

izmalena.

između. U upotrebi s brojevima, ne treba veznik *i* zamenjivati crtom: ne „između 18–20 časova" nego „između 18 i 20 časova". Up. *od.*

izmestiti: običnije je *premestiti, preseliti.* U značenju *iščašiti, uganuti* ne spada u knjiž. jezik.

izmusti: *izmuzen* (ne *izmužen*).

iznebuha.

izneti: v. *-neti.*

izokola.

IZOSTAVLJENI GLASOVI: v. *APOSTROF; SAŽETI SAMOGLASNICI.*

iz početka: v. *ispočetka.*

izrana (= rano, zarana), *izranije* (= odranije).

izraz: *doći do izraza* i *doći do izražaja* jednako su dobri oblici.

izreda (= redom).

izs- ne nego *is-: islikati, isijavati* itd.

izš- ne nego *iš-: išetati se, ištrikati, išunjati se* itd.

izuzetak, mn. *izuzeci,* gen. mn. *izùzētākā* (naglasak na *zu*, ne na *ze*).

izuzetan ima naglasak na prvom slogu: pogrešno je *izuzẽtan, izuzẽtno.*

izuzev. Smatra se da je pravilnije sa akuzativom (npr. „Pregledali su sve prostorije izuzev balkon i kuhinju"),

mada je danas običnija upotreba s genitivom (po ugledu na predlog *osim:* „... sve prostorije izuzev balkona i kuhinje").

izvan; *izvana.* V. *van.*

izvannastavni; *izvannastavni; izvannacionalan* (i *vannastavni* itd.).

izvečeri (= predveče).

izvestan, *izvesna, izvesno.*

Izvestija je množina sr. roda, ne ž. rod: *Izvestija su javila, u moskovskim Izvestijama* (ne „u Izvestiji").

izvezen, ne *izvežen* (u oba značenja).

izviniti (se), *izvinim (se),* neka (se) oni *izvine, izvinio, -ila:* ne *izvinem, izvinu, izvinuo* (što su oblici od glagola *izvinuti* = saviti). Glagol *izviniti (se)* osuđivan je kao rusizam, ali je potreban u knjiž. jeziku i ne može se zameniti sa *oprostiti* ili *ispričati.*

izvolevati (ijek. *izvolijevati,* bolje nego *izvoljevati*).

IZVORNO PISANJE: U naučnim i stručnim tekstovima, strana imena iz jezika s latiničkim pismom treba navesti u izvornom obliku, jer bez tog oblika nije mogućno konsultovanje stručne literature, prevođenje na strane jezike, dopisivanje sa strancima itd. Naši nastavci pri tom se ne odvajaju crticom, npr. Johna Updikea, Updikeov itd. Ukoliko je tekst ćirilički, ili latinički s fonetskim (transkribovanim) prenošenjem imena, izvorni oblik treba dati prilikom prvog navođenja imena, u zagradi, u fusnoti ili u indeksu.

Izvan toga, upotreba izvorne latiničke grafije u ćiriličkom tekstu nije opravdana. P je dopušta (tačka 101 a) samo u slučaju da autor teksta nije uspeo da sazna kako se izgovara dotično ime: navodi se primer „Међу именима уписани су и неки Wuyts и Bayzew, a Wuyts - -ово име понавља се и касније". U ovom slučaju, kao što se vidi iz primera, sh. nastavak piše se ćirilicom i odvaja crticom.

Višečlane strane izraze (za razliku od imena) treba uvek pisati u originalu, npr. „C' est la vie" (ne „Se la vi"), „Time is money" i sl.

izvršilac (ne *izvršioc*), mn. *izvršioci, izvršilaca.*

izvršiti: v. *vršiti.*

izž- ne nego *iž-: ižariti, iženiti, iživeti* itd.

iždžikljati i *iždikati.*

J

j. (1) Između *i* i drugog samoglasnika izuzev *o, j* se piše: *ija, ije, iju, iji.* Izuzetak su složene reči, npr. *iako, arhiepiskop, dielektrik, radiestezija, antiamerički, priučen,* kao i glagol *prianjati.* (2) U spoju *io* ne piše se *j* (*bio, kupio, milion, fioka*), osim kad se osnova reči završava na *j: sudijo, sudijom* (prema: *sudija*), *zmijo, zmijom, zmijolik* (prema: *zmija*), *starija – starijom, arterija – arterijom* (ipak: *arterioskleroza*), *galija – galijot,* Mijo, Cvijo (kao Mija, Cvija) itd. Pisanje *ijo* imamo još i u rečima *vijoriti se, vijoglav, vijorog,* u imenu Ravijojla, kao i u rečima iz francuskog: Gijom *(Guillaume),* Vijon *(Villon), semijon.* (3) Ako *i* dolazi p o s l e drugog samoglasnika, između njih se ne piše j: *naime, kaiš, daire, laik, naivan, neimar, seiz, oivičiti, stoik, ruinirati* itd. *J* se ipak piše u slučajevima kad pripada osnovi reči: *izdajica* (prema: *izdaja), dojilja (dojiti), kujica (kuja),* Grujica (Gruja), Kajin (od Kaja; ali Kain, biblijsko m. ime), Vojin, Vojislav, Milojica, Radojica, *kalajisati, esejistički* itd. Otuda je pravilnije i Grujić, Pejić, Ostojić, ali pošto pravopis ne normira prezimena, ne može se zabraniti pojedincima da svoje prezime pišu Gruić, Peić itd. (4) Posebni slučajevi: sa *j* se piše glagol *projicirati* (up. *projekcija*); bez *j* se pišu *heroin, heroina, heroizam, heroika* (iako su izvedeni od *heroj*).

Vidi: *-ije; ijski; -ijum; -io; -ji; lj; ZAPOVEDNI NAČIN.*

jadikovka, dat. *jadikovci.*

jahati, *jašem,* oni *jašu;* pogrešno je *jašiti, jašim.*

Jajce, Jajčanin, Jajčanka, *jajački.*

jaje, *jajeta, jajetu, jajetom;* dva, tri, četiri *jajeta,* pet *jaja.* Dopuštena je i promena *jaje, jaja, jaju, jajem,* dva, tri, četiri *jaja.*

jak, *jači, najjači.*

Jalta: sastanak, konferencija *u* Jalti, ne *na* Jalti.

jamac, *jamčiti, jamstvo* i *jemac, jemčiti, jemstvo* (ali samo: *jamačno*).

Jamajka, na Jamajci ili na Jamajki; *jamajkanski,* Jamajkanac, -anka.

jamb, *jampski.*

janičar i (danas retko) *janjičar.*

JAPANSKA IMENA dolaze nam gotovo uvek u engl. transkripciji. Slovnom grupom *ts* označen je suglasnik *c:* otuda kod nas treba pisati Micubiši, Cušima, Ugecu, Dacun, Šigemicu, a ne Mitsubiši i sl. Glas označen engleskim *ch* u japanskom zvuči otprilike kao naše *ć,* ali P predlaže da se zadrži već uobičajena transkripcija sa *č:* Mičiko, Hitači, Ičikava, Mainiči itd. Slično tome, englesko *j* (u japanskom *đ*) treba prema P prenositi sa *dž:* Fudžijama ili Fudži (v. tu reč), Ivo Džima, Meidži, Seidži, Gendži itd. (kao i u zajedničkim imenicama *džudo* i *džijudžicu*). Za razliku od većine azijskih jezika, japanski jasno razlikuje ime i prezime, pa kod nas treba oba menjati po padežima: Jasunari Kavabata, Jasunarija Kavabate itd.

jarkocrven, *jarkožut* itd., sastavljeno. V. *BOJE.*

Jarmut *(Yarmouth):* v. *Portsmut.*

jaruga, u *jaruzi.*

jasan, *jasniji, najjasniji.*

jasika, dat. *jasici.*

Jasna poljana (u Rusiji), bolje nego Jasnaja poljana (Pravopis, u tački 21d, propisuje malo *p* uz napomenu „kao lokalitet"; po pravilu o imenima naselja bilo bi opravdanije veliko P).

jasnocrven, *jasnozelen* itd.

JAT, JAT-a, JAT-ov.

jazavičar i *jazavčar.*

je: ovaj glagolski oblik je enklitika, što znači da čini akcenatsku celinu s prethodnom rečju i mora biti s njom u smisaonoj vezi. Otuda *je* ne sme doći posle pauze, posle bilo kakvog znaka interpunkcije ili posle umetnute rečenice: u takvom položaju treba ga zameniti naglašenim oblikom *jest(e)* ili izmeniti red reči. Primeri grešaka: „Jedan od problema koji onemogućavaju da se više postigne je odsustvovanje s posla" – treba *jeste* odsustvovanje s posla; „Neodgovarajuća ishrana, ma šta tvrdili lekari, je po mom mišljenju glavni uzrok oboljenja" – treba: po mom *je* mišljenju...; „Krivac za neuspeh predstave, ako možemo verovati izveštajima iz dnevne štampe, je sam autor" – treba: Za neuspeh ... krivac *je* sam autor. Vidi: *su; će; se.*

jedak, *jetka, jetko; jetkiji, najjetkiji.*

jedan i *drugi.* Upotrebljeni da označe uzajamnost, ovi brojevi biće u srednjem rodu ako se odnose na muškarca i ženu: „Maja i Goran zaziru *jedno* od *drugog*", „Pitam se šta su supružnici rekli *jedno drugom*".

jedanput.

jedinka: po PR 60 ima dat. *jedinci* „za neživo" a *jedinki* „za živo"; gen. mn. *jedinki.*

JEDINJENJA: v. *HEMIJSKA JEDINJENJA.*

jednakostranični, *jednakokrak:* rogobatne kovanice, bezrazložno usvojene u pojedinim udžbenicima matematike namesto uobičajenog *ravnostran, ravnokrak.* (*Ravno-* može imati i značenje „jednako", kao u *ravnomeran, ravnoteža, ravnodnevica* itd.).

jednoiposobni, *jednoipogodišnji, jednoiposatni* itd.

jednostavačni, *dvostavačni, trostavačni* itd. upotrebljava se u muzičkoj terminologiji za kompoziciju od jednog, dva, tri itd. stava (stavka). Ovi oblici su potrebni pošto bi *jednostavni* imalo drugi smisao.

jeftin, *jeftiniji, najjeftiniji, jeftinoća,* danas običnije nego *jevtin, jevtinoća.*

jegejski: v. *egejski.*

jekavski itd.: v. *ijekavski.*

je li; skraćeno *je l'; je l' da; je l' te?*

Jelin, *jelinski,* Jelada: danas češće Helen, *helenski,* Helada, a samo *helenizam, helenista, -istički.*

jelka, dat. *jelki* i *jelci,* gen. mn. *jelki;* Jelka (ime), dat. Jelki.

Jenki *(Yankee),* Jenkija, mn. Jenkiji.

jeres (ž. roda: *ta jeres, te jeresi*); *jeretik; jeretičan, jeretički.*

Jermen i Jermenin (mn. Jermeni), Jermenka, Jermenija, *jermenski* tradicionalni su oblici u Srbiji; nema razloga da se zamenjuju oblicima Armen(ac), Armenija itd.

jeroglif: bolje *hijeroglif.*

Jerusalim (ne Jerusalem, Jeruzalem).

jesenas: v. *-s.*

jeste je danas mnogo češći oblik nego *jest,* i po rečima M. Stevanovića „ne može mu se sporiti književni karakter". *Jest* se još čuva u spoju *to jest* i u izreci *što jest, jest.*

jevanđelje i *evanđelje; (j)evanđeljski, (j)evanđelski i (j)evanđeoski; (j)evanđelista* (pisac jevanđelja); *evangelistička* i (ređe) *evanđelistička* crkva; *evangelik,* ređe *evangelista* ili *evanđelista* (pripadnik evangelističke crkve).

-jevič (ne *-ijevič, -ijević*) u poljskim prezimenima: Sjenkjevič *(Sienkiewicz),* Mickjevič *(Mickiewicz),* Ivaškjevič *(Iwaszkiewicz)* itd.

Jevrejin i (ređe) Jevrej; mn. Jevreji.

jezički (koji se tiče jezika, govora); *jezični* (kao anatomski termin).

-ji: ovaj pridevski sufiks može imati i oblik *-iji*, tako da je pored pravilnijeg *dečji, čovečji, mačji, kozji, vučji, vražji* itd. dopušteno i *dečiji, čovečiji* itd. (ali samo *pasji*). Obliku *-iji* P daje prednost posle suglasničkih grupa (npr. *ovčiji, guščiji, vrapčiji*), radi lakšeg izgovora.

jon, *jonizirati (jonizovati), jonizacija, jonizujući:* nije uobičajeno *ion* itd.

Jong (Erika) ne nego Džong.

Jorge: v. *Horhe.*

Jorkšir *(Yorkshire),* ne Jorkšajr; *jorkširski; jorkšir(ac)* (prase).

Josć: v. *Hose.*

Jošanička Banja: v. *BANJE.*

još uvek (npr. „Još uvek ga nema") nalazi se i kod dobrih pisaca, ali ga puristi zabranjuju kao germanizam, tražeći da se kaže *i dalje, još jednako,* ili samo *još.*

jova i *joha:* v. *h.*

Jovanka, dat. Jovanki, Jovankin (ne Jovančin).

Jovan Krstitelj, Jovan Zlatousti (sveci); Jovan bez Zemlje (engl. vladar).

Jovan Pavle (papsko ime). U Hrvatskoj se upotrebljava oblik Ivan Pavao, a u Bosni i Hercegovini i Ivan Pavlc.

ju. Oblik *ju* umesto *je* (zamenica 3. lica) može se upotrebiti samo uz glagolske oblike *je, nije (Našla ju je; Nije ju video),* a u ijekavskom i posle drugih reči sa završetkom *-je* (npr. *Prije ju pogledaj pa onda reci*).

juče (retko *jučer*), *jučerašnji* (običnije nego *jučeranji*); *juče-prekjuče. Juče uveče* pogrešno, treba: *sinoć.*

jug: v. *STRANE SVETA.*

jugo, *juga, jugu.* Kao ime automobila muškog roda, a najčešće i kao naziv vetra, mada u tom slučaju neki gramatičari dopuštaju samo sr. rod.

jugo- sastavljeno: *jugoistok, jugozapad;* Jugopetrol itd.; takođe u šaljivim složenicama kao *jugofudbal, jugoinflacija, Jugošvaba* itd. S crticom *jugo-jugoistok, jugo-jugozapad.*

Jugoslavija: akcenat je na *go,* kratkouzlazni. Dugosilazni akcent na *sla,* mada rasprostranjen, ne smatra se pravilnim, jer u standardnom štokavskom govoru silazni akcenti ne mogu doći na unutrašnje slogove reči. *Jugoslâvija* je neknjiževno kao što je neknjiževno *zaborâvio, livâda, devôjka* i sl.

Junajted pres *(United Press).*

jun, jul i *juni, juli.* Oblici bez „i" su pravilniji s obzirom na promenu (*juna, jula* itd.), ali se danas dopuštaju i duži oblici.

Juraj, Jurja, Jurju itd. (ne Juraja, Juraju).

jurisdikcija.

Juropijen *(The European,* ime lista).

JUS, po JUS-u.

Juta, iz Jute (*Utah,* američka savezna država): ne Jutah.

Južna Amerika, Južna Koreja, Južni Vijetnam (ali: *južna Dalmacija, južna Evropa); južna Afrika* (=južni deo kontinenta; ali s velikim J kad znači Južnoafrička Republika); Južni pol, Južno ledeno more; Južni Sloveni.

Južna Morava, *južnomoravski;* Južnomoravski region.

južni, *južniji, najjužniji.*

južnoamerički, *južnoafrički, južnoslovenski* itd.

K

ka: osnovni oblik je *k* (bez apostrofa: up. *sa*), pa je bolje *k meni, k nebu* nego *ka meni, ka nebu. Ka* je uobičajeno ispred suglasničkih grupa *(ka prozoru)* a neizbežno ispred *k* ili *g: ka kući, ka gradu* i sl.

kabaljero, mn. *kabaljerosi:* v. *-o (IMENICE).*

kabare (m. roda, mn. *kabarei*) i *kabaret;* pridev *kabaretski.*

kabel, *kabela* i *kabl, kabla;* pridev *kabelski* i *kablovski.* Drugo je *kabao, kabla* (= vedro, čabar).

kaciga, dat. *kacigi.*

kadar, *kadrovi* kod nas označava celokupno osoblje neke službe ili profesije: nije dobro upotrebljavati ga za pojedinca („On je na tu dužnost poslat kao proveren kadar" i sl.).

kad god (svaki put kada), *kadgod* (pokatkad): v. *god.*

kadikad = *katkad.*

kadli (= a ono, a kad tamo); ali: *Kad li će doći?*

kadšto = *katkad.*

kad-tad.

Kain (ličnost iz Biblije).

kaiš; *kaišar, kaišariti.*

KAJKAVSKA IMENA: v. *-ec.*

kakao, *kakaoa, kakaou* (prema P bolje nego *kakaa, kakau*).

kakav god (ma kakav), *kakavgod* (nekakav): v. *god.*

kakav-takav.

kako god (bilo kako), *kakogod* (nekako): v. *god.*

kako-tako.

kalajisati.

kalambur (od fr. *calembour*) znači *igra rečima.* Pogrešno se upotrebljava u značenju „zbrka, gužva, splet" i slično.

kalcijum i *kalcij*; *kalcijum-karbonat* itd.

Kalemegdan, bolje nego Kalimegdan.

kalif: uobičajeno kod nas; izvornom obliku više bi odgovaralo *halif* ili *halifa.*

kalijum i *kalij; kalijum-jodid* itd.

kalodont (pogrešno *kaladont*) posebna je fabrička marka, koju ne treba upotrebljavati u opštem značenju „pasta za zube".

Kaljari *(Cagliari):* naglasak je na prvom slogu.

kaljuga, dat. *kaljuzi.*

Kamoens. Prezime najvećeg portugalskog književnika, *Camões,* prema P transkribuje se kao Kamois, a bliže izvorom izgovoru bilo bi Kamojš ili Kamojnš. Može se ipak zadržati i odomaćeni oblik Kamoens, kakav se upotrebljava i u drugim evropskim jezicima (engl., fr., ital. *Camoens,* rusko Камоэнс itd.).

Kampućija ili Kampučija (prvi oblik, kako se tvrdi, bliži je originalnom izgovoru); danas ponovo Kambodža.

kanda (kao da).

kandžija i *kamdžija* (u izvornom turskom obliku je *m*).

Kanton, *kantonski* (ne *kantonški*).

kao god.

kapaljka, dat. *kapaljci.*

kapričo (m.), ne *kapriću;* mn. *kapriča* (sr.).

karabinijer, *karabinijerski;* ne *karabinjer.*

karakterisati: v. *okarakterisati.*

karate klub, *karate udarac* itd. (crtica neobavezna, v. *CRTICA 3*).

Karibi, *karipski* (ne *karibski*); Karipsko more.

karika, dat. *karici.*

Karlo Veliki.

Karlove Vari, prihvaćeno u P kao oblik uobičajen kod nas; u originalu je Karlovi Vari *(Karlovy Vary).*

Karnegi *(Carnegie),* ne Karnedži: pogrešan je naziv beogradske ulice „Karnedžijeva".

karta, gen. mn. *karata* (ne *karti*). Up. *GENITIV MNOŽINE (imenice ž. roda).*

Kartagina, *kartaginski,* Kartaginjanin; danas neuobičajeno Kartaga, *kartaški,* Kartažanin.

kasina (vrsta građanskog kluba u prošlosti) ali *kazino* (otmena kockarnica). Neopravdano je u PR 60 *„kazino* ne nego *kasino",* budući da se reč u originalu (ital. i fr. *casino*) izgovara sa *z.* Novi PR dopušta oba oblika.

Kastilja *(Castilla)* bolje i običnije nego Kastilija (prema nemačkom). Izvedenice: *kastiljanski,* Kastiljanac, -anka.

kašika, dat. *kašici.*

katalonski, Katalonac, -onka (od Katalonija), bolje nego *katalanski,* Katalanac (prema obliku koji postoji u romanskim jezicima).

katarka, dat. *katarci,* gen. mn. *katarki.*

katarza: pridev *katartičan* (ne *katarzičan*).

kategorija: *muva kategorija, bantam kategorija* itd. (crtica neobavezna, v. *CRTICA 3*).

katolikinja, ne *katolkinja.*

kaudiljo (malo *k:* v. *TITULE*).

kavga, dat. *kavzi* i *kavgi;* gen. mn. *kavgi.*

Kazablanka *(Casablanca)*, u Kazablanki.

Kazahstan, Kazah, mn. Kazasi; *kazaški* (ne *kazahski*).

kazaljka (bolje nego *skazaljka*), dat. *kazaljci,* gen. mn. *kazaljki.*

kazino: v. *kasina.*

kćerka i *ćerka* (v. to); *(k)ćerkica* i *(k)ćerčica.*

kći, *kćeri: kćer* je akuzativ *(Pozovite moju kćer)*; u novije vreme poneki gramatičari ga dopuštaju i kao nominativ *(Ovo je moja kćer* – pored boljeg i pravilnijeg *Ovo je moja kći). Kći* je isključivo nominativ, pa je pogrešno npr. „Pozovite moju kći", „grob Vukove kći Mine" i sl.

kečiga, dat. *kečigi.*

Kejsi (engl. *Casey*), ne Kejzi.

Kejptaun (engl. *Capetown*), danas običnije nego Keptaun.

Kejt je engl. žensko ime *(Kate);* ne treba ga mešati s muškim imenom Kit *(Keith).*

Kembel, ne Kempbel (u engl. *Campbell p* se ne izgovara).

Kembridž *(Cambridge), kembrički.*

Kenterberi *(Canterbury), kenterberijski.*

Keops i Heops.

Kerber (mitsko čudovište), *kerber* (strog čuvar na ulazu).

Kevedo *(Quevedo)*, ne Kvevedo.

kg (bez tačke), ne *kgr.* V. *SKRAĆENICE MERA.*

kićanka, dat. *kićanci,* gen. mn. *kićanki.*

kijati, *kijavica, kijavac* (neuobičajeno *kihati* itd.).

kilovat-čas, *kilovat-sat.*

kimono je m. roda, u množini obično srednjeg *(kimona),* mada PR daje „kimoni".

KINESKA IMENA. Drugi i treći slog u kineskim imenima ljudi čine celinu, pa su ranije gotovo u svim evropskim jezicima spajani crticom, npr. Mao Ce-tung; pogrešan je bio naš način pisanja Mao Ce Tung. Prema novoj latiničkoj transkripciji

„pin'jin", koja je na predlog samih Kineza prihvaćena kod nas i u većini drugih jezika, ta dva sloga pišu se sastavljeno. Istovremeno je došlo i do fonetskih promena u odnosu na raniju transkripciju: Mao Cedung, Džou Enlaj (um. Ču En Laj), Deng Sjaoping (um. Teng Hsijao Ping), Hua Guofeng (um. Hua Kuo Feng) itd. Odavno ustaljene oblike ne treba menjati, pa će ostati npr. Peking (ne „Bejding"), Šangaj (ne „Šanghaj"), Konfučije ili Konfucije (ne „Kung Fuce"), Lao Ce itd. Iscrpna pravila za prenošenje kineskih imena data su u novom Pravopisu (tačke 124-135).

Kineski zid (u Kini), *kineski zid* (u prenesenom smislu).

kino s crticom: *kino-program, kino-predstava, kino-projektor* itd.; sastavljeno u *kinoteka, kinotečki.*

kinofikacija je rđavo skovana reč; bolje je upotrebiti opisni izraz (*izgradnja bioskopa* i sl.).

kino-operater, ne *kino-aparater.*

Kintero *(Quintero)*, ne Kvintero.

kinuti, običnije nego *kihnuti.*

-kinja je nastavak za živa bića ženskog roda: pogrešno je „dvanaestkinja", „petnaestkinja" i sl. umesto *dvanaestica, petnaestica.* U izvedenicama od imenica stranog porekla čuva se završno *t: studentkinja, gimnazistkinja, socijalistkinja* itd.; izuzetak je *modiskinja.*

kipeti, *kipeo, kipeće* (ijek. *kipjeti, kipio, kipjela),* ne *kipiti.*

Kirgiz, Kirgizija, *kirgiski* (ne *kirgijski*).

kir Janja, kir Janje (bez crtice: v. *CRTICA UZ IMENA*).

Kirkegor je najtačnija transkripcija za dansko *Kierkegaard;* može se prihvatiti i Kjerkegor ili Kerkegor (izgovor ovog prezimena varira i u danskom).

Kit (engl. *Keith*), ne Kejt.

Kjoto (jap.), ne Kioto.

Kjušu (jap. ostrvo).

Klark (engl. *Clark, Clarke).* Pogrešno se kod nas uobičajilo „Klerk" (Gebl).

kleka, dat. *kleki.*

klešta (ekavski) i *kliješta* (ijek.); ne *klješta.*

klevetati, *klevećem,* oni *klevećу, klevećući,* ali i *klevetam, klevetaju, klevetajući.*

klika, dat. *kliki.*

klima-uređaj.

klin-čorba.

kliše (m. roda), mn. *klišei.*

klizaljka, dat. *klizaljci,* gen. mn. *klizaljki.*

klizati (se), *klizam,* oni *klizaju, klizajući* i *kližem,* oni *kližu, kližući.*

klopka, u *klopci;* gen. mn. *klopki.*

klovn, *klovnovski:* bliže originalu bilo bi *klaun, klaun(ov)ski,* ali ni oblici sa „ov" ne mogu se smatrati pogrešnim. Kod starijih anglicizama često se naš oblik upravlja prema pisanju a ne prema izgovoru (up. *tunel, tramvaj, vat, tomahavk* itd.).

klub, *klupski* (ne *klubski*).

KLUBOVI (IMENA). Ova imena mogu se pisati s navodnicima ili bez njih. Veliko početno slovo ima samo prva reč (npr. *Crvena zvezda, Mančester junajted*).

Imena muškog roda koja znače nešto živo mogu imati akuzativ jednak genitivu, npr. *pobedićemo „Obilića", nadigrali su „Hajduka",* ili jednak nominativu (naročito ako prethodi predlog): *navija za „Hajduk", prešao je u „Partizan".*

kneginja (ne *knjeginja*).

Knez Mihailova ulica (bez crtice prema P): v. *Mihailo.*

Kninska Krajina.

KNJIŽEVNI LIKOVI: v. *NADIMCI.*

književno-istorijski (književni i istorijski); *književnoistorijski* (koji se tiče istorije književnosti); *književnoteorijski; književno-jezički* (koji se tiče književnosti i jezika); *književnojezički* (koji se tiče književnog jezika). V. *SLOŽENI PRIDEVI.*

ko umesto *kao:* v. *SAŽETI SAMOGLASNICI.*

ko bajagi (odvojeno prema PR) i *kao bajagi.* Pogrešno je *bojagi, kobojagi.*

kočni (npr. uređaj), bolje nego *kočioni.*

kod sa glagolima kretanja, npr. „Kod koga ideš?", „Hajdemo kod mojih", „Svratiću kod prijatelja" i sl., oblik je u najširoj upotrebi u savremenom govornom i pisanom jeziku; besmisleno je tražiti da se uvek zamenjuje predlozima *k, do* ili dativom. Nije dobro *kod* koje označava istovremenost, npr. „kod otvaranja paketa", „kod prijema bolesnika", „kod večere", „kod toga", gde se mogu upotrebiti drugi predlozi: *pri* otvaranju paketa, *prilikom* prijema bolesnika, *za večerom* itd. V. i: *u (sa genitivom).*

koeficijent i *koeficijenat.*

kofer, običnije nego *kufer.*

ko god (bilo ko), *kogod* (poneko). V. *-god.*

kohabitacija (termin iz fr. politike), ne *koabitacija.*

koji: *kojeg(a), kojem(u)* znači isto i jednako je pravilno kao i *koga, kome.*

Oblik akuzativa *kojeg(a)/koga* sme se upotrebljavati samo za živa bića: *čovek koga smo sreli* i sl. Kada se zamenica odnosi na nešto neživo ili na imenice zbirnog značenja (kao *narod*), mora zadržati oblik *koji: predlog koji ste podneli, poslednji film koji je snimio, skup koji imam čast da pozdravim* i sl.

Odnosna zamenica treba da stoji neposredno posle imenice na koju se odnosi. Umesto „Stigla je vest da su teroristi podmetnuli bombu u kraljevskom dvorcu koja je eksplodirala u toku noći" treba:... *da su u kraljevskom dvorcu teroristi podmetnuli bombu, koja...;* umesto „Sednica će se održati 14. maja u Valjevu, na kojoj će o liku preminulog naučnika govoriti N. N." treba: *U Valjevu će se 14. maja održati sednica na kojoj...* ili posle reči „Valjevu" staviti tačku i početi novu rečenicu: *Na njoj će o liku* itd.

koji god (ma koji), *kojigod* (poneki). V. *-god.*

koji put.

koka-kola (piće); Koka-Kola, izvorno *Coca-Cola* (kompanija ili fabrika).

kokošji (bolje) i *kokošiji.*

kolac, *kolca* i *koca;* mn. *kočevi, kolčevi, koci* i *kolci,* gen. *kočeva, kolčeva* i *kolaca.*

kolaps: glagol je *kolabirati* (ne *kolapsirati*).

kolekcioner i *kolekcionar.*

kolevka (ijek. *kolijevka*), u *kolevci,* gen. mn. *kolevki* (PR daje i *kolevaka*).

koliki-toliki; *koliko-toliko.*

kolokvijum i *kolokvij.*

kolor fotografija, *kolor dijapozitiv* itd. (crtica nije obavezna: v. *CRTICA 3*).

Kolumbo, Kristifor ili Kristof (P): ne Kristofer, što je engl. oblik; *Kolumbovo jaje.*

koma: u čitanju decimalnih razlomaka, izraz *koma* treba zameniti našim rečima: 5,3 – „pet zarez tri" ili „pet celih tri".

komfor, *komforan.*

kominike, *-ea* i *komunike, -ea* (ali i jedno i drugo je suvišno pred naše reči *saopštenje*).

komitent (naručilac posla), ne *komintent.*

komocija nije dobro kao imenica od prideva *komotan.* Treba reći *komoditet, komotnost* ili još bolje *udobnost, bezbrižnost, nehaj, ležernost* itd.

kompakt-disk (ili bez crtice: v. *CRTICA 3*).

kompjuter (engl. *computer).* Pogrešno je *kompjutor.* Domaći izraz

je *računar*, ali je potrebna i engleska reč, prvenstveno zbog izvedenica *kompjuterski, kompjuterizovati, -izacija.*

kompost: pridev *kompostni.*

komšika (tako u rečnicima SANU i Matice srpske; PR dopušta samo *komšijka*). Up. *miraždžika.*

Konavli, iz Konavala, u Konavlima; *konavoski* i *konavljanski;* Konavljanin, Konavljanka i Konavoka.

KONDICIONAL: v. *bih, bismo.*

konformizam, *-ista, -istički* (ne *komformizam* itd.).

Konfučije, *konfučijanac, konfučijanski* i Konfucije itd.

Kongo, Kongoanac, *kongoanski;* predloženi oblici „Konžanin" i „konški", mada bi bili pravilniji, nisu prihvaćeni.

KONGRESI: v. *USTANOVE.*

konjunktura (ne *konjuktura), konjunktiv* (ne *konjuktiv*), *konjunktivitis* (ne *konjuktivitis*). Sve tri ove reči, kao i *konjugacija, konjugirati (-ovati),* pišu se u ćirilici sa конј- (budući da sadrže *kon-* i osnovu na *j-*), ali se obično izgovaraju s glasom њ. Up. *injekcija.*

konkistador (španski osvajač): pogrešno je *konkvistador.*

kons- je bolje nego *konz-* u latinskim rečima: *konsekvenc(ij)a, konsekventan, konsistencija, konsistentan, konsultovati (-ant, -acija), konsumirati (-acija).* Ipak, izgovor sa *z* (primljen iz nemačkog) preovladao je u rečima *konzerva (-ativan, -irati,* itd.), *konzilij(um), konzul, konzulat, konzularni* i drugima. Nije jasno zbog čega PR propisuje „*konzola* (ne *konsola*)": u rečnicima se javljaju oba oblika.

konsekvenc(ij)a v. *-nca.*

konsenzus, ne *koncenzus.*

kontaktirati *s nekim,* ne *kontaktirati nekoga.*

kontakt program, *kontakt emisija* (crtica neobavezna: v. *CRTICA 3*).

kontejner (ne *kontener* niti *kontajner*).

kontingent, ne *kontigent.*

kontra- sastavljeno: *kontrarevolucija, kontrašpijunaža, kontraobaveštajni, kontraadmiral* itd. Crtica (prema P) samo pri udvajanju, npr. *kontra-kontrarevolucija.*

kontrastni.

kontroverzan, *kontroverza* ili *kontroverzija* (ne *kontra-*).

konveksan znači „ispupčen", *konkavan* „udubljen".

konver (engl. *Convair*), nekadašnja marka putničkog aviona; ne brkati sa *konvejer* - prenosna traka.

konz-: v. *kons-.*

kooperacija *(kooperant); kooptirati; koordinacija (koordinata, koordinirati).*

kopačka, dat. *kopački,* gen. mn. *kopački,* ređe *kopačaka.*

Kopar: v. *Skoplje.*

kopejka, dat. *kopejki,* gen. mn. *kopejaka* ili *kopejki.*

Kopenhagen, *kopenhaški;* Kopenhažanin, -anka.

koprodukcija (ne „kooprodukcija"), *koproducent.*

korak-dva.

Koran i Kuran.

Kordova, Kordobes: vidi *v.*

Koreja: Severna Koreja, Južna Koreja; Korejac, -jka, *korejski,* Severnokorejac, *severnokorejski,* itd. bolje nego Koreanac, *koreanski* itd.

korelirati je naknadno izvedeno iz imenice *korelacija* (u lat. nema takve glagolske osnove), ali se mora prihvatiti, jer mu nema zamene.

korespondencija, *-ent,* ne *korespodencija* itd.

koristiti nešto: većina stručnjaka danas dopušta i prelaznu upotrebu ovog glagola, mada je doskora smatrano za pravilno jedino „koristiti se nečim". Prelazna upotreba nužno proizlazi iz postojanja trpnog prideva (*korišćen* i *korišten,* prema PR), iz upotrebe glagolske imenice s genitivom, npr. *korišćenje (korištenje) sredstava,* i bezlične konstrukcije, npr. *sredstva se redovno koriste;* svi ovi oblici mogući su samo od prelaznih glagola. U pojedinim izrazima, kao *koristiti bolovanje, koristiti godišnji odmor,* jedino se prelazna konstrukcija i upotrebljava.

korozija: glagol je *korodirati.*

Koruška, u Koruškoj; *koruški Slovenci.*

korzo, *korzoa, korzou,* obično nego *korza, korzu.*

koska, dat. *koski* i *kosci,* gen. mn. *koski.*

kosmos, *kosmički, kosmonaut,* bolje nego *kozmos* itd.

Kosovo: Kosovac, Kosovka (ne Kosovar, što je albanski oblik); Kosovka devojka.

Kosovo polje (bitka na Kosovu polju); Kosovo Polje (naselje).

Kosovska bitka, Kosovski boj (v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI*).

Kostarika *(Costarica),* u Kostariki.

kostni (dopušteno u PR kao pridev od *kost*) pored *kosni* i *koštani.*

Kostolac, Kostolca, u Kostolcu.

Košćuško *(Kościuszko),* gen. Košćuška (ne Košćuškog).

koštati je iz nemačkog; preporučuje se domaći glagol *stajati,* ali zame-

na nije uvek mogućna (npr.: *lepo je, ali i košta; nek košta šta košta; koliko košta stajanje?* itd.). Umesto *cena koštanja* predlaže se *proizvodna cena.*

kotedž, ne *kotež* (reč je engleska, ne francuska).

Kotor Varoš (bez crtice P). Po tradiciji je m. roda (iz Kotor Varoša, u Kotor Varošu), ali se u novije vreme javlja i kao ž. rod (iz Kotor Varoši). Kotorvarošanin, -anka, *kotorvaroški.*

Kouto ne nego Koto (port. *Couto*).

koverat (i *koverta, kuverat, kuverta:* pogrešno je *koferta* i sl.).

Koviljača: banja Koviljača (v. *BANJE*).

kozak: prema PR, malim slovom „u značenju staleža, vrste vojske i sl.", velikim „kao etnički ogranak".

Kozara: *kozarački* ili *kozarski* (među jezikoslovcima postoje različita mišljenja o tome koji je oblik pravilniji); Kozarčanin, -nka.

kozji (bolje) i *koziji.*

kraćati i *kračati* (sa istim značenjem).

kraj: v. *nakraj.*

Krajina: Negotinska Krajina, Kninska Krajina itd.; malo *k* u istorijskim nazivima Vojna krajina, Kočina krajina.

Krajišnik (stanovnik Krajine), *krajišnik* (graničar); *krajiški,* bolje nego *krajinski.*

Kraljević Marko.

Kraljevo: Kraljevčanin, -anka, *kraljevački.*

krasta, gen. mn. *krastâ* (ne *krasti*).

krasti: *kraden* (ne *krađen*).

kratki metar: rđavo skovan izraz um. *kratkometražni* (ili *kratki) film.*

kratkodnevica, bolje nego *kratkodnevnica.*

kratkoživeći (radioaktini elementi), ne *kratkoživući.*

Kreka, u Kreki; *kreka* (vrsta uglja).

krematorijum i *krematorij.*

krempita; *kremšnita.*

krepak, *krepči* i *krepkiji.*

krep-papir, *krep-saten* (s crticom po PR).

krešendo, ne *kreščendo.* Reč je obično m. roda, u množini srednjeg *(krešenda).*

krevetac, *kreveca,* mn. *kreveci.*

Kričton pogrešno: engl. *Crichton* se izgovara Krajton.

kriška, dat. *krišci,* gen. mn. *krišaka* i *kriški.*

kriterijum i *kriterij.*

krivo. *Imati krivo* pogrešno, treba: *grešiti, varati se, ne biti u pravu.*

krivulja i *kriva:* ova druga menja se kao *prava* (v. to).

Krk, *krčki,* Krčanin, -anka.

krletka, u *krletki* i u *krleci.*

kroasan, ne *kroason.*

krojačica, *krojačicin* (v. *-čica*).

kroki, *krokija,* mn. *krokiji.*

kromanjonac, *kromanjonski.*

kros, *krosovi* i *krosevi.*

krošto (u spoju *zašto i krošto, ni zašto ni krošto*).

krotak, *krotkiji, najkrotkiji.*

kroz je sasvim ispravno u vremenskom značenju, bilo da označava trajanje (*kroz vekove, kroz ceo dan)* ili trenutak u budućnosti *(doći će kroz dve nedelje).* Nije dobro upotrebljavati ga za oznaku sredstva ili posredstva, npr. „Kroz svoje stihove izrazio je težnje naroda" (treba: Svojim stihovima...), „Delovali su kroz svoje predstavnike" (treba: preko svojih predstavnika), itd.

krstiti može imati i šire značenje „imenovati, dati ime" (nečemu), nezavisno od crkvenih obreda. Tako isto, *prekrstiti* može značiti „promeniti ime" (nečemu).

krtičji (bolje) i *krtičiji.*

krunski princ: pogrešno u prevodima sa engleskog ili nemačkog um. našeg izraza *prestolonaslednik.*

Krupska i Krupskaja (Lenjinova supruga); u padežima samo Krupske, Krupskoj, Krupsku, Krupskom, ne Krupskaje itd.

Kruševac: Kruševljanin, -ljanka, *kruševački.*

kruška, dat. *krušci,* gen. mn. *krušaka.*

kruzeiro (bivša brazilska novčana jedinica, sada *kruzado*).

krvariti znači prvenstveno *puštati krv* (npr. *rana krvari*), a *krvaviti* znači *činiti krvavim,* ali se sreće i obrnuta upotreba. *Okrvariti* znači isto što i *okrvaviti.*

Ksenofont, bolje nego Ksenofon.

kući umesto *kod kuće,* s glagolima mirovanja („Nema ga kući", „Bolje je da sediš kući"), ne spada u književni jezik.

kud(a) god (bilo kuda), *kudgod* (nekuda): v. *-god.*

kuda, kamo: v. *gde.*

kudikamo.

kufer: bolje *kofer.*

kuga, dat. *kugi.*

kujna, *kujnski:* bolje *kuhinja, kuhinjski.*

kuka, dat. *kuki.*

kukavičji (bolje) i *kukavičiji.*

kukumavka, dat. *kukumavki* i *kukumavci.*

kula Nebojša, ne Nebojšina kula.

kulturnoistorijski (koji se tiče kulturne istorije); *kulturno-istorijski* (kulturni i istorijski).

kulturno-umetnički; *kulturno-zabavni; kulturno-prosvetni.*

kum, kuma: *kum Pera, kuma Branka;* u padežima s crticom (neobaveznom, v. *CRTICA UZ IMENA*): *kum-Pere, s kuma-Brankom, kuma-Brankin* itd.

Kumrovec, Kumrovca; *kumrovački.*

kunstdruk hartija (čvrsta bela hartija za kvalitetnu štampu; nema odgovarajućeg domaćeg izraza).

kupe (m. roda), mn. *kupei.*

Kupres, Kuprešanin, Kuprešanka, *kupreski* i *kupreški.*

Kuran i Koran.

Kurosava, Akira (ne Akiro).

kurs: mn. *kursevi* (retko) i *kursovi.*

kutak, množina (neuobičajena) *kuci.*

KV (= kvalifikovani) i VKV (= visokokvalifikovani): pošto se velkim slovima u skraćenicama beleže samo početna slova reči, ispravnije bi bilo *kv.* i *vkv.*

kvaka, dat. *kvaki.*

kvalifikovati: v. *okvalifikovati.*

kvalitativan (koji se tiče kvaliteta, npr. *kvalitativne promene*), *kvalitetan* (koji je dobrog kvaliteta, npr. *kvalitetna roba*). Ova druga upotreba bez razloga je zabranjivana (up. *ukusan* – koji je dobrog ukusa, *zvučan* – koji jasno zvuči, *obiman* – velikog obima itd.). Ne treba upotrebljavati *kvalitetan* uz imenice koje ne označavaju materijalni proizvod: nije dobro *kvalitetna utakmica, kvalitetna muzika* i sl.

kvarc-lampa (s crticom prema P).

kvazi- sastavljeno: *kvaziumetnost, kvazinaučan, kvazirodoljublje* itd.

Kvibek, *kvibečki,* bolje nego Kvebek, *kvebečki* (engl. *Quebec:* fr. izgovor je Kebek); ne *kvebeški, kvibeški.* Stanovnici su Kvibečani ili Kvebečani (ne Kvebešani).

kvočka, dat. *kvočki,* gen. mn. *kvočaka.*

kvrga, dat. *kvrgi.*

L

laboratorija i *laboratorij; laboratorijski.*

-lac: v. *-ioc, -aoc* i pojedine reči.

Lacijum i Lacij (pokrajina oko Rima); ne Lacio *(Lazio),* osim kao ime fudbalskog kluba.

lagati *nekome, ti joj lažeš* i sl. bila je normalna konstrukcija u starijem jeziku, česta i danas u Hrvatskoj, dok se u Srbiji ovaj glagol upotrebljava s akuzativom *(lagati nekoga, ti je lažeš).*

Lahor (Pakistan), u Lahoru; ne: Lahore, u Lahoreu (slovo *e* pripada engleskoj transkripciji i ne izgovara se).

laik, *laički, laicizam.*

lajtmotiv.

lama: v. *dalaj-lama.*

Lamanš (kod nas obično sastavljeno u fonetskoj transkripciji, up. Njujork – *New York*). Izvorno: *La Manche.*

lamborgini (*Lamborghini,* marka sportskih automobila): ne *lamborđžini.*

lane i *lani; preklane* i *preklani; lanjski, preklanjski.*

La Rošfuko *(La Rochefoucauld).*

laso (m.), *lasa* (bolje nego *lasoa*), mn. *lasa* (sr.), bolje nego *lasoi.*

lastavičji (bolje) i *lastavičiji.*

latinoamerički (i *latinskoamerički),* Latinoamerikanac. Po značenju je šire od *južnoamerički,* jer obuhvata i zemlje Srednje Amerike i Meksiko.

Latinska Amerika.

LATINSKA IMENA. Prema klasičnom (rimskom) izgovoru *c* se uvek izgovaralo kao *k, ae* kao *aj, oe* kao *oj,* a *s* i *t* uvek su izgovarani kako se pišu. Stručnjaci za latinski otuda transkribuju npr. *Caesar* kao Kajsar, *Cicero* kao Kikeron, *Horatius* kao Horatije itd. Izvan usko stručnih

tekstova ne treba odstupati od davno utvrđenih oblika Cezar, Ciceron, Horacije itd. Podrobnije o prilagođavanju lat. imena i lat. reči uopšte govori P u tačkama 95-98. Vidi i: *-ije; -os.*

Latvija je Letonija (ne treba je brkati s Litvanijom, v. to); Latvijac, -ijka = Letonac, -onka.

Lauton ne nego Loton *(Laughton).*

LD (lični dohodak): pravilnije bi bilo *l.d.;* najbolje je pisati ceo izraz bez skraćivanja.

le: francuski određeni član u naslovima treba izostaviti (v. *NASLOVI*); ako se mora preneti, pišemo ga kao le (ne *l* ni *l'*): Le Korbizje *(Le Corbusier)*, Bar-le-Dik *(Bar-le-Duc)* itd.

ledi je ustaljen oblik kod nas, ne treba ga zamenjivati sa *lejdi.*

len i *lenj; leniji, najleniji* i *lenji, najlenji;* ijek. *lijen, ljeniji, najljeniji* i *ljenji, najljenji.* Imenica je *lenost* (ijek. *lijenost*) ili *lenjost.*

-lenje: v. *-ljenje.*

Le Pen, Žan-Mari *(Jean-Marie Le Pen):* ne Lepen.

lepojka, dat. *lepojki* i *lepojci; lepojkin.*

leska, dat. *leski* i *lesci.*

Lester (engl. *Leicester*), ne Lejčester i sl.

letak, mn. *leci.*

letelica (ijek. *letjelica*) i *letilica:* po tumačenju P (tačka 68 d) ovaj drugi oblik nije pogrešan.

Letonija je oblik zasnovan na srednjovekovnom lat. nazivu te zemlje, kod nas običniji nego Latvija (v. to).

letos: v. *-s.*

levo-desno.

lezbijski, *lezbijka,* bolje nego *lezbejski, lezbejka.*

ležaljka, na *ležaljci,* gen. mn. *ležaljki.*

ležećke i *ležećki.*

li: odvojeno (*je li, da li, bi li, šta li, gde li, ako li* itd.) ali sastavljeno u veznicima *doli, kadli, negoli, (a) kamoli, (a) nekmoli.*

Libertivil *(Libertyville),* ne Libertvil.

libreto: m. roda, u množini obično sr. roda *(libreta).*

LIČNOSTI U KNJIŽEVNIM DELIMA: v. *NADIMCI.*

liftboj.

liga, u *ligi.* V. *SPORTSKA TAKMIČENJA.*

lij, *lijmo, lijte.* V. *ZAPOVEDNI NAČIN.*

Lijam *(Liam,* irsko ime); ne Lajam.

Lijaoning ne nego Ljaoning (kineska provincija).

Lika, u Lici (retko Liki).

limenka, dat. *limenci* i *limenki,* gen. mn. *limenki.*

lisičji (bolje) i *lisičiji.*

litar (m.), bolje nego *litra* (ž.).

Literaturna gazeta, bolje nego Literaturnaja (Pravopis, čl. 157 b).

liti: v. *lij.*

litijum i *litij.*

Litvanija, *litvanski,* Litvanac, -anka tradicionalni su oblici kod nas, običniji nego Litva (čemu bi odgovaralo *litavski,* Litavac, -avka).

lobanja i *lubanja.*

lokalpatriot(a), *-tizam, -tski.*

Long Ajlend *(Long Island).*

longplej: *longplej ploča* (crtica nije obavezna, v. *CRTICA 7*).

Lopez ili Lopes *(López)*; v. *-ez.*

Lorel, Stan ili Sten (engl. *Stan Laurel*), ne Laurel.

Lorena (oblast u Francuskoj), ne Loren.

Lorka: bolje Garsija Lorka *(García Lorca, Federico;* u španskom se nikad ne izostavlja prvo prezime).

Los Anđeles *(Los Angeles), losanđeleski;* ne Los Anđelos.

loto: *lotoa,* na *lotou* (uobičajeno, mada bi pravilnije bilo *lota,* na *lotu*). Ne treba pisati *Loto* niti *LOTO.*

Loton (Laughton), ne Lauton.

lozinka, dat. *lozinci,* gen. mn. *lozinki.*

lož-ulje: bolje *ulje za loženje.*

lubanja i *lobanja.*

Lucern *(Luzern), lucernski:* ne *lucernški.*

Lučano (ital. *Luciano*), ne Lućano ni Lučijano.

Lučija (ital. *Lucia*), ne Lućija. Naglasak je na drugom slogu.

Lučindan: v. *PRAZNICI.*

Luka, dat. Luki (Vukov oblik „Jevanđelje po Luci" danas je zastareo).

Luškov, ne Lužkov.

lutka-film: bolje *lutkarski film* ili *film s lutkama.*

Lužički Srbi; *lužičkosrpski.*

LJ

lj i *j*. Francusko *il* ili *ill* kod nas se u zajedničkim imenicama prenosi kao lj: *feljton, paviljon, fotelja, giljotina, detalj, portfelj,* pa otuda i *emalj* (of fr. *émail*), pored *emajl*. U vlastitim imenima, starija transkripcija bila je takođe *lj*, kao u reči Bastilja *(Bastille),* ali je danas uobičajeno *j*, prema savremenom fr. izgovoru: Vijon *(Villon),* Mirej *(Mireille),* Kamij *(Camille),* Rambuje *(Rambouillet),* Neji *(Neuilly)* itd. V. *Marselj; Versaj.*

lj i *l:* v. *-ljenje.*

ljaga, dat. *ljagi* i *ljazi.*

Ljaoning (kineska provincija), ne Lijaoning.

-ljenje. Pravilno je samo *odeljenje, oboljenje, osvetljenje, deljenje, paljenje, zapaljenje, truljenje, cviljenje* itd., a ne *odelenje, obolenje* itd. Jedino *pokolenje* ima *l* u ekavskom (ijek. *pokoljenje*), budući da dolazi od reči *koleno* (ijek. *koljeno*).

Ljermontovljeva ulica ili Ulica Ljermontova: pogrešno „Ljermontova ulica", „bio sam u Ljermontovoj".

-ljev: v. *-ov.*

ljubav: *za ljubav nečemu, nekome,* ne *nečega, nekoga.*

Ljubica, Ljubičin.

ljubičica, *ljubičicin* (v. *-čica*).

ljubiteljka, dat. *ljubiteljki,* gen. mn. *ljubiteljki.*

ljudi žabe: v. *čovek žaba.*

ljuljaška, dat. *ljuljašci,* gen. mn. *ljuljaški.*

ljuska, dat. *ljusci,* gen. mn. *ljusaka.*

ljuštiti: *ljušten, ljuštenje;* PR dopušta i *ljušćen, ljušćenje.*

ljutić i *ljutič* (cvet).

M

m (malo, bez tačke kao skraćenica za *metar*).

ma odvojeno: *ma koji, ma koliko, ma kakav, ma šta, ma kud* itd. (ali sastavljeno *mada* = iako).

mačevalac (ne *mačevaoc*), mn. *mačevaoci, mačevalaca.*

mačji (bolje) i *mačiji.*

mačka, dat. *mački,* gen. mn. *mačaka.*

maćeha, dat. *maćehi* i *maćesi.*

Madrid, *madridski,* Madriđanin, -anka (ne Madrižanin).

Mađar, -ica, *mađarski,* Mađarska i Madžar itd.

mađaron (malo *m*).

magacin i *magazin* u značenju *skladište;* samo *magazin* u značenju lista (ali je nepotrebno pored izraza *časopis, revija, žurnal*).

magacioner uobičajeno ali nepravilno: treba *magaciner (magaziner)* ili *skladištar.*

Magbet (po tradicionalnoj transkripciji engleskog *Macbeth*): ne Makbet, Mekbet.

magisterijum i *magisterij.*

Maglaj: Maglajac ili Maglajlija, Maglajka, *maglajski.*

magnezijum i *magnezij; magnezijum-oksid* itd.

Magreb (severozapadna Afrika), *magrepski.*

mahagoni i *mahagonij.*

mahati, *mašem, mašući* (nije dobro *maham, mahajući,* mada ga PR dopušta).

mahnit, mahnitost (ne *manit*).

majčica, *majčicin:* v. *-čica.*

majka, *majci, majčin,* gen. mn. *majki* (dopušteno i *majkâ* i *majaka*). *Májka* (= baka, s dugouzlaznim *a*) ima dativ *majki,* prisvojni pridev *majkin.*

Majler (Norman), rasprostranjena ali pogrešna transkripcija: engl. *Mailer* izgovara se Mejler.

Majorka, na Majorki.

majstor: *majstor Steva, majstor-Steve, majstor-Stevin* itd. (ili sve bez crtice: v. *CRTICA UZ IMENA*).

Makijaveli *(Machiavelli), makijavelizam, makijavelista, -stkinja, makijavelistički.*

makro- sastavljeno: *makroplan, makrofotografija, makrobiotika* itd.

maksi: kao *mini* (v. to).

Malaga (*Málaga*), u Malagi. Naglasak je na prvom slogu.

Mala gospojina (praznik).

MALA SLOVA. Pisanje naslova i natpisa isključivo malim slovima (u knjigama, časopisima, na plakatima, špicama itd.), izazvano potrebama likovne obrade teksta, sve je češće poslednjih godina kod nas i u svetu. Nema razloga da se smatra pogrešnim, kao što nije pogrešno (u istim takvim tekstovima) ni pisanje isključivo velikim slovima.

V. *VELIKO POČETNO SLOVO.*

Mali (država), Malija, *malijski.*

malo- sastavljeno u složenicama: *malokalibarski, maloprodaja* itd.

malo-pomalo.

malopre i *malo pre.*

Malta, Maltežanin, -anka; *malteški.*

maltene (i *malne*).

mandator je samo onaj ko izdaje mandat (za sastav vlade i sl.); onoga ko prima mandat, tj. budućeg predsednika vlade, treba zvati *mandatar.*

Mandela (Nelson), ne Mendela.

manekenka (pored *maneken*), dat. *manekenki,* gen. mn. *manekenki.*

manuti, *manem,* u značenju *ostaviti* (nešto), *okaniti se* (nečega), kao i povratno *manuti se,* obično je nego *mahnuti (se).* Up. i *omanuti.*

manžetna: bolje *manšeta* (fr. *manchette*). Nijedan od predloženih domaćih izraza, kao *zavratak, suvratak, orukvica, zarukavlje* itd., nije prihvaćen u praksi.

manj (osim) bez apostrofa: *manj ako... manj da...*

manje-više.

Mao, Maoa, Maou, Maom. U punom obliku: Mao Cedung, Mao Cedunga (ranije: Mao Ce Tung). Izvedenice: *maoista, maoizam, maoistički.*

Marbelja *(Marbella),* ne Marbela.

Marfi, raširena ali pogrešna transkripcija za engl. *Murphy:* treba Merfi.

Marija, vokativ Marija ili Marijo.

Mario, Marija, Mariju, s Mariom.

marka: dat. *marki,* gen. mn. *maraka.* Up. *GENITIV MNOŽINE (imenice ž. roda).*

MARKE i fabrički nazivi pišu se malim slovom (obično pod navodnicima) kad označavaju predmet, npr. „zastava 101", „mercedes", „drina", „marlboro", „pentreksil", „kolt", „kalašnjikov", „boing", „ronson" itd. Velikim početnim slovom pišu se kad označavaju fabriku: *štrajk u „Sitroenu", direktor „Folksvagena"* i sl.

Za automobilske marke m. roda akuzativ je jednak nominativu: *Vozim „opel", Imam „ford", Prodao sam „moskvič"*, ne: *Vozim „opela"* i sl.

Marselj *(Marseille)*, po P bolje nego Marsej. Samo sa *lj* upotrebljavaju se izvedenice Marseljac, Marseljka, Marseljeza. V. *lj*.

marsovac (u tekstu P 60), Marsovac (u rečniku): svakako je bolje veliko slovo, kao i za nazive stanovnika država itd. na Zemlji.

maršruta (običnije) i bolje nego *maršruta*.

maska, *maski* i *masci;* gen. mn. *maski*.

maslina (drvo i plod); *maslinka* (plod), dat. *maslinci*, gen. mn. *maslinki*.

mas-medij, mn. *mas-mediji*.

mastan, *masna, masno*.

mašinka, dat. *mašinki* i *mašinci*, gen. mn. *mašinki*.

Mataruška banja: v. *BANJE*.

mati, akuzativ *mater*, vokativ *mati:* u ostalim padežima menja se kao imenice na *-a* (*matere, materi, materom*, naše *matere*, našim *materama* itd.).

Matica srpska.

Mauthauzen *(Mauthausen)*, ne Mathauzen.

Mavar, Mavra (ne Mavara), mn. Mavri (ne Mavari); *mavarski*.

Mazina (ital. glumica, *Giulietta Masina)*: ne Masina.

mazurka, dat. *mazurki* i *mazurci*, gen. mn. *mazurki*.

medecina, *medecinski*, ne nego *medicina, medicinski*.

Mediči *(Medici):* naglasak je na prvom slogu.

medievalan (srednjovekovni), *mediev(al)ista, mediev(al)istika*, bez *j*, jer je reč složena (lat. *medium aevum* – srednji vek).

medijum i *medij* (u svim značenjima: ipak, u značenju sredstava masovne komunikacije, pod uticajem engl. *mass media*, preovlađuje oblik *medij:* tako i pridev *medijski*).

Medveščak (ne Medvešćak).

među (stari ili pesnički oblik od *među*) bez apostrofa (P, tačka 220 b).

među- sastavljeno u složenicama: *međuprostor, međuljudski* itd.

Međumurje, Međumurac, -urka (bolje) i Međimurje, Međimurac, -urka.

međutim.

međuvladin (npr. međuvladin komitet), *provladin* (provladin list), *antivladin, nevladin* (nevladina organizacija) loše su skovani oblici. U nedostatku boljih treba, kad god je moguće, upotrebiti opisne izraze: „komitet za vezu između vlada" i sl.

Mefistofel, bolje nego Mefistofeles.

Mej (engl. *Mae* i *May*), ne Me.

Meka, u Meki.

Mekdonald *(McDonald);* Mekdonalds (*McDonald's,* naziv restorana).

Mekgro *(McGraw),* Mek Gro *(Mac Graw):* pogrešno Mek Grou.

Meklin *(Maclean, McLean),* ali Meklejn kad je škotsko prezime: Ficroj Meklejn.

Meksiko, Meksikanac, -anka; *meksički* ili *meksikanski.* Glavni grad nosi isto ime kao i država, a zvanični naziv na španskom je *Ciudad de México* (izg. Sjudad de Mehiko). Nije opravdano upotrebljavati engl. oblik Meksiko Siti *(Mexico City).*

melburnski, ne *melburnški:* v. *-ški.*

Mendela (Nelson) ne nego Mandela.

Mendeljejev: Mendeljejevljev sistem (= periodni sistem elemenata).

Menhetn (najpribližnija transkripcija za engl. *Manhattan*). *U* Menhetnu (kao gradska četvrt), ali i *na* Menhetnu (jer je ostrvo).

meni (jelovnik), *menija,* mn. *meniji.*

menjati (nekog čoveka) ne može značiti „smenjivati" ili „zamenjivati": pogrešno „Marić menja Perića na položaju direktora" i sl.

mera: preduzeti, doneti mere *za nešto* (ili *u cilju* nečega), ne *o* nečemu.

Merdok (engl. *Murdoch, Murdock*), ne Mardok.

merilac (ne *merioc*), mn. *merioci, merilaca.*

Merilin *(Marilyn),* ne Merlin.

merino: *merino ovca, merino vuna* (crtica nije potrebna).

mesec: dva, tri, četiri *meseca,* pet *meseci,* prošlo je mnogo *meseci* (ali: Nekoliko malih *meseca* kruži oko planete). Kao naziv Zemljinog pratioca piše se s velikim M (*putovanje na Mesec* i sl.). Ipak, prema P, i tada je preporučljivije malo slovo kada se ne misli na samo nebesko telo, nego na njegov izgled sa Zemlje: *izlazak i zalazak meseca, mesečev sjaj, mlad mesec, pun mesec* itd.

Up. *sunce;* v. i *dan.*

mesec-dva.

MESECI (kalendarski). Nije dobro „u petom mesecu", u „devetom mesecu" i sl., nego treba svaki mesec označiti imenom: *u maju, u septembru* itd. V. i *DATUMI.*

meta- sastavljeno: *metajezik, metalogičan* itd.

metak, mn. *meci.*

metalo- sastavljeno: *metalostrugar, metaloprerađivač* itd.

metar-dva.

meteorolog, *meteorološki, meteorologija,* ne *metereolog* i sl.

metil-alkohol ili *metanol.*

Metuzalem (malo *m* u figurativnom značenju „čovek u dubokoj starosti").

Mickjevič *(Mickiewicz),* bolje nego Mickijevič.

Midhat: prema P, tačka 76 f (3), u muslimanskim imenima Midhat, Edhem, Subhija ne vrši se jednačenje po zvučnosti. Sa *t* će se pisati samo odgovarajuća albanska imena, Mithat odnosno Ethem (tačka 108).

migavac i *žmigavac.*

Migel (šp. i port. *Miguel*); pogrešna je transkripcija Miguel.

Mihailo i Mihajlo, Mihailović i Mihajlović (ali samo *knez Mihailo, Ulica kneza Mihaila* ili *Knez Mihailova ulica*, prema PR).

Miklošič, Franc (P dopušta i Miklošić).

mikro- uvek sastavljeno: *mikroorganizam, mikroklima, mikroprocesor* itd.

Mile, Mileta (Mila): v. *-e (ZAVRŠETAK IMENA).*

milenijum i *milenij.*

Mileševa (manastir).

Milica, Miličin.

milicionar i *milicioner* (i *milicajac,* familijarno).

milion: v. *BROJEVI (pisanje).*

milionar i *milioner.*

Milojica.

Miloš: vokativ Miloše ili Milošu.

mini: prema P odvojeno kad se odnosi na odeću, npr. *mini suknja, mini kostim, mini moda,* a s crticom u drugim spojevima (*mini-golf, mini--serija, mini-rat* itd.).

minut i *minuta.*

miraždžika (običnije nego *miraždžijka*); dat. *miraždžiki.*

Mirča (rumunsko i moldavsko *Mircea*), ne Mirčea.

misao vodilja (bez crtice prema P, tačka 59 a).

misionar (običnije) i *misioner.*

mislilac (ne *mislioc*); mn. *mislioci, mislilaca.*

mišji (bolje) i *mišiji.*

Mišlen *(Michelin),* ne Mišlin, Mišelin.

MITOLOŠKA IMENA se pišu velikim početnim slovom kao i sva druga: Afrodita, Jupiter, Tezej itd. U grčkoj mitologiji, međutim, postoje i pluralna imena božanstava, kao Erinije (Eumenide), Gorgone, Hesperide, Mojre (kod Rimljana Parke) itd. Pošto ona označavaju samo određen broj ličnosti (obično sestre), imaju sve osobine ličnog imena, pa i njih treba pisati velikim slovom. Otuda i Muze (devet Muza; ali malo *m* u prenesenom značenju: *muza ga je izneverila, pesnik ju je nazivao svojom muzom* i sl.); Argonauti (ali: *argonauti* kao zajednička imenica u značenju „smeli moreplovci").

Mitrovdan: v. *PRAZNICI.*

Mitrovica (Sremska, Kosovska), Mitrovčanin, -nka, *mitrovački.*

mladićki (ne *mladićski*).

mladoturčin, *mladoturci.*

mlak, *mlači, najmlači.*

mlaz: mn. *mlazevi* i *mlazovi.*

mlažnjak je fonetski pravilniji oblik (up. *paziti – pažnja, voziti – nadvožnjak, kukuruz – kukuružnjak),* ali je u praksi znatno češće *mlaznjak.*

Mleci, Mletaka; Mletačka republika (v. *ISTORIJSKA IMENA*).

mlečan: s kratkim *e* (mlĕčan, ijek. *mlječan*) u izrazima kao *mlečni proizvod, mlečna čokolada* i sl.; s dugim *e (mlêčan,* ijek. *mliječan)* u značenju „koji ima mleka" *(mlečna krava).*

Mlečni put (v. *NEBESKA TELA*).

mnogopoštovani, *mnogocenjeni, mnogouvaženi* (novi P ne predviđa rastavljeno pisanje).

mnogo šta, *mnogo čega; mnogo ko, mnogo koji, mnogo kad* itd.

MNOŽINA JEDNOSLOŽNIH IMENICA: v. *-ovi.*

mnjenje je i ekavski i ijekavski oblik, bolji (prema PR) nego *mnenje* (ekavski) i *mnijenje* (ijek.).

močuga, dat. *močuzi.*

modiskinja je tradicionalni oblik, bez *t* jer za razliku od drugih imenica tog tipa (v. *-kinja*) ne postoji muški oblik. P ipak smatra da ni *modistkinja* nije pogrešno.

modus vivendi, *modus operandi:* menja se samo prva reč (*modusa vivendi* itd.).

moguć i *mogućan* (pridev), *moguće* i *mogućno* (prilog) imaju isto značenje.

mogućstvo: *po mogućstvu* i *po mogućnosti.*

Mohikanac: nema razloga za pisanje malim slovom, pošto se figurativno upotrebljava samo u izrazu *posljednji Mohikanac.*

mol: *c-mol, f-mol* itd. (prvo slovo bi po pravilu trebalo pisati latinicom), obično nego *ce-mol, ef-mol* itd. Prema ustaljenom običaju u muzici, nazivi durskih tonaliteta se pišu velikim, a molskih malim slovom. Up. *dur.*

molilac (ne *molioc*), mn. *molioci, molilaca. Moliteljka,* dat. *moliteljki.*

momčad: ne može uvek da zameni izraze *tim* i *ekipa,* zbog teškoća u padežnoj promeni, u građenju složenica (up. *prvotimac*) i zbog neprikladnosti izraza *ženska momčad.*

momentan i *momentano* pravilno je izvedeno od kasnolatinskog *momentaneus* (up. *spontan* od *spontaneus*). Neopravdano je u PR *„momentalno,* ne *momentano".*

Monpelije *(Montpellier),* ne Monpelje.

montažer je samo onaj ko obavlja filsmku ili televizijsku montažu; radnik koji montira mašine i uređaje zove se *monter.*

Monte Karlo.

moratorijum i *moratorij.*

morfijum i *morfij.*

mormon, *mormonka,* dat. *mormonki.*

moskvič (automobil), ne *moskvić.*

motika, dat. *motici.*

motka, dat. *motki,* gen. mn. *motki* i *motaka.*

moto-: prema P sastavljeno kad znači „motorni", npr. *motopumpa, motokultivator, motonautika;* s crticom kad znači „motociklistički", npr. *moto-trke, moto-kros, moto-jedinica* itd. V. i *auto-moto.*

motocikl (ne *motorcikl*), gen. mn. *motocikala* ili *motociklâ.*

možda. Nije književna upotreba sadašnjeg vremena u značenju budućeg: „Možda ga nađem", „Možda prestane kiša" (treba: Možda ću ga naći, Možda će prestati kiša).

možebiti (prilog, npr. „On je, možebiti, u pravu"), ali: „Može biti da je on u pravu".

mr (od *magistar*) piše se kao *dr* (v. to). U engleskom *Mr.* je skraćenica od *mister* (gospodin), s velikim M i tačkom po američkom običaju, bez tačke po britanskom.

mraz: mn. *mrazevi* i *mrazovi.*

mrk, *mrkiji, najmrkiji; mrkocrven, mrkožut.*

Mrkonjić Grad (bez crtice prema P), *mrkonjićgradski.*

mršaviti, ređe *mršaveti* (ijek. *mršavjeti*).

mrzak: *mrskiji, najmrskiji* i *mrži, najmrži.*

mrzeti, *mrzim; mrzeo, mrzela;* ijek. *mrziti* i *mrzjeti, mrzio, mrzila* i *mrzjela.*

mučilac (ne *mučioc*), mn. *mučioci, mučilaca.*

mungos, *mungosa* (životinja). PR 60 daje *„mungo, munga,* mn. (po špan.) *mungosi",* ali pogrešno, jer reč nije španska niti u španskom ima taj oblik.

musaka, dat. *musaki.*

Musliman, Muslimanka, s velikim M kao etnički naziv (danas češće Bošnjak, -kinja); s malim *m* u značenju *pripadnik islamske vere.* Pridev *muslimanski,* kada je upotrebljen u ovom drugom značenju, može se zameniti sa *islamski.*

musti: *muzen* (ne *mužen*).

muvolovka i *muholovka,* dat. *-vci.*

Muza (u grčkoj mitologiji), *muza* (preneseno): v. *MITOLOŠKA IMENA.*

N

n i *m.* Promena *n* u *m* ispred *b* ili *p* vrši se u izvedenim rečima, tj. ispred sufiksa: *stan – stambeni, prehrana – prehrambeni, zelen – zelembać;* tako i *crmpurast* (prema PR 60), mada za završetak *-purast,* nepoznatog porekla, nije sigurno da se može smatrati sufiksom. U složenim rečima *n* ostaje nepromenjeno: *jedanput, vanbračni, vanpartijski, stranputica, crvenperka* itd.

na: pogrešno „*na* upravnom odboru je odlučeno...", „*na* redakciji smo govorili...", „*na* mesnoj zajednici..." i sl. Treba: *na sastanku* upravnog odbora, *u* redakciji itd.

V i: *Cetinje; Novi Beograd; Rijeka; Ub; Umka; telefon.*

nabavka: dat. *nabavci,* gen. mn. *nabavki* i *nabavaka.*

nabiti: *nabij, nabijmo, nabijte.*

nabolje.

na brzinu.

nacifašizam, *-ista, -istički; nacionalsocijalizam, -ista, -istički.*

načas (=časkom, trenutno).

na čast.

na čelu. Kao oznaka za predvodnika, ovaj izraz mora doći posle spoja *sa* + imenica: „delegacija s Pavlom Pavlovićem na čelu" a ne „na čelu s Pavlom Pavlovićem".

načetvoro (i *načetvero).*

na čistac, prema PR bolje nego *načistac.*

načisto: biti *načisto* s nečim.

načuljiti i *naćuliti* (uši).

nad- ostaje nepromenjeno ispred *s (nadskočiti, nadstrešnica),* inače ispred bezvučnog suglasnika prelazi u *nat-: natkriliti, natčovek* itd. U reči *naddruštven* pišu se dva *d.*

nad(a): *nada mnom, nada me* (= nad mene), *nada se* (= nad sebe) itd.

nadaleko; *nadalje.*

nadasve.

nadati se (je) da... pogrešno kao i „za nadati se je". Mora se upotrebiti druga konstrukcija: *nadajmo se, treba se nadati, možemo se nadati* i sl.

nadbiskup (u katoličkoj i anglikanskoj crkvi): nadbiskup od Kenterberija, od Jorka, ne *arhibiskup*, kako se ponekad pogrešno javlja u prevodima sa engleskog. U pravoslavnoj crkvi: *arhiepiskop.*

naddruštven.

nadesno.

NADIMCI i atributi, kada su stalni deo imena, pišu se velikim slovom: Dušan Silni, Plinije Mlađi, Prokleta Jerina, Hajduk Veljko, Ričard Lavovo Srce.

Nadimak upotrebljen „iza ličnog imena, kao njegova zamena", po tački 56 a Pravopisa, vezuje se crtom (ne crticom), npr. Milosav – Mija Aleksić.

Ličnosti iz književnih i scenskih dela, bajki, stripova itd. pišu se velikim slovom prve reči: Sluškinja, Prvi vojnik, Čovek s tašnom; velikim slovom pišu se i ostale reči ako su upotrebljene kao vlastito ime, npr. Majka Hrabrost, Deda Mraz, Sneško Belić, Paja Patak. Ovako se pišu i indijanska imena: Crveni Orao, Sedeći Bik (bolje nego „Bik Koji Sedi", prema P).

Naprotiv, imena upotrebljena kao oznake predmeta dobijaju malo početno slovo: *bela rada, lepa kata* (cvetovi), *marica* (policijski automobil), *fića, stojadin* itd.

nadletati, *nadlećući* (ne *nadletajući*).

nadno (kao predlog, npr. *nadno ulice*; ali: Pao je *na dno* reke).

nadohvat; *na dohvatu.*

nadole.

nadomak; *na domaku.*

nadri- i *nazovi-* pišu se sastavljeno: *nadrilekar, nadripesnik, nazoviumetnost* itd.

nads-, ne *nats-.*

nadstrešnica.

nadtrčati.

nadugačko; *nadugo.*

na dušak (odvojeno prema P).

nadvoje; *nadvoje-natroje.*

nadžak-baba (PR 60 dopušta i *nadžagbaba*).

naftni *(naftna polja)* i *nafteni;* ne *naftin.*

naglas (= glasno).

nagnuti (se): promena kao *sagnuti se* (v. to).

nagore (u oba značenja: „okrenut je nagore" i „čas nabolje, čas nagore"); ipak: *sa zla na gore; doći ćemo na gore* (= na veće zlo).

na gotovs.

NAGRADE: v. *ODLIKOVANJA.*

nagrizen, ne *nagrižen.* V. *gristi.*

nahero (= nakrivo).

nahuditi ne nego *nauditi.*

naime (prilog), ali: Poslao sam mu poziv *na ime.*

naiskap.

na izgled i *naizgled* (P dopušta oba načina pisanja).

na izmaku (odvojeno prema P; ali *naizmak,* sastavljeno).

naizmence (bolje) i *naizmenice* (pored: *naizmenično*).

naizust.

naj-: u superlativima prideva koji počinju sa *j* pišu se dva *j: najjači, najjeftiniji, najjasniji* itd.

najaviti i *najava* su izrazi novijeg porekla, sasvim dobro skovani, a upotrebljavaju se posebno u radiotelevizijskom rečniku. Ne mogu se potpuno zameniti ni sa *objaviti, objava* (jer te reči ne pokazuju da se objavljuje nešto što tek predstoji) ni sa *nagovestiti, -štaj* (što uvek ima smisao neodređenosti).

najedanput; *najedared.*

najednom.

na jesen.

najlonka, dat. *najlonki,* gen. mn. *najlonki.*

najprvi, *najposlednji, najzadnji* mogu se upotrebiti kao pojačani oblici od *prvi, poslednji, zadnji.*

najradije, ne *najrađe.* V. *rado.*

najstroži, ne *najstrožiji.* V. *stroži.*

najvoleti: ispravno u značenju „najviše voleti".

nakon što: v. *pošto.*

nakoso.

na kraj: odvojeno kada se *kraj* može tumačiti kao imenica u akuzativu (Stigoše *na kraj* puta; Teško je s njim izaći *na kraj;* s kraja *na kraj*), inače sastavljeno (Stanuje *nakraj* sela; To mi nije ni *nakraj* pameti).

nakratko.

nakrivo.

nakrkače i *nakrkačke* (sastavljeno po P).

nakrupno.

naksutra i *nakosutra.*

na leto.

nalevo.

nalivpero.

namah.

na malo.

na me (= na mene).

namesto (predlog, npr. „Ja radim namesto tebe") ali: „Stavi ga *na mesto".*

namrtvo.

na nesreću.

naneti: v. *-neti.*

naniže.

na noge.

nanovo.

na nj (= na njega).

naočare (mn. ž. roda) i *naočari* (mn. ž. ili m. roda); dativ samo *naočarima.*

na oči (npr. „Ne izlazi mi na oči"); PR 60 daje i *naoči* u značenju *na izgled.*

naočigled.

na odmet.

naoko u značenju „na izgled", „prividno"; *na oko* u doslovnom značenju.

naovamo.

na pakost.

napamet u značenju *naizust (naučiti napamet);* ali: *pasti, padati na pamet* (nekome).

na parče.

napismeno.

napitak, mn. *napici.*

na poček.

na poklon.

napola (ali: *na pola puta*).

napolje (= van, npr. „Napolje iz sobe!"); *na polje* u doslovnom značenju.

napose (= zasebno).

naposletku.

na pravac.

naprazno (uzalud; besciljno).

na prečac.

napred-nazad.

na prekid.

na preskok.

na pretek.

na priliku.

na primer; skraćeno *npr.*

na proleće.

naprosto.

naprotiv.

naprstak, *naprska,* mn. *naprsci.*

na prste (uvek odvojeno prema P).

Napulj: Napuljac, -ljka i Napolitanac, -itanka; *napuljski* i *napolitanski.*

narandža i *naranča* (i *pomorandža*), *narandžast* i *narančast.*

narcisizam, *narcisista, narcisoidan* (od gr. imena Narcis): pogrešno je *narcizam, narcista.*

narodnooslobodilački; Narodnooslobodilačka borba, Narodnooslobodilački rat (s velikim N prema P, kao nazivi određenog istorijskog događaja). V. *NOB.*

naručilac (ne *naručioc*), mn. *naručioci, naručilaca.*

naručiti: v. *poručiti.*

naruku *(ići nekome naruku),* ali: metni ga *na ruku.*

narušilac (ne *narušioc*), mn. *narušioci, narušilaca.*

NASA: v. *SKRAĆENICE NA -a.*

nasamo.

na se (= na sebe).

nasigurno.

na silu.

nasitno.

naskoro.

naskroz; *skroz-naskroz.*

naslaga, dat. *naslazi.*

naslepo.

NASLOVI listova i časopisa, knjiga, književnih dela, članaka, dokumenata, ugovora itd. pišu se velikim početnim slovom prve reči (a u ostalim rečima samo ako su vlastita imena): Večernje novosti, Slobodna Dalmacija, Gorski vijenac, Biblija, Talmud, San letnje noći, Versajski ugovor, Dušanov zakonik itd. Tako se pišu i strani naslovi (Njujork tajms, Velt am zontag), osim ako se prenose izvorno *(New York Times, Welt am Sonntag).* Nije potrebno prenositi određeni član na početku ovih naslova: *saradnik „Monda", članak u „Špiglu", kako piše „Unita",* a ne *saradnik „Le Monda", članak u „Der Špiglu", kako piše „l'Unita".*

Da bi se razlikovali od ostalog teksta, naslovi se stavljaju među navodnike ili se pišu kurzivom. Pravopis dopušta i upotrebu samo velikog slova kada je ono dovoljno da otkloni dvosmislenost, npr. „posveta Gorskog vijenca". V. i *ZAKONI.*

na smrt (P dopušta i sastavljeno *nasmrt*).

na sreću.

nasred.

nasto (= posto, odsto).

na stranu.

nastup. Pored starijeg značenja *napad bolesti* ili *izliv besa* može imati i značenje koje odgovara glagolu *nastupiti* (pojaviti se), npr. *nastup na sceni, prvi nastup pred publikom* i sl.

nasukati se: promena kao *zasukati* (v. to).

nasumce i *nasumice.*

nasuprot nečemu (ne: nečega).

nasuvo (i *nasuho*); ali: *položio ga je na suvo.*

naširoko.

našte srce; *natašte.*

natanko (= potanko).

natč-, ne *nadč-: natčovek, natčovečanski, natčulan* itd.

na te (= na tebe).

na temu: v. *tema.*

natenane.

natk-, ne *nadk-: natkolenica, natkompenzacija* itd.

NATO (NATO-a, NATO-u) ili *Atlanski (Severnoatlantski) pakt.* Suvišno je „NATO-pakt", pošto je u skraćenici NATO *(North Atlantic Treaty Organization)* već sadržana reč *treaty* – pakt.

na to.

NATPISI MALIM SLOVIMA: v. *MALA SLOVA.*

natrijum i *natrij; natrijum-hlorid* itd.

natroje.

naučnofantastični; *naučnoistraživački; naučnostručni; naučnotehnički* (sve spojeno prema P).

na uštrb (P dopušta i *nauštrb*).

nauznak *(pasti nauznak, ležati nauznak)* znači *na leđa, na leđima;* suprotno je *ničice* (= licem prema dole).

naveče.

navek; *na vjeki vjekov.*

naveliko (npr. *priča se naveliko*), ali: *prodaja na veliko.*

naviše.

naviti: *navij, navijmo, navijte.*

NAVODNICI. Prema P 60, tačka, uzvičnik i upitnik pišu se unutar navodnika „ako je rečenica pod navodnicima potpuno završena", npr. *A on ga upita: „Kada mislite ponovo u Dubrovnik?" – Nasmejao sam se i odgovorio: „Dobro ste učinili."* Naprotiv, navodnik će doći pre drugog znaka ako se citira samo deo rečenice, npr. *Čuvajte se njihove „bratske pomoći"! – Branko tu prekida stihom „da on umre prilika je".* U praksi ove pravopisne odredbe nisu dovoljne, jer će i pri navođenju potpuno završene rečenice drugi znak ipak doći i z v a n navodnika ako po smislu ne pripada toj rečenici, npr. *Svi ste čuli za izreku „Mislim, dakle postojim". – Zar je bilo teško da kažeš: „Izvinite, pogrešio sam"?*

U dijalozima, umeci kao „reče on" odvajaju se s obe strane zarezima ili crtama, a oba dela navoda (uključujući tačku, uzvičnik ili upitnik na kraju) dolaze među navodnike: *„Znaš šta", šapnu mi ona, „ja ću da se vratim." – „Da li bi prihvatili poskupljenje" – pita jedan čitalac – „kad bi sami morali autobusom da dolaze na posao?"*

Navodnicima se obeležavaju i šaljivi, ironični, žargonski ili familijarni izrazi, ali s takvom upotrebom ne valja preterivati. Pogrešno je stavljati među navodnike svaki figurativno ili metaforički upotrebljen izraz: u rečenicama kao *Rukovodioci treba češće da se „spuste"*

u bazu, Putnike „očekuje" kiosk s osvežavajućim pićima, Matematika je njegova „slaba tačka" navodnici su sasvim suvišni.

Pri navođenju teksta od više pasusa treba svaki od njih početi navodnikom, dok se samo na kraju poslednjeg pasusa stavlja završni navodnik.

V. i *POLUNAVODNICI.*

navrat-nanos.

na vreme.

navreti (= navaliti), ijek. *navrijeti; navrem,* oni navru; *navrevši* (ijek. *navrijevši); navro, navrla.*

navrh (sastavljeno kad je predlog, npr. *navrh kuće, navrh jezika*), ali: *popeo se na vrh.*

nazad: nije dobro „nazad dve godine" i sl. V. *unazad.*

na zdravlje.

nazdravo (= bez bolesti, iznenada, npr. *nazdravo me zabolela ruka*).

nazímu.

na zlo.

nazovi-: v. *nadri-.*

nazreti: kao *prozreti* (v. to).

nazvati (nekoga telefonom) nije dobro, treba: *pozvati telefonom, telefonirati, javiti se.*

nažalost (sastavljeno, prema P; ali: *na žalost svih nas*).

nažao.

nažderati se: v. *žderati.*

naživo (sastavljeno, prema rečniku Matice srpske, mada ga PR ne beleži). Up. *užívo.*

NBA (po pravilu samo latinicom) ili En-Bi-Ej.

NBC: v. *En-Bi-Si.*

-nca i **-ncija.** Umesto *konsekvenca, rezonanca, frekvenca, asonanca, supstanca, instanca* itd. smatra se da su bolji oblici na *-cija: konsekvencija* itd. Ipak, pojedine reči *(licenca, kadenca, sekvenca)* danas se javljaju samo sa završetkom *-ca.*

ne se uvek piše odvojeno od glagola u ličnom obliku *(ne znam, ne dam, ne bih, ne mogu, ne treba, ne vidim* itd.) osim u spojevima *neću* (*nećeš* itd.), *nemam* (*nemaš* itd.) i *nemoj (nemojmo, nemojte).* Odvojeno je i od priloga na *-ći: ne znajući, ne videći* itd.

S trpnim pridevom piše se sastavljeno *(nepreveden, netaknut* itd.), ali odvojeno u poređenjima: *ne ovlažen nego potpuno raskvašen; ne pokvareni ali ipak oštećeni; zalepljena, a ne prošivena, kako je trebalo.* V. *nikad neprežaljen.*

nealbanac, *nesloven, nearapin, neevropljanin* itd. Piše se malim početnim slovom, sastavljeno.

neandertalac, *neandertalski.*

NEBESKA TELA. Imena nebeskih tela i sazvežđa pišu se velikim slovom: Mars, Saturn, Danica, Vlašići, Škorpija itd. U višečlanim nazivima, velikim slovom piše se samo prva reč: Veliki medved, Južni krst, Mlečni put. Za Sunce, Mesec, Zemlju v. te reči.

nebeskoplav (ili *nebesnoplav*).

Nebojša: v. *kula.*

nećaka, dat. *nećaki* i *nećaci; nećakin.*

ne daj bože (Pravopis ne predviđa pisanje *nedajbože*).

nedaleko traži predlog *od: nedaleko od Mostara, nedaleko od kuće,* ne *nedaleko Mostara, nedaleko kuće.*

nedelja-dve.

nedostatak, mn. *nedostaci.*

nedug, *nedugačak; nedugo zatim.*

neeksplodiran *(neeksplodirana bomba* i sl.) može se prihvatiti u nedostatku boljeg izraza. V. *TRPNI PRIDEV.*

nefrit (mineral), *nefritis* (zapaljenje bubrega).

NEGACIJE. Ako posle glagola ili izraza negativnog značenja, kao *sprečiti, onemogućiti, zabraniti, sumnjati* itd., ili *bez straha, bez opasnosti* itd., dolazi zavisna rečenica, suvišno je stavljati negaciju i uz glagol te rečenice. „Sprečili smo ih da *ne* počine još veću štetu" – treba: *da počine...;* „Zabranili su mu da se ubuduće *nikako ne* pojavljuje u krugu preduzeća" – treba: *da se ubuduće ikako pojavljuje...* ili: *Naredili su mu...;* „Izlazim slobodno, bez straha da me neko *ne* prepozna" – bolje: *da će me neko prepoznati.* V. i *sumnjati.*

U prisustvu priloga *samo* ili zamenice *svi* negacija može dovesti do dvosmislenosti, npr. „Za gubitke nije odgovoran samo direktor" (zavisno od smisla moglo se reći „Nije samo direktor odgovoran za gubitke" ili „Jedino direktor nije odgovoran za gubitke"), „Svi koji su pratili razvoj događaja ne slažu se s njegovim zaključcima" (treba: *Niko* od onih koji su pratili... *ne* slaže se... odnosno: *Od onih* koji su pratili... ne slažu se *svi* s njegovim zaključcima).

V. i: *ne; ni; ni-; nikad neprežaljen; GENITIV, SLOVENSKI.*

negde i *nekud:* v. *gde.*

negoli.

neizvestan, *neizvesna, neizvesno.*

nejednakostranični, *raznostranični:* glomazne i loše kovanice umesto uobičajenog *raznostran* (raznostrani trougao).

neka ili *nek* (piše se bez apostrofa).

neki dan; *neki put.*

nekolicina se upotrebljava samo za muškarce (ne za žene niti za predmete).

nekoliko. Oblici *nekolika čoveka, nekolika sela, nekolike žene* i sl. prema Vukovom tumačenju znače „manje od pet", dok bi oblik *nekoliko (ljudi, sela, ženâ)* značio „više od četiri". U današnjem standardnom jeziku ta razlika se izgubila. Najčešće se uotrebljava oblik *nekoliko,* bez obzira na broj, a pridevski oblik javlja se i u množini m. rodа (npr. *nekoliki zadaci),* što je ranije smatrano nepravilnim.

Nemac itd.: ijekavski je Nijemac, ali Njemica, Njemačka, *njemački.*

nemajka, dat. *nemajci,* gen. mn. *nemajki.*

nemali, *nemala, nemalo; nemalo zatim; nemalo vremena* (ali: *ne malo nego dosta).*

nemastan, *nemasna, nemasno.*

nemoguć, *nemoguće* i *nemogućan, nemogućno* jednako su dobri oblici.

nemusliman, *-anka, -anski.*

nenasit i *nenasitan* (i *nezasit, nezasitan*).

neostvariv i *neostvarljiv.*

neovlašćen i *neovlašten.*

nepokolebiv i *nepokolebljiv.*

NEPOSTOJANO a umeće se u jedan deo reči stranog porekla da bi se razbila suglasnička grupa na kraju, npr. *artikal, kredenac* (bolje i običnije nego *artikl, kredenc*). *A* je neobavezno u rečima na *-kt, -rt, -nt:* oblici *subjekat, projekat, koverat, elemenat, procenat* dobri su kao i *subjekt, kovert* itd. Ipak, nepostojano *a* danas se sve manje upotrebljava u ovakvim rečima: *insekt, koncert, testament* običnije je nego *insekat* itd., *akat* ili *studenat* osećaju se kao neknjiževni, a *kontakt, delikt, insert, jogurt, komandant* i mnoge druge imaju samo taj oblik. V. *GENITIV MNOŽINE.*

NEPOSTOJANO e: v. *-ec.*

neprimenljiv i *neprimenjiv.*

nepristrastan (bolje nego *nepristrasan*), *-sna, -sno* i *nepristran, -a, -o.*

neprofitni (koji nema za cilj zaradu, npr. *neprofitna organizacija):* razlikovati od *neprofitabilan* – koji se ne isplati.

nepromenljiv i *nepromenjiv.*

neretko.

nesalomljiv i *nesalomiv.*

nesloven: v. *nealbanac.*

nesrećan, *nesrećnik, -nica* i *nesretan, nesretnik, -ica.*

nešenel (*National,* u različitim engl. nazivima): ne *nejšenel.*

-neti: u glagolima *doneti, odneti, uneti, izneti, poneti, zaneti, naneti, razneti, prineti, preneti, proneti,* ijek. oblik je *donijeti, odnijeti, unijeti* itd.; pogrešno je *donesti, odnesti* itd. Trpni pridev *donet, odnet* itd. (ijek. *donijet, odnijet* itd.) ili *donesen, odnesen* itd.; ne *donešen, odnešen* itd.

neto: kao *bruto* (v. to).

neumestan, *-sna, -sno.*

nevelik (= omanji); *ne velik ali ipak dovoljan.*

nevladin: v. *međuvladin.*

nezadugo (sastavljeno po PR).

nezamenljiv i *nezamenjiv.*

nezamisliv i *nezamišljiv.*

nezaposlen, *nezaposlenost* i (retko) *nezapošljen, nezapošljenost.*

nezavisan, *nezavisna* (ne *nezavistan).*

nezasit i *nezasitan* (i *nenasit, nenasitan*).

ni. Ispred *ne, neću, nemoj, nemam* oblik *ni* ili *niti* zamenjuje se sa *i:* „On to ni ne zna", „Toliko para ni nemam" pogrešno, treba: On to i ne zna, Toliko para i nemam. Ne sme se, međutim, upotrebiti *i* u značenju „takođe" kad je rečenica odrečna. Umesto: „Dosadašnji pokušaji, pa i onaj američki u koji je uloženo najviše sredstava, nisu dali rezultata" treba: Dosadašnji pokušaji, pa *ni* onaj američki...

ni-. U zamenicama *niko, nikoji, ničiji, ništa, nikakav, nijedan* i *iko, ikoji, ičiji, išta, ikakav, ijedan* predlog se stavlja između *ni (i)* i promenljivog dela i piše se rastavljeno: *ni s kim, ni na šta, ni po koju cenu, ni za čiju ljubav,* ako *i od koga* nešto čuješ, misliš li ti *i o čemu?* itd. Vidi i: *izašta; nizašta.*

-ni i **-ski:** v. *-ski* i *-ni.*

Nibelunzi; *nibelunški.*

ničice: v. *nauznak.*

ničiji, *ni od čijeg, ni sa čijim* itd. V. *ni-.*

nigde i *nikud:* v. *gde.*

nijedan, *-dna, -dno* (ali: *ni jedan ni drugi; ni jedan jedini).* S predlozima se piše rastavljeno: *ni sa jednim, ni za jednog* itd.

nijedanput; *ni jedan jedini put.*

nijesam, *nijesi* itd. dopušteno je u ijek. knjiž. jeziku kao i *nisam, nisi* itd.

nikad neprežaljen i slični spojevi sadrže odrečni izraz ispred glagolskog prideva koji je i sam negiran: tako isto i *nikad neslućena sreća, nikad neostvarene zamisli, ničim neizazvane sankcije, ni od koga nezaboravljen događaj, nigde nezabeleženi podaci* itd. Nije dobro *nikad prežaljen, nigde zabeleženi* i sl., što se kosi s pravilom o dvostrukoj negaciji. Jedino uz prilog *nimalo* upotrebljava se i glagol u

potvrdnom obliku: „Nimalo zbunjen, Milan odvrati..." običnije je nego „Nimalo nezbunjen..."

nikakav, *ni od kakvog, ni s kakvim* itd. V. *ni-*.

nikl i *nikal.*

niko, *ni od koga, ni o kome* itd. V. *ni-*.

Nikolaje (rumunsko *Nicolae*), gen. Nikolaja; ne Nikolae.

Nikoljdan, Nikoljdana i Nikolja dne: v. *PRAZNICI.*

Nikšić, Nikšićanin, -anka, *nikšićki.*

nimalo: v. *nikad neprežaljen.*

Nimcovič (Aron), Nimcovičeva odbrana: ne Nimcović.

niodakle, *niotkud(a).*

niska, dat. *nisci.*

nisko- sastavljeno: *niskoakumulativan, niskokaloričan, niskoproduktivan, niskoradioaktivan* itd. Up. *visoko-*.

Niš, Nišlija, Nišlijka; knjiški oblici Ništevljanin, -evljanka retko se upotrebljavaju.

Niška banja (veliko B kad je reč o naselju: v. *BANJE*).

nit (= ni, niti; nije potreban apostrof).

nitrogen, *nitrogenski* javlja se u lošim prevodima um. *azot, azotni.*

niukoliko (= nipošto), ali: „Ni ukoliko dobiju sredstva, neće nastaviti rad".

niz, u značenju *mnoštvo, veliki broj,* menja se po padežima kao i svaka druga imenica: *u nizu slučajeva, članak s nizom primera* (ne: *u niz slučajeva, sa niz primera*). Glagol se slaže s imenicom *niz:* „Prošao je (ne: *prošlo je*) niz godina."

niza, bolje nego *niz* (predlog) ispred reči koje počinju sa *s* ili *z: niza stranu, niza zid* itd.

nizašta *(nizašto)* i *ni za šta (ni za što):* P dopušta oba načina pisanja. Sastavljeno pisanje svakako je bolje u priloškom značenju, npr. „Nizašta se naljutio" (= za sitnicu, bezrazložno), a rastavljeno kad se čuva značenje reči *ništa*, npr. „Mi vas *ni za šta* ne optužujemo". Up. *izašta.*

nizbrdo (naniže); *niz brdo* u doslovnom značenju.

niz vodu; *niz vetar.*

n+j: ova kombinacija glasova ne javlja se u srpskohrvatskim rečima (izuzev u skraćenici Tanjug), nego se zamenjuje glasom *nj: trn+-je* → *trnje.* V. *injekcija; konjunktura.*

NOB (izg. *en o be*) može biti nepromenljivo ili se menjati NOB-a, NOB-u itd.

nobelovac (malo početno slovo).

noćas: v. *-s.*

Nojšatel pogrešno, treba Nešatel *(Neuchâtel).*

nokaut.

nokdaun.

nokturno je m. roda, u množini srednjeg *(nokturna).*

Nolti, Nik *(Nick Nolte),* ne Nolt.

non-stop; *non-stop prodavnica, non-stop radno vreme* itd.

nordijac, *nordijka, nordijski.*

Norfok: u engl. *Norfolk* slovo *l* se ne izgovara.

nos, *nosom* (bolje) i *nosem; nosovi* i *nosevi.*

nosilac (ne *nosioc),* mn. *nosioci, nosilaca.*

nosiljka, dat. *nosiljci,* gen. mn. *nosiljki* ili *nosiljaka.*

nov. Kad se odnosi na pojam koji nije odranije poznat, ne treba upotrebljavati određeni vid ovog prideva *(novi):* ne „Predloženo je da se sagradi novi most", „Javlja se novi problem", nego *nov* most, *nov* problem.

Novi Beograd: stanujem *u* Novom Beogradu, idem *u* Novi Beograd (kao: u Beogradu, u Beograd) ali i *na* Novom Beogradu, *na* Novi Beograd (kao: na Dorćolu, na Karaburmi i sl.).

Novigrad, Novigrada (u Istri, Dalmaciji, Podravini); *Novi grad* (gradska četvrt ili opština).

novine (dnevni list) uvek u množini: *današnje novine, iz novina, donesi jedne novine* (ne *jednu novinu*).
V. i: *IMENA LISTOVA.*

Novi svet.

novi vek.

Novi Vinodolski (ne Novi Vinodol).

Novi zavet.

Novi Zeland, Novozelanđanin, -anka, *novozelandski.*

novo- s glagolskim pridevima piše se sastavljeno: *novoizabran, novoosnovan, novosagrađen, novodošavši* itd.

Novobeograđanin, *-nka; novobeogradski.*

npr. (na primer); ne *na pr.* niti *napr.*

n-ti i *enti* (PR 60 daje oba oblika pod rečju *potencija*).

NULA. Oznake doba dana kao 9.05, 13.01 ne treba čitati doslovno, „devet nula pet", „trinaest nula jedan", nego „devet i pet", „trinaest (časova) i jedan minut". U označavanju datuma, pisanje nule ispred jednocifrenog broja, npr. „04. 03. 1987", uobičajeno je samo u poslovnoj korespondenciji. V. *DATUMI.*

nuncij i *nuncije.*

nusprostorije, *nuspojava, nusprihod, nusproizvod, nusprodukt.*

nuzspecijalnost.

nuzzarada, *nuzzgrada, nuzzanimanje.*

nužan (neuobičajeno *nuždan*); *nužna, nužno.*

NJ

nj: v. *n + j; injekcija; konjunktura.*

njegov je u starijem jeziku imalo samo neodređenu pridevsku promenu: *njegov brat, njegova brata, njegovu bratu* itd. Danas se kao pravilni priznaju i mnogo češći oblici *njegovog, njegovom* itd. Isto važi i za promenu zamenica *njen (njezin)* i *njihov.*

Njegovo veličanstvo, Njeno veličanstvo, Njegova svetost, Njegova ekselencija, Njihova visočanstva i sl. kurtoazne formule bolje su (prema P) s velikim početnim slovom prve reči, mada ni malo *nj* nije pogrešno. Skraćenice kao *nj.v., nj.k.v., nj.sv.* obično se pišu malim slovom. Up. *vaš.*

Njemica itd. (ijekavski): v. *Nemac.*

njen i *njezin* jednako su pravilni oblici. Za promenu v. *njegov.* Njeno veličanstvo i sl.: v. *Njegovo veličanstvo.*

njihaljka, dat. *njihaljci.*

njin (umesto *njihov*) nije uobičajeno u današnjem knjiž. jeziku.

njiska, dat. *njisci.*

Nju Delhi: v. *Delhi.*

Nju dil (*New Deal,* Ruzveltova ekonomska reforma)

Nju Džersi *(New Jersey)*: tačnije je Nju Džerzi. Up. *Džersi.*

Njufaundlend *(Newfoundland).*

Nju Hempšir *(New Hampshire),* ne Hempšajr. V. *-šir.*

Njujork tajms (izvorno: *New York Times*). V. *NASLOVI.*

Njukasl *(Newcastle),* ne Njukastl.

Njukom *(Newcomb, Newcombe),* ne Njukomb.

njuška, dat. *njušci,* gen. mn. *njuški.*

O

o: ovaj predlog se u novije vreme često upotrebljava gde mu nije mesto, npr. „Upoznali su gosta o stanju u opštini" (treba: *sa* stanjem), „Kakav je vaš stav o štednji energije?" (treba: *prema* štednji energije), „Doneće se opširan program o zaštiti istorijskih spomenika" (treba: program *zaštite* ili *za zaštitu*), „zahtev o ukidanju doprinosa" (treba: *za ukidanje* doprinosa ili *da se ukinu doprinosi*), itd.

-o (IMENA). Dvosložna muška imena na *-o* s dugouzlaznim akcentom, npr. Pero, Ivo, Simo, Vojo, Vlado, Zuko, Kiro itd. mogu imati dvojaku promenu: kao imenice m. roda *(od Pera, daj to Peru, Perov)* i kao imenice na *-a (od Pere, daj to Peri, Perin).*

Strana imena sa završetkom *-o* zadržavaju to *o* ako je u originalu naglašeno (pre svega u francuskim imenima): Ruso, Rusoa, Rusoom, Rusoov *(Rousseau, Rousseaua* itd.), Igo, Igoa *(Hugo, Hugoa)* itd. Nenaglašeno *o* se gubi: Aldo Moro, Alda Mora, Aldu Moru, Morov, od Urha Kekonena, u gradu Portu, do Bornea itd. Ipak, za imena na *-ao* danas se smatra da treba da zadrže *o*: Mao, Maoa, prema Ženmin žibaou, iz Bilbaoa.

U engleskim imenima, *aw* se izgovara *o*, nikada *ou:* Fenšo *(Fanshaw),* Mek Gro *(Mac Graw),* Vajtlo *(Whitelaw),* ne Fenšou itd.

-o (IMENICE). Imenice stranog porekla na *-o* kod nas su gotovo uvek m. roda. Neke imaju dugo *o* i zadržavaju ga u svim padežima: *biro, biroa, biroom, biroi; sako, sakoa, sakoom, sakoi* itd. Kratko *o* se gubi i zamenjuje padežnim nastavcima, npr. *torpedo, torpeda, torpedu* itd.; tu spadaju i *libreto, kimono, intermeco, dinamo, nokturno* i druge. U množini, imenice iz ove druge grupe najčešće prelaze u srednji rod: *torpeda, libreta* itd.;

znatno je manje uobičajen muški oblik, *libreti, kimoni, intermeci* itd. V. pojedine reči, a posebno: *auto; scenario; studija; šimpanzo.*

Imenice šp. ili port. porekla, *gaučo, flamingo, kabaljero, gringo* itd. grade množinu kombinujući španski i naš nastavak: *gaučosi, kabaljerosi* i dr. Mada je u načelu bolje uzimati samo domaći nastavak (PR 60 daje *flamingo, flaminzi*), špansko *s* ne može se uvek izbeći: u pojedinim rečima ono se kod nas najčešće prenosi i u jedninu, npr. *pezo(s), Indio(s), desperado(s).* Vidi: *pezeta; mungos; eskudo; kruzeiro.*

oa. Francusko *oi* kod nas se transkribuje kao *oa* (ne *ua*): Antoan *(Antoine),* Fransoa *(François),* Boalo *(Boileau),* Leroa *(Leroi)* itd. Kombinacija *oin,* ako joj ne sledi samoglasnik, prenosi se kao *oen:* Poenkare *(Poincaré),* Žoenvil *(Joinville),* Koentro *(Cointreau).*

oba, *obaju, obama* ili *obema* (m. i sr. rod): *obe, obeju, obema* (ž. rod); *oboje, oboga* ili *obojega, oboma* ili *obojem* (ali najčešće ostaje nepromenjeno). U ijekavskom će umesto *obe* biti *obje,* um. *obeju – obiju* i um. *obema – objema. Oboje* se prvenstveno upotrebljava za muškarca i ženu, za dvoje dece ili mladunčadi, kao i u opštem značenju *i jedno i drugo* (npr. *oboje je tačno*). *Obojica* se upotrebljava samo za dva muškarca.

Obala Slonovače (država u Africi).

obàviti: *obavij, obavijmo, obavijte.*

obelodaniti znači izneti na javnost nešto što se krilo ili zataškavalo; ne treba tu reč upotrebljavati kada je po smislu dovoljno i *objaviti, saopštiti, izneti* i sl.

Oberstdorf, ne Obersdorf.

obestan, *obesna, obesno; obesniji, najobesniji.*

obilovati *nečim* (ne *s nečim, u nečemu*).

objekt i *objekat;* gen. mn. *objekata.*

oblutak, mn. *obluci.*

oboje: v. *oba.*

obolevati (ne *oboljevati*); ijek. *obolijevati.*

oboljenje, ne *obolenje.* V. *-ljenje.*

obresti (se), *obretem (se),* oni se *obretu, obrešću; obreo, obrela.*

obrvati i *ophrvati* (v. to).

obuhvatati, bolje nego *obuhvaćati.*

obuimati (nesvršeno prema *obujmiti), obuimam* i *obuimljem; obuimajući* i *obuimljući.*

Obzerver (*The Observer,* britanski list), ne Observer, Opserver.

obzirom na..., *obzirom da*... pogrešno, treba *s obzirom* (v. to). V. i *bez obzira.*

-oc (pogrešno um. *-lac*): v. *-ioc: -aoc.*

OCENE *odličan, vrlo dobar, dovoljan* itd. treba (prema M. Šipki) pisati velikim početnim slovom prve reči kad su izvan teksta, tj. kad se pišu ispod zadatka i pismenih sastava.

oceniti, *ocenjivati* nije dobro sa instrumentalom („Ocenili su to klevetom", „Predlog je ocenjen prihvatljivim") treba: ocenili su to *kao klevetu,* ocenjen je *kao prihvatljiv.* Up. *označiti.*

Ocevi ili Očevi (praznik): v. *otac.*

očekivati je da... pogrešno, kao i *nadati se da* (v. to).

Očenaš (molitva).

očevidac, *očevica,* mn. *očevici.*

očvrsnuti: *očvrsnuo, -snula* i *očvrsao, očvrsla.*

oćelaviti, *oćelavio sam,* ali *oćelaveli* starac (pridevski). Tako i *oćoraviti, oćopaviti.* V. *-iti.*

oćutati (ne *otćutati*).

od- ostâje nepromenjeno ispred *s* i *š (odskakati, odšteta* itd.), inače ispred bezvučnog suglasnika prelazi u *ot-: otkako, otkloniti, otpadak, othraniti, otcepiti* itd.

odaliska, dat. *odaliski,* gen. mn. *odaliski* i *odalisaka.*

odasvud(a) i *odsvud(a).*

odavno i *odavna.*

odbitak, mn. *odbici.*

odbiti: *odbij, odbijmo, odbijte.*

odbramben, ne *odbranben.*

od danas.

od – do. Ukoliko se ispred dva broja koji označavaju gornju i donju vrednost upotrebljava predlog *od,* predlog *do* mora se pisati slovima a ne zamenjivati crtom: „Živeo je od 1642. do 1727" (ne „od 1642–1727"), „od 18 do 20 časova" itd. Up. *između.*

odeljenje, ne *odelenje.* U ijekavskom: *odjeljenje, odio* ili *odjel* (gen. u oba slučaja *odjela*).

odeljenjski (odeljenjska zajednica), ne *odeljenski.*

oderati: kao *derati* (v. to).

odgonetka: kao *zagonetka* (v. to).

odgristi: *odgrizen* (ne *odgrižen*).

odh- ne nego *oth-: othraniti, othuknuti* itd.

Odiseja (Homerov ep); *odiseja* (zajednička imenica u značenju „dugo i mučno lutanje, potucanje").

odiskona.

odjahati, *odjašem,* oni *odjašu.*

odjedanput, *odjednom, odjedared.*

od jesenas.

od juče.

od jutros.

od kada i *otkad(a).*

od lane i *od lani.*

od letos.

ODLIKOVANJA I NAGRADE, prema P, obično se pišu malim slovom, npr. *odlikovan je ordenom zasluga za narod I reda; ima medalju za hrabrost.* Velikim slovom prve reči pisaće se nazivi koji imaju karakter imena, npr. *Legija časti, Takovski krst,* a i drugi kada je potrebno istaći „doslovnu službenu formulaciju naziva".

odliti: *odlij, odlijmo, odlijte.*

odmalena.

odmalopre.

odmarati, *odmoriti,* umesto *odmarati se, odmoriti se* („ – Šta radite? – Odmaramo", „Idem malo da odmorim") potpuno je neprihvatljivo u knjiž. jeziku.

odmila; *od milošte.*

odnedavna i *odnedavno.*

odnekud(a).

odneti: v. *-neti.*

odnos: izraz *u odnosu na* ponekad se zloupotrebljava u poređenjima. Umesto „Cene su 2,5 puta veće u odnosu na prošlu godinu" dovoljno je reći „... nego prošle godine".

odnosno znači izbor između dveju ili više mogućnosti („Crvenom i plavom bojom označena je topla *odnosno* hladna voda"); pogrešno se upotrebljava za objašnjenje iste stvari drugim rečima („Kreće se kao kraljica u šahu, *odnosno* pravo i po dijagonali"), gde umesto *odnosno* treba reći *to jest.*

odojak je mladunče koje još sisa (najčešće prase), *dojenče* je beba; *odojče* i *sisanče* imaju oba značenja.

odoka (približno, otprilike).

odolevati (ne *odoljevati*); ijek. *odolijevati.*

od onda i *odonda.*

odonud(a).

odozdo i *odozdol(a).*

odozgo i *odozgor(a).*

od početka.

odranije (ne *od ranije).*

odrečan i *odričan* znači isto.

odreda *(svi odreda);* rastavljeno u doslovnom značenju, npr. *ići od reda do reda, čovek od reda i zakona.*

ods-, ne *ots-: odskakati, odseći, odsek, odsesti, odstraniti, odsustvo* itd.

od sada i *odsad(a).*

od sinoć.

odskora.

odspred(a).

odsto (= *posto, nasto*).

odstrag(a) = *odstrag.*

odsukati: kao *zasukati* (v. to).

odsutan, *odsutnost, odsustvo.*

odsvud(a) i *odasvud(a);* takođe *odsvakud(a), odsvukud(a), odsvagde.*

odš-, ne *otš-: odšetati, odškrinuti, odšrafiti, odštampati, odšunjati se* itd.

odšteta.

od tada i *otad(a).*

oduška, *oduške* i *odušak, oduška.*

oduvek.

odvajkada.

odvesti, *odvezen* (ne *odvežen*).

odvijati se. Ovaj glagol se sasvim pravilno upotrebljava za radnje i zbivanja, npr. „Let se odvija po planu", „Evo kako su se odvijali događaji" i sl. Neosnovani su pokušaji da se ograniči na doslovno značenje (odmotavati se), jer je posredi sasvim ista figurativna upotreba kao u glagolima *razvijati se, teći, odigravati se* i drugima.

odviti: *odvij, odvijmo, odvijte.*

odvrtka, dat. *odvrtki,* gen. mn. *odvrtki* i *odvrtaka.*

od zimus.

oformiti, neprikladan rusizam: bolje je *uobličiti, oblikovati, obrazovati, formirati.*

ofsajd: *ofsajd pozicija, ofsajd zamka* (crtica nije neophodna).

ogladneti, *ogladneo,* ijek. *ogladnjeti, ogladnio, ogladnjela* (ne upotrebljava se više *ogladniti* „učiniti gladnim"). V. *-iti.*

oglupeti, *oglupeo* (ijek. *oglupjeti, oglupio, oglupjela*) i *oglupaveti, -veo* (ijek. *oglupavjeti, -vio, -vjela),* danas sa istim značenjem kao i *oglupiti, -io* i *oglupaviti, -io.* V. *-iti.*

ogoleti, *ogoleo* (ijek. *ogoljeti, ogolio, ogoljela)* „postati go"; *ogoliti, ogolio* „učiniti golim". V. *-iti.*

ogrebati i *ogrepsti:* kao *grebati* (v. to) i *grepsti.*

ogrubeti, *ogrubeo* (ijek. *ogrubjeti, ogrubio, ogrubjela)* i *ogrubiti, ogrubio* (po rečnicima ovo drugo bi značilo „učiniti grubim"). V. *-iti.*

oi (francusko): v. *oa.*

okaniti se, *okanim se,* nek se on *okani* toga, nek se oni *okane; okanio se, okanila se;* ne: *okanuti, okanem, okanuo.*

okarakterisati *kao,* npr. „Okarakterisali su ga kao neiskrenog", ne „neiskrenim". Up. *oceniti, okvalifikovati, označiti.*

O'Kejsi *(O'Casey),* ne O'Kejzi.

oko (predlog) može se upotrebiti i figurativno, npr. nesporazum *oko* nečega, ali se s tom upotrebom često preteruje: umesto „problemi oko

snabdevanja", „nagađanja oko njegovog prelaska u Partizan", „oko toga se dosta raspravljalo" bolje je: problemi *sa* snabdevanjem, nagađanja *o* njegovom prelasku, *o* tome se dosta raspravljalo.

okraćati i *okračati* (sa istim značenjem).

oktobar (ne *oktombar*); Oktobar (velikim slovom kad se odnosi na revoluciju 1917); Oktobarska revolucija.

oktopod (ne *oktapod*).

oktroisati.

okuka, na *okuci.*

okvalifikovati *kao* npr. „Izmene zakona okvalifikovane su kao nužno zlo", ne „nužnim zlom". Up. *oceniti, okarakterisati, označiti.*

olabaviti, *olabavio, -vila* (retko *olabaveti, olabaveo, -vela,* ijek. *olabavjeti, -vio, -vjela*), ali: *olabaveli konopci* (pridevski). V. *-iti.*

oleandar, *oleandra* i *oleander, oleandera.*

olovka, dat. *olovci,* gen. mn. *olovaka.*

-om, -em: v. *INSTRUMENTAL.*

omanuti, *omanem,* u značenju „izneveriti, ne uspeti, podbaciti", običnije je nego *omahnuti.* V. *manuti.*

omaška, dat. *omašci,* gen. mn. *omaški.*

omega, dat. *omegi.*

omlitaveti, *omršaveti:* kao *olabaviti* (v. to).

omorika, dat. *omorici.*

Onasis (grčko prezime), ne Onazis.

onesvestiti (se), *onesvešćen* i *onesvešten.*

opaska, dat. *opasci,* gen. mn. *opaski* (PR 60 daje i *opazaka*).

OPEK, OPEK-a, OPEK-u.

ophrvati je češće nego *obrvati,* mada je ovaj drugi oblik pravilniji (prema *rvati*).

oportun znači umestan, prikladan, potreban: razlikovati od *oportunistički* (= koji menja stav prema prilikama, prevrtljiv, neprincipijelan).

opravka: dat. *opravci,* gen. mn. *opravki* i *opravaka.*

opredeljenje (ne *opredelenje*). Pomodna reč u političkom rečniku: gde god je moguće treba je zameniti sa *odluka, rešenost, izjašnjavanje* itd., prema smislu.

opruga, dat. *opruzi.*

Opserver ne nego Obzerver (v. to).

opšte- s pridevima piše se sastavljeno: *opštepoznat, opšteobrazovni, opštenarodni, opštevažeći* itd.

opština: malo *o,* npr. *opština Vračar, opština Savski venac.*

OPŠTINE: v. *ULICE; GEOGRAFSKA IMENA.*

optimalan znači *najpogodniji, koji najbolje odgovara;* otuda ovaj pridev ne treba upotrebljavati u komparativu i superlativu (optimalniji, najoptimalniji).

oratorijum i *oratorij.*

orden: v. *ODLIKOVANJA.*

Orel, *orelski* (tradicionalno kod nas i u drugim jezicima, mada je ruski izgovor Arjol). Up. *Potemkin.*

ORGANIZACIJE: v. *USTANOVE.*

Orijent (u značenju 'istočne zemlje i narodi'); *Orijent ekspres* (bez crtice prema P).

orman i *ormar.*

Ormuski ili Hormuski tesnac (moreuz); ne *-ški.*

-os, *-es* u starogrčkim i *-us, -is* u lat. imenima kod nas se izostavljaju: *Homeros* – Homer, *Aristoteles* – Aristotel, *Sextus* – Sekst, *Traianus* – Trajan, *Martialis* – Marcijal. Ipak se *-os* zadržava u dvosložnim imenima grčkih ostrva: Rodos, Samos, Hios itd. mnogo je običnije nego Rod, Sam, Hij. Grčka imena na *-kles* dobijaju nastavak *-kle* (Perikle, Sofokle, Temistokle itd.), kod starijih pisaca i *-klo* (Periklo, itd.). Imena na *-as* kod nas dobijaju *-a: Leonidas* – Leonida, *Augias* – Augija, *Aeneas* – Eneja (mada se kao uobičajeni dopuštaju i Augije, Enej). Za imena na *-ius* v. *-ije.*

osamsto, *osam stotina, osamstoti; osam hiljada, osamhiljaditi.*

osećaj se upotrebljava uglavnom u fiziološkom smislu (*osećaj* gladi, toplote, dodira itd.), a *osećanje* u smislu duševnog doživljaja, emocije *(osećanje tuge, nežna osećanja).* Ipak, ove dve reči ne mogu se uvek strogo razgraničiti, utoliko pre što je u hrvatskoj varijanti stanje sasvim drukčije: *osjećaj* ima psihičko značenje *(osjećaj tuge, nježni osjećaji),* dok se u fiziološkom značenju upotrebljava *osjet.*

osedeti, *osedeo* (ijek. *osijedjeti, osijedio, osijedjela*): danas se gotovo ne upotrebljava *osediti, osedio* (ijek. *osijediti, osijedio*), „učiniti sedim". V. *-iti.*

Osijek, *osječki,* Osječanin, -anka.

osim i *sem* podjednako su dobri oblici: ovaj drugi se upotrebljava samo u ekavskim krajevima.

Osimski sporazum: tačnije bi bilo Ozimski, jer je nazvan po mestu Ozimo *(Osimo)* u srednjoj Italiji. V. *S* i *Z.*

osjeka (nastalo pogrešnom analogijom prema *sjeći*) ne smatra se za pravilan ijek. oblik, nego samo *oseka.*

Oskar, *dobitnik „Oskara"* (veliko početno slovo; navodnici nisu neophodni). V. *ODLIKOVANJA.*

oskudevati *u nečemu* ili *nečim;* ne *na nečemu.*

oslabiti, *oslabio, oslabila,* ali *oslabeli mišići* i sl.: up. *olabaviti.*

oslepeti, *oslepeo* (ijek. *oslijepjeti, oslijepio, oslijepjela*) „izgubiti vid"; *oslepiti, oslepio* (ijek. *oslijepiti, -io, -ila*) „lišiti (nekoga) vida". V. *-iti.*

oslobodilac (ne *oslobodioc*), mn. *oslobodioci, oslobodilaca.*

osmoletka (ekavski), *osmoljetka* (ijek.): umesto jednog i drugog bolje je *osmogodišnja škola.*

osnov i *osnova; na osnovu* i na *osnovi* (nečega).

Osovina: velikim početnim slovom (prema M. Šipki) kad se misli na osovinu Rim–Berlin–Tokio u II svetskom ratu; *sile Osovine.*

ostareti, *ostareo* (ijek. *ostarjeti, ostario, ostarjela*) „postati star", *ostariti, ostario* „učiniti starim"; danas se razlika u značenju uglavnom izgubila. V. *-iti.*

ostatak, mn. *ostaci.*

ostrići: v. *strići.*

ostriga, dat. *ostrigi* i *ostrizi.*

ostruga, dat. *ostruzi.*

ostvarljiv i *ostvariv.*

osvestiti (se), *osvešćen, osvešćenje* i (ređe) *osvešten, -štenje.* Drugo je *osveštenje* kao stariji oblik od *osvećenje* (crkve i sl.).

osvetljenje (ijek. *osvjetljenje*), ne *osvetlenje.*

Osvjenćim *(Oświęcim)*: ne Osvjencim. Kad se govori o zloglasnom nacističkom logoru, bolje je upotrebiti nem. ime Aušvic *(Auschwitz).*

oštrokonđa, običnije nego *oštrokonđža.*

otad(a) i *od tada.*

otcepiti, *otcepljenje* (ne *odc-*); *ocepiti* (cepnuti, udariti).

otčepiti (izvaditi čep); *očepiti* (stati nekom na nogu).

otćutati ne nego *ućutati.*

otćušnuti.

otečen ne nego *otekao:* v. *TRPNI PRIDEV.*

otići: *odem* i *otidem; odoh* i *otidoh; otidi!* PR 60 dopušta i oblike *otiđem, otiđoh, otiđi,* koje neki stručnjaci ne smatraju književnima.

otkad(a) i *od kada.*

otkako.

otkud(a).

otpadak, mn. *otpaci.*

otpiti: *otpij, otpijmo, otpijte.*

otpočetka ne nego *od početka.*

otpola (tako u rečniku Matice srpske, mada ga pravopisni priručnici ne beleže: up. *dopola, napola* itd.).

otpre, ijek. *otprije,* piše se sastavljeno kao prilog, npr. „Ja ga otpre poznajem". Kad je spoj dva predloga (u Pravopisu se o takvoj upotrebi ništa ne kaže) bolje je pisati odvojeno, npr. *od pre nedelju dana* (up.: *do pre nedelju dana).*

otprilike.

otprve.

otud(a).

otupeti, *otupeo,* (ijek. *otupjeti, otupio, otupjela*) „postati tup", *otupiti, otupio* „učiniti tupim". V. *-iti.*

otvoreno: v. *BOJE.*

-ov, -ev, -ljev su sufiksi za građenje prisvojnih prideva (v. to). Imenice sa završetkom *r* mogu dobiti *-ov* ili *-ev (lekarov* i *lekarev),* ali imenice stranog porekla i one na *-er* imaju samo *-ov (direktorov, majstorov, deverov),* a kod *car* pridev je samo *carev.* Kod zajedničkih imenica na *-š* nastavak je *-ev (košarkašev, kicošev),* a kod imena uglavnom *-ov* (Kišov, Bušov, Krašov), osim kad je u prethodnom slogu *o* (Košev, Milošev).

Nastavak *-ljev* dobijaju imena sa završetkom *-v* (Kirovljev, Jakovljev, Miroslavljev); za lična imena dopušta se i nastavak *-ov* (Tomislavov). Imenice *brat, sin* i *muž* imaju prideve *bratovljev* (pored *bratov* i *bratovlji*), *sinovljev (sinovlji)* i *muževljev (muževlji).*

Od naziva biljaka grade se pridevi na *-ov* odnosno *-ev* bez obzira na rod imenice: *hrastov, orahov,* ali i *lipov, trešnjev, brezov* itd. Za biljke sa završetkom *r* nastavak je uvek *-ov: borov, javorov.*

-ov i **-in.** Prezimena s ovim završecima, mada po poreklu prisvojni pridevi, danas su imenice i stoga u instrumentalu jednine imaju imenički završetak *-om:* Čehovom, Vasiljevom, Dimitrovom, Lenjinom, Subotinom itd. Dopušta se ipak i pridevski nastavak *-im,* prvenstveno kod sh. prezimena: Vasiljevim, Miljanovim, Tokinim itd. Vokativ se može završavati na *-e* (Hruščove, Staljine) ili biti jednak nominativu, naročito ako prethodi titula (druže Brežnjev, profesore Spalatin).

ovaj i **taj.** Zamenica *ovaj, ova, ovo* označava bliskost govornom licu (bilo doslovno, bilo bliskost u vremenu ili u mislima); zamenica *taj, ta, to* označava bliskost sagovorniku, odnosno izvesnu udaljenost od govornog lica (manju nego zamenica *onaj*). Poslednjih godina sve je češća pogrešna upotreba zamenice *ovaj* namesto *taj,* npr. „Iz Španije nam javljaju da je u *ovoj* zemlji izbio nov talas terorističkih napada" (treba: u *toj* zemlji). I kada se zamenica odnosi na sadržaj prethodnih rečenica, najčešće treba upotrebiti *taj:* umesto „Društveni proiz-

vod je porastao za 3, a nacionalni dohodak za 4,6 odsto. Iz *ovih* podataka zaključujemo..." bolje je: ... Iz *tih* podataka...

ovamo-onamo.

-ovati: v. *-irati.*

ovčji i *ovčiji* (drugi oblik je lakši za izgovor).

ovde i *ovamo* moraju se razlikovati kao i *gde* i *kuda* (v. to): *Ovde stanujem,* ali *Došao sam ovamo, Pređite ovamo, Poslali su ih ovamo* itd.

ovde-onde.

overač *(ovjerač)* dobro je kao i *ov(j)erilac, ov(j)eritelj* i *ov(j)erovitelj.*

-ovi, -evi kao nastavak za množinu dodaje se prvenstveno jednosložnim imenicama *(brodovi, krajevi)* i dvosložnim ili trosložnim imenicama koje gubitkom nepostojanog *a* svode osnovu na jedan slog *(vetar – vetrovi, češalj – češljevi, orao – orlovi).* Izvestan broj jednosložnih imenica dobija samo nastavak *-i,* npr. *zubi, konji, prsti, đaci* itd.; tu spadaju i imena naroda (Rusi, Grci, Česi, itd.) i merne i novčane jedinice *(grami, vati, omi, inči, zloti, jeni* itd.). Od imenica na *-k (znak, zrak, zvuk, vuk, krik* itd.) jednako je uobičajena kraća i duža množina: *znakovi* i *znaci* itd. (ali uglavnom samo duža u genitivu: *znakova* itd.). Kod većine ostalih kraći oblik, ukoliko postoji, oseća se kao zastareo ili pesnički, npr. *ključi, puti, ždrali, divi* i sl. *Oci* (umesto *očevi*) upotrebljava se danas samo u izrazima kao *gradski oci, crkveni oci.*

Nastavak *-ovi* odn. *-evi* dodaje se i dvosložnim imenicama kao *golub, jelen, prsten, pojas, lišaj, soko* itd., gde je gotovo isto tako uobičajena i kraća množina: *golubovi* ili *golubi* itd.

Za imenice sa završetkom *s* ili *z* nastavak glasi *-ovi (glasovi, nizovi),* ali neke dobijaju i *-evi.* Mada su konzervativniji gramatičari odbijali da priznaju taj izuzetak, danas su sasvim pravilni i uobičajeni oblici *nosevi, kursevi, pojasevi, mrazevi, mlazevi* (pored *nosovi* itd.). V. i *put.*

ovlastiti: *ovlašćen* i *ovlašten; ovlašćenje* i *ovlaštenje.*

-ovna, *-evna* je nastavak ruskih ženskih patronimika (imena po ocu, kao u m. rodu *-ovič, -evič*): ne treba ga mešati s prezimenima na *-ova, -eva.* Menja se po pridevskoj promeni: Pavlovnoj, Nikolajevnoj itd.

ovrći *(ovršiti):* v. *vršiti.*

-ovski, -evski. Prezimena s ovim završetkom uvek imaju naglasak na njemu kad su poljskog ili ruskog porekla (Malìnovski, Tomašèvski, Dostojèvski i sl.). Takav naglasak se uobičajio kod nas, pa većina stručnjaka smatra da ga treba pri-

meniti i na makedonska prezimena, iako je u njima izvorni naglasak na trećem slogu od kraja: Tupurkòvski, Kolišèvski bolje je nego Tupùrkovski, Kolìševski.

Ozava, Seidži (ne Seiđi: v. *JAPANSKA IMENA*).

ozeleneti, *ozeleneo,* ijek. *ozelenjeti, ozelenio, ozelenjela.*

označiti, *označavati* nije dobro sa instrumentalom („Štampa ovu deklaraciju označava uspehom Evropske zajednice", „U Londonu je intervencija označena preranom"); treba: označava *kao uspeh,* označena *kao prerana.* Up. *oceniti.*

oženiti se (nekom), *oženio sam se njome,* ne: *oženiti* (neku), *oženio sam je.* Prelazno se može upotrebiti samo s muškarcem kao objektom, npr. *oženiti sina* (=naći mu ženu).

oživeti, *oživiti.* Prema opštoj razlici koja važi za glagole na *-iti* i one na *-(j)eti* (v. pod *-iti*), rečnici i priručnici propisuju *oživiti* u značenju *učiniti živim,* a *oživeti,* ijek. *oživjeti,* dopuštaju samo u značenju *postati živ.* Mnogobrojni primeri iz književnosti i štampe pokazuju, međutim, da se danas u oba značenja upotrebljava samo ovaj drugi oblik; po rečima M. Stevanovića, „tu razliku u značenju gramatičari i jezički puristi bezuspešno nastoje da očuvaju u jeziku". Stoga se danas mora smatrati ispravnom kako neprelazna upotreba tako i prelazna: ne samo „Priroda je oživela", „Oživeće zaboravljeni običaji", nego i „Oživeli *(oživjeli)* smo trgovinu", „Uspeh je oživeo (ijek. *oživio*) nekadašnje nade", „Treba oživeti *(oživjeti)* usnulu palanku" i sl.

P

Pačino *(Al Pacino),* ne Paćino.

pačji (bolje) i *pačiji.*

PADEŽI: v. *GENITIV; INSTRUMENTAL; VOKATIV.*

Pag, *paški,* Pažanin, Pažanka.

pakpapir.

palačinka, dat. *palačinki* i *palačinci,* gen. mn. *palačinki* i *palačinaka.*

paljenje, ne *palenje.*

Panama: Panamac, Panamka, *panamski, panama šešir;* Panamski kanal.

Pandžab, bolje nego Pendžab; *pandžapski* (ne *-bski*).

paoci (na točku): jednina je *palac, paoca,* gen. mn. *palaca* (ne *paoka*). Može se upotrebiti sinonim *žbica.*

papa (malo *p*, v. *TITULE*). V. i *IMENA PAPA.*

par. Upotreba u značenju *nekoliko (par dana, video sam ga par puta, u par reči* i sl.) nije preporučljiva, ali se sreće i kod dobrih pisaca i ne može se smatrati za tešku grešku. Umesto *dva para pantalona, pet pari pantalona* i sl. bolje je i jasnije *dvoje pantalone, pet pantalona* (ili *petore pantalone*) itd.

paramilitarni (u prevodima sa eng. i fr.) suvišno pored našeg izraza *paravojni.*

paramparče, *paramparčad.*

paranoja, *paranoik, paranoičan; paranoidan* (sklon paranoji).

Pariska komuna.

Pariz: *pariski;* Parižanin, -anka (*Parizlija* samo u podsmešljivom tonu).

PARTICIP PREZENTA: v. *GLAGOLSKI PRILOG SADAŠNJI.*

partnerka, dat. *partnerki,* gen. mn. *partnerki.*

pastorka, dat. *pastorki,* gen. mn. *pastorki* i *pastoraka.*

pastrmka, *pastrmki* i *pastrmci,* gen. mn. *pastrmki.*

paša: s crticom posle imena (Ibrahim-paša, Omer-paša Latas itd.).

pat pozicija (crtica nije neophodna, v. CRTICA 3).

patricij i *patricije.*

patrijarh (malo *p*, v. *TITULE*); mn. *patrijarsi,* gen. mn. *patrijaraha* i *patrijarhâ.*

Pavao i Pavle se jednako menjaju po padežima: Pavla, Pavlu, Pavlom, Pavlov. Pogrešno je „Pavleta", „s Pavletom" itd.

pavlaka, dat. *pavlaci.*

Pavlova, Ana (balerina), ne Pavlovna.

PC (skrać. od *personal computer*) dvosmisleno je u ćiriličkom tekstu, pa je bolje pisati po izgovoru *pi-si, pi-sija.*

Pečuj (danas retko Pečuh) naš je naziv za mađarski grad Peč *(Pécs).*

pečurka, dat. *pečurci,* gen. mn. *pečuraka.*

Peć, *pećki,* Pećanin i Pećanac, Pećanka.

Pećka patrijaršija (velikim slovom prve reči, i kad je naziv administrativne jedinice, prema P).

pega, dat. *pegi.*

pejorativan (reč je lat. porekla, nema potrebe da se uzima u fr. obliku *pežorativan*).

pejzaž, *pejzažista, -istički,* ne *pejsaž* itd.

penaltik, iskvareno od engl. *penalty kick* (kazneni udarac): treba reći ili *penal* ili *jedanaesterac.*

Pendžab: v. *Pandžab.*

penjati (se), *penjao (se), penjala (se)* i *peti (se), peo (se), pela (se).*

Perast, Peraštanin, Peraštanka, *peraški.*

perestrojka, dat. *perestrojci.*

perfekt i *perfekat.*

pergament i *pergamenat.*

perika, dat. *perici.*

Perl Harbor *(Pearl Harbor);* nema opravdanja za pisanje „Harbur", mada je zadržano i u PR.

perpetuum mobile, ne *perpetum.*

Persijski zaliv je tradicionalno ime; nikakvog razloga nema da se naziva „Arapski" ili „Arapsko-persijski zaliv".

persona grata (rado viđen gost), *persona non grata* (neželjena osoba). Menja se samo prva reč: „Proglašen je za personu non grata".

perunika, dat. *perunici.*

peruška, dat. *perušci,* gen. mn. *peruški* i *perušaka.*

Petar, *Peter.* Ruski oblik ovog imena, iz razloga koji su objašnjeni u čl. 105 f Pravopisa, treba uzimati u

obliku Petar, ne Pjotr. Poljski je Pjotr *(Piotr);* slovenački Peter, Petra, Petru (s nepostojanim *e*); nemački Peter, Petera, Peteru; engleski Piter *(Peter).*

Petar Veliki (ruski car).

peteljka, dat. *peteljci,* gen. mn. *peteljki* i *peteljaka.*

petoletka (ijek. *petoljetka*), dat. *petoletki:* bolje *petogodišnji plan* odn. *petogodišnji period.*

petorka: kao *četvorka* (v. to).

petoro-šestoro; *pet-šest.*

petrolejka, dat. *petrolejci,* gen. mn. *petrolejki.*

Petrovac na Moru. Up. *Biograd.*

Petrovdan: v. *PRAZNICI.*

petsto, *pet stotina, petstoti; pet hiljada, pethiljaditi.*

pezeta (španska novčana jedinica) i *pezos* (novčana jedinica više latinskoameričkih zemalja) kod nas su već odomaćeni oblici. Prema izvornom izgovoru bilo bi ispravnije *peseta* i *peso.* V. *-o (IMENICE).*

pežorativan: v. *pejorativan.*

pfenig (stoti deo nemačke marke), ne *pfening, fenig.*

Pigmej (pripadnik afričkog plemena); *pigmej* (patuljak).

pihtija ili *pihtije,* bolje nego *piktija* i *piktije* (u turskom ova reč ima *h*).

pij, *pijmo, pijte, popij, popijmo, popijte,* ne *pi, popi* itd. V. *ZAPOVEDNI NAČIN.*

pijanino: m. roda, u množini obično srednjeg *(pijanina).*

pijanka, dat. *pijanci,* gen. mn. *pijanki.*

pijedestal.

pijetet.

Pikaso *(Picasso),* Pikasa ili Pikasoa (prema šp. ili prema fr. izgovoru).

pingpong (sastavljeno prema P); *pingpong takmičenje* i sl. (v. CRTICA 7).

pire (m.), *pirea,* mn. *pirei; krompir-pire, kesten-pire* (s crticom) ili bolje *pire od krompira, pire od kestena.*

Pirineji (bolje nego Pireneji, prema fr.); *Pirinejsko poluostrvo.*

pisati velikim, *malim slovom* i *pisati s velikim, s malim slovom* jednako su pravilni oblici. V. i *s(a) + INSTRUMENTAL.*

piska, dat. *pisci* i *piski.*

pismen (pored značenja koje ima u spojevima kao *pismen čovek*) znači u prvom redu „iskazan slovima, napisan". Potpuno bezrazložno su u nekim školama tradicionalni izrazi *pismeni zadatak, pismena vežba* itd. zamenjeni s „pisani zadatak", „pisana vežba".

piši kući propalo, bolje odvojeno prema P, ali i s crticama *(piši-kući-propalo).*

pištaljka, dat. *pištaljci,* gen. mn. *pištaljki.*

piti: v. *pij.*

pižama i *pidžama.*

Pjačenca *(Piacenza),* ne Pijačenca, Pjaćenca.

Pjetro (ital. *Pietro*), ne Pijetro.

planetarijum i *planetarij.*

planinarka, dat. *planinarki,* gen. mn. *planinarki.*

Plasido (*Plácido,* šp. ime): naglasak je na prvom slogu.

plastenik (zimska bašta od plastike, načinjeno po analogiji sa *staklenik*) loša je kovanica: osnova *plastik-* proizvoljno je skraćena i spojena s nastavkom druge reči.

plašt, *plaštom* i *plaštem;* mn. *plaštovi* i *plaštevi.*

plavo-beo-crven; *plavomodar, plavosiv; plavozelen* ili *plavo-zelen,* zavisno od značenja (v. *BOJE*).

plavojka, dat. *plavojki,* gen. mn. *plavojki.*

plebs, *plebejac, plebejka* (dat. *plebejki*), *plebejski.*

plećka, dat. *plećki,* gen. mn. *plećki* i *plećaka.*

plejada označava manji skup ljudi ili predmeta (prvobitno sedam); ne valja je upotrebljavati umesto *mnoštvo, masa.* Kao termin iz francuske književnosti piše se s velikim P; kao naziv sazvežđa takođe veliko i u množini *(Plejade=Vlašići).*

plejbek.

plej-of (s crticom prema P).

plemenka (vrsta grožđa), dat. *plemenci* i *plemenki.*

plemić, *plemićki; plemkinja* (bolje nego *plemićkinja*).

PLEMIĆKA IMENA: v. *de.*

pličina (sa *č*), ali *plićak* (sa *ć*), oba u značenju *plitko mesto.*

Plimut *(Plymouth):* v. *Portsmut.*

Plisecka, bolje nego Pliseckaja; Plisecke, Pliseckoj, ne Pliseckaje. Up. *Krupska.*

Plitvička jezera.

plovka, dat. *plovki; plovčiji* (lakše za izgovor nego *plovčji*).

plus: mn. *plusovi* i *plusevi.*

plutonijum i *plutonij.*

pljačka, dat. *pljački,* gen. mn. *pljački.*

pljeskati, *pljeskam, pljeskajući* i *plješćem, plješćući.*

Pljevlja (množina sr. roda), iz Pljevalja, u Pljevljima; Pljevljak, Pljevljanka; *pljevaljski.*

pljuska, dat. *pljusci,* gen. mn. *pljuski* i *pljusaka.*

pljuvačka, dat. *pljuvački.*

po. Prema Pravopisu, rečca *po* ispred zamenica piše se odvojeno kad označava jedinice u nekom skupu (distributivno značenje), npr. „Svakom svome prijatelju doneo je *po kakav poklon*", „Svi su dužni obraditi *po neko* pitanje", *„Po koji* put već dolaziš?". U značenju neodređenosti piše se sastavljeno, npr. „Tek se *poneki* slušalac javi", *„Ponešto* je još ostalo", *pokoji put, poneki put* (u značenju *katkada*). Prilozi *ponegde, pogdekad, pokatkad, pomalo, poviše, podosta* itd. pišu se sastavljeno; tako i u izrazu *malo-pomalo.*

Umesto *po tom pitanju, po pitanju* (nečega) bolje je upotrebiti predlog *o, povodom* ili reći *u tom pogledu, u pogledu* (nečega). Umesto *diskusija po prvoj tački dnevnog reda,* bolje je *o prvoj tački* ili *povodom prve tačke.*

Oblik *po prvi put* obično se smatra pogrešnim i zahteva se izbacivanje reči *po.* Za tu zabranu dosad nije dato ubedljivo obrazloženje, utoliko pre što se dopušta ne samo *po drugi put, po treći put* itd. nego i *po jedanput, poneki put, pokoji put* itd.

Ispravna je upotreba *po* u spojevima kao *opasan po* (nekoga, nešto), *opasnost po..., štetan po..., koristan po..., posledice po..., utoliko bolje po...* itd., gde se može upotrebiti i predlog *za.*

pô (=pola): *dva i po; junak i po; ni po jada; bez po muke.*

pobiti: *pobij, pobijmo, pobijte.*

pobledeti, *pobledeo* (ijek. *poblijedjeti, poblijedio, poblijedjela):* ne upotrebljava se više *pobleditи* „učiniti bledim". V. *-iti.*

pobogu.

pobolevati (ne *poboljevati*); ijek. *pobolijevati.*

pocrneti, *pocrneo,* ijek. *pocrnjeti, pocrnio, pocrnjela* (postati crn); *pocrniti, pocrnio* (obojiti u crno). Isto i za *pocrveneti* (ijek. *pocrvenjeti)* odn. *pocrveniti.* V. *-iti.*

pocrpsti i *pocrpiti:* menja se kao *crpsti* i *crpiti* (v. to).

pocuriti, *pocurio je, pocuriće,* ne *pocureti* itd.

počesto, *počešće.*

početak, mn. *počeci.*

poćerka, retko *pokćerka.* V. *ćerka.*

poći za rukom je figurativan izraz, koji ne mora uopšte da se odnosi na ruku; pogrešno je „poći za nogom" u jeziku fudbalskih izveštača.

pod- ostaje nepromenjeno ispred *s* i *š,* inače ispred bezvučnog suglasnika prelazi u *pot-: potkradati, potpu-*

kovnik, potceniti, potčiniti, pothvat itd. Čuva se celo u rečima *poddijalekat, poddakon* i u rečima na *podt-* (v. to).

poda mnom; *poda nj* (= pod njega); *poda se* (= pod sebe).

podatak, mn. *podaci.*

pod bogom (odvojeno prema P).

podbradak, *podbratka,* mn. *podbraci, podbradaka.*

podbuo, *podbula* i *podbuhao, podbuhla; podbuhnuti,* bolje nego *podbunuti.*

podc- ne nego *potc-: potceniti, potcentar* itd.

podč- ne nego *potč-: potčiniti, potčovek* itd.

PODELA REČI NA KRAJU REDA: v. *RASTAVLJANJE REČI NA KRAJU REDA.*

podelak (ne *podeok*), gen. *podeoka,* mn. *podeoci, podelaka.* Takođe: *podeljak, podeljaka.* Ijek. *podjelak, podiokti, podioci, podjelaka,* ili *podjeljak* itd.

podh- ne nego poth-: *pothodnik, pothvat* itd.

podijum i *podij.*

podjednak danas znači isto što i *jednak.*

pod jesen.

podk- ne nego *potk-: potkontinent, potkralj* itd.

podlistak, *podliska,* mn. *podlisci.*

podloga, dat. *podlozi.*

podmladak, *podmlatka,* mn. *podmlaci.*

pod nebom (odvojeno prema P).

podnoć (= kasno uveče).

podnosilac (ne *podnosioc*), mn. *podnosioci, podnosilaca.*

podp- ne nego *potp-: potpalubni, potpukovnik* itd.

podražavalac (ne *podražavaoc*), mn. *podražavaoci, podražavalaca.*

podruku: u PR je izostavljeno, ali po analogiji s drugim prilozima (npr. *naruku*) svakako ga treba pisati kao jednu reč u izrazima *ići, držati se podruku.* (Ali: *došlo mi je pod ruku.*)

pods-, ne *pots-: podsvest, podsetiti, podsmevati se, podstanar, podsticaj, podstrek* itd.

podš-, ne *potš-: podšiti, podšišati* itd.

podt-: *podtačka, podtekst, podtema, podtip.*

poduhvat i *pothvat; poduhvatati* i *poduhvaćati.*

Podunavlje, Podunavac, Podunavka (dat. Podunavki); „Podunavka" (časopis: dat. -ki i -ci).

podviti: *podvij, podvijmo, podvijte.*

podvući, *podvlačiti.* Ovi glagoli mogu imati i preneseno značenje, analog-

no glagolima *istaći, isticati, naglasiti, naglašavati:* pravilne su rečenice kao „*Podvukao je* značaj ovog dela", „*Podvlačim* da nije bilo nikakvih sukoba" i sl. Isto važi i za glagol *potcrtati* (npr. „Pisac želi da *potcrta* negativnost svojih junaka").

poenta, ne *poanta.*

pogdegde; *pogdekoji.*

poglavnik (malo *p*, V. *TITULE*).

pogodak, *pogotka,* mn. *pogoci.*

POGODBENI NAČIN: v. *bih, bismo.*

pogotovo i *pogotovu.*

pogreška, dat. *pogrešci,* gen. mn. *pogrešaka.*

poimence (bolje) i *poimenice.*

poizdalje.

pojas: mn. *pojasevi* (retko *pojasovi, pojasi*).

pojasniti: glagol novijeg datuma, može se upotrebiti u smislu „delimično objasniti, učiniti jasnijim".

po jedanput, *po jednom.*

pojeftiniti (običnije) i *pojevtiniti.*

pokadšto (kod starijih pisaca obično *pokašto,* što Pravopis nije uvažio).

pokatkad.

pokoji (=poneki); ali: *po koji put već dolaziš? Svako će dati po koji dinar.*

pokolenje (ijek. *pokoljenje*). V. *-ljenje.*

Pokrajina: veliko P (neobavezno) ako je skraćeni naziv za određenu pokrajinu (npr. za „Autonomna pokrajina Vojvodina"). Up. *Republika.*

POKRETI (kulturni, politički, društveni, verski), umetnički pravci, stilovi itd. pišu se malim početnim slovom *(hrišćanstvo, humanizam, reformacija, ilirski pokret, racionalizam, barok, moderna* itd.) a tako isto i njihovi pripadnici: *ilirac, marksista, obrenovićevac, mojsijevac, nadrealista* itd.

pokriti: *pokrij, pokrijmo, pokrijte.*

pola: *celih pola sata, ovih pola godine, dobrih pola minuta* uobičajeno, mada bi pravilniji bio sr. rod: *celo, ovo, dobro.*

pola jedan, *pola dva* itd. (umesto *dvanaest i po, jedan i po* itd.) svojevremeno je osuđivano kao germanizam, danas je definitivno ušlo u knjiž. jezik.

polaziti za rukom: v. *poći za rukom.*

poliandrija; *poliedar; polietilen* (bez *j* jer su složene reči).

polijelej (veliki svećnjak).

Polinezija, *polinežanski* (bolje nego *polinezijski*), Polinežanin, -anka.

politi: *polij, polijmo, polijte.*

politikant, *politikantski, politikantstvo.*

politikolog, *-gija, -ološki* i *politolog, politologija, politološki.*

polivinil (ne *poluvinil*).

polonijum i *polonij.*

polovinom meseca, *polovinom* XIX veka i sl.: bolje *sredinom.*

polu- sastavljeno: *polubrat, poluzvaničan, polufabrikat* itd. S crticom (prema P) samo ako druga reč počinje velikim slovom, npr. *polu--Mađar, polu-Francuz.*

polufinale: sr. roda, češće nego muškog. V. *finale.*

POLUNAVODNICI, u vidu običnih (jednostrukih) apostrofa, obavezno se upotrebljavaju kad se unutar navoda nešto navodi, npr. *Zapanjio me je vaš članak „Zašto u 'Zorki' ne vole 'gastarbajtere'". – „Moja omiljena lektira i danas je 'Don Kihot'", kaže ovaj umetnik.* P predviđa i njihovu upotrebu „kao blaži vid izdvajanja neke formulacije (umesto navodnika ili podvlačenja)", naročito za objašnjenje značenja neke reči, npr. *bordo* 'tamnocrven', *dilovati* ' preprodavati'.

polutka, dat. *polutki,* gen. mn. *polutki* (PR daje i *polutaka*).

Poljkinja i Poljakinja.

POLJSKA IMENA, u izvornom jeziku, uvek su naglašena na pretposlednjem slogu. V.: *-jevič; Košćuško; Osvjenćim; Petar; rž; -ski; Ščećin; Šleska.*

pomajka, dat. *pomajci,* gen. mn. *pomajki.*

pomalo; *malo-pomalo; pomanje.*

pomfrit, *pomfrita* (od fr. *pommes frites*); ne *pomfri, pomfrija.*

pomoć: v. u *pomoć.*

pomoću nečega ili *s pomoću nečega* (oba oblika su pravilna). Spoj *uz pomoć* bolje je primeniti na ljude nego na stvari, dakle „Merili smo *(s) pomoću* instrumenata", ali „Merili smo *uz pomoć* laboranta".

pomodarka, dat. *pomodarki,* gen. mn. *pomodarki.*

pomozi bog, *pomoz' bog* (pozdrav) ali: *ni rod ni pomozbog.*

Pompeji, u Pompejima (u lat. je množina m. roda) ili Pompeja, u Pompeji.

pomusti: *pomuzen* (ne *pomužen*).

ponaosob.

ponašanje: neopravdano se upotrebljava u množini. Umesto „Takva ponašanja ne mogu se više tolerisati" treba reći *takvo ponašanje (takva praksa)* ili *takvi postupci* i sl.

ponekad.

poneki, *poneko* (npr. *Poneki se ne slažu s time;* ali: *Svako je dobio po neku* [= po jednu] *nagradu*).

poneti: v. *-neti.*

poništavač i *poništivač:* v. *-ivač.*

ponovo, *ponova* i *ponovno.*

pontifeks (lat. *pontifex* – prvosveštenik, sinonim za papu): pogrešno je *pontif* (prema engl. obliku).

poodavno i *poodavna.*

pop: *pop pevač, pop muzika* i sl. (crtica neobavezna) ali: *pop-art; pop--rok; pop-rok muzika.* V *CRTICA 3, 6.*

Pop-: v. *Hadži-.*

popeti (se), *popnem (se), popeo sam (se),* ne *popenjem, popenjao.*

popevka, dat. *popevci,* gen. mn. *popevki* i *popevaka.*

popiti: *popij, popijmo, popijte.*

poplaveti, *poplaveo* (ijek. *poplavjeti, poplavio, poplavjela*) „postati plav". Ne upotrebljava se *poplaviti,* „učiniti plavim". V. *-iti.*

po podne se piše rastavljeno kao odredba *(nedeljom po podne; u šest sati po podne)* a sastavljeno kad je imenica *(nedeljno popodne; celo popodne; svakog popodneva).*

popola (npr. *deliti popola*).

po pravilu, bolje nego *u pravilu.*

popravka, dat. *popravci,* gen. mn. *popravki* i *popravaka.*

po prilici.

po prvi put: v. *po.*

porcelan je bezrazložno zabranjeno u PR 60: svi evropski jezici imaju oblik sa *e* (od ital. *porcellana*), pa je on svakako bolji nego *porculan,* mada se i ovaj drugi mora prihvatiti zbog duge upotrebe koju je imao naročito u zapadnim krajevima.

poredak, *poretka,* mn. *poreci.*

Porgi i Bes *(Porgy and Bess):* ne Porđi.

porno- s crticom: *porno-film, porno--časopis* itd.

portparol.

portret i *portre:* preporučljiviji je prvi oblik, jer se lakše menja po padežima i bolje odgovara izvedenicama *portretski, portretista, portretistički, portretirati.*

Portsmut (uobičajena transkripcija za engl. *Portsmouth,* kao i Plimut – *Plymouth,* Dartmut – *Dartmouth,* Bornmut – *Bournemouth* itd.). Nije dobro pisati Portsmaut i sl., pošto se diftong iz reči *mouth* (ušće) u ovim imenima sveo na neodređeni poluglas (Portsm't).

Portugal je bolji oblik, jer se tako ova zemlja zove i u originalu, dok je Portugalija uzeto iz nemačkog *(Portugalien).* Up. *Brazil.*

PORTUGALSKA IMENA. Slova *s* i *z* na kraju reči i ispred bezvučnog suglalsnika u portugalskom (ali ne i u brazilskoj varijanti) izgovaraju

se kao *š*. Otuda bi najprihvatljivija transkripcija bila Soareš, Janeš, Antuneš, Doš Santoš, Košta, Agoštinjo i sl.; P ipak predlaže da se zadrži *s* prema pisanom obliku (Soares, Dos Santos itd.).

Nenaglašeno *o* u portugalskom se izgovara *u*, ali takav izgovor kod nas ne treba prenositi (u protivnom bi se umesto Antonio, gen. Antonija, Mario, gen. Marija i sl. moralo pisati Antoniju, Antonijua, Antonijuu itd.). Stoga i Dos Santos, a ne Duš Santuš.

Između dva samoglasnika *s* se izgovara kao *z: José* – *Žoze, Cardoso* – Kardozo.

Nazalni diftong *ão* nemoguće je tačno preneti u naš jezik, pa se mora zadržati u obliku *ao:* Žoao, Falkao, Sao Salvador itd.

Slovna kombinacija *lh* izgovara se *lj*, a *nh* – *nj: Carvalho* – Karvaljo, *Agostinho* – Agostinjo, *Cunhal* – Kunjal.

Imena sa završetkom *-eira*, kao Fẽreira, Pereira, Oliveira, naglašena su na *e*, a ne na *i*.

V. i pojedinačna imena.

posédeti, *posedeo* (ijek. *posijedjeti, posijedio, posijedjela).* Gotovo se ne upotrebljava *posediti (posijediti), -io,* „učiniti sedim". Isto i *posiveti, posiveo* (ijek. *posivjeti, posivio, -vjela)* u odnosu na *posiviti, -io.* V. *-iti.*

posetilac (ne *posetioc*), mn. *posetioci, posetilaca.*

poskupeti, *poskupeo* (ijek. *poskupjeti, -pio, -pjela)* „postati skup"; danas se uglavnom upotrebljava i sa značenjem „učiniti skupim", umesto *poskupiti, poskupio.* V. *-iti.*

poslati, *pošljem* i *pošaljem; poslan* i *poslat.*

posle, *pre*: nije dobro „deset godina posle", „Kuvajt, šest meseci posle", „dan pre" i sl., što se javlja pod uticajem bukvalnih prevoda s engleskog i francuskog. Treba reći „deset godina posle *toga*", „šest meseci kasnije", „dan ranije" itd.

posle podne i *poslepodne:* kao *po podne* (v. to).

posrebriti, *posrebren* (ne *posrebljen*).

posred; *posred srede.*

posredi *(posredi je nešto* = u pitanju je nešto); odvojeno, *po sredi,* samo u doslovnom značenju „po sredini".

postavka, dat. *postavci,* gen. mn. *postavki.*

postdiplomski, *postdiplomac;* takođe *posldiplomski.*

posto (= odsto, nasto); *postotak,* mn. *postoci.*

po strani.

postskriptum: skraćenica P.S., po pravilu latinicom. (Pravopis dopušta i PS, bez tačaka, što nije uobiča-

jeno.) *Post-postskriptum* (dodatak postskriptumu), skraćenica P.P.S.

pošiljalac (ne *pošiljaoc*), mn. *pošiljaoci, pošiljalaca.*

pošto može biti vremenski veznik („Pošto je to rekao, nastavi malo tišim glasom") i uzročni („Pošto nema primedaba, predlog se usvaja"): ova druga upotreba pokatkad je neosnovano zabranjivana. U izvesnim slučajevima može biti nejasno da li je značenje vremensko ili uzročno: tada se za uzročno značenje može upotrebiti *budući da,* a za vremensko *nakon* što (oblik koji su pojedini stručnjaci smatrali nepravilnim, ali koji je često nezamenljiv, npr.: „Javio se *nakon što* su tri beogradska lista pisala o njegovom slučaju").

pošto-poto.

poštovalac (ne *poštovaoc*), mn. *poštovaoci, poštovalaca.*

potamneti, *potamneo* (ijek. *potamnjeti, potamnio, potamnjela*) „postati taman"; *potamniti, -io* „učiniti tamnim". V. *-iti.*

potasijum pogrešno (obično u prevodima s engl. i fr.) umesto: *kalij(um).*

potceniti, ne *podceniti.*

potcrtati (ne *podcrtati*). Za značenje v. *podvući.*

potčiniti, *potčinjen,* ne *podč-.*

Potemkin (tradicionalno kod nas: tako i u Pravopisu, čl. 156 b), mada je ruski izgovor „Patjomkin". *Potemkinova sela.*

pothimalajski, ne *podh-.*

pothranjen, *pothranjenost* (u značenju nedovoljne ishrane): bolje *neishranjen, -ost* ili *neuhranjen, -ost.*

potka, dat. *potki,* gen. mn. *potki.*

potkraj (npr. *potkraj leta*).

potkultura, ne *podk-.*

potom (= zatim).

potpredsednik.

potpukovnik; skraćeno *ppuk.* (ne *p.puk.*).

potražilac (ne *potražioc*), mn. *potražioci, potražilaca.*

potrepština.

potresti: *potresen,* ne *potrešen.*

potrti: kao *satrti* (v. to).

Potsdam; Potsdamski sporazum.

povazdan.

poverilac (ne *poverioc*), mn. *poverioci, poverilaca.*

povesti: *povezen* (ne *povežen*).

poviti: *povij, povijmo, povijte.*

povlaka, dat. *povlaci.* U pravopisnoj terminologiji običniji je izraz *crta.*

povodac, na *povocu,* mn. *povoci.*

povodom (nečega) i *u povodu* (nečega) jednako su dobri oblici.

povrh (predlog).

povuci-potegni.

pozeleneti, *pozeleneo* (ijek. *pozelenjeti, pozelenio, -njela).* Ne upotrebljava se *pozeleniti* „učiniti zelenim". Isto i *požuteti, -eo* (ijek. *požutjeti, -tio, -tjela*) odn. *požutiti, -io.* V. *-iti.*

pozicija se pogrešno upotrebljava kao suprotnost od *opozicija,* umesto „stranka na vlasti", „režim" i sl.

poznavalac, ne *poznavaoc;* mn. *poznavaoci, poznavalaca.*

poznavati: *poznajem, poznaješ* itd. (ne *poznam, poznaš,* što su oblici od svršenog glagola *poznati*); *poznajući* (ne *poznavajući*).

Požega, u Požegi (običnije nego Požezi); Požežanin, -anka; *požeški;* Slavonska Požega, Užička Požega.

požnjeti i *požeti; požanjem,* oni *požanju* i *požnjem,* oni *požnju;* imperativ *požanji* i *požnji; požnjeo* i *požeo; požnjevši* i *poževši; požnjeven.*

požuteti: v. *pozeleneti.*

pra- sastavljeno: *prajezik, prapostojbina* itd.

praćka, dat. *praćki,* gen. mn. *praćki* i *praćaka.*

praistorija, *-ijski* pogrešno je skovano po analogiji sa *pračovek, pradavni* i sl. Može se upotrebiti za najranija razdoblja istorije, ali kad je reč o vremenu *pre istorije* (pre prvih pisanih spomenika), pravilno je samo *preistorija, -ijski.* Drugo je *predistorija* (događaji koji su nečemu prethodili, npr. *predistorija zločina*).

praker (od nem. dijalekatskog *Pracker*), bolje nego *praher.* Moglo bi se zameniti domaćim *mlatilo, tresač* ili *isprašivač.*

pratilac, ne *pratioc;* mn. *pratioci, pratilaca.*

prava (geometrijski termin) menja se kao pridev, dakle *na pravoj* (ne *na pravi*); otuda je i u množini bolje *presek dveju pravih, na pravima* (mada se tu češće sreću oblici imeničke promene: *presek dveju pravâ, na pravama*).

pravilo: v. *po pravilu.*

pravo: *biti u pravu, ne biti u pravu,* bolje nego *imati pravo, nemati pravo* (oblici nastali po ugledu na nem. i fr.). Drugo je *imati pravo na* (nešto), *imati pravo da* (se nešto učini).

pravobranilac (ne *pravobranioc*), mn. *pravobranioci, pravobranilaca.*

pravobranilaštvo (ne *-ioštvo*).

PRAZNICI imaju veliko početno slovo samo u prvoj reči (i u rečima koje su same vlastita imena): *Dvadeset deveti novembar, Nova godina, Božić, Veliki petak, Dan žena* itd. Za *Dan Republike* v. pod *Republika.*

Nazivi *Đurđevdan, Mitrovdan, Vidovdan* i sl. pišu se sastavljeno; u padežima pored oblika *Đurđevdana, Đurđevdanu* itd., Pravopis dopušta i *Đurđeva dana, Đurđevu danu* ili *Đurđeva dne, Đurđevu dne* itd.

V. *SVECI.*

Prčanj, Prčanja, Prčanju (ne Prčnja itd.).

pre: v. *posle.*

prebiti: *prebij, prebijmo, prebijte.*

prečaga, dat. *prečazi.*

prečanin, *prečanka* (u značenju 'vojvođanski Srbin' može se pisati i s velikim P, prema PR).

prečka, dat. *prečki,* gen. mn. *prečki* (retko *prečaka*).

pred-: ostaje neizmenjeno ispred *s* i *š,* kao i u rečima *predtakmičenje, predturski, preddržavni.* Inače ispred bezvučnih suglasnika prelazi u *pret-: pretkomora, pretposlednji, pretkongresni, pretprošli, pretprodaja, prethodni* itd.

predajući (od *predavati*), ne *predavajući.*

predak, *pretka,* mn. *preci, predaka.*

preda me, *preda mnom, preda nj, preda se.*

predčas ne nego *pretčas.*

predh- ne nego *preth-: prethodan, prethrišćanski* itd.

pred jutro.

predk- ne nego *pretk-: pretkongresni, pretkomora, pretkumanovski* itd.

pred kraj.

PREDLOZI S NEGACIJAMA: v. *ni-.*

PREDLOZI SA DVA RAZLIČITA PADEŽA. Nisu dobri spojevi kao *prevoz sa i na stanicu, letovi iz i za Sarajevo, problemi u i oko „Studija B",* jer upotrebljeni padež odgovara samo drugom a ne i prvom od dva predloga. U ovakvim slučajevima imenica se mora ponoviti: *sa stanice i na stanicu, iz Sarajeva i za Sarajevo.* V.: *sa i bez; za i protiv.*

PREDLOZI, UZASTOPNI. Spoj dva uzastopna predloga nije u načelu pogrešan: primeri kao „kamen *za pod* glavu", „dovodi ga *do pred* kuću", „gonili su ih *do na* granicu" nalaze se u narodnom govoru i kod dobrih pisaca. Ipak treba izbegavati rogobatne spojeve kao „*u o* tome već objavljenoj publikaciji", „hleb je načinjen *od po* uveravanju pekara svežeg brašna" (treba: u

publikaciji koja je o tome već objavljena; hleb je, po uveravanju pekara, načinjen od svežeg brašna).

PREDMETI (ŠKOLSKI), prema P, pišu se malim slovom (npr. *polagao je istoriju jezika s dijalektologijom, ima slabe ocene iz poznavanja prirode)*, osim ako se želi naglasiti da je to zvaničan naziv predmeta *(prijavljujem ispit iz predmeta Opšta metodologija nauka).*

prednjo-: *prednjoazijski, prednjonepčani* itd.

predp- ne nego *pretp-: pretpremijera, pretprodaja, pretponoćni* itd.

preds-, ne *prets-: predsednik, predskazati, predsoblje, predstava, predstavka, predstojati* itd.

predsedavati *sastanku, sednici* itd., ne *sastankom, sednicom.*

predsednik, *predsednica:* v. *ŽENSKI OBLICI ZA NAZIVE ZANIMANJA.*

predškolski.

predtakmičenje.

predtekst pogrešno, treba *pretekst* (= izgovor, izlika, prividni povod: od lat. *praetextus*).

predturnir.

predturski.

preduslov je dobra i potrebna reč (mada svojevremeno osuđivana kao germanizam); nema sasvim isto značenje kao *uslov.*

PREDUZEĆA: v. *USTANOVE.*

predveče (sastavljeno po P).

pred zoru.

pregalac (ne *pregaoc*), mn. *pregaoci, pregalaca.*

pregradak, *pregratka,* mn. *pregraci.*

pregristi, *pregrizen* (ne *pregrižen*).

prehrambeni, ne *prehranbeni.*

preistorija, ne *praistorija* (v. to).

prekipeti, *prekipeo, prekipeće* (ijek. *prekipjeti, -kipio, -kipjela*), ne *prekipiti.*

prekjuče, običnije nego *prekjučer; prekjučerašnji*, običnije nego *prekjučeranji.*

preklane i *preklani.*

preko. Neki lektori zamenjuju *preko* u količinskom značenju *(preko pet kilograma* i sl.) sa „više od": za takvu zabranu nema nikakvog osnova. V. *ispreka.*

prekonoć (ali: *preko noći*).

prekontrolisati: bolje *prokontrolisati.*

preko puta.

prekosutra i *preksutra.*

preko volje.

prekrstiti: v. *krstiti.*

prekršilac (ne *prekršioc*), mn. *prekršioci, prekršilaca.*

preletati, *prelećem; prelećući* (ne *preletajući*).

preliti: *prelij, prelijmo, prelijte.*

prema: u novinskom jeziku neki put se upotrebljava suvišno („plaćanja *prema* inostranstvu", „podrška *prema* Jugoslaviji") ili pogrešno umesto drugog predloga („napadi *prema* našim položajima" – treba: napadi *na* naše položaje).

prenagljen: v. *TRPNI PRIDEV.*

pre nego: uobičajeno je danas, ali ne i obavezno, dodavanje *što: pre nego (što) se vrati.*

prenosno značenje (ijek. *prenosno* i *prijenosno*) isto je što i *preneseno* odnosno *figurativno* značenje.

preodolevati: kao *odolevati* (v. to).

preostatak, mn. *preostaci.*

prepiska, dat. *prepisci.*

preplitati, *preplićem* i *prepletati, preplećem.*

pre podne (dve reči), ali *prepodne, prepodneva* kad je imenica. Up. *po podne.*

preporučivati, *preporučujem:* ne *preporučati, preporučam.*

presahnuti: *presahnuo, -hnula* i *presahao, -hla.*

presbiro, *presbiroa,* mn. *presbiroi.*

preseljenje, ne *preselenje.*

presesti (nekome; *preselo mi je* itd.) i *prisesti* (uglavnom u ijek. krajevima: *prisjesti, prisjelo mi je*).

presrećan i *presretan.*

prestonica znači isto što i *glavni grad* (neke države); ne mora se uopšte vezivati za pojam prestola i monarhije.

prestruktuirati pogrešno umesto *prestrukturirati* (ili bolje *prepraviti, preobličiti, preustrojiti, reorganizovati*).

Prešeren (ne Prešern), France (ne Franc). U padežima: Prešerna, Prešernu itd. *E* je nepostojano, kao u slovenačkom *Peter* (v. to) i u imenima na *-ec, -ek* (v. to).

pretčas.

pretekst, ne *predtekst.*

prethodan, *prethoditi, prethodnik.*

pretkongresni.

pretp-, ne *predp-: pretplata, pretposlednji, pretpremijera, pretprodaja, pretpraznični, pretprošli, pretponoćni* itd.

preuranjen: v. *TRPNI PRIDEV.*

prevaga, dat. *prevazi.*

prevashodan, *prevasnodno* u starijem jeziku značilo je *izvrstan, odličan.* Suvišno je kao zamena za *prvenstven (-no)* ili *pretežan (-no).*

prevesti, *prevezen* (ne *prevežen*).

previti: *previj, previjmo, previjte.*

prevlaka, dat. *prevlaci;* Prevlaka (ime), dat. Prevlaci.

prevodilac (ne *prevodioc*), mn. *prevodioci, prevodilaca.*

prevoditeljka, dat. *prevoditeljki,* gen. mn. *prevoditeljki.* V. *ŽENSKI OBLICI ZA NAZIVE ZANIMANJA.*

prẽzati (plašiti se, trzati se); *prezam, prezaš,* oni *prezaju; prezajući; prezaj, -jmo, -jte; prezao, prezala.* Drugo je *prézati* (konja i sl.): *prežem, prežeš,* oni *prežu; prežući; preži, -imo, -ite.*

PREZIMENA: v. *DVOSTRUKA PREZIMENA; IME I PREZIME; ić; -jević; -ski;* i pojedinačna prezimena.

prianjati: po Pravopisu bez *j*, radi slaganja sa svršenim glagolom *prionuti.*

pribiti: *pribij, pribijmo, pribijte.*

pribrežni je rusizam koji je bolje zameniti domaćim *(pri)obalni, (pri)obalski,* kao i *pribrežje* sa *priobalje.*

pridavati: *pridajući,* ne *pridavajući.*

PRIDEVI S BROJEM: v. *SLOŽENICE S BROJEM.*

prihvatati i *prihvaćati.*

prikleštiti (ne *priklještiti*); ijek. *priklještiti.*

Prilep, *prilepski,* Prilepčanin, -čanka.

prilog: *u prilog nečemu* (npr. njegovoj tvrdnji), ne *nečega.*

prilježan je ijek. oblik, ali se upotrebljava i u ekavskom (mada bi tačnije bilo *priležan*).

primalac (ne *primaoc)*; mn. *primaoci, primalaca.*

primarijus.

primedba: gen. mn. *primedaba,* bolje nego *primedbi.* V. *GENITIV MNOŽINE (imenice ž. roda).*

primenljiv i *primenjiv.*

Primorac, Primorka (veliko slovo ako se misli na stanovnike Hrvatskog, Slovenačkog, Crnogorskog primorja; malo slovo kad znači stanovnika primorskih oblasti uopšte). Primorje (s velikim P kad se odnosi na određenu regiju).

prineti: v. *-neti.*

pripiti se: *pripij se, pripijmo se, pripijte se.*

pripovetka, dat. *pripoveci* (dopušta se i *pripovetki*), gen. mn. *pripovedaka.*

prirodno-matematički.

Prisli (Elvis), rasprostranjena ali pogrešna transkripcija: engl. *Presley* izgovara se Presli.

pristrastan, *-sna, -sno* (bolje nego *pristrasan*) i *pristran, -a, -o.*

prisutan. Stilski je neopravdana preterana upotreba izraza *prisutan je*

u značenju *ima, postoji* i sl.: umesto „Prisutne su težnje ka zatvaranju tržišta" mnogo je bolje „Javljaju se težnje..." ili „Teži se...". Nije dobro porediti ovaj pridev (npr. „Sve su prisutniji zahtevi...", „Jedan od najprisutnijih problema...") niti ga upotrebljavati u spoju s rečima suprotnog značenja („prisutna je nestašica", „prisutan je nedostatak" i sl., umesto čega se jednostavno može reći *nema*).

PRISVOJNI PRIDEVI na *-ov, -ev, -in* grade se prvenstveno od imenica koje označavaju ljudska bića *(putnikov, pišćev, ženin)*, životinje *(orlov, ježev, kornjačin)*, biljke (v. pod *-ov*) i nebeska tela (Sunčev, Zemljin, Marsov). Ređe i ne uvek dopušteno jeste građenje ovih oblika od naziva organizacija, ustanova, listova: „Geneksov", „Borbin", *vladin, Akademijin* i sl.

Umesto prisvojnog prideva nije dobro upotrebljavati imenicu u genitivu: spojevi kao *bulevar Lenjina, nov rekord Stekića, sličan je i stav Krleže* ispravnije glase *Lenjinov bulevar, nov Stekićev rekord, sličan je i stav Krležin.* Ipak, genitiv se mora upotrebiti ako od njega zavisi odnosna rečenica: „Sličan je i stav Krleže, *koji* je jednom napisao..." itd.

V. *-čica; -ica; -ov; -ski.*

prišiti: *prišij, prišijmo, prišijte.*

Priština: tradicionalni naziv za stanovnika je Prištevac (ž. Prištevka), pridev *prištevski.* Danas se moraju smatrati pravilnim i oblici Prištinac, -inka (ili Prištinjanin, -njanka), *prištinski.*

pritiskati, *pritiskam,* oni *pritiskaju, pritiskaj, pritiskajući;* takođe *pritišćem,* oni *pritišću, pritišći, pritišćući.*

pritka, dat. *pritki,* gen. mn. *pritaka* i *pritki.*

pritoka, dat. *pritoci.*

pri tom(e).

privezak, *priveska,* ono što je privezano; *privesak, priveska* (ijek. *privjesak, privjeska*), ono što visi ili na čemu nešto visi: *privesak za ključeve.* Obe reči mogu imati figurativno značenje *sporedni deo, nevažan dodatak, prirepak.*

priviti: *privij, privijmo, privijte.*

priznajući, ne *priznavajući.*

prljavobeo (v. BOJE).

pro- sastavljeno: *proarapski, proizraelski, profašistički* itd.; malim slovom *proamerikanac* i sl.

probdeti: kao *bdeti* (v. to).

probiti: *probij, probijmo, probijte.*

procent i *procenat.*

procuriti, *procurio je, procuriće,* ne *procureti* itd.

prodajući, ne *prodavajući*. V. i *ZAPOVEDNI NAČIN.*

produžetak, mn. *produžeci.*

progristi: *progrizen* (ne *progrižen*).

proizlaziti je bolje nego *proizilaziti,* ali ni ovaj drugi oblik nije pogrešan: isto umetnuto *i* nalazi se i u glagolima *silaziti, obilaziti, nailaziti, podilaziti, prevazilaziti* itd. (dopušteno je i *izilaziti,* pored običnijeg *izlaziti*).

projekt i *projekat.*

projicirati (sliku na platno i sl.); *projektovati* (praviti nacrt, projekat, ali može biti i sinonim za *projicirati*).

prokazan i *prokažen.*

prokontrolisati, bolje nego *prekontrolisati.*

Prokuplje, *prokupački,* Prokupčanin, -čanka.

prolećni je bolje nego *proletnji, proletni;* ipak, u ijek. najčešći oblik je *proljetni* (pored *proljećni* i *proljetnji*).

proletos: v. *-s.*

proliti: *prolij, prolijmo, prolijte.*

prolongirati znači „produžiti", ređe „odugovlačiti"; pogrešno je u značenju „odložiti, odgoditi".

promocija: osnovno lat. značenje ove reči je *unapređenje,* ali se danas upotrebljava i u smislu reklame ili reklamne kampanje (po engleskom), a posebno za prvo javno prikazivanje nečega *(promocija knjige, stranke* i sl.).

proneti: v. *-neti.*

prosilac (ne *prosioc*), mn. *prosioci, prosilaca.*

prosta proširena rečenica, ne *prosto proširena.*

prostirka, dat. *prostirci,* gen. mn. *prostirki* i *prostiraka.*

prošiti: *prošij, prošijmo, prošijte.*

protestant može značiti i „onaj koji protestuje".

protestni.

protestovati, *protestujem,* ne *protestvovati, -stvujem.*

protiv se zloupotrebljava u jeziku sportskih novinara: „pobedićemo protiv Zvezde", „izgubili su protiv Francuza", „utakmica protiv Bugarske" umesto: pobedićemo Zvezdu, izgubili su od Francuza, utakmica s Bugarskom.

protiv- sastavljeno: *protivkandidat, protivpravan, protivzakonit* itd.

protivvazdušni.

protivvrednost.

provladin: v. *međuvladin.*

provodadžika, *provodadžiki.*

provreti: menja se kao *vreti* (v. to).

prozreti: *prozrem,* oni *prozru* i *prozrim,* oni *prozre; prozri, -ite; prozreo* (ijek. i *prozrio*), *prozrela; prozret.*

proždreti (ijek. *proždrijeti*), *proždrem,* oni *proždru; proždreću* (ijek. *proždrijeću*); *proždro, proždrla; proždrt.* Također: *prožderati, prožderem,* oni *prožderu, prožderaću, prožderao, -ala, prožderan.* Nije dobro *proždrati, proždraću.* V. i *žderati.*

prsi (mn. ž. roda) i *prsa* (mn. sr. roda); gen. *prsiju, prsî* i *prsâ;* u *prsima.*

prstni (prema *prst,* dok je *prsni* = grudni).

Pruska (bolje) i Prusija; Prus, Pruskinja; *pruski.*

prvi put, ne *prvi puta.* Vidi i: *po.*

Prvi svetski rat, Prvi ustanak: v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI.*

P.S.: vidi *postskriptum.*

psalam (ne *psalm*); gen. *psalma.*

pseudo- sastavljeno: *pseudokritika, pseudomislilac, pseudoumetnički* itd. S crticom uz imena: *pseudo--Rafael, pseudo-Dionisije* itd.

psiho- sastavljeno: *psihodrama, psihoterapija* itd.

ptičji (bolje) i *ptičiji.*

PTT (izg. *pe te te*) može biti nepromenljivo ili se menjati PTT-a, PTT-u itd.

pucaljka, dat. *pucaljki* i *pucaljci.*

Pul (naziv agencije): ne treba pisati PUL, jer nije skraćenica (engl. *pool* – zajednica, udruženje).

Pula, Puljanin, Puljanka; *pulski.*

punomastan, *-sna, -sno.*

pustahija, imenica m. roda, znači „razbojnik" ili „siledžija"; ne sme se brkati s *pustinjom* i *pustarom.*

puška, dat. *pušci,* gen. mn. *pušaka.*

put: *putevi* i *putovi; putem* i *putom* (ali samo *putem* u značenju „posredstvom"). *Put* uz osnovne brojeve piše se sastavljeno: *jedanput, dvaput, triput, stoput* (ali *dva puta, tri puta, sto puta* itd.). Od rednih brojeva i zamenica se odvaja: *prvi put, drugi put, treći put* itd.; *neki put, koji put, svaki put* (ali: *nijedanput* kao *jedanput*). *Uz put:* v. *usput.*

puter, *putera,* danas retko *putar, putra* (i *buter,* v. to).

puzećke i *puzećki.*

R

r: slogotvorno *r* (kao u *drvo, prst*) karakteristika je našeg i još nekih slovenskih jezika. Ne sme se upotrebljavati umesto „er" u transkripciji engleskih imena, npr. „Trnbul" (treba: Ternbul), „Frst" (treba: Ferst).

Rab, *rapski,* Rabljanin, Rabljanka.

racionalizovati *(-lizirati, -lisati)* znači učiniti racionalnim; nije isto što i *racionirati (-nisati)* = ograničiti (ishranu, snabdevanje).

račji (bolje) i *račiji.*

računica. Konzervativniji jezikoslovci dopuštaju ovu reč samo u značenju knjige, udžbenika ili školskog predmeta, dok u izrazima kao *naći svoju računicu, pogrešna je ta vaša računica* i sl. traže da se zameni sa *račun.*

rad (stariji ili pesnički oblik predloga *radi,* npr. *rad njega*) piše se bez apostrofa.

Rade, Radeta i Rada: v. *-e (ZAVRŠETAK IMENA).*

radi označava svrhu, namenu, cilj radnje: „Došli su radi potpisivanja ugovora", „Sve sam to učinio tebe radi". Pogrešno se upotrebljava u značenju uzroka, umesto *zbog* ili *usled:* „Izostali su radi bolesti", „Kažnjen je radi prebrze vožnje" i sl. Pogrešno je i „radi toga što" um. *zbog toga što* ili *zato što.*

radiestezija, *-ijski, radiestezist(a)* (bez *j* jer su složene reči).

radijski: pridev koji u poslednje vreme sve češće zamenjuje složenice sa atributnim „radio-". Ima tu prednost što se može udaljiti od imenice (npr. *radijski i televizijski programi).*

radijum i *radij.*

radijus.

radio (promena): v. *-io.*

radio- se po P najčešće piše s crticom, npr. *radio-stanica, radio-emisija,*

radio-predajnik, radio-aparat, radio-teleskop; u spojevima kao *radio program, radio drama, radio oglasi* (kriterijumi razlikovanja nisu jasni) prednost se daje odvojenom pisanju, ali ni tu crtica nije pogrešna. Spojeno je kada se odnosi na zračenje, npr. *radioaktivan, radioizotop, radioterapija.* V. i sledeće dve odrednice.

Radio Beograd, Radio Novi Sad i slični nazivi stanica pišu se s velikim R, bez crtice. Po padežima se menja samo ime grada: Radio Beograda, na Radio Novom Sadu. Glagol se slaže s prvom ili drugom reči: *Radio Ljubljana je javio ili javila.*

radio-televizija (s velikim R kad se odnosi na određenu organizaciju); *radio-televizijski.*

radi se o (nečemu): ovaj izraz, mada zabranjivan kao „varvarizam", redovno se sreće i kod najboljih pisaca. Ko želi može ga zameniti sa *reč je o* (nečemu), *posredi je* (nešto) ili *u pitanju je* (nešto).

rado, *radije, najradije:* ne *rađe, najrađe.*

Radojica.

raduje me (nešto), *to ga je obradovalo, veseli nas što si došao* i sl.: nema stvarnog razloga da se zamenjuje povratnim oblicima *radujem se* (nečemu), *obradovao se tome, veselimo se što si došao* itd. V. *čudi me.*

raga, dat. *ragi.*

raglan (ne *ranglan*); *raglan-rukavi* (crtica neobavezna).

Rahmanjinov: *Rahmanjinovljev koncert* (ne „Rahmanjinov koncert"), *Rahmanjinovljeve kompozicije.*

rajsferšlus (patent-zatvarač); ne *rajferšlus.*

raketa: *raketa zemlja–vazduh, zemlja–zemlja* itd., s crtom (ne crticom) bez razmaka.

rak-rana.

rang-lista.

ranoranilac (ne *ranoranioc*), mn. *ranoranioci, ranoranilaca.*

rapav, *rapavost:* bolje *hrapav, hrapavost.*

rasč- ne nego *rašč-: raščešljati, raščavrljati se* itd.

raskoš, *raskoši* (ž.) i *raskoš, raskoša* (m.).

raso i *rasol,* gen. *rasola.*

raspolaganje, ne *raspoloženje,* u izrazima *staviti, dati na raspolaganje, biti nekome na raspolaganju, imati na raspolaganju.*

rasš- ne nego *raš-: rašepuriti se, rašrafiti* itd.

RASTAVLJANJE REČI NA KRAJU REDA. Pri prekidanju reči cr-

ticom nije poželjno da u prethodnom redu ostane samo jedno slovo (npr. *u- potreba*), a još manje da se samo jedno slovo prenosi u sledeći red (npr. *studi- o*). Crtica treba da se nađe na granici sloga, što znači da preneseni deo treba uvek počinjati suglasnikom (*osigu- ranje,* nikako *osig- uranje* ili *osigur- anje*), osim ako se i ispred crtice nalazi samoglasnik *(petna- estak, radi- onica).* Suglasnički skupovi mogu se rastavljati na više načina, npr. *društven, druš- tven, društ- ven;* pri tom ipak treba paziti da preneseni deo ne počinje skupom teškim za izgovor, dakle, *pam- ćenje* (ne *pamćenje*), *zdrav- stveni* (ne *zdravstveni*), *rekor- deri* (ne *rekorderi*), itd.

U složenicama, ako im se jasno osećaju sastavni delovi, granica između njih važnija je od granice sloga, pa će se deliti nr. *pred- uslov, super- aktivan* (a ne *pre- duslov, supe- raktivan*).

U latinici, *lj, nj* i *dž* se ne rastavljaju, osim u rečima kao *Tan- jug, nad- živeti,* gde označavaju po dva glasa. Pri izvornom pisanju stranih imena udvojeni suglasnici se rastavljaju: *Maz- zini, Wil- liams.*

Ako se reč i inače piše s crticom, ovu treba ponoviti na početku sledećeg reda: *spomen- -ploča, francusko- -pruski* itd.

Novi P razlikuje „pravila" približno jednaka onima u P 60, od neobaveznih „preporuka", čiji je cilj „da prelom reči bude jezički logičan". Ove druge su fonetski veoma složene i zahtevaju konsultovanje opširnih tabela, pa ih je u praksi vrlo teško primeniti.

rastenje (od *rasti*), ne *raščenje.*

Rastko.

rastresen, ne *rastrešen.*

raščeretati se.

Raška: dat. Raškoj, danas retko Raški, Rašci.

rašomon, *rašomonijada* (prema filmu A. Kurosave) označava zabunu nastalu usled različitih iskaza o istom događaju. Ne valja ovu reč upotrebljavati u uopštenom značenju „zbrka, metež".

rašta (= zašto; radi čega), retko *radšta.*

RATOVI: v. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI.*

Ravijojla.

ravnodnevica, bolje nego *ravnodnevnica.*

razbiti: *razbij, razbijmo, razbijte.*

razbolevati se (ne *razboljevati se*): ijek. *razbolijevati se.*

RAZDOBLJA, vekovi, epohe prema Pravopisu se pišu malim početnim slovom: *stari vek, srednji vek, novi*

vek; trinaesti vek, dvadeseto stoleće; ledeno doba, neolit, antičko doba, renesansa, itd. V. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI.*

razdvojiti: *razdvoj, razdvojmo, razdvojte.* V. *ZAPOVEDNI NAČIN.*

razgneviti, ne *razgnjeviti:* v. *gnev.*

razlike. U spoljnopolitičkim tekstovima, pod uticajem engleskog, upotrebljava se pogrešno umesto *nesuglasice, neslaganje, razilaženje, razlike u mišljenju* („Razlike između Egipta i Libije mogu biti uklonjene" i sl.).

razmotriti, *razmatrati,* ne *rasmotriti, rasmatrati.*

razneti: v. *-neti.*

razočaranje, bolje nego *razočarenje.*

razoružanje: tačnije bi bilo *razoružavanje,* jer označava proces a ne stanje.

razumeti, *razumem,* oni *razumeju: razumeo, -ela; razumej, -ejmo, -ejte,* ijek. *razumjeti, razumijem,* oni *razumiju; razumio, razumjela; razumij, -ijmo, -ijte.*

razviti: *razvij, razvijmo, razvijte.*

razvlastiti: *razvlašćen* i *razvlašten.*

razdž- ne nego *raždž-: raždžakati se, raždžilitati se.*

razž- ne nego *raž-: raženiti, ražariti se, ražestiti se.*

ražan i *ražen* (od raži).

rđa, *rđati, rđav,* ne *hrđa* itd.

realka, dat. *realci,* gen. mn. *realki.*

rečca (od *reč*): ijek. *rječca* i *riječca. Rečica* (mala reka): ijek. *rječica.*

rečnik, ijek. *rječnik* (ne *riječnik*).

reeksport.

Regenzburg (ne Regensburg, prema P).

region: Niški region, Južnomoravski region i sl. (veliko slovo prve reči, prema tački 26 b Pravopisa).

reis-ul-ulema (malo *r:* v. *TITULE*).

reizbor, *reizbornost, reizborni* i *reosiguranje* nisu dobro skovane reči budući da je strani prefiks spojen s domaćom osnovom, ali im dosad nije nađena prava zamena.

Rejli ne nego Rajli (*Reilly*, irsko prezime).

Rejmon: pogrešno um. Remon (fr. *Raymond*). Engl. *Raymond* izgovara se Rejmond.

Rejnolds, uobičajeno kod nas za engl. *Reynolds,* mada je izvorni izgovor Renolds.

rejon, *rejonski,* ne *reon, reonski.*

rekla-kazala.

rekonkista (šp. *Reconquista*), ne *rekonkvista.*

rekvizit i *rekvizita.*

reli, *relija,* mn. *reliji; reli vozač, reli takmičenje* itd. (crtica neobavezna, v. *CRTICA 3*).

Rembrant *van Rajn (Rembrandt van Rijn),* prema prilagođenom obliku, ili *fan Rejn* prema izvornom holandskom izgovoru (oba u P); pogrešno je „Rijn".

remek-delo.

ren: bolje *hren. Renovka* ne nego *hrenovka.*

rendgen (aparat), *rendgenski;* i prezime Rendgen *(Röntgen),* prema P, piše se na isti način.

rentakar, prema P bolje nego *rent-a-kar.*

repetitorijum i *repetitorij.*

reprezent je pogrešno: prema glagolu *reprezentovati (-irati)* imenica može jedino da glasi *reprezentant* (ali je bolje uzeti neki od domaćih izraza: *predstavnik, primer, uzor, uzorak* itd.).

reproматerijal.

Republika: velikim slovom kad je skraćeni naziv za SRJ ili neku drugu državu, npr. *organi vlasti u Republici.* Tako i *Dan Republike, Trg Republike.* Up. *Pokrajina; ISTORIJSKA IMENA.*

resital, bolje nego *recital.*

reskirati: bolje *riskirati* (up. *riskantan)* ili *rizikovati.*

respektivni znači „dotični", „odgovarajući": pogrešno ga je upotrebljavati umesto *respektabilan, poštovanja vredan* (npr. „Sirija raspolaže respektivnom vojnom silom").

rešetka, na *rešetki* (i *rešeci,* mada priručnici ne predviđaju taj oblik); gen. mn. *rešetaka,* bolje nego *rešetki.* V. *-tka.*

revanš, *revanš susret, revanš utakmica* itd. (crtica nije obavezna: v. *CRTICA 3).*

revnostan, *revnosna, -sno.*

revolucija: velikim slovom prve reči *Francuska revolucija* i *Oktobarska revolucija,* kao nazivi tačno određenih događaja, ali malim *srpska revolucija, alžirska revolucija* i sl., pošto su izrazi opisnog karaktera. V. *ISTORIJSKI DOGAĐAJI.*

revolucionar i *revolucioner.*

rezime (m. roda), *rezimea,* mn. *rezimei.* Domaći izraz je *sažetak* (mn. *saželi*).

rezus-faktor (ili *Rh-faktor*, prva dva slova samo latinicom), *rezus-pozitivan, rezus-negativan.*

ribić (mišić), *ribič* (ribolovac).

riđ: poređenje *riđi, najriđi.*

Rijeka; Riječanin, -anka; *riječki.* „Idem *u* Rijeku", „Dolazim *iz* Rijeke" danas običnije nego *na* Rijeku, *sa* Rijeke.

Rinašita: v. *Unita.*

Rio de Žaneiro (naglasak je na *e*). Menja se samo poslednja reč: iz Rio de Žaneira, u Rio de Žaneiru itd. Skraćeno: Rio, iz Rija, u Riju itd. Stanovnici se zovu Karioke (port. *cariocas*).

Risan: Rišnjanin, Rišnjanka, *risanski;* Risanski zaliv.

Riškov, ne Rižkov.

roba je zbirna imenica i kao takva nema množinu. Pogrešno je „izvoz naših roba" (treba: *izvoz naše robe* ili *naših proizvoda*), „Zakonom su obuhvaćene sve robe" (treba: *svi proizvodi* ili *sve vrste robe*).

robnonovčani (sastavljeno po P).

robustan, *robustni,* ne *robusni.*

rodoskvrn, *rodoskvrnilački* (ne *rodoskrvan*); *rodoskvrnjenje* (incest).

Rodrigez ili Rodriges *(Rodríguez):* v. *-ez.*

rođaka, dat. *rođaki* i *rođaci; rođakin.*

rok: *rok muzičar, rok sastav* itd. (neobavezna crtica: v. *CRTICA 3*). *Rokenrol* (prema P bolje nego *rok-en-rol*).

Rolan Garos *(Roland-Garros),* ne Garo.

rols-rojs (automobil), Rols-Rojs *(Rolls Royce)* (fabrika).

ronilac (ne *ronioc*), mn. *ronioci, ronilaca.*

ropac (samrtni) uobičajeno, mada PR dopušta samo *hropac.*

roto-papir, *roto-roman* itd.

Rotšild *(Rothschild),* ne Ročild.

Rožaj je stariji oblik, zabeležen i u Vukovom Rječniku; danas u samom tom mestu preovlađuje oblik Rožaje (lokativ: u Rožajama, ali se čuje i: u Rožaju).

rskav, *rskavica, rskati,* ne nego *hrskav, hrskavica, hrskati.*

Rt dobre nade.

ručka, dat. *ručki,* gen. mn. *ručki* (PR daje i *ručaka*).

Ruiz *(Ruíz)* i Ruis: v. *-ez.*

rukovodilac (ne *rukovodioc*), mn. *rukovodioci, rukovodilaca.*

rupčaga, dat. *rupčazi.*

Rurke ne nego Rork (engl. *Rourke*).

RUSKA IMENA. Nenaglašeno *o* i kod nas se piše *o,* a ne *a:* Borodino, Solovjov, Koroljov, Korčnoj, itd., ne Baradino itd. Ispred *e, i* suglasnici se prenose kako se pišu, bez umekšavanja: Lebedev, Smolensk, Neva, Nikitin, Fadejev, Deržavin, Nekrasov, Tihonov, Ilič (a ne Ljebeđev, Njikićin itd.). Od ovoga su izuzetak imena sa slogovima *njin, njev* i *ljev* (Lenjin, Dobrinjin, Bakunjin, Karenjina, Konjev, Turgenjev, Jakovljev, Vasiljevski) i poneki već odomaćeni oblici kao Ljermontov,

Onjegin, Dnjepar, Staljin, Mendeljejev, Raspućin.

Nastavci *-oj, -aja, -oje* po pravilu se zamenjuju našim pridevskim nastavcima: Trubecki, „Literaturna gazeta", Carsko Selo itd. Pravopis ipak dopušta i oblike kao Boginskaja, Novaja žiznj, Rabočeje delo i sl., ali samo u nominativu, dok će promena biti po našem, Boginske, Rabočeg dela i sl.; tako i Boljšoj teatar (v. to).

Ruska prezimena nemačkog porekla kod nas su uobičajena sa izvornim izgovorom, npr. Ajzenštajn, Bronštajn, Majerholjd, pa je to usvojio i novi P (ne više Ejzenštajn i sl., kako je bilo po P 60).

V. *-ič; -ov; -ovna.* V. i pojedina imena.

rušilac (ne *rušioc),* mn. *rušioci, rušilaca.*

Ruždi (Salman), ne Rušdi.

rvati se, *rvač,* bez *h.*

rzati, ne *hrzati.*

rž. Češko slovo *ř* kod nas se prenosi sa *rž:* Jirži *(Jiři),* Dvoržak *(Dvořák);* iza zvučnih suglasnika prenosi se na *ž* (Bedžih – *Bedřich,* Jindžih – *Jindřich*) a iza bezvučnih sa *š* (Pšibram – *Příbram,* Tšeblicki – *Třeblicky*). Poljsko *rz* izgovara se *ž* (ne *rž!*): Ježi *(Jerzy),* Kazimjež *(Kazimierz),* Gžegož *(Grzegorz),* Andžej *(Andrzej).* Iza bezvučnog suglasnika izgovara se *š:* Kšištof *(Krzysztof).*

Pri pisanju ćirilicom treba paziti da *d* i *ž* ostaju odvojeni u Анджej, Беджих, Јинджих – ne Анцej itd.

S

s i *z* (izgovor). Grčko obično (neudvojeno) *s* između vokala i na kraju reči kod nas se po tradiciji prenosi sa *z: kriza, muzej, muzika, filozof, parazit,* Ezop, Tezej, Sizif, Peloponez itd. Kod pojedinih ređih imena javlja se i *s*, prema klasičnom izgovoru: Hesiod, Mesopotamija, Efes, Dionis, Dionisije (bolje nego Heziod itd.).

U španskim rečima čita se uvek *s*, ne *z:* Hose *(José),* Rosario *(Rosario),* Kasa Rosada *(Casa Rosada)* itd.; izuzetak je Andaluzija, jer je to naš odomaćeni oblik. V. *-ez; z; pezeta.*

Za ital. reči kod nas je usvojen severnoitalijanski izgovor z: *izolovati (od ital. isolare), kazamat* (ital. *casamatta*), Piza *(Pisa),* Brindizi *(Brindisi),* Karuzo *(Caruso),* Čezare *(Cesare)* itd. V. *kasina; Mazina; osimski.*

U engl. imenima, nezavisno od originalnog izgovora, krajnje *s* posle suglasnika kod nas se prenosi sa *s:* Čarls *(Charles),* Dže(j)ms *(James),* Džo(u)ns *(Jones),* Vels *(Wales, Wells* i *Welles)* itd. Kad prethodi vokal, transkribujemo prema izgovoru, koji je nekada *z* a nekad *s:* Rouz *(Rose),* Metjuz *(Matthews),* Endruz *(Andrews:* ne Endrus); Ris *(Reese),* Čejs *(Chase),* Luis *(Lewis, Louis),* Glinis *(Glynis)* itd.

S, z i *š* u portugalskom: v. *PORTUGALSKA IMENA.*

-s (sufiks). *Noćas* može značiti *prošle noći, ove noći koja dolazi* ili *ove noći koja je u toku. Zimus, proletos, letos, jesenas* obično se upotrebljavaju za proteklo godišnje doba, ali mogu označavati i ono koje predstoji.

sa. Osnovni oblik ovog predloga je *s* (piše se bez apostrofa!). Oblik *sa* u starijem jeziku je upotrebljavan samo ispred suglasnika koji otežavaju izgovor *s,* npr. *sa pticom, sa kćerima, sa mnom, sa sirom, sa školom, sa zecom, sa žaljenjem.*

Danas se znatno proširila upotreba oblika *sa,* ali se ipak preporučuje *s* gde god je to moguće, dakle *s prijateljem, s decom, s gostima, s interesom, s omladinom* itd. (bolje nego *sa prijateljem* itd.). Poneki autori, zbog blagozvučnosti, radije upotrebljavaju oblik *sa* ispred vokala, naročito ako ovome sledi još jedno „s" (*sa ispitom, sa osam nogu* zvuči lepše nego *s ispitom, s osam nogu*).

sa- i *su-* (prefiksi): v. pod *su-*.

Safok (engl. *Suffolk*), ne Safolk.

sa i bez, *sa ili bez.* Budući da ova dva predloga zahtevaju različite padeže, ne smatraju se pravilnim spojevi kao *sa i bez doplate, sa ili bez pratioca:* treba *s doplatom i bez nje, s pratiocem ili bez njega.* Up. *za i protiv.*

s(a)+INSTRUMENTAL. U načelu, predlog *s(a)* ne upotrebljava se uz instrumental kad ovaj označava sredstvo, oruđe ili predmet radnje: „Ume da rukuje mašinom" (ne: s mašinom), „Trgujete tuđom imovinom" (ne: s tuđom), „Roditelji su se ponosili mnome" (ne: sa mnom), „Ničim vas neću opteretiti" (ne: Ni sa čim) itd. Među najčešćim glagolima koji traže instrumental bez predloga jesu *opremiti, snabdeti (se), naoružavati, ovladati, zagospodariti, služiti se, poslužiti, raspolagati, baviti se, ponositi se, zameniti, nahraniti, napojiti, natopiti, ispuniti, pokriti, propratiti* i dr.; takođe glagoli kretanja kao *voziti (se), putovati, doći, otići* i dr. kad imenica u instrumentalu označava prevozno sredstvo *(Putujem vozom* itd.). Instrumental bez predloga traže i pridevi *zadovoljan* i *nezadovoljan.*

Predlog *s(a)* ipak se može upotrebiti u ovom značenju u dva slučaja: (1) ako ispred imenice stoji osnovni broj ili prilog za količinu, npr. *zakucati s tri ekspera, ukrasiti s malo cveća, potkrepiti s dosta primera;* (2) ako posle predloga dolazi neka nepromenljiva reč, kao što je broj, slovo, skraćenica ili citirani izraz, npr. *pomnožiti sa deset, označiti sa X, Dočekaše ih sa „Živeli oslobodioci!"*

Nisu retki slučajevi kad se isti spoj glagola sa imenicom može upotrebiti i s predlogom *s(a)* i bez njega, uz male razlike u značenju. Uporedi: „On se puškom borio protiv neprijatelja" – „On se *s* puškom u ruci borio protiv neprijatelja"; „Pošao si vozom a vratio se automobilom" – „Pošao si kao puki siromah a vratio se *s* automobilom"; „Rat je za nas počeo bombardovanjem Beograda" (odgovor na pitanje *kako?*) – „Rat je za nas počeo *s* bombardovanjem Beograda" (odgovor na pitanje *kada?*). Neki put razlike u značenju i nema, npr. „(Sa) svojim zvučnim

glasom i dostojanstvenim držanjem podsetio nas je na Šaljapina". O izrazu *pisati velikim (malim) slovom* odnosno *pisati s velikim...* svojevremeno se među lingvistima vodila polemika koja je ostala bez konačnog rešenja, pa se mora smatrati da su oba oblika podjednako dobra.

sabiti: *sabij, sabijmo, sabijte.*

sablja, gen. mn. *sabalja:* v. *GENITIV MNOŽINE (imenice ž. roda).*

sadržaj i *sadržina.* Obe reči upotrebljavaju se kako za materijalne tako i za duhovne pojmove (*sadržaj* ili *sadržina* kutije, paketa i sl., *sadržaj* ili *sadržina* romana, ugovora itd.).

Safo: v. *Sapfo.*

sagnuti se: *sagnuo, sagnula* i *sagao, sagla; sagnuvši se i sagavši se; sagnuh se, sagnu se* i *sagoh se, saže se.*

SAJMOVI: v. *USTANOVE.*

saksofon, ne *saksafon.*

SALT, SALT-a, SALT-u.

Salvador, bolje nego El Salvador (određeni član *el* ne čini deo imena u užem smislu). Glavni grad se zove San Salvador.

sam, -a, -o. Da bi se razlikovalo od oblika glagola *jesam* i od priloga *sâmo* (=jedino), označava se akcentima: *sâm* i *sámo* (ne *sâmo!*). Primeri: I *sâm sam toga svestan; Dete se sámo* vratilo.

sa mnom.

samo- sastavljeno u složenicama: *samofinansiranje, samodovoljan* itd.

samoposluga i *samousluga* podjednako su dobre reči.

sanatorijum i *sanatorij.*

Sančez ili Sančes *(Sánchez).* V. *-ez.*

San Francisko, prihvaćeno u PR kao ustaljen oblik, mada bi po izvornom izgovoru bilo tačnije San Fransisko.

San Hose (u Kostariki, SAD, itd.), bolje nego San Hoze. Izvorno: *San José.*

sankcija je kazna, kaznena mera, ali *sankcionisati* znači odobriti, potvrditi, ozakoniti.

sanke, *sankati se* i *sanjke, sanjkati se.*

Sankt Peterburg (nekadašnje i novo ime Lenjingrada); ne Sankt Petersburg, što je oblik u zapadnim jezicima. Pridev: *sanktpeterburški.*

Sanremo, ne San Remo.

sanskrit: kao bliži originalu preporučuje se oblik *sanskrt.*

Santa Kruz (prema uobičajenom obliku koji preporučuje PR) ili Santa Krus (po šp. izgovoru).

Santijago (po P: vernije šp. izgovoru bilo bi Santjago).

santimetar: bolje *centimetar* (v. to).

Sao Paulo *(São Paulo)*, ne Sao Paolo.

Sapfo (bolje nego Safo). Menja se kao imena na *-a:* od Sapfe, Sapfi, Sapfin.

saplitati, *saplićem* i *sapletati, saplećem.*

sastojati se *od* nečega, bolje nego *iz* nečega.

sa strane.

sašiti: *sašij, sašijmo, sašijte.*

Saterlend je pogrešna transkripcija za engl. *Sutherland:* treba Saderlend.

satrti i *satreti* (ijek. *satrijeti*); *satrvši* i *satrevši* (ijek. *satrijevši*); ostali oblici kao kod glagola *trti* (v. to).

sav, *sveg(a)* (ne *svog*), *svem(u)* (ne *svom*). Srednji rod *sve* (ne *svo*): *sve vreme, sve ono znanje, sve troje* itd.

Sava centar (bez crtice prema P) skovano je po ugledu na engleski; prema našem redu reči bolje je *Centar „Sava".*

Savamala, *savamalski.*

savetovati *nekoga* (nešto) i *savetovati nekome* (nešto). Isto i *posavetovati.*

savijutak, mn. *savijuci.*

saviti: *savij, savijmo, savijte.*

sazreti: kao *zreti* (v. to).

SAZVEŽĐA: v. *NEBESKA TELA.*

sažetak, mn. *sažeci.*

SAŽETI SAMOGLASNICI. Oblici iz familijarnog govora *ko* (=kao), *došo* (=došao), *kazo* (=kazao) i sl., kao i dijalekatski *doša, stiga, reka* itd., prema Pravopisu pišu se bez apostrofa, a sa znakom dužine (cirkumfleksom): *kô, došô, kazô, došâ, rekâ* itd.

s boka.

scenario i *scenarij;* mn. *scenariji* (m.) i *scenarija* (sr.).

sci. (skraćenica) ne nego *sc.:* vidi pod *dr.*

se. Ova zamenica se upotrebljava za građenje povratnih glagola, u svim licima (*perem se, pereš se* itd.), a takođe i za bezličnu konstrukciju, koja se javlja samo u 3. licu jednine, npr. *radilo se, priča se, to se zna.* Ista zamenica ne može obavljati obe funkcije istovremeno, pa nisu dobre rečenice u kojima se povratni glagoli upotrebljavaju kao bezlični, npr. „Ovom se alatkom bez teškoća služi", „Na peronu se ne sme zadržavati", „Kada se bori za život, svi obziri otpadaju". Tu se mora upotrebiti drugi sklop rečenice, npr. „Ovom se alatkom bez teškoća *rukuje*", „*Nije dozvoljeno* zadržavati se na peronu", „Kada se *čovek* bori za život, svi obziri otpadaju".

S bezličnim glagolom ne sme se upotrebiti imenica u akuzativu:

„Ovu se knjigu lako čita", „Moglo se navesti i druge slučajeve", nego „Ova se knjiga lako čita", „Mogli su se navesti i drugi slučajevi".

Se je enklitika (up. *je; su*) i stoga ne sme doći na početak akcenatske celine: umesto „Ovaj projekat, a najverovatnije i svi ostali, *se odlažu* za bolja vremena" treba: „... *odlažu se* za bolja vremena".

V. *sobom;* v. i *se je.*

Sean v. *Šon.*

secirati (leš i sl.), ne *sekcirati.*

sedamsto, *sedam stotina, sedamsto-ti; sedam hiljada, sedamhiljaditi.*

sedećke i *sedećki.*

sedeljka, dat. *sedeljci,* gen. mn. *se-deljki.*

se je u govoru se sliva u *se: On se vratio.* Neki gramatičari dopuštaju i puni oblik *(On se je vratio),* drugi smatraju da je to nepravilno.

Sejmur pogrešno: engl. *Seymour* izgovara se Simor.

seks bomba, *seks-šop* (crtica neobavezna): ne *seksi-šop.*

seksepil, *seksepilan,* ne *seksipil, seksipilan.*

sekund i *sekunda;* gen. mn. *sekuna-da* ili češće *sekundi.*

sem: v. *osim.*

semenka, dat. *semenci,* gen. mn. *se-menki.*

semijon (vino): v. *j.*

Sen-Simon (fr. *Saint-Simon*).

Senta, *senćanski,* Senćanin, -anka.

Sen Trope *(Saint Tropez): z* se ne izgovara.

seoba po pravilu označava masovno seljenje, migraciju *(seoba naroda, seoba ptica)* ali nije pogrešno ni u smislu *selidba.*

seoce i *selce.*

ser (engl. *sir*) ostaje nepromenjeno ispred imena: *ser Džon, ser Džona, sa ser Džonom.* Upotrebljava se uz lično ime *(ser Vinston)* ili uz ime i prezime *(ser Vinston Čerčil),* nikada uz samo prezime. Ne sme se ostavljati neprevedeno kada nije zvanična titula („Da, ser" i sl., pogrešno u prevodima filmova umesto „Da, gospodine").

serf, *serfer, serfovati,* bolje nego *surf* itd.

servis (PR dopušta i *serviz* u značenju „garnitura istovrsnih predmeta").

sever: v. *STRANE SVETA.*

Severni pol; *Severna Amerika, Severna Koreja, Severna Irska* (ali malo *s* kad je posredi samo deo države ili kontinenta: *severna Italija, severna Afrika, severni Banat); Severno more.*

severno- uvek sastavljeno: *severno-američki, severnoafrički, severno-korejski* itd.; *Severnoatlantski pakt.*

Severnjača (=Polarna zvezda). V. *NEBESKA TELA.*

severoistok, *-očni, severozapad, -dni; severo-severoistok, severo-severozapad.*

sfera, *sferni,* ne *svera* i sl.

sfinga, dat. *sfingi,* bolje nego *sfinks.* Veliko S kad označava spomenik u Egiptu.

sh. je skraćenica za *srpskohrvatski.* Pogrešno je pisati *s/h,* S-H i slično.

shema, *shizofrenija:* v. *šema, šizofrenija.*

sholastika i *skolastika, sholastički* i *skolastički, sholastičar (-ik)* i *skolastičar (-ik).*

shvatati i *shvaćati.*

Si-Bi-Es, Si-bi-Esa ili (samo latinicom) CBS, CBS-a.

Sicilijanka, dat. Sicilijanki; (u šahu) *sicilijanka,* dat. *sicilijanki* i *sicilijanci.*

sida, *side* (bolje nego *ejds*); nema razloga za pisanje velikim slovima.

Sidnej, kod nas uobičajena transkripcija za ime grada, mada se u engl. izgovara Sidni. Kada je lično ime ili prezime, treba svakako transkribovati Sidni.

Si-En-En, Si-En-Ena ili (samo latinicom) CNN, CNN-a.

sifilitičar, *-ičan, -ički* (ne *sifilističar*).

Sigorni *(Sigourney),* ne Sigurni.

sigurnostan, *-sna, -sno.*

Sijetl *(Seattle),* ne Sietl, Sitl.

Sik, Siki (veliko početno slovo, jer imaju osobine etničke zajednice). Kao pridev u štampi je upotrebljavano *sikski* i *sikovski;* pravilno bi bilo jedino *sički.*

SILAZNI AKCENTI: v. *izuzetan; Jugoslavija; televizija; -tor.*

silicijum i *silicij; silicijum-dioksid* itd. Pod uticajem engleskog (gde je *silicon* – silicijum, *silicone* – silikon) često se brka element silicijum sa silikonima (organska jedinjenja). *Silicijumski čip* (u računarima), ne *silikonski; Silicijumska dolina* (centar elektronske industrije u Kaliforniji), ne *Silikonska.*

Silvio, sa Silviom, Silviov (razlikovati od: Silvije, Silvijem, Silvijev). V. *-io.*

Simona *(Simone,* fr. ž. ime), bolje nego Simon: u promeni Simone, Simoni, Simonin. V. *-e (FRANCUSKO).*

simpozijum i *simpozij.*

simultanka, dat. *simultanci,* bolje nego *simultanki.*

sinagoga, dat. *sinagogi.*

sinoćni (up. *noćni*); PR dopušta i *sinoćnji.*

sintagma je grupa od dve ili više reči u međusobnoj gramatičkoj vezi;

pogrešno se upotrebljava umesto „izreka", „geslo", „uzrečica" i sl.

sintaksički (od *sintaksa*): bolje je *sintaktički* (kao *praksa – praktičan, profilaksa – profilaktički, elipsa – eliptičan* i sl.). Upotrebljava se i oblik s domaćim nastavkom *sintaksni.*

Sinjska alka; *sinjski alkar.*

Sirijus.

Sisak, *sisački,* Siščanin, -anka.

sisati: *sisam,* oni *sisaju* i *sišem,* oni *sišu; sisaj, sisajte* i *siši, sišite; sisajući* i *sišući.*

SIV, SIV-a, SIV-*u.*

sivomaslinast: v. *BOJE.*

Sizifov posao (veliko S), ređe *sizifovski* ili *sizifski posao* (malo *s*).

s jeseni.

sjutra je oblik iz južnih narečja, dopušten pored običnijeg *sutra.*

skafandar, *skafandra,* bolje nego *skafander, skafandera.*

skajhok *(Skyhawk,* tip aviona): ne *skajhouk.*

Skalfaro (ital. *Scalfaro*) naglašeno je na prvom slogu.

skalpel, ne *skalper.*

skaska, dat. *skasci,* gen. mn. *skaski.*

Skenderbeg, obično nego Skender-beg.

-ski, *-cki, -čki* (u imenima). Od prezimena kao Stravinski, Pilsudski, Đalski, Mušicki, Rački itd. ne može se praviti prisvojni pridev: ne *Stravinskijeva muzika,* nego samo *muzika Stravinskog.*

Neslovenska prezimena kao engl. Mekloski *(McCloskey),* ital. Francheski *(Franceschi)* menjaju se kao imena na *-i:* Mekloskija, Mekloskiju, itd., ne Mekloskog, Mekloskom.

U poljskim prezimenima ispred *-ski, -ska* dolazi *nj* (ne *n*): Bžezinjski *(Brzeziński),* Polanjski *(Polański),* Grođenjska *(Grodzieńska)* itd. V. *-ški.*

-ski i -ni. I *-ski, (-čki, -ški)* i *-ni (-an)* upotrebljavaju se kao sufiksi opšteg značenja za izvođenje prideva od imenica. Nema opšteg pravila o tome kad će se upotrebiti jedan a kad drugi. Često se u srpskoj varijanti upotrebljava oblik na *-ski* a u hrvatskoj na *-ni,* npr. *autobuski – autobusni, operski – operni, poreski – porezni* itd. U drugim slučajevima se i u Srbiji upotrebljavaju oba sufiksa, bez razlike u značenju, npr. *padeški* i *padežni, obalski* i *obalni,* ili s izvesnom razlikom (npr.: *logički* – koji se tiče logike, *logičan* – koji je u skladu s logikom, pravilan u rasuđivanju). V. *jezički.*

ski-lift.

sklopka, dat. *sklopci.*

skoncentrisati. O pravilnosti ovog oblika mišljenja stručnjaka se razilaze, ali se obično smatra da je bolje samo *koncentrisati*, odn. *usredsrediti, sabrati* itd.

Skoplje, *Bitolj, Đevđelija, Kopar* – odomaćeni su sh. oblici imena ovih gradova i treba ih upotrebljavati uvek u srpskohrvatskom kontekstu. Izvorne oblike *Skopje, Bitola, Gevgelija, Koper* treba pisati samo tamo gde se sva strana imena navode u izvornom obliku (u redovima vožnje, imenicima, na geografskim kartama i sl.).

skoro i *gotovo* podjednako su pravilni oblici: *skoro ceo sat, skoro sasvim nov* dobro je kao i *gotovo ceo svet, gotovo sasvim nov.*

skorojevićki, ne *skorojevićski.*

Skotland jard *(Scotland Yard).*

SKRAĆENICE načinjene od početnih slova pišu se veliko: OUN, EZ, SAD, SPS, HDZ, JAT, AVNOJ, UNICEF. Padežni nastavci, ukoliko je skraćenica promenljiva, pišu se malim slovima i odvajaju crticom: iz SPS-a, u ŽTP-u itd. Skraćenice koje se izgovaraju kao posebne reči mogu se pisati i samo početnim velikim slovom: *Unicef, Unicefa, Jat, Jata* itd. Samo na ovaj drugi način pišu se skraćenice koje sadrže više od jednog slova pojedine reči, npr. *Tanjug* (*T*elegrafska *a*gencija *nove Ju*goslavije), *Bemus* (*B*eogradske *mu*zičke *s*večanosti) itd. V. i sledeće dve odrednice, *TAČKA U SKRAĆENICAMA,* kao i pojedine skraćenice.

SKRAĆENICE MERA (metričkih jedinica). Pravopis predviđa da se skraćenice *m, cm, dm, mm, km, g, kg, dkg, mg, l* (litar), *hl* (hektolitar), *t* (tona) i druge njima slične pišu bez tačke, obično latinicom, ali i ćirilicom (osim za skraćenice V – volt i W – vat, gde je latinica neophodna radi razlikovanja).

SKRAĆENICE NA -a. Nema opšteg rešenja za padešku promenu skraćenica kao što su CIA, ETA, IRA, FIFA, NASA, ANSA itd. Gde je to moguće, treba ih pisati samo s početnim velikim slovom, npr. *pripadnik Ete, dogovor s Fifom,* ili upotrebiti isred njih neku zajedničku imenicu, npr. *za organizaciju ETA, s tajnim udruženjem IRA.* U protivnom, skraćenica mora ostati nepromenljiva, npr. *agent CIA, radi za CIA.* Nije poželjno pisati *agent CIE, za ETU, NASIN* i sl., jer padežni nastavak nije deo skraćenice i ne može se pisati velikim slovom.

skraja (sastavljeno po P), ali: *s kraja na kraj.*

skripta ima samo množinu sr. roda: *čitam skripta* (ne *skriptu*), *učim iz*

skripata, nalazim u skriptima (uobičajeno ali pogrešno *skriptama*).

skroz-naskroz.

SKUPOVI: v. *USTANOVE.*

sladoledžija (сладолеџија).

sladostrastan, *-sna, -sno.*

slamka, dat. *slamci.*

slastan, *-sna, -sno.*

slati, *šaljem* (ne *šiljem*).

sledeći: ijek. *slijedeći* i *sljedeći.*

s leđa.

sleva, ne *s leva.*

slomiti se menja kao *lomiti: slomim, slomiš...* oni *slome, slomljen;* pogrešno je *slomijem, slomiješ,* oni *slomiju, slomijen.*

slovenski je od Sloven, a *slovenački* od Slovenac ili Slovenija. U Hrvatskoj se za prvi pojam kaže *Slaven, slavenski,* dok *slovenski* znači *slovenački.*

SLOVENSKI GENITIV: v. *GENITIV, SLOVENSKI.*

SLOŽENICE S BROJEM. Kada pridevi *godišnji, mesečni, dnevni, nedeljni* itd. ili imenice *godišnjica, godišnjak* grade složenicu s brojem na prvom mestu, broj se može pisati cifrom i posle njega staviti crtica (ne tačka)!: *17-godišnji, 25--godišnjica, 40-godišnjak, 18-mesečni, 20-satni* itd. Ne treba pisati *25-togodišnjica, 18-tomesečni* i sl.

Za pisanje slovima, u P (tačka 60 c) prihvaćen je davnašnji predlog stručnjaka da se piše sastavljeno, npr. *dvadesetpetogodišnji, četrdesettrogodišnjak, tridesetšestočasovni* itd. Ranije pisanje (po P 60) *dvadeset petogodišnji* i sl. unosilo je razmak na neodgovarajućem mestu, a moglo je dovesti i do nesporazuma (npr. „Video sam četrdeset petogodišnjaka", „Slavi se dvadeset petogodišnjica").

SLOŽENI PRIDEVI. Spoj dvaju prideva piše se s crticom ako svaki od njih zadržava prvobitnu vrednost i ako složenica označava ravnopravan odnos ili vezu među njima: *rusko-engleski* (rečnik), *iransko-irački* (rat), *industrijsko-stočarski* (kraj), *kulturno-umetničko* (društvo) itd. Ako izražavaju jedinstven pojam – prvenstveno u onim složenicama koje se mogu izvesti od imenice s pridevom – pišu se sastavljeno bez crtice: *književnoteorijski* (od *književna teorija), zapadnonemački* (od *Zapadna Nemačka), socijaldemokratski* (od *socijalna demokratija), narodnooslobodilački* itd. U nekim slučajevima teško je odrediti koliko su dva pojma međusobno povezana, pa bi se moglo braniti npr. i pisanje *društveno-politički* (društveni i politički) i *društvenopolitički* (prema *društvena politika, politika u društvu*). V.: *BOJE;*

SLOŽENICE S BROJEM; srpsko-hrvatski; vojno-.

slučaj. Jezikoslovci nerado gledaju na upotrebu ove imenice s glagolom *biti*, kao u primerima „Je li i s tobom bio taj slučaj?", „Kod nas to nije slučaj", „Mogu se sukobiti dve struje, kao što je to slučaj u Irskoj". Smatra se da je bolje: „Je li i s tobom bilo tako?", „Kod nas to nije tako", „... kao što (to) biva u Irskoj" i sl.

sluga, *sluzi* i *sluzi;* gen. mn. *slugu.* V. *IMENICE MUŠKOG RODA NA -a.*

slušalac (ne *slušaoc*), mn. *slušaoci, slušalaca.*

služavka, dat. *služavki,* gen. mn. *služavki.*

Smail-aga Čengić; *Smrt Smail-age Čengića* (naslov). V. *aga.*

smesa i *smeša* (ijek. *smjesa, smješa*).

smijuljiti se je ijek. oblik: ekavski je *smejuljiti se.*

smreka, dat. *smreki.*

snabdeti (ijek. *snabdjeti*): stariji rečnici davali su sadašnje vreme *snabdim, snabdiš,* oni *snabde.* U stvarnosti se gotovo uvek upotrebljavaju oblici *snabdem, snabdeš,* oni *snabdeju* (ijek. *snabdijem, snabdiješ, snabdiju*).

snabdevenost (stanje) treba razlikovati od *snabdevanja* (procesa): ne „u proteklom periodu snabdevenost je bila redovna" nego „...snabdevanje je bilo redovno".

snaha, *snasi* (ređe *snahi*), *snahin.* Oblici *snaja, snajka, snaša* dopušteni su u familijarnom govoru, kao reči odmila.

snajper je naziv za strelca; njegovo oružje je *snajperska puška.* Pogrešno je *snajperom* nazivati oružje; suvišan je oblik *snajperista.*

snek-bar.

s neruke (=nezgodno, nepovoljno): piše se odvojeno prema P.

sneti: v. *-neti.*

snishodljiv znači u prvom redu „koji gleda s visine, koji udostojava (nekoga svojom pažnjom), pokroviteljski". U novije vreme steklo je i značenje „uslužan, smeran, ponizan".

s nogu.

so: pridev *soni,* retko *solni.*

sobom (zamenica) može imati i značenje *sa sobom,* kao u izrazima *nositi sobom, voditi sobom* i sl.

s obzirom na (nešto), ne *obzirom na* (nešto). Normativni priručnici obično zabranjuju spoj *s obzirom da* („S obzirom da nisu svi došli, moraćemo..." itd.), zahtevajući da se kaže *s obzirom na to što.* Umesto jednog i drugog može se upotrebiti *budući da.* Up. *bez obzira.*

socio- sastavljeno: *sociokulturni* i sl.

soda-voda.

sodijum pogrešno (obično u prevodima sa engl. i fr.) umesto: *natrij(um).*

Sofija: Sofijac, Sofijka, *sofijski.*

Sokobanja, *sokobanjski;* Soko-grad.

Sokolac (kod Sarajeva), Sokoca, u Sokocu.

Sokrat: *sokratski* i *sokratovski.*

soldateska: kao *groteska* (v. to).

solo: *solo pevanje, solo instrument* i sl. (crtica nije potrebna: v. *CRTICA 4).*

Solovjov (rusko prezime), ne Solovjev.

Solunac ili Solunjanin (građanin Soluna), *solunac* (borac sa Solunskog fronta).

Solunski front: veliko S (v. *front*).

Somalac (stanovnik Somalije), Somalka, *somalski;* ne Somalijac, -ijka, *somalijski.*

Soni *(Sony,* fabrika), *soni* (marka).

Soros, Džordž *(George Soros,* po američkom izgovoru), bolje nego Soroš, Šoroš.

SOS ili S.O.S.

Sousa (port.) izgovara se Soza.

spasti. Oblik *spasti, spasem,* on *spase,* oni *spasu, spasao, spasla, spasen* tradicionalan je u Srbiji i treba mu svakako dati prednost nad oblikom *spasiti, spasim,* on *spasi,* oni *spase, spasio, spasila, spašen.* Ukoliko bi se prihvatio oblik *spasiti,* morala bi se priznati i glagolska imenica *spašenje* (umesto *spasenje*) i nesvršeni glagol *spašavati* (um. *spasavati*), mada za njih nema potvrde u rečnicima.

spavaćica (spavaća košulja), *spavačica* (žena koja spava).

spektrograf, *spektrografija, spektroskop* itd.: ne *spektograf* itd.

spekulacija, itd.: v. *špekulacija.*

spletka, dat. *spletki,* gen. mn. *spletaka.*

spočetka (prema P sastavljeno) u značenju „isprva", ali *krenuo je s početka; s početka na kraj.*

spojka, dat. *spojki* i *spojci,* gen. mn. *spojki.*

spoljni i *spoljnji.*

spoljnopolitički; *spoljnotrgovinski.*

SPOMENICI: v. *ULICE.*

spomenik ide s dativom: *spomenik Neznanom junaku, spomenik Dositeju Obradoviću* bolje je nego *spomenik Neznanog junaka, spomenik Dositeja Obradovića.* Naprotiv, *bista* ide s genitivom *(bista Dositeja Obradovića),* kao i domaći sinonim *poprsje.*

spomen-ploča, *spomen-muzej, spomen-dan* itd.

s pomoću i *pomoću* (v. to).

sporazumeti se: kao *razumeti* (v. to).

SPORTSKA DRUŠTVA (IMENA): v. *KLUBOVI.*

SPORTSKA TAKMIČENJA, turniri, manifestacije itd., kao i lige i druga udruženja klubova pišu se velikim početnim slovom prve reči: *Prvenstvo sveta u košarci, Petnaeste Ljubičevske konjičke igre, Mundijal, Olimpijske igre, Turnir kandidata, Kup šampiona, Prva liga, Druga srpska liga, Četvrta kvalifikaciona grupa Evropskog fudbalskog prvenstva* itd.

s proleća.

sprovesti, *sprovoditi* imaju i značenje *izvršiti, ostvariti,* npr. *sprovesti mere, odluku, izmene, reformu* i sl., a posebno u izrazu *sprovesti (sprovoditi) u delo.* U istom značenju upotrebljava se, pretežno u hrvatskoj varijanti, i *provesti (provoditi).*

s raskìda (*nije s raskida* = voljan je), odvojeno po P, mada se dopušta i *sraskida.*

srećka, dat. srećki, gen. mn. *srećaka.*

središnji i *središni.*

Srednja Evropa, *Srednja Amerika* (ali malo *s* kad nije reč o posebnoj geografsko-istorijskoj celini: *srednja Azija, srednja Dalmacija* itd.); *Srednji istok.*

srednjo-: *srednjovekovni, srednjoškolski, srednjotehnički, srednjoprugaš* itd.; *srednjoistočni, srednjobosanski, srednjoamerički* itd. *Srednje-* samo kad označava stepen ili količinu (tj. tamo gde se može javiti i „nisko-" ili „visoko-"): *srednjeproduktivan, srednjeradioaktivan, srednjerazvijen* (ili *srednje razvijen*) itd.

Sredozemno more; Sredozemlje.

Srem. U ijekavskim tekstovima pisaće se Srijem, Srijemac, *srijemski,* ali: Sremica (zbog kratkog vokala posle *sr*), Sremski Karlovci, Sremska Mitrovica (jer se u imenima naselja zadržava lokalni izgovor: up. Osijek, Rijeka i u ekavskim tekstovima).

Sremski front (veliko S: v. *front*).

Srpska akademija nauka i umetnosti: v. *USTANOVE.*

Srpska pravoslavna crkva: v. *CRKVE.*

srpskohrvatski (sastavljeno kao naziv jezika, ali: *srpsko-hrvatski odnosi, srpsko-hrvatski sukob* i sl.). U naučnoj upotrebi i dalje se dvočlani naziv jezika smatra najtačnijim, s tim što se koristi i naziv *srpski* kao njegov kraći oblik (takva praksa je bila i pre Novosadskog dogovora iz 1954). Prema Zakonu o službenoj upotrebi jezika i pisama (1991) „u Republici Srbiji u

službenoj je upotrebi srpskohrvatski jezik, koji se, kada predstavlja srpski jezički izraz, ekavski ili ijekavski, naziva i srpskim jezikom". U Ustavu Republike Srbije pominje se samo termin *srpskohrvatski jezik.*

srpstvo (pripadnost, osobina); **Srpstvo** (srpski narod).

stadijum i *stadij.*

Stajnbek, Džon *(John Steinbeck),* bolje nego Štajnbek.

stakalce i *stakaoce.*

staklenka, dat. *staklenci.*

stambeni, ne *stanbeni.*

stani-pani.

star. Izrazi kao *dete staro šest meseci* nisu pogrešni, budući da se normalno kaže *doba starosti, godine starosti, starost od šest meseci* i sl. Ne valja, međutim, pitati „Koliko si star?" (umesto „Koliko ti je godina", „Koliko imaš godina?") niti odgovarati „Star sam 30 godina" (um. „Imam 30 godina", „Trideset mi je godina").

staralac (ne *staraoc*), mn. *saraoci, staralaca.*

Stara Pazova.

Stara planina.

Stari grad (gradska četvrt, opština); Stari Grad (na Hvaru), iz Starog Grada, Starograđanin, -anka; Starigrad (ispod Velebita), iz Starigrada, Starigrađanin, -anka.

Stari Sloveni (veliko S u obe reči, prema P 60).

Stari svet (nasuprot Novom svetu, v. to).

stariti i *stareti* (ijek. *starjeti*).

stari vek.

Stari zavet.

staro- sastavljeno u složenicama: *staroengleski, starokatolik* itd.

starosedelac (ne *starosedeoc*); mn. *starosedeoci, starosedelaca.*

stav *prema* nečemu, ne *o* nečemu. Ne treba ovu imenicu upotrebljavati umesto imenice *mišljenje;* u loš, konferencijaški jezik spadaju konstrukcije „zauzet je stav..." (umesto: smatra se da, rešeno je da itd.), „stav je glavnog odbora da se ne odugovlači" (umesto: glavni odbor smatra da ne treba odugovlačiti) i sl.

stega, dat. *stezi.*

Stejt department *(State Department).*

stereo- s crticom *(stereo-snimak, stereo-uređaj* itd.) ili odvojeno.

s tim(e).

stiskati: menja se kao *pritiskati* (v. to).

stjuardesa: m. oblik je *stjuard* (ne *stjuart*).

-stkinja: v. *-kinja.*

-stni: glas *t* se čuva u pridevima od stranih osnova, npr. *robustni, protestni, azbestni, kontrastni,* dok u domaćim pridevima ispada ispred *n: mastan, masni (masna, masno), bolestan, bolesni* itd.

stoik, *stoički, stoicizam* (sve bez *j*).

stojećke i *stojećki.*

Stokholm *(Stockholm),* bolje nego Štokholm (po nem. izgovoru).

stolac, *stolca* i *stoca;* Stolac (u Hercegovini), iz Stoca, u Stocu.

stoni, običnije nego *stolni.*

stonoga, dat. *stonozi.*

stopedesetogodišnji i sl.: v. *SLOŽENICE S BROJEM.*

stoput i *sto puta.*

stotinak, retko *stotinjak* (približno sto); *stotinka* (stoti deo), dat. *-ci* i *-ki,* gen. mn. *-ki.*

stotinarka, dat. *-arci* i *-arki,* gen. mn. *-arki.*

strana: oblici *s onu stranu, s ovu stranu* (pored običnijeg *s one strane, s ove strane*) nisu pogrešni: nalaze se kod Vuka, Daničića i drugih dobrih pisaca prošlog i našeg veka.

STRANE SVETA. Imenice *sever, jug, istok, zapad* pišu se velikim početnim slovom ako su uzete „u značenju naroda koji onde žive" (P 60), npr. „Istok i Zapad su postigli sporazum", „Rat Severa i Juga u Americi trajao je četiri godine", „odnosi Sever-Jug". *Bliski istok, Srednji istok, Daleki istok, Divlji zapad* imaju veliko slovo samo u prvoj reči.

V. i odrednice *severni, severoistok, južni* itd.

stranka: dat. *stranki* i *stranci* kad se odnosi na čoveka (posetioca u ustanovi); samo *stranci* u smislu političke partije. Gen. mn. *stranaka,* ne *stranki.*

stranputica.

strastan, strasna, strasno.

strategijski i *strateški* znače isto.

streha, dat. *stresi;* ne *streja.*

Strejsend ne nego Strajsend; Barbra, ne Barbara *(Barbra Streisand).*

strepeti (ne *strepiti*), *strepim, strepeću, strepeo, -ela.* Ijek.: *strepjeti, strepjeću (strepjet ću), strepio, strepjela.*

stres (engl. *stress)* znači napetost, opterećenje, napor; pogrešno se ponekad, pod uticajem naših reči, upotrebljava u značenju „potres" ili „udar".

strina: *strina Zora,* ali *strina-Zore, strina-Zorin* itd. (ili sve bez crtice): v. *CRTICA UZ IMENA.*

strići i *ostrići* povode se za glagolima sličnog značenja *strugati, ostrugati,*

pa se često čuju oblici *(o)strigati,* oni *ostrižu, strižući,* imperativ *(o)striži, (o)strižite:* umesto toga gramatike dopuštaju samo *(o)strići,* oni *ostrigu, strigući, (o)strizi, (o)strizite.* Radni pridev je *(o)strigao, (o)strigla,* trpni *(o)strižen, (o)strižena.*

striptiz; *striptizeta* i *striptizerka.*

stroncijum i *stroncij.*

stroži, *najstroži,* ne *strožiji, najstrožiji;* ne *najstrožije zabranjeno* nego *najstrože zabranjeno.*

strukiran i *teliran* (o košuljama), loše kovanice iz trgovačkog rečnika, nedopustive u knjiž. jeziku.

struktuirati pogrešno um. *strukturirati* (ili *strukturisati*). V. *prestruktuirati.*

struktura se može često zameniti našim rečima *sastav, sklop, ustrojstvo* ili *građa.* Ne valja upotrebljavati ovu reč u značenju sastavnog dela ili jedinice, npr. „U dogovoru su učestvovale sve društvene strukture", gde se misli na elemente društva, društvene snage, na pojedince i organizacije itd.

studentski; *Studentski park; Studentski trg.*

studija (naučni rad i sl.), instrumental *studijom,* mn. *studije* (takođe u značenju „studiranje"). *Studij* (proučavanje), instrumental *studijem,* u mn. se ne upotrebljava. *Studio* (umetnička radna prostorija), instrumental *studiom,* mn. *studiji* (m.) ili *studija* (sr.).

stvaralac (ne *stvaraoc*), mn. *stvaraoci, stvaralaca.*

su je enklitika, kao i *je* (v. to), što znači da se ne sme upotrebljavati bez naslanjanja na prethodnu naglašenu reč. Pogrešno je npr.: „Navedeni podaci, rekao je u diskusiji Marić, su najbolji dokaz..." – treba: *najbolji su* dokaz... – „Svi lekovi koji se nalaze na ovom i na prethodnim spiskovima su povučeni iz prodaje" – treba: *povučeni su* iz prodaje; „Među zemljama koje su uspele da izmaknu ovoj krizi su Austrija i Danska" – treba: *jesu* Austrija i Danska.

su- i *sa-* su ravnopravni prefiksi (*saborac = suborac, saigrač = suigrač, savremen = suvremen, saosećati = suosećati* itd.); *sa-* je običnije u Srbiji a *su-* u Hrvatskoj, ali neke reči imaju samo *sa-* u obe varijante *(sažaljevati)* a neke samo *su- (sugrađanin).*

sub- ispred bezvučnog suglasnika postaje *sup-: suptropski, supstandardni, supkutani, supkultura.* Čuva se u reči *subpolaran* (koji se graniči s polarnom oblašću).

Subhija: v. *Midhat.*

subjekt i *subjekat.*

sudac, *suca,* vokativ *suče,* mn. *suci, sudaca.*

Suec, *suecki; Suecki kanal.*

suhomesnat *(suvomesnat):* tačnije bi bilo *suhomesni (suvomesni).*

suknja, gen. mn. *sukanja.*

sumnjati. Ovaj glagol može biti uzrok dvosmislenosti, u rečenicama kao „Nije bilo razloga da se sumnja u krivicu noćnog čuvara", „Mnogi naučnici sumnjaju da se u pećini kriju značajna arheološka blaga" i sl. Već prema tome da li je stvarni smisao pozitivan ili negativan, rečenice treba drukčije formulisati: „Nije bilo razloga da se sumnjiči noćni čuvar", odnosno „Krivica noćnog čuvara bila je van sumnje" i sl.

sumporovodonik, bolje nego *sumpor--vodonik* (up. *hlorovodonik*); *sumpor-dioksid.* v. *HEMIJSKA JEDINJENJA.*

sunce: s velikim S piše se kao naziv određenog nebeskog tela: „Zemlja se okreće oko Sunca", ali *neka daleka sunca* (=zvezde) i *sedim na suncu* (na Sunčevoj svetlosti). U neodređenim slučajevima, kao „Na planini sija sunce", „Ne podnosim sunce – čim izađe, ja bežim u hlad" i u figurativnoj upotrebi („sunce moje") bolje je malo početno slovo, prema P. Up. *mesec.*

super- sastavljeno: *supersila, supermoderan, superrevizija, superrealistički* itd.; s crticom uz imena *(super-Nemac);* odvojeno kao nepromenljivi pridev *(spremila nam je super večeru; super i običan benzin);* takođe i imenički *(pošto je litar supera?).*

supkultura (ne *subk-*).

suprotstaviti.

supstanc(ij)a: v. *-nca.*

supstandardni (ne *subs-*).

suptropski (ne *subt-*).

surf itd.: bolje *serf* (v. to).

surutka, dat. *surutki.*

susetka, dat. *susetki,* gen. mn. *susetki.*

svaki treba da se slaže s brojem koji mu sledi: *svako pola sata, svaki sat i po, svaka tri meseca, svake dve nedelje.* Oblik „svakih" se upotrebljava tek od broja pet naviše: *svakih pet sati* itd.

svako malo (um. *svaki čas, često* i sl.) nije preporučljivo u književ. jeziku.

svakodnevica (ili *svakidašnjica*), bolje nego *svakodnevnica.*

svastika, dat. *svastici; svastikin,* bolje nego *svastičin.*

sve (ne *svo*). V. *sav.*

SVECI: v. *sveti.*

svečera ili *svečeri* (predveče).

svejednako (=stalno).

sveska: gen. mn. *svezaka;* danas retko *svezak,* gen. *sveska,* mn. *svesci, svezaka* (samo u značenju toma ili broja časopisa).

Sveta gora.

sveti (skraćeno *sv.*) piše se malim slovom kad se odnosi na čoveka *(sveti Marko, život svetog Save)* a velikim kad označava praznik, crkvu ili geografsko ime *(na Svetog Nikolu; Sveti Petar na Limu; letovanje u Svetom Stefanu).* Za izraze kao *Sveta trojica* v. *BOŽANSTVA.*

svetiljka, dat. *svetiljci.*

svetiteljka, dat. *svetiteljki.*

svetlo kao imenica, pre svega u govornom jeziku *(Upali svetlo* i sl.) nije pogrešno, ali za preciznost izražavanja često je pogodnije *svetlost* odn. *osvetljenje, rasveta.* Ijek. oblik je *svjetlo,* ali *svijetlo* kao pridev (npr. *jedno svijetlo mjesto*). *Svetlo-* u nazivima boja: v. *BOJE.*

Sveto pismo.

svetost je papska titula: *Vaša svetosti, Njegova svetost.* V. *vaš; njegov.*

Sveto trojstvo, *Sveta trojica:* v. *BOŽANSTVA.*

sve u svemu: izraz definitivno ustaljen u knjiž. jeziku, neopravdano osuđivan kao germanizam.

Svevišnji.

sveza ili *svezica,* kao vrsta reči, danas se zove *veznik* (veznici su npr. *i, a, da, ili, ali, ako, nego, jer* i dr.). U starijem jeziku *sveza* može značiti i *veza, spoj,* a u gramatičkoj terminologiji može označavati izraz od dveju ili više reči.

svezak v. *sveska.*

sviju (gen. mn. od *sav*) danas uglavnom zastarelo ili pokrajinski, pored običnijeg *svih.*

svitac, mn. *svici, svitaca; svitak,* mn. *svici, svitaka.*

svo: v. *sav.*

svoj se odnosi na subjekat rečenice: „Milan parkira blizu *svoje* kuće" („blizu *njegove* kuće" odnosilo bi se na kuću nekog drugog čoveka). Ovo pravilo se samo delimično primenjuje u 1. i 2. licu množine, gde se i *naš, vaš* mogu odnositi na subjekat: „Svi mi znamo snagu i veličinu *naše* zemlje", „Radi *vaše* bezbednosti sedite što dalje od prozora". I u trećem licu neki put se mora upotrebiti *njegov, njen,* odn. *njihov* primenjeno na subjekat da bi se izbegla dvosmislenost: „Književnici su sa zanimanjem saslušali sud uglednog gosta o *njihovom* stvaralaštvu" (*svom* bi se mogao shvatiti kao da je gost govorio o sopstvenim delima). S druge strane, u određenim konstrukcijama dopušteno je *svoj* i kad se ne odnosi na subjekat:

„staviti svaku svar na *svoje* mesto", „nazvati svakoga *svojim* imenom", „dati svakom *svoje*", „raditi nešto u *svoje* vreme".

svračji (bolje) i *svračiji.*

svraka, dat. *svraki.*

s vremenom (bolje) i *vremenom* (v. to).

svrha, dat. *svrsi.*

svršetak, mn. *svršeci.*

Š

šajka, dat. *šajci.*

šampita; *šamrolna.*

šapka, dat. *šapci* i *šapki.*

šarac (šaren konj; vrsta mitraljeza); Šarac (ime konja).

šarka, dat. *šarki* (obično nego *šarci,* kako je u PR).

šarolik, ne *šarenolik.*

šaronja (šaren vo), Šaronja (ime vola).

šarov (šaren pas), Šarov (ime psa).

Šar-planina, *šarplaninski; šarplaninac* (pas).

šarulja (šarena krava), Šarulja (ime krave).

Šat el Arab.

Ščećin *(Szczecin),* ne Šćećin.

ščvrsnuti se.

šega, dat. *šegi.*

Šejla, ne nego Šila (v. to).

šema, *šematski, šematizovati,* obično nego *shema* itd. Samo oblik *šema* upotrebljava se u smislu tehničkih nacrta.

Šerbur *(Cherbourg), šerburski* (ne *šerburški*).

šeri-brendi (s crticom prema PR); još tačnije bi bilo *čeri-brendi,* pošto je reč engleska *(cherry brandy* – liker od trešanja). Drugo je *šeri,* vrsta vina (engl. *sherry* od španskog *jerez*).

šest hiljada, *šesthiljaditi.*

šeststo (=*šest stotina*), *šeststogodišnji (= 600-godišnji), šeststoti* pišu se sa *stst* (mada se tako ne izgovaraju) da bi se razlikovali od oblika broja 6: *šesto, šestogodišnji* (=6-godišnji).

Šibenik, Šibenčanin, -čanka, *šibenski* (retko *šibenički*).

Šila (engl. *Sheila*), ne Šejla.

šimpanzo ili *šimpanza* (ovaj drugi oblik naročito u množini: *afričke šimpanze*).

šio mi ga Đura (po P bolje nego s crticama, *šio-mi-ga-Đura*).

šipka, dat. *šipci,* gen. mn. *šipaka* i *šipki.*

-šir. Završetak *-shire* u nazivima engl. pokrajina izgovara se *šir,* ne *šajr:* Jorkšir *(Yorkshire),* Devonšir *(Devonshire),* Dorsetšir *(Dorsetshire)* itd. Tako i Nju Hempšir *(New Hampshire),* država u okviru SAD.

šišarka, dat. *šišarci,* gen. mn. *šišarki.*

šiška, dat. *šiški,* gen. mn. *šiški* i *šišaka.*

šiti: *šij, šijmo, šijte.* V. *ZAPOVEDNI NAČIN.*

šizofrenija, *-ičan, -ičar,* obično nego *shizofrenija* itd.

-ški: ovaj nastavak se javlja umesto nastavka *-ski* ako se osnova završava na *š, ž, h, g* ili na *k* kome prethodi još jedan suglasnik: *kicoš – kicoški, lupež – lupeški, Vlah – vlaški, Prag – praški, Njujork – njujorški.* Ako završnom *k* prethodi vokal, nastavak će biti *-čki: Astek – astečki* (ne *asteški).*

Za osnove sa završetkom *s* ili *z* nema određenih pravila: češći je nastavak *-ski,* kao u *cirkuski, tuniski, odeski, kavkaski, vrbaski* (bolje nego *vrbaški*), *teksaski* (bolje nego *teksaški*), ali se javlja i *-ški: viški, veleški* (u PR 60 kao pridevi od Vis odnosno Veles), *kupreški* (pored *kupreski,* od Kupres u PR), *viteški* itd.

Sasvim je pogrešno upotrebljavati nastavak *-ški* za imena sa završetkom *r* ili *n,* npr. Šerbur, Melburn, Tonkin, Kanton, Getingen itd.: njihovi pridevi glase isključivo *šerburski, melburnski, tonkinski, kantonski, getingenski.*

ŠKOLSKI PREDMETI: v. *PREDMETI (ŠKOLSKI).*

školjka, dat. *školjci,* gen. mn. *školjaka* i *školjki.*

škorpija, obično nego *skorpija* (PR bez razloga zabranjuje prvi oblik); *škorpion* (oružje).

Škotska: Škot, Škotkinja. Nisu preporučljivi oblici Škotlanđanin, Škotlanđanka, skovani po ugledu na nemački.

škrga, dat. *škrgi.*

Šleska ili Šlezija je naš tradicionalni naziv za pokrajinu na jugozapadu Poljske i severu Čehoslovačke: pridev *šleski.* U štampi se poslednjih godina uobičajio oblik Šljonsk (prema poljskom, pogrešno transkribovano umesto Šlonsk), koji se ne može upotrebiti za češki deo pokrajine niti za ranija istorijska razdoblja. Up. *Furlanija.*

šljaka, dat. *šljaci.*

šljuka, dat. *šljuki.*

šminka, dat. *šminki.*

Šo *(Shaw),* ne Šou; Džordž Bernard Šo *(George Bernard Shaw),* bolje nego Bernard Šo.

šoferšajbna neknjiževno, treba reći *vetrobran, vetrobransko staklo* ili *prednje staklo.*

Šon (*Sean,* irsko ime često u zemljama engl. jezika): ne Sin.

šorts, bolje nego *šorc:* mn. *šortsevi* i (retko) *šortsovi.*

šou, anglicizam s čijom se upotrebom preteruje: ako priredba sadrži samo muzičke tačke jednog izvođača (bez gostiju, baleta, skečeva itd.) treba je nazvati *koncert* a ne *šou.* Složenice: *šou-biznis; šoumen.*

španac: po P malim slovom u značenju „učesnik građanskog rata u Španiji".

šparkasa (bolje: *štedna kasica* odnosno *štedionica*).

špekulacija, *špekulisati (-irati)* i *spekulacija, spekulisati (-irati)* mogu imati isto značenje, ali je oblik sa *š* običniji u značenju „trgovina u cilju sticanja velike dobiti" (up. *špekulant*), a oblik sa *s* u značenju „nagađanje, razmatranje, teoretisanje" (up. pridev *spekulativan* – koji se tiče razmišljanja).

šperploča.

Šri Lanka: tačnije je Sri Lanka (*šri* je indijski izgovor); Šrilančanin (Sri-), *šrilančanski (sri-).* U geografskom smislu (za razliku od političkog) može se i dalje upotrebljavati ime Cejlon, Cejlonjanin, *cejlonski.*

štab, *štabni* ili *štapski.*

štajerac (malo *š* kad označava vrstu konja).

Štajnbek *(Steinbeck):* bolje Stajnbek, po američkom izgovoru ovog prezimena.

štaka, dat. *štaci.*

štaviše (=čak, pored svega). (Ali: „*Šta više* da kažem?"). V. *čak.*

štipaljka, dat. *štipaljci,* gen. mn. *štipaljki.*

štipati, *štipam,* oni *štipaju, štipajući;* danas retko *štipljem, štiplju, štipljući.*

što i *da:* v. *da.*

što god i *štogod:* v. *god.*

Štokholm: bolje Stokholm (v. to).

što li.

štono: *štono reč; štono reče, štono rekoše, štono kažu* itd.

štrajkbreher, *štrajkbrehерski.*

Štrbac, Štrpca, Štrpčev.

štuka, dat. *štuki.*

šukun-: bolje *čukun-* (v. to).

šumadijski, danas obično nego *šumadinski.*

šund literatura, *šund roman* i sl. (neobavezna crtica: v. *CRTICA 3*).

šunka, dat. *šunki.*

šupalj, *šupljiji, najšupljiji.*

šut: *šutom, šutovi* (bolje) i *šutem, šutevi.*

T

-t i *-ta.* Imenice m. roda grčkog porekla kao *arhitekt, diplomat, demokrat, patriot* itd. mogu imati i oblike *arhitekta, diplomata* itd. Ovi duži oblici danas su običniji, pogotovu za imenice s dvosložnom osnovom: *atleta, poeta, esteta* i sl. Množina je u današnjem jeziku gotovo uvek na *-i: arhitekti,* itd. V. *-ist(a).*

tačka, *tački* (ne *tačci*).

tačka gledišta: bolje samo *gledište* ili *stanovište.*

TAČKA U SKRAĆENICAMA. Skraćenje reči beleži se tačkom u oblicima kao *v.* (vidi), *g.* (gospodin), *br.* (broj), *din.* (dinara), *god.* (godina), *n.e.* (nove ere ili naše ere), i *dr.* (i drugo), i *sl.* (i slično). U nekim slučajevima dvočlani ili tročlani izraz piše se samo s jednom tačkom na kraju: *tj.* (to jest), *itd.* (i tako dalje), *npr.* (na primer), *tzv.* (takozvani). Tačka se ne piše u sledećim slučajevima: (1) u skraćenicama *m, km, kg* itd. (v. *SKRAĆENICE MERA*); (2) u titulama *dr* (doktor), *mr* (magistar), *gđa* (gospođa), *gđica* (gospođica); (3) u skraćenicama od velikih početnih slova (uz poneki izuzetak kao M.P. [=mesto pečata] i N.N.).

TAČKA UZ CIFRE. Kad se u pisanju višecifrenih brojeva odvajaju grupe od po tri cifre, u matematici se to čini praznim prostorom (belinom), npr. 5 721, 32 850 000 itd. Izvan stručnih tekstova obično je i praktičnije odvajanje tačkom: 5.721, 32.850.000. Ni tačkom ni belinom ne razdvajaju se četvorocifreni brojevi koji znače godine. Tačkom posle arapske cifre označava se redni broj: *40. predsednik SAD, mesto u 17. redu, 6. juna 1944. godine* itd. U složenicama kao *30-godišnji, 12-mesečni* piše se crtica a ne tačka. Tačka se izostavlja ako neposredno posle rednog broja dolazi još neki znak interpunkcije (zarez, crta, zagrada), npr.

rat za špansko nasleđe (1701–1714), *primedbe na 3, 9, 15, 22. i 31. strani;* to ne važi za početnu zagradu, npr. „1983. (godina naftne krize)", jer je ona od broja odvojena belinom. Posle rimskih brojki ne stavlja se tačka (pa ni kad označavaju mesece: v. *DATUMI*), osim u naslovima poglavlja, odeljaka i sl. kada se broj i naslov nalaze u istom redu, npr.: *I. UVOD, II. EVROPA, III. VANEVROPSKE ZEMLJE.*

Tačka se piše između broja sati i minuta, npr. 9.30, 11.15 itd. Ne sme se u tim oznakama upotrebljavati zarez.

Tagor (Rabindranat), ne Tagore: *e* se javlja samo u engl. transkripciji i ne izgovara se. Up. *Lahor.*

Tahiti, sa Tahitija, na Tahitiju (ne *na Tahitima*). Up. *Haiti.*

tain (vojnička hrana; vojnički hleb).

taj: v. *ovaj.*

tajga, u *tajgi.*

Tajland, *u Tajlandu* (ne „na Tajlandu", jer nije ostrvo).

tajmaut ili *tajm-aut.*

-tak. U množini imenica na *-tak* i *-dak* (s nepostojanim *a*) glas *t* se gubi ispred *c: trenuci, počeci, zadaci, izdaci, gubici, otpaci, pregraci* itd.; ne *trenutci, otpadci* itd.

takoreći (sastavljeno po P).

takozvani: skraćenica tzv.

taksi, *taksija,* mn. *taksiji; taksi šofer, taksi stanica* itd. (crtica nije obavezna, v. *CRTICA 3*).

talac, ne *taoc;* mn. *taoci, talaca.*

talent i *talenat.*

talibani (pokret u Avganistanu).

Talijan, Talijanka, *talijanski* upotrebljavano je i u Srbiji do II svetskog rata. Danas se ti oblici osećaju kao zastareli ili hrvatski, pa se zamenjuju sa Italijan, -anka, *italijanski.*

Talmud.

tamneti: kao *potamneti* (v. to).

tamno-: V. *BOJE.*

tamo-amo.

tamtam.

Tanganjika, u Tanganjiki i Tanganjici.

tango (m.), mn. *tanga* (sr.).

Tantalove muke.

Tanzanija, Tanzanac, *tanzanski;* ne Tanzanijac, *tanzanijski.*

taoc ne nego *talac* (v. to).

tapecirati, *tapeciran* (kao *tapet*); nije dobro *tapacirati, -an.*

Tarner, uobičajena transkripcija za engl. *Turner;* tačnije bi bilo Terner. Up. *Barton.*

Taunzend *(Townsend):* ne Taunsend, Tausend.

tehno- sastavljeno: *tehnomenadžer, tehnobirokratski* itd.

Teksas *(Texas)*, Teksašanin, -anka, *teksaski* (bolje nego *teksaški:* v. *-ški*).

tele- sastavljeno: *telekomunikacije, teledirigovan* itd.

telefon: *na telefonu* (Ko je na telefonu? Ostanite na telefonu i sl.) sasvim je ispravan sklop, nema potrebe da se zamenjuje sa „pored telefona" i sl.

televizija: akcent je kratkouzlazni na *le* ili dugouzlazni na *vi.* Akcent *televîzija* (dugosilazni na *vi*) smatra se nepravilnim iz istih razloga kao i *Jugoslâvija* (v. to).

tema. Spoj *na temu* nipošto nije „nepravilan", kako se ponekad tvrdi, i besmisleno je zamenjivati ga oblikom *o temi.* Gde je mogućno, najbolje je potpuno izbeći reč *tema:* „Pisao je o savremenom životu" (bolje nego: o temama iz savremenog života), „I ja bih nešto dodao povodom toga" (umesto: dodao na tu temu) i sl.

tempera: *tempera boje* (crtica nije potrebna).

temperament i *temperamenat.*

Tenerife i Tenerifa; *na Tenerifi,* bolje nego *na Tenerifama;* pogrešno *na Tenerifima.*

teorijski i *teoretski; teoretičar; teorizirati (-izovati).*

Terazije, na Terazijama: ne „izgled nekadašnjeg Terazija" nego *nekadašnjih* Terazija.

tercijaran, ne *tercijalan.*

termo- sastavljeno: *termoelektrana, termonuklearni, termodinamika* itd.

tetka, dat. *tetki,* gen. mn. *tetaka; tet(k)a Zora,* ali s *tet(k)a-Zorom, tet(k)a-Zorin* itd. (ili sve bez crtice: v. *CRTICA UZ IMENA).*

Tetovo, *tetovski,* Tetovac, -ovka; *tetovac* (pasulj).

tetrapak.

Tevton (Tevtonac), *tevtonski* i Teuton itd.

ti: prema P, mogućno je pisanje velikim slovom *Ti (Tebe, Tebi, Tobom)* i *Tvoj* kao izraz poštovanja, ali to spada u „lična, autorska odstupanja" i ne reguliše se opštim pravilima.

Tibingen *(Tübingen), tibingenski;* ne *tibingenški.*

Tihi okean ili Pacifik; *tihookeanski* ili *pacifički.*

tik-tak, *tika-taka; tiktakati, tiktačem* (bolje nego *tiktakćem*).

tip-top.

TITULE i oznake zanimanja pišu se malim slovom: *inženjer Matić, prof.*

Kašanin, majstor Žika, knez Miloš, vladika Rade, Smail-aga. Velikim slovom se pišu samo kad imaju smisao stalnog nadimka ili atributa: *Hajduk Veljko, Kraljević Marko.* V. *NADIMCI; aga; paša.*

Odredba P 60 po kojoj bi velikim slovom trebalo pisati „nazive živih poglavara država" (Predsednik, Kralj, Papa itd.) odbačena je u novom Pravopisu. Takva upotreba velikog slova nije prihvaćena ni za verske titule (*patrijarh, dalaj-lama* itd.) pa ni za one koje se obično vezuju samo za jednu ličnost, kao *firer, duče, kaudiljo, poglavnik.*

Pisanje *Vi, Vaš, Ti, Tvoj* ostavljeno je kao „stilistička mogućnost", ali ne i kao „pravopisna obaveza". Titule kao *Njeno veličanstvo, Njegova svetost patrijarh* po pravilu se pišu velikim slovom prve reči.

Skraćenice *dr, prof., inž.* i slične pišu se malim slovom, ali u potpisu obično velikim (mada P o tome ne govori), po opštem pravilu za prvo slovo u rečenici.

tj. (to jest).

Tjenanmen (sastavljeno prema P).

-tka. Od dvosložnih imenica, dativ i lokativ završavaju se po pravilu samo na *-tki: tetki, patki, motki, spletki, Vlatki* itd. Izuzetak je *bitka,* gde je običnije *bici* nego *bitki.* Kod višesložnih imenica radije se upotrebljava nastavak *-ci: zagonetci, pripoveci, u krleci* (ali i *zagonetki* itd., a posebno „hvala na *čestitki*", što je jasnije nego *čestici*).

tkati, *tkam,* oni *tkaju; tkaj; tkajući; tkao, tkala, tkan.* Oblici *tkem, tkeš* i *čem, češ,* mada se navode u rečnicima, više se ne upotrebljavaju.

tlo (bolje), ali i *tle.*

tobolac, *tobolca* i *toboca.*

točilac (ne *točioc*), mn. *točioci, točilaca.*

točka i *točan* (*točnost, netočan* itd.) uzeto je iz ruskog, dok fonetskom razvoju sh. jezika više odgovaraju oblici *tačka, tačan* itd: Pravopisom iz 1960. bilo je predviđeno da se zadrže samo oblici sa *a,* ali se u Hrvatskoj kasnije odstupilo od toga. V. *zapeta.*

Togo, iz Toga, u Togu; Togoanac, -anka, *togoanski.* Up. *Kongo.*

to jest: skraćeno *tj.*

Tokio, iz Tokija, u Tokiju, Tokiom (ne: Tokijom, Tokijem); *tokijski.* Za stanovnike može se reći Tokijac, Tokijka.

toki-voki pogrešno, treba *voki-toki* (v. to).

tolerantan znači samo „koji toleriše, trpeljiv". Pogrešna je upotreba u smislu „koji se može tolerisati" *(Povećanje radijacije je tolerantno* i sl.): treba reći *prihvatljiv, pod-*

nošljiv, u granicama dozvoljenog itd.

toljaga (bolje) i *tojaga;* dat. *-zi.*

Tonkinski zaliv, ne Tonkinški. V. *-ški.*

topao i *topal.*

topiti (se): v. *rastopiti.*

toplifikacija, loša, hibridna kovanica od domaće osnove i stranog nastavka. Bolje je reći *daljinsko grejanje, uvođenje daljinskog grejanja,* odnosno *izgradnja toplovoda.*

top-lista.

tor, *-dor.* Imenice kao *okupator, kompozitor, ventilator, ambasador, toreador* itd. u gradskom govoru najčešće imaju dugosilazni akcent na trećem slogu, ali se za književni priznaje samo kratkouzlazni akcent na drugom slogu, s dužinom na trećem: *okùpātor, kompòzītor* itd. Up. *Jugoslavija.*

Torkemada *(Torquemada),* ne Torkvemada.

torpedo je m. roda, u množini obično srednjeg *(torpeda).*

trafo-stanica.

trans- (prefiks) piše se sastavljeno i ne menja oblik: *transgresija, transsaharski, transsibirski.*

transcendentan i *transcendentalan* (u filozofiji ova dva prideva imaju različito značenje).

transfer, ali *transverzala, transverzalan* (ne *transferzala*).

tranširati (P dopušta i *tranžirati;* ne *trančirati*).

Trasi, ne nego Trejsi (*Tracy, Tracey,* prezime i žensko ime).

travka, dat. *travci* i *travki.*

trebati. Upotrebljava se bezlično ako je u spoju s glagolom, npr. „Svi treba da dođu" (ne: *trebaju*), „Trebalo je da znaš" (ne: *trebao si*), „Trebalo bi da razmislimo" (ne: *trebali bismo*). Ako nema drugog glagola, *trebati* se menja normalno kroz sva lica: „Ne trebaš mi", „Trebao mi je njegov savet", „Šta su vam trebali ključevi?" Dopušteno je i kao prelazan glagol, npr. „Trebaćemo vas" „Trebao sam novaca", „Trebate li nešto?", mada je u tom slučaju bolje: „Trebaćete nam", „Trebalo mi je novaca", „Treba li vam nešto?".

U odnosnim rečenicama kao „Evo imena ljudi koji su trebali da govore" pogrešan je lični oblik *su trebali,* ali ne bi valjalo ni „koji *je trebalo da govore*", jer se ne slaže sa subjektom u množini. U takvom slučaju jedini izlaz je da se *trebati* zameni nekim drugim glagolom *(imati, morati* itd.).

Trebinje, *trebinjski,* Trebinjanin (i Trebinjac), Trebinjka.

trebovati i *trebovanje* su rusizmi iz vojnog rečnika, stilski neprikladni

u knjiž. jeziku, ali im nema prave zamene.

treće- sastavljeno *(trećerazredni, trećestepeni, trećepozivac);* retko *trećo- (trećoškolac, trećoškolski).*

Treći rajh.

trend, anglicizam s čijom se upotrebom preteruje poslednjih godina. Kad je moguće, treba ga zameniti s *pravac razvoja, sklonost, težnja, stremljenje, tendencija, pojava* i sl.

trenerka, dat. *trenerci,* gen. mn. *trenerki.*

trenutak, mn. *trenuci.*

treptati (ređe *trepteti,* ijek. *treptjeti*), *trepćem, oni trepću, trepćući* i *treptim,* oni *trepte, trepteći.*

trg: v. *ULICE.*

tri, *triju* itd.: v. *BROJEVI (promena).*

triangl; *triangulacija; triatlon* (bez *j,* jer su složene reči).

Trido. *Trudeau* je francusko prezime (i u Kanadi); nema razloga da se transkribuje Trudo, po engl. izgovoru.

trijumf, *trijumfalan, trijumfovati.*

trijumvir, *trijumvirat.*

trik-snimak (crtica nije obavezna, v. *CRTICA 3*).

trim-staza.

trio (m.), *trija, triju, triom;* mn. *trija* (sr.).

triput i *tri puta.*

trista i *tri stotine, tristoti; tri hiljade, trihiljaditi.*

trodupli, *troduplo* nisu književni izrazi: treba reći *trostruk, trostruko.*

trogodac, *trogoca,* mn. *trogoci.*

troiposobni, *troiposatni, troipogodišnji* itd.

troje, *trojica,* itd.: v. *BROJEVI (zbirni).*

trojka: kao *dvojka* (v. to).

trostavačni: v. *jednostavačni.*

TRPNI PRIDEV (pasivni particip) gradi se, u načelu, samo od prelaznih glagola: otuda su pogrešni oblici kao *zarđana puška, neodgovorena pitanja, sudarena vozila;* um. *otečene noge, crknuta krava,* bolje je *otekle noge, uginula krava.* Ipak i od pojedinih neprelaznih glagola postoje trpni pridevi koji su definitivno ušli u upotrebu: *diplomiran, neeksplodiran, preuranjen, prenagljen, načitan* i dr. V. i *useliti.*

Ukoliko je praćen nekom odredbom, trpni pridev mora doći i z a imenice na koju se odnosi. Pogrešno je „On se leči od *zadobijenih povreda* na utakmici", „Mogu se javiti svi *zainteresovani građani* za kupovinu", „*Kupljenu robu* u drugim prodavnicama ostavite na ulazu": treba „... od povreda dobijenih na utakmici", „svi građani (koji su)

zainteresovani za kupovinu", „Robu kupljenu u drugim prodavnicama..." V. *nikad neprežaljen.*

trščak, *trščan* sa č, ali *tršće* (zbirna imenica) sa *ć,* sve od istog korena kao *trska.*

Tršić, *tršićki,* Tršićanin.

trti, *trem, treš,* oni *tru* i *tarem, tareš,* oni *taru*; imperativ *tri* i *tari*; *tarući*; *tro, trla*; *trven, trvena* i *trt, trta.*

Trubeckoj: bolje Trubecki, a u padežima samo Trubeckog (ne Trubeckoja), Trubeckom, Trubeckim. Trubeckaja: bolje Trubecka, a u padežima samo Trubecke (ne Trubeckaje), Trubeckoj, Trubeckom. V. *RUSKA IMENA.*

truleti, *truleo, trulela* (ijek. *truljeti, trulio, truljela*) i *truliti, trulio, trulila.* Isto i za složeni glagol *istruleti (istruliti). Truljenje* (ne *trulenje*).

trunka, dat. *trunci.*

tugovanka, dat. *tugovanci.*

Tuluza je naš odomaćeni oblik za fr. *Toulouse;* ne treba pisati u m. rodu Tuluz.

Tunis, *tuniski,* Tunišanin, -anka (ne Tunižanin).

tupeti, ijek. *tupjeti* (postajati tup), *tupiti* (činiti tupim): v. *otupeti.*

Tur de Frans *(Tour de France).*

Tuson *(Tucson,* u Arizoni): ne Takson.

Tuzla, *tuzlanski,* Tuzlak, Tuzlanka.

tužilac (ne *tužioc*), gen. *tužioca,* mn. *tužioci, tužilaca;* sa istim značenjem *tužitelj, tužiteljka: tužilaštvo* (ne *tužioštvo*).

TV. Ova skraćenica uvek se piše velikim slovima, bez tačke, a ako sledi neka imenica, P daje prednost odvojenom pisanju: *TV dnevnik, TV program, TV gledaoci.* Dopušteno je i pisanje s crticom. (v. *CRTICA 5*).

tvoj: v. *ti.*

tvorba reči, danas opšteprihvaćeno kao gramatički termin. Pogodnije je od ranijeg *građenja reči,* jer ima i odgovarajući pridev: *tvorbeni.*

tzv. (= *takozvani*).

U

u sa genitivom, npr. *u nas, u žena, u Crnogoraca* dobro je kao i *kod* u istom značenju.

Ub: *na Ubu, idem na Ub,* bolje nego *u Ubu* itd.

ubediti, *ubedljiv, ubeđenje* bezrazložno su osuđivani kao rusizmi i traženo je da se zamene sa *uveriti, uverljiv, uverenje* (što nije moguće u rečenicama kao „Ubedili su ga da dode").

u bescenje.

u beskraj.

u bestrag.

ubiti: *ubij, ubijmo, ubijte; ubij bože* (Pravopis ne predviđa pisanje *ubibože*).

ubledeti, *ubledeo* (ijek. *ublijedjeti, ublijedio, ublijedjela*).

ubog, *ubogiji, najubogiji.*

u brk.

ubuduće.

ucelo.

učas (odmah, ubrzo).

učauriti, običnije nego *učahuriti* (v. *čaura*).

učestali, *-la, -lo* (*učestale pretnje* i sl.), *učestalost;* nije dobro *učestan, učestanost.*

učetvoro, *upetoro, ušestoro* itd.

učiteljica, *učiteljičin.*

Učka, na *Učki.*

udalj; *skok udalj.*

udaraljka, dat. *udaraljci.*

udes: pored ranijeg značenja *sudbina,* danas je potpuno prihvaćeno i značenje *nesrećan slučaj* ili *saobraćajna nesreća.*

udesno.

Udine (Italija), kod nas se menja kao množina: *u Udinama.* Slovenačko ime je Videm.

udno (npr. *udno sobe*), ali: *u dnu sobe.*

udvoje.

uglas (npr. *povikati uglas*).

u glavu.

ugljen-dioksid, *ugljen-monoksid.*

ugnezditi se, ne *ugnjezditi se:* v. *gnezdo.*

Ugri (Madari), ne Ugari; gen. mn. Ugara; jednina (danas neuobičajena) glasi Ugrin. *Ugro-finski* (ugro-finska jezička porodica).

ugristi: *ugrizen* (ne *ugrižen*).

uhleblje (ijek. *uhljeblje*) ili *uhljebije* (po crkvenoslov. obliku).

u ime.

u inat (i *uz inat*).

uistinu.

ujedanput; *ujedared* (sastavljeno po P 60).

ujedno.

u jesen.

ujutro i *ujutru.*

ukleštiti (ne *uklještiti*); ijek. *uklještiti.*

ukoliko i *utoliko* pišu se zajedno, osim kad *koliko* i *toliko* čuvaju svoje posebno značenje (P 60 daje primer: „U koliko ga puta bude davao, u toliko puta će mu se i vraćati").

u korak (odvojeno prema P).

ukoso.

u koštac (odvojeno prema P).

u kovitlac.

ukrasti, *ukraden* (ne *ukrađen*).

ukratko.

ukrivo.

ukrug (= unaokolo), ali *u krug* u doslovnom značenju (npr. *Uđite u krug*).

ukrupno (= u krupnom novcu; u glavnim crtama).

u leto.

ulevo.

ULICE i dr. U nazivima ulica, trgova, gradskih četvrti, parkova, građevina, spomenika itd. samo se prva reč piše velikim slovom: *Bosanska ulica, Trg aleksinačkih rudara, Savski venac, Stari grad, Košutnjak, Studentski park, Dom sindikata, Novo groblje, Pobednik, Bela kuća* itd.

Prema P 60 trebalo je i reč *ulica* pisati velikim početnim slovom ako dolazi na prvo mesto *(Bosanska ulica* ali *Ulica bosanska).* U P se ističe da je u mnogim slučajevima opravdanije malo slovo: „selo Lipovo, ulica Vuka Karadžića, broj 12"; „Ostaće bez struje ulice Savska, Jakšićeva i Ratnih vojnih invalida"; takođe kad je skraćeno, npr. „ul. Ćirila i Metodija". Treba izbegavati birokratski običaj da se reč *ulica* uvek stavlja na početak („u Ulici Nemanjinoj" um. normalnog „u Nemanjinoj ulici"); kad to kontekst dopušta, može se uvek upotrebiti i

kraći naziv („u Nemanjinoj"); pogotovu je besmisleno dodavati *ulica* i ispred naziva koji već sadrže reči kao *bulevar, venac, prilaz, trg* itd. („Ulica bulevar Vojvode Stepe", „Ulica Andrićev venac" i sl.).

Ulis (ne Uliks): bolje *Odisej*, osim kada je naslov romana Dž. Džojsa (J. Joyce, *Ulysses*).

uliti: *ulij, ulijmo, ulijte.*

Ulrih *(Ulrich)*, ne Urlih; Ulrika ili Ulrike *(Ulrike)*, ne Urlika.

ultra- uvek sastavljeno: *ultrazvuk, ultraljubičast, ultrakratki, ultraleličar* itd.

uludo.

umah (= u isti mah, odmah).

umalo (prilog, npr. *umalo ne zaboravih*).

u me (= u mene).

umestan, *umesna, umesno.*

umesto (nečega).

umetak; mn. *umeci.*

umeti: menja se kao *razumeti* (v. to).

umiti: *umij, umijmo, umijte.*

Umka: *na Umki, idem na Umku,* bolje nego *u Umki* itd.

umnogom(e).

unajkraće (prilog, npr. *unajkraće rečeno*); ne *u najkraćem.*

unakrst.

unakrstan, *-sna, -sno.*

unaokolo.

unapred.

unapređenje (prelazak u viši položaj) ne treba mešati sa *unapređivanjem,* koje podrazumeva dužu radnju: „Naš institut radi na unapređivanju [ne: *unapređenju*] poljoprivrede".

unatrag; *unatraške.*

unazad nije dobro u spojevima kao „Video sam ga unazad tri godine" (um. *pre tri godine*), „Unazad dva meseca sve su češći kvarovi" (um. *od pre dva meseca*).

u nedogled (odvojeno prema P).

unekoliko (= pomalo, donekle).

u nepovrat; *u nevrat* (odvojeno prema P).

Unesko se piše s prvim velikim slovom i menja kao naše imenice na *-o:* Uneska, Unesku itd. Dopušteno je, mada ređe, i pisanje u izvornom obliku UNESCO, UNESCO-a, da bi se sačuvalo *O* kao sastavni deo skraćenice (početno slovo engl. reči *organization*).

uneti: v. *-neti.*

Unicef, Unicefa ili UNICEF, UNICEF-a.

Unita (*l'Unità,* naziv ital. lista) ima u originalu naglasak na poslednjem slogu, pa nije preporučljivo menjati ga po padežima (*sa „Unitom", Uni-*

tin dopisnik i sl.). Kad je mogućno, treba izbeći promenu, pišući *sa listom „Unita", dopisnik lista „Unita"* i sl. Naprotiv, ime časopisa „Rinašita" *(Rinascita)* naglašeno je na slogu *na,* pa se može normalno menjati: „Rinašite", „Rinašiti" itd.

univerzitet: Univerzitet u Beogradu; Beogradski univerzitet; Univerzitet (veliko U ako se shvata kao skraćenje punog naziva). V. *USTANOVE.*

univerzum je matematički ili statistički termin; nepotrebno je u smislu *svemir (kosmos, vasiona).*

unuka, dat. *unuci; unukin,* bolje nego *unučin.*

unutar (predlog s genitivom) dobra je i potrebna reč.

unutrašnji i *unutarnji* jednako su pravilni oblici. Obično se prvi upotrebljava u materijalnom značenju, a drugi u duhovnom (*unutarnji život* i sl.).

unutrašnjopolitički (ne *unutarpolitički*); *unutrašnjotrgovinski.*

u nj (= u njega).

unjkati, *unjkav:* v. *h.*

uoči (predlog, npr. *uoči praznika, uoči bitke*), ali: gledati *u oči,* reći *u oči.*

uokolo; *uokrug.*

u pamet; *uzmi se u pamet* (= opameti se).

upetoro.

UPITNIK (znak pitanja) mora se pisati na kraju svake nezavisne upitne rečenice. Pogrešni su primeri kao: „Da li je do toga moralo doći. S malo više brige za ljude..." ili: „Čime se može objasniti ovako mali broj učesnika. Organizatori kažu..." U oba primera trebalo je umesto tačke da stoji upitnik.

Upitnik se ne stavlja uz zavisno-upitne rečenice, npr. „Pitamo se da li je do toga moralo doći." – „Ostalo je neizvesno čime se može objasniti ovako mali broj učesnika." U naslovima se upitnik može ali ne mora staviti, zavisno od intonacije, npr. „Šta nam donosi novi zakon?" i „Šta nam donosi novi zakon".

U nizu rečenica koje su smislom tesno vezane jedna za drugu, iza upitnika može doći i malo slovo: *Ko? zar ja? – Gde je ubijen? ko ga je ubio? zbog čega? Sve je to ostalo nerazjašnjeno.* I pri navođenju direktnog govora, s crtom ili bez nje, tekst se nastavlja malim slovom: *Zašto mi je to trebalo? pomisli Petar. – Gde ste? – vikala je starica.*

uplitati, *uplićem i upletati, uplećem.*

u početku.

u podne.

upola.

u pomoć, ne *upomoć.*

uposlen i *upošljen; uposlenje* i *upošljenje.*

u povodu (nečega) dobro je kao i *povodom* (nečega).

upoznati, *upoznavati: upoznajući* (ne *upoznavajući*). „Upoznali su ga o rezultatima u sprovođenju plana" pogrešno, treba: upoznali su ga *s* rezultatima. Takođe pogrešno „Upoznati smo da je bilo sukoba", treba: *obavešteni smo* da je bilo sukoba.

uprazno (tako u rečniku Matice srpske, mada ga pravopisni priručnici ne beleže; up. *naprazno*).

upražnjavati (nešto), rusizam: gotovo uvek može se zameniti glagolom *baviti se* (nečim).

uprkos *nečemu,* ne *uprkos nečega.*

u proleće.

upropastiti: kao *zaprepastiti* (v. to).

u protivnom.

uprste (prilog, npr. *znati uprste*).

ura, ređe *hura* (uzvik).

uranijum ili *uranij* (hemijski element); *Uran* samo kao naziv planete ili božanstva.

u raskorak (odvojeno prema P).

uravnilovka je ruska reč, ali potrebna u našem jeziku, jer nema odgovarajuće zamene.

urazumiti (se): *urazumim,* oni *urazume; urazumi, -imo, -ite; urazumio, -ila; urazumljen.*

Urlih ne nego Ulrih (v. to).

-us (latinsko): v. *-os.*

usahnuti: *usahnuo, -hnula* i *usahao, -hla.*

u se (= u sebe).

useliti. „Useljen stan" i „neuseljen stan" nisu gramatički pravilni oblici (useljava se čovek a ne stan), ali se u nedostatku boljeg izraza moraju prihvatiti. V. *TRPNI PRIDEV.*

useljenje, ne *uselenje.*

usisivač, *usisavač* i *usisač* jednako su dobri oblici (prvi je najuobičajeniji).

usitno.

uskipeti, *uskipeo, uskipeće* (ijek. *uskipjeti, uskipio, uskipjela),* ne *uskipiti* itd.

uskličnik: u Pravopisu je usvojen termin *uzvičnik* (v. to).

Uskrs (malo *u* samo kad je zajednička imenica, u značenju *uskrsnuće*). Up. *Vaskrs.*

usled: ijek. je *usljed* i *uslijed.*

uspavanka, dat. *uspavanci.*

uspeti. Umesto bezličnih oblika kao „Ne uspeva mi da otvorim", „Uspelo im je da pobegnu", gramatičari preporučuju lične („Ne uspevam da otvorim", „Uspeli su da pobegnu") ili traže da se glagol *uspeti* zameni izrazom *poći za rukom.*

usput: sastavljeno, npr. „Rekao je to nekako usput", „Svratio bih ja, ali mi nije usput". *Uz put* samo u doslovnom značenju (= pored puta).

usred; *usred srede.*

usta: gen. mn. *ustiju* ne smatra se književnim.

USTANOVE. Nazivi ustanova, preduzeća, organizacija, udruženja i političkih tela imaju veliko početno slovo samo u prvoj reči (i u onim rečima koje su i same imena): *Gradski sekretarijat za saobraćaj, Preduzeće za proizvodnju čarapa i prediva „Kosmaj", Energoinvest, Nolit, Srpska demokratska stranka, Donji dom, Palestinska oslobodilačka organizacija* itd. Isto važi i za nazive skupova, kongresa, sajmova, izložbi, sportskih takmičenja i drugih povremenih manifestacija: *Treći međunarodni kongres slavista, Festival malih i eksperimentalnih scena Jugoslavije, Olimpijske igre, Sajam mode* itd. Velikim slovom, prema P, mogu se (neobavezno) pisati i nezvanični nazivi od prideva imena mesta i vrste ustanove, npr. *Beogradski univerzitet* (zvanično: *Univerzitet u Beogradu*), *Berlinska opera* i sl. V. *KLUBOVI; SPORTSKA TAKMIČENJA; VOJNE JEDINICE.*

Ako je naziv složen, tj. kad označava posebno telo u okviru neke šire organizacije, oba dela zadržavaju veliko slovo prve reči: *Savet guvernera Narodne banke Jugoslavije, Izvršni odbor Udruženja novinara Srbije* itd. Kada specifičnom imenu prethodi oznaka vrste ustanove, njena prva reč može se pisati malim ili velikim slovom: *izdavačko (Izdavačko) preduzeće „Narodna knjiga", fudbalski (Fudbalski) klub „Železničar".*

Ako se umesto punog naziva uzima samo jedna imenica iz njega, i ona se piše velikim slovom: *sutra je sastanak Udruženja, to je odluka Saveta, dopisuje se s Akademijom.* Ipak, pisaće se malo slovo ako je imenica određena nekom zamenicom ili pridevom, npr. *naše udruženje, ovaj savet, pomenuta akademija.*

I za transkribovane strane nazive, prema P, velikim slovom piše se samo prva reč: *Stejt department, Forin ofis, Mančester junajted, Komedi fransez* itd. Ali ukoliko nismo sigurni da druga reč nije ime, bolje je i nju pisati velikim slovom.

u stopu.

u stranu.

u stvari.

usukati: kao *zasukati* (v. to).

u susret.

ušetati se (i kad znači „ushodati se": ne *užšetati*).

uširoko (ali: *u širinu*).

ušiti: *ušij, ušijmo, ušijte.*

Utah: v. *Juta.*

u te (= u tebe).

uteha, dat. *utehi.*

uto i *utom* (= u taj mah, u tom trenutku).

utoliko v. *ukoliko.*

utovarivati, *utovarujem,* ne *utovarati, utovaram.*

utroje.

utrti: kao *satrti* (v. to).

uveče.

uvesti: *uvezen* (ne *uvežen*).

u vezi *s nečim,* ne *u vezi nečega: u vezi s Vašim pitanjem, u vezi s tim* itd.

uvis, *skok uvis* (ali: *u visinu*).

uviti: *uvij, uvijmo, uvijte.*

uvo, *uva,* pored: *uho, uha.* Promenu *uveta, uvetu, uvetom* neki gramatičari ne priznaju za književnu.

uvozan znači „koji se tiče uvoza" (*uvozne tarife* i sl.); umesto *uvozna roba, uvozne cipele* i sl. bolje je *uvezena roba, uvezene cipele.*

uvrh (predlog).

uvrstiti, *uvršten* i *uvršćen; uvrštenje* i *uvršćenje; uvrštavati* i *uvršćivati.*

uzbrdo (naviše); *uz brdo* u doslovnom značenju.

uza: *uza me, uza nj, uza se, uza te; uza zid, uza šta, uza stranu* (bolje nego *uz stranu*) itd.

uzavreti: menja se kao *vreti* (v. to).

u zdravlje (odvojeno prema P).

u zimu.

uz inat (i *u inat*).

uzjahati, *uzjašem,* oni *uzjašu.*

uz nos.

uzor-majka, *uzor-dete* itd.

uz put: v. *usput.*

uz to.

Uzun-: v. *Hadži-.*

uz vetar.

UZVIČNIK (znak uzvika). Pravila o pisanju velikog slova posle uzvičnika ista su kao i za upitnik (v. to). V. i: *NAVODNICI.*

uz vodu.

Užička republika (v. *GEOGRAFSKA IMENA*).

užitak, mn. *užici.*

uživo: sastavljeno, kao i drugi prilozi sličnog sastava *(ucelo, ukratko, uludo* itd.), mada ga PR ne beleži.

užlebiti (ne *užljebiti*), *užlebljen;* ijek. *užlijebiti, užlijebljen.*

V

v. Englesko *w* na početku reči ispred samoglasnika kod nas se prenosi sa *v* (ne sa *u*): Vajld *(Wilde),* Voren *(Warren),* Vest *(West),* Vilkins *(Wilkins)* itd.

U španskom, *b* između vokala ima zvuk sličan našem *v*, ali se kod nas prenosi sa *b:* Kuba, Ibanjes, San Sebastijan itd. Izuzetak su samo Havana (šp. *la Habana*) i Kordova *(Córdoba),* imena koja u svim evropskim jezicima po tradiciji imaju *v.* Ime ili nadimak *Cordobés* treba prenositi kao Kordobes (ne Kordoves).

Vaclavske namjesti se kod nas upotrebljava kao množina, dok je u češkom jednina sr. roda. Najbolje je prevesti taj naziv kao *Vaclavski* (ili *Vaclavljev*) *trg.*

vaga, na *vagi.*

vagon-restoran; *vagon-li.*

vajda, *uvajditi se* široko se upotrebljava u knjiž. jeziku i pravilno je kao i *fajda.*

vakuum, *vakuumiran,* ne *vakum, vakumiran.*

Valas (*Wallace:* P predlaže da se zadrži kao tradicionalno, mada bi bliže engl. izgovoru bilo Volas).

van (u stranim imenima): v. *de.*

vandalistički (često u prevodima sa engleskog) ne nego *vandalski.*

vannastavni; *vannaučni; vannacionalan* (i *izvannastavni,* itd.).

vapiti: *vapijem, vapiješ,* oni *vapiju* i *vapim, vapiš,* oni *vape.*

varijanta, gen. mn. *varijanata,* bolje nego *varijanti.* V. *GENITIV MNOŽINE (imenice ž. roda).*

variti nije preporučljivo u značenju *zavarivati.* Umesto *varilac, varilački* bolje je *zavarivač, zavarivački.*

varka, dat. *varci,* gen. mn. *varki.*

Vaskrs je crkvenoslovenski oblik: u običnom govoru nema razloga da mu se daje prednost nad narodnim oblikom Uskrs.

vaskularni (koji se tiče krvnih sudova): ne *vaskulni.*

vaš dobija veliko V u kurtoaznim izrazima *Vaša visosti, Vaše veličanstvo, Vaše preosveštenstvo* i sl. Vidi i: *veličanstvo; Vi.*

vaška, dat. *vaški* i *vašci,* gen. mn. *vašaka* i *vaški* (pored: *vâš,* gen. mn. *vašiju*).

vat: gen. mn. *vati; vat-čas, vat-sat.*

Vavilon, Vavilonjanin, *vavilonski.*

vaza, bolje nego *vazna.*

v.d. (vršilac dužnosti).

ve-ce (nužnik), *ve-cea* ili WC, WC-a (ВЦ, ВЦ-а); ne VC.

većina s imenicom u genitivu traži glagol u jednini *(Većina ljudi podržava ovu odluku),* ali nije pogrešan ni glagol u množini (slaganje po smislu: *Većina ljudi podržavaju ovu odluku).*

vegetarijanac, *vegetarijanka, -anski, -anstvo,* ne *vegeterijanac* itd.

VEKOVI: v. *RAZDOBLJA.*

Velaskez ili Velaskes *(Velázquez):* v. *-ez.*

vele- sastavljeno: *veleizdaja, velepoštovan* itd.

veličanstvo je titula kralja i kraljice, odnosno cara i carice, dok se *visočanstvo* (ili *visost*) upotrebljava za prinčeve i princeze.

U obraćanju piše se malim slovom („Nadamo se, veličanstvo, da ćete...", P) ali velikim *Vaše veličanstvo,* a neobavezno veliko Nj u zamenicama trećeg lica *(Njegovo, Njeno veličanstvo).* V. *njegov; vaš.*

Velika Gospojina (praznik); Velika Morava.

veliki: Petar Veliki i sl. (v. *IMENA VLADARA*); Velika Morava; Velika Britanija; Veliki petak (v. *PRAZNICI*). Vidi i: *pisati velikim slovom.*

Veliki medved, Velika kola (sazvežđe).

VELIKO POČETNO SLOVO: v. *Bog; BOŽANSTVA; CRKVE; de; GEOGRAFSKA IMENA; IMENA NARODA; ISTORIJSKA IMENA; ISTORIJSKI DOGAĐAJI; KLUBOVI (IMENA); MALA SLOVA; MARKE; Mesec; NADIMCI; NASLOVI; NEBESKA TELA; OCENE; ODLIKOVANJA; POKRETI; PRAZNICI; PREDMETI; RAZDOBLJA; revolucija; SPORTSKA TAKMIČENJA; STRANE SVETA; Sunce; sveti; TITULE; ULICE; UPITNIK; USTANOVE; Vi; VOJNE JEDINICE; ZAKONI; Zemlja; ZNACI ZODIJAKA; ŽIVOTINJSKA IMENA;* i pojedine reči.

veresija: smatra se da treba tako da glasi i u ijek. (ne *vjeresija*), pošto nije izvedeno od reči *vera (vjera),* nego je turskog porekla.

Versače *(Versace),* Versačea, Versačeov; ne Versaće, Versaći.

Versaj *(Versailles), versajski,* bolje i danas običnije nego Versalj, *versaljski.*

veseli me: v. *raduje me.*

Vestinghaus *(Westinghouse),* ne Vestinghauz. V. *s* i *z* (izgovor).

veš-mašina (s crticom; bolje: *mašina za pranje*).

veštičji, bolje nego *veštičiji.*

veza: v. *u vezi.*

vežbanka, dat. *vežbanci.*

Vi, *Vas, Vam(a), Vaš:* u poslovnoj prepisci (ali ne i u drugim vrstama tekstova) uobičajeno je da se pišu velikim slovom kad se odnose na jednu osobu. Up. *ti.*

via (kao lat. reč, npr. *Beč via Budimpešta*); ćirilicom samo вија.

viceadmiral, *vicekralj, vicešampion* itd.

Vičenca *(Vicenza),* ne *Vićenca.*

video: *video-uređaj, video-kaseta, video-klub, video-spot* itd. P dopušta i odvojeno pisanje, a uvek odvojeno u višečlanim spojevima kao *video i audio uređaji, video oglasi i reklame.*

video-rikorder i *video rikorder.* U istom značenju može se upotrebiti i *magnetoskop,* s pridevom *magnetoskopski.*

Vidovdan: v. *PRAZNICI.*

vijoglav, *vijoriti se* (sa *j*).

Vilja. Prezime *Villa* u italijanskom se izgovara Vila, u španskom Vilja: tako i Pančo Vilja *(Pancho Villa).*

Viljem (Вильем) nije pogodna transkripcija za engl. *William* i srodna imena iz drugih jezika. Bolje je englesko ime prenositi kao Vilijem, a iz drugih jezika prema izvornom obliku: nemački Vilhelm *(Wilhelm),* holandski Vilem *(Willem)* itd.

viljuška, dat. *viljušci,* gen. mn. *viljušaka.*

vinovnik je rusizam, ali ga ne treba odbacivati, jer ima nešto drugačije značenje nego naša reč *krivac.*

virtuoz, *virtuozan, virtuoski, virtuozitet* ili *virtuoznost;* ne *virtouz, virtouzan.*

Vis, *viški* (običnije nego *vîski*).

visočanstvo nije isto što i *veličanstvo* (v. to). Upotreba velikog početnog slova kao za *veličanstvo.* V. i *njegov, vaš.*

visok, *viši, najviši* (ne *višlji* ni *visočiji*).

visokoučen, *visokokvalifikovan* (v. i: *KV*), *visokokvalitetan, visokofrekventan, visokokaloričan, visokoradioaktivan; visokocenjen, visokopoštovan* (uvek sastavljeno po P).

visost: kao *visočanstvo* (v. to).

više-manje.

vitamin: *vitamin B, vitamin C* itd. ili *B-vitamin, C-vitamin* itd. (P piše *Be-vitamin, Ce-vitamin*).

Vizantija (država), *vizantijski* i *vizantinski,* Vizantinac (bolje nego Vizantijac); Vizant (staro ime Carigrada, a u prenesenom smislu i Vizantije), *vizantski.*

vizitkarta.

vizuelan (obično) i *vizualan.*

vkv. (malim slovima): v. *KV.*

VLADARI: v. *IMENA VLADARA.*

vladika, dat. *vladici.*

vlaga, dat. *vlazi.*

vlastela ide s glagolom u množini (kao *gospoda, braća*): *vlastela su bila uz kralja,* ne *vlastela je bila.*

vlasteoski, *vlasteostvo i vlastelski, vlastelstvo.*

vlat može biti ž. i m. roda: *sve vlati, svi vlatovi.*

VMA: v. *Vojnomedicinska akademija.*

voćka, dat. *voćki,* gen. mn. *voćaka.*

vodenica je mlin na obali reke ili potoka; pogrešno se upotrebljava za ručne sprave (*vodenica za kafu* – treba: mlin za kafu).

vodič, ne *vodić.*

vodovodžija (водовоџија), familijarno.

vodstvo, ne *voćstvo.*

Vojin, Vojislav, ne Voin itd.

VOJNE JEDINICE. Nazivi vojski, paravojnih formacija, jedinica, garnizona i vojnih oblasti pišu se velikim slovom prve reči: *Jugoslovenska narodna armija, Šesta flota, Zbor narodne garde, Banjalučki korpus, Skopska armijska oblast;* tako i: *Sremski front, Istočni front, Treći ukrajinski front* itd.

vojno: PR beleži samo složene prideve koji se pišu sastavljeno, kao *vojnogeografski, vojnoistorijski, vojnotehnički, vojnomedicinski, vojnosanitetski, vojnoobaveštajni* itd. Ipak, oni kao *vojno-pomorski, vojno-civilni* morali bi se pisati s crticom, jer su u njima oba dela ravnopravna. Poneki se mogu pisati na oba načina, zavisno od tumačenja, npr. *vojnopolitički* (koji se odnosi na vojnu politiku) i *vojno-politički* (vojni i politički). V. *SLOŽENI PRIDEVI.*

Vojnomedicinska akademija, skraćeno VMA (izgovor „ve-em-a", ne „ve-me-a").

Vojtjeh (*Vojtěch,* češki); Vojćeh (*Wojciech,* poljski).

VOKATIV (peti padež). Imenice sa završetkom na prednjonepčani suglasnik *(ć, đ, č, dž, š, ž, lj, nj, j)* dobi-

jaju u vokativu nastavak *-u: Matiću, kovaču, kicošu, lupežu, konju, zmaju* itd. Otuda i *Milošu, Radošu* itd., bolje nego *Miloše, Radoše*. Za imenice na *-r* javlja se i nastavak *-e* i nastavak *-u: care, profesore, gospodaru, frizeru, pastire* i *pastiru, pisare* i *pisaru* itd.

Vokativ jednak nominativu dopušten je (ne i obavezan) u sledećim slučajevima: (1) za imenice kao *mačak, patak, tetak* od kojih je nemoguće napraviti vokativ na *-e;* (2) za prezimena na *-ek, -ak, -ec, -ac,* npr. Maček, Čičak, Paljetak, Krivec, Sremec, Bunuševac, Kolarac, Ibrovac (ali i: Kolarče, Ibrovče); (3) za strana imena i prezimena na *-k, -g, -h, -c,* npr. Džek, Žak, Dag, King, Hajnrih, Erih, Bah, Franc, Kac itd.; (4) za prezimena na *-ov* i *-in* (v. pod *-ov*); (5) za muslimanska imena kao Salih, Refik, Abdulah (gde se javlja i nastavak *-u:* Refiku, Abdulahu).

Lična imena na *-a* (ž. i m.) uglavnom imaju vokativ jednak nominativu: Marija!, Nikola!, Luka!, Marta!, Olga!, itd. Nastavak *-o* dobijaju dvosložna imena s dugouzlaznim akcentom, kao Mara, Ljilja, Goca, Boža, Žika itd. (Maro!, Ljiljo! itd.). Imena na *-ica* dobijaju u vokativu završetak *-e*: Milice, Danice itd. Za muška imena kao Perica, Jovica, Radojica gramatičari propisuju vokativ jednak nominativu, ali je i tu mnogo običniji nastavak *-e:* Perice, Jovice itd.

voki-toki (od engl. *walkie-talkie*): ne *toki-voki.*

Volga, na Volgi.

volt, gen. mn. *volta* i *volti.*

volja za nešto (npr. *volja za rad*), ali i *za nečim.*

Vorčester pogrešno um. Vuster (v. to).

Vorner braders *(Warner Brothers)* ili skraćeno Vorner. Ne treba pisati „Vorner bros" jer je *Bros.* samo skraćenica od *Brothers.*

votka, dat. *votki.*

VOZILA: v. *MARKE.*

vožd: malim slovom prema P.

Vranjska Banja. V. *BANJE.*

vrapčji i *vrapčiji* (drugi oblik je lakši za izgovor).

vražji (bolje) i *vražiji.*

vrći: v. *vršiti.*

vremenom. Bolje *s vremenom,* npr. „Gradovi se s vremenom menjaju", „S vremenom je postajao sve razdražljiviji" i sl.

vremenski period: prva reč je suvišna.

vreti (ne *vriti*); *vrim, vriš,* oni *vru;* radni pridev *vreo, vrela* (ekavski i ijekavski) ili *vrio, vrela* (samo ijek.). Jednako se menjaju i složenice *provreti, uzavreti* itd.

Vrhnika, u Vrhniki.

Vrhovec, Vrhovca (ne Vrhoveca): v. *-ec.*

vrhovnik: malo v. Up. *poglavnik.*

vrlo i *veoma* podjednako su dobri izrazi.

Vrnjačka Banja. V. *BANJE.*

vrstan, *vrsna, vrsno.*

vršilac (ne *vršioc*), mn. *vršioci, vršilaca.*

vršiti, *vrći* (žito). U novije vreme upotrebljava se s istim oblicima kao i glagol *vršiti* (= obavljati); po starijoj promeni infinitiv glasi *vrći* ili *vreći* (ijek. *vrijeći*), sadašnje vreme *vršem, vršeš,* oni *vrhu,* zapovedni način *vrsi, vrsimo, vrsite,* radni pridev *vrhao, vrhla,* trpni pridev *vršen.* Isto i složeni glagol *ovrći, ovreći* (ijek. *ovrijeći*) odnosno *ovršiti.*

vršiti (= obavljati). Treba izbegavati upotrebu glagola *vršiti, izvršiti, izvršavati* sa imenicom tamo gde se isti pojam može označiti posebnim glagolom: umesto *vršiti pregled* bolje je *pregledati,* um. *vršiti zamenu – zamenjivati* itd.

vruć, *vrȕćī, nâjvrȕćī.*

vučji (bolje) i *vučiji.*

Vuster *(Worcester),* ne Vorčester; *vusteršir(ski) sos (Worcestershire sauce).*

Z

z u španskom jeziku uvek se izgovara kao *s*, ali se kod nas u mnogim imenima prenosi prema pisanju, npr. Zapata, Zamora, Alkazar, Lazariljo, Somoza, Gonzaga. Novi P je transkripciju sa *z* propisao kao normalnu, osim ispred bezvučnog suglasnika, npr. Velaskez *(Velázquez)*, Kusko *(Cuzco)*, i u onim imenima gde je „ušlo u običaj *s*", npr. Saragosa *(Zaragoza)*, Pansa *(Panza)*. Vidi i *-ez*.

U italijanskom *z* se nekad izgovara kao *c* a neki put kao odgovarajuću zvučni suglasnik (sliveno *dz*); pošto ovog drugog glasa nema u sh., mora se uvek prenositi kao *c*: Enco *(Enzo)*, Macini *(Mazzini)*, Manconi *(Manzoni)*, Cavatini *(Zavattini)*, Katancaro *(Catanzaro)* itd. Zbog sličnosti s odgovarajućom našom rečju neki put bi se mogla prihvatiti i transkripcija *z*: Gazeta *(Gazzetta)*, Zefireli *(Zeffirelli)*.

za. U sh. se predlozi ne mogu upotrebljavati uz glagol u infinitivu: stoga su pogrešni svi spojevi kao „To je za poludeti" (treba: To je da čovek poludi), „To je za ne verovati" (treba: To je neverovatno), „Je li burek za ovde ili za poneti" (treba: ili ga nosite i sl.) V. *nadati*.

Pogrešan je predlog, padež ili oboje u spojevima kao *sklonost za rasipanjem* (treba: *ka rasipanju*), *pritisci za povećanjem cena* (treba: *za povećanje cena* ili *da se povećaju cene*), *rešenost za promenama* (treba: *da se ostvare promene* i sl.). Vidi: *volja; zahtev*.

Bezrazložno su pojedini gramatičari osuđivali upotrebu predloga *za* uz glagole kretanja, npr. „Sutra polazim za Skoplje", „Ova roba ide za Italiju".

za *i protiv, za ili protiv* nije dobro ispred imenice: *za i protiv modernizacije, za ili protiv stručnog obrazovanja* (treba: *za modernizaciju i protiv nje, za stručno obrazovanje ili protiv njega*). Ispravno je u

priloškoj upotrebi (bez imenice), npr. „Ima glasova za i protiv", „Jeste li za ili protiv". Up. *sa i bez.*

zabadava.

zabavnomuzički (koji se tiče zabavne muzike); *zabavno-muzički* (zabavni i muzički). V. *SLOŽENI PRIDEVI.*

zabeleška: kao *beleška* (v. to).

zabiti: *zabij, zabijmo, zabijte.*

zablesnuti (ekavski), *zabljesnuti* (samo ijek.). V. *blesak.*

zaboga; *za boga miloga.*

zaccIo.

zaceniti se (od smeha, plača, kašlja) i *zacenuti se; zacenim se,* oni *se zacene* i *zacenem se,* oni *se zacenu.*

zacrtati u metaforičkoj upotrebi nije pogrešno, ali ga treba umereno upotrebljavati, jer su izrazi kao *zacrtana linija, zacrtane smernice, zacrtani putevi razvoja* i sl. postali šablon u određenim vrstama političkog jezika.

zacvileti, *zacvileo, zacvileće,* ijek. *zacviljeti, zacvilio, zacviljela:* ne *zacviliti.*

začas; *za časak.*

začauriti se, obično nego *začahuriti se.*

začetak, mn. *začeci.*

začuditi: v. *čudi me.*

začudo; *za čudo veliko.*

zadatak, mn. *zadaci.*

zadavati: *zadajući, ne zadavajući.* V. i: *ZAPOVEDNI NAČIN.*

zadnji u značenju *poslednji* nije pogrešno: nastalo je normalnim proširenjem prostornog značenja (ono što je zadnje u nekom redu istovremeno je i poslednje pri brojanju). Kako je pokazao M. Stevanović, takva upotreba prideva *zadnji* sreće se kod mnoštva dobrih pisaca, od Vuka i Daničića pa do naših savremenika.

zadnjonepčani.

zadugo; *za dugo vremena.*

zađevica. Pravilno bi bilo *zadevica* (ekavski) odnosno *zadjevica* (ijek.), ali je oblik sa *đ* mnogo običniji i u ekavskim i u ijek. krajevima (nalazi se i kod Vuka i u rečniku JAZU).

zagasito-: V. *BOJE.*

zagonetka, dat. *zagonetki* i *zagoneci,* gen. mn. *zagonetaka* (bolje nego *zagonetki*).

zagovarati (nešto): upotreba u značenju *zastupati, braniti, zauzimati se za* (nešto) nije uobičajena kod dobrih stilista. Češća je imenica *zagovornik* (nečega) – ko se zauzima za nešto, branilac, pristalica.

ZAGRADA. Znak interpunkcije koji se odnosi na tekst u zagradi stavlja se i sam u zagradu, npr.: „Pedagozi

se žale da televizija (zar samo ona?) odvraća mlade od čitanja." – „Zahtevali su (u aprilu!) da se pojača grejanje." Tačka se stavlja u zagradu samo ako je i cela rečenica u njoj, npr.: „Od pristaništa do centra stigli smo za 35 minuta! (Autobus na istoj relaciji putuje preko dva sata.)" U protivnom tačka dolazi van zagrade, npr.: „On kaže da su vozila bila u kvaru (to je istina)."

Uglaste zagrade [ ] upotrebljavaju se u naučnim i kritičkim tekstovima kad želimo u citirani tekst da ubacimo sopstvene napomene, dopune ili ispravke. Isti znak se predviđa za slučaj zagrade u zagradi, ali takva upotreba nije mnogo rasprostranjena, i P savetuje da je umesto dva para zagrada bolje iskoristiti zareze, crte, ili izmeniti sklop rečenice.

Rečenica „mora ostati gramatički pravilna i kad se izostavi zagrađeni tekst" (P tačka 205 a): stoga su pogrešne rečenice kao „On troši mnogo (ali svoje novce) i niko nema prava da nad njima bdi i da ga zato prekoreva", gde je umesto zagrada trebalo staviti zareze ili crte.

zagrebati i *zagrepsti* (v. *grebati*).

zagrižen, u značenju *zadrt, okoreo, fanatičan,* normalno se upotrebljava u knjiž. jeziku. Drugo je *zagrizen,* trpni pridev od *zagristi* (npr. *zagrizena jabuka*).

zahtev *za nečim* (npr. *zahtevi za pravednijom raspodelom*) danas je sve češća konstrukcija (po ugledu na imenicu *želja*), ali je pravilnije *zahtev za nešto, zahtevi za pravilniju raspodelu.*

zahvaliti, *zahvaljivati,* ne: *zahvaliti se, zahvaljivati se* (osim kad znači *odreći se,* npr. „Zahvalio se na časti, predlažući da mesto njega uzmu nekog mlađeg").

zahvaljujući. Stilski je neprikladno upotrebljavati ovu reč za negativne pojave *(zahvaljujući nestašici, zahvaljujući slabom zdravlju, zahvaljujući kritikama* i sl.): treba reći *zbog, usled, pod dejstvom* itd.

zahvatati, bolje nego *zahvaćati.*

za inat.

zaintrigirati (prema francuskom) znači *pobuditi radoznalost, zagolicati, kopkati.*

zajahati, *zajašem* (ne *zajašim*), oni *zajašu.*

za kad(a) (samo odvojeno, prema P).

zakasniti, *zakasnio sam,* ali kao pridev *zakasneli, zakasnela, zakasnelo* (npr. *zakasnele reforme* i sl.).

zakazati: u spojevima kao *uređaji su zakazali, zakazala je organizacija posla* i sl. bolje je upotrebiti *izneveriti, izdati, pokvariti se, otkazati poslušnost.*

zaključak i *zaključiti* upotrebljavaju se u političkom rečniku pogrešno kao da znače odluku, uz izostavljanje pojma *treba*. Npr.: „Donet je zaključak da se ograniči radno vreme" umesto: „Doneta je *odluka* da se ograniči..." ili: „Donet je zaključak da *treba* ograničiti...". „Zaključeno je da se krivci pozovu na odgovornost" umesto: „Odlučeno je da se krivci pozovu..." ili: „Zaključeno je da krivce *treba* pozvati na odgovornost".

ZAKONI. Prema oštem pravilu za naslove (v. *NASLOVI*), nazivi zakona i drugih pravnih akata pišu se s velikim početnim slovom prve reči, npr. *Zakon o upravnom postupku.* Nije rešeno kako treba pisati nazive zakonskih predloga, koji počinju rečju *nacrt, prednacrt, predlog* i sl. U praksi se i tu najčešće piše veliko samo prva reč (npr. *Predlog zakona o osnovnom obrazovanju*), mada ima argumenata i u korist pisanja *predlog Zakona...* odnosno *Predlog Zakona...*

zakonomeran, *zakonomernost:* rusizmi koji se najčešće mogu zameniti našim rečima *zakonit (zakonitost), redovan, pravilan* itd.

zakratko.

zakutak, mn. *zakuci.*

zalagati se, *zalažući se* (ne *zalagajući*).

zaliha, dat. *zalihi* (P dopušta i *zalisi*).

zalistak, *zaliska,* mn. *zalisci, zalistaka* (na biljci; u srcu); *zalizak, zaliska,* mn. *zalisci, zalizaka* (deo kose).

zaliti: *zalij, zalijmo, zalijte.*

zalog i *zaloga.*

zamalo (u značenju: *umalo, samo što ne, uskoro* ili *za kratko vreme*), ali: *za malo vremena, za malo novca* itd.

za me (= za mene).

zamerka, dat. *zamerci.*

zametak, mn. *zameci.*

za mnom.

zanavek.

zanemarujući kao pridev („Ima razlika, ali su zanemarujuće", „u zanemarujućim količinama") pogrešno je, treba *zanemarljiv.*

zanemeti, *zanemeo,* ijek. *zanijemjeti, zanijemio, zanijemjela.* Oblik *zanemiti* „učiniti nemim" ne upotrebljava se. V. *-iti.*

zaneti: v. *-neti.*

za nj (= za njega).

zapad: v. *STRANE SVETA.*

zapadna (Zapadna) Evropa, *zapadnoevropski;* Zapadna Morava; Zapadno rimsko carstvo (P dopušta i Zapadnorimsko carstvo). V. *GEOGRAFSKA IMENA.*

zapaljenje, ne *zapalenje; zapaljenjski* (ne *zapaljenski*).

zapeta je rusizam, kao i *točka* (v. to). Pravopisom iz 1960. usvojen je termin *zarez*, koji je danas definitivno prihvaćen u školama, pa nema razloga za vraćanje na *zapetu.*

zaplitati, *zaplićem* i *zapletati, zaplećem.*

zapodenuti, ređe *zapodeti* i *zapodesti; zapodenem, zapodeneš* itd.; *zapodeo, -la, zapodeven, zapodenut* i *zapodet.*

zaposlen, *zaposlenost, zaposlenje* i (retko) *zapošljen, zapošljenost, zapošljenje.*

ZAPOVEDNI NAČIN (imperativ). Glagoli koji u 1. licu sadašnjeg vrcmena imaju završetak *-ijem* (npr. *pijem, ubijem*) imaće *j* u sva tri oblika zapovednog načina: *pij, pijmo, pijte, ubij, ubijmo, ubijte.* Tako isto i *popij, (napij, otpij* itd.), *bij (sabij, izbij, prebij, probij, nabij, zabij* itd.), *krij (otkrij, pokrij, sakrij* itd.), *šij (sašij, zašij, prišij* itd.), *lij (ulij, dolij, odlij, izlij* itd.), *savij (previj, zavij, navij, uvij, odvij* itd.), *brij (obrij, izbrij)* i drugi. Pogrešni su oblici kao *ubi, popi, obri se, sašite, dolite* itd.

Kod ostalih glagola sa glasom *j* u osnovi oblik imperativa zavisi od dužine vokala koji se nalazi ispred toga *j* u sadašnjem vremenu. Ako je kratak, zapovedni način završavaće se na *-j, -jmo, -jte: broj, brojmo, brojte* (tako i: *izbroj, prebroj* itd.), *kroj (prekroj,* itd.), *laj, podoj, prodaj* (od *prodati*), *zadaj* (od *zadati*), itd. Ako je vokal u sadašnjem vremenu dug, nastavci zapovednog načina biće *-ji, -jimo, -jite: gaji, gajimo, gajite; taji, zataji, bleji, prodaji* (od *prodavati*), *zadaji* (od *zadavati*), itd.

V. i pojedinačne glagole.

zaprega, dat. *zaprezi.*

zapreka, dat. *zapreci.*

zaprepastiti: *zaprepašćen, -šćenost* i *zaprepašten, -štenost; zaprepašćenje* i *-štenje; zaprepašćivati* i *zaprepaštavati.*

zaprška, dat. *zapršci.*

zarana (prilog).

zarđati (ne *zahrđati*).

zaredom kao prilog (npr. *triput zaredom*) najbolje je pisati sastavljeno, mada ga PR ne beleži.

ZAREZ. Od svih znakova interpunkcije zarez ima najraznovrsniju i najsloženiju upotrebu, koja se samo manjim delom može podvrgnuti strogim pravilima. Osnovno načelo je da se zarezom odvajaju rečenice ili delovi rečenica ako se njima iznosi nešto posebno, naknadno dodato, a da se zarez ne stavlja ako su smislom tesno vezani za os-

tali deo teksta. Tako npr. „Bio je dan, kad su ljudi na poslu" (= a danju su ljudi na poslu); „Bio je dan kad su ljudi na poslu" (= bio je radni dan). – „Mi ćemo, prema tome, odrediti troškove" (= Mi ćemo, dakle...); „Mi ćemo prema tome odrediti troškove" (= na osnovu toga ćemo ih odrediti). U mnogim slučajevima zarez se može ali ne mora upotrebiti, zavisno od toga koliko ističemo vezu s ostalim delom teksta: „U Americi(,) bez sumnje(,) rade drukčije." – „Vreme prolazi(,) a ti si i dalje bez stana."

Redovno se zarezom odvaja vokativ: „Dejane, pobogu, šta to radiš?" – „Sedi, prijatelju!" – „Vi to, deco, ne možete ni zamisliti." Takođe je zarez obavezan posle rečenica u inverziji, tj. kad zavisna rečenica dolazi pre glavne: „Kad nam je to rekao, zaprepastili smo se." – „Šta si tražio, to si i našao." – „Ne znajući šta da radi, obratio se policiji."

ZAREZ ISPRED „KOJI" piše se u onim slučajevima kad odnosna rečenica pruža dopunski podatak o prethodnoj imenici, ničim ne sužavajući njeno značenje, npr.: „Poljaci, koji su vekovima bili pod tuđom vladavinom, znaju šta to znači." – „Kriza se pogotovu oseća u operi, koja zahteva veće izdatke." U takvim slučajevima uvek se može iskazati isti smisao pretvarajući rečenicu sa *koji* u nezavisnu rečenicu („Poljaci znaju šta to znači: oni su vekovima bili..." itd.).

Zarez se ne sme pisati kada rečenica sa *koji* ograničava značenje prethodne imenice, npr.: „U romanima koje je objavio posle 1860. pustolovni duh ustupa mesto meditacijama" (= samo u tim, ne i u ranijim romanima). – „Posmrtno će biti odlikovan policajac koji se golim rukama bacio na atentatora" (samo taj policajac), itd.

Isto važi i za odnosne rečenice koje počinju sa *čiji, kakav, što, gde:* sa zarezom „Oni ne mogu računati na naftu, čija će nalazišta uskoro biti iscrpljena" (= Oni ne mogu računati na naftu. Njena će nalazišta... itd.); bez zareza „Roditelji čija se deca vraćaju sa zimovanja treba da dođu pred školu" (samo ti roditelji), „Mesto na Jadranu gde će se održati turnir zasada nije poznato" (samo to mesto), itd.

ZAREZ ISPRED „NEGO" i dr. Prema članovima 187e(2) i 191c(5) Pravopisa, ispred *nego* i *već* ne piše se zarez ako prethodi neki komparativ ili izraz *ne samo:* „On se bolje spremio nego ostali", „Izgubio je ne samo te beleške već i sve lične isprave", „Gomile otpadaka ne samo što ružno izgledaju nego su i štetne po zdravlje". U drugim slučajevima ispred veznika suprotnog značenja *(nego, već, a, ali, a*

kamoli) može se pisati zarez, npr. „To nije bio on(,) nego njegov brat", „Nije bio na Cetinju(,) već u Beču", „Ti si kriv(,) a ne on", „Zadatak je težak(,) ali ne i neostvarljiv". Neće se pisati zarez u spojevima kao *jedna ali vredna, mlad a iskusan,* gde se ceo izraz oseća kao jedna celina.

zarzati (ne *zahrzati*).

zasad(a) (sastavljeno, prema P, u značenju privremenosti, npr. „zasad(a) se dobro drži"; odvojeno, *za sad(a)*, kad znači namenu, npr. „nešto za sad(a) a nešto za kasnije").

za se (= za sebe).

zaselak, *zaseoka* i *zaselka;* mn. *zaseoci* i *zaselci; zaselaka.*

zasigurno (= svakako, bez sumnje: tako u rečniku Matice srpske, mada ga pravopisni priručnici ne beleže).

zaspati: sadašnje vreme je *zaspim, zaspiš...* oni *zaspe,* ne *zaspem, zaspeš...* (što su oblici od glagola *zasuti*=zatrpati). Pojedini gramatičari ipak smatraju da u 3. licu množine treba dopustiti i oblik *zaspu,* zbog velike rasprostranjenosti.

zastalno (prema PR; običnije je *za stalno*).

zasukati, *zasučem,* oni *zasuču; zasuči, -čimo, -čite* (promena kao *vikati, vičem*). Gramatičari ne dopuštaju oblike *zasuci, zasucimo,* oni *zasuku.*

zasvagda.

zašiti: *zašij, zašijmo, zašijte.*

zatamneti i *zatamniti:* kao *potamneti* (v. to) i *potamniti.*

zatim (= potom), ali: „Ja za tim ne bih žalio".

zato (= stoga, otuda); *za to* (npr.: „Nisam kriv za to"; „Svi smo za to da se rad nastavi"). Nije dobar spoj *zato jer:* treba *zato što* ili samo *jer.* Ne preporučuje se ni *zato da:* um. „Kažem to zato da se ne brinete uzalud" bolje je „Kažem to da se ne biste uzalud brinuli".

zatrti: kao *satrti* (v. to).

zatrudneti, *zatrudnela, zatrudneće,* ijek. *zatrudnjeti, zatrudnjela.* Ne *zatrudniti.*

zatvoreno-: v. *BOJE.*

zauvek.

za uzvrat (PR dopušta i spojeno pisanje, *zauzvrat*).

zavidan, pored toga što znači „koji izaziva zavist ili divljenje", „priličan", „nesvakidašnji" (npr. *zavidna veličina, zavidan uspeh*), može biti i sinonim za *zavidljiv (zavidan čovek).* Pogrešno se primenjuje na negativne pojave, npr. „Ispoljili su zavidnu količinu neznanja".

zavijutak, mn. *zavijuci.*

zavisan (koji zavisi od nekoga, nečega); ne *zavistan,* osim kad znači *zavidljiv.*

završetak, mn. *završeci.*

zaživeti: prvobitno značenje je *poživeti, ostati dugo u životu.* U našem veku prvi put je zabeleženo značenje *početi živeti,* a odatle i *razviti se, uhvatiti korena* i sl. U političkom rečniku poslednjih godina takva upotreba se raširila do te mere da je postala moda koju dobri stilisti izbegavaju.

zbirka, dat. *zbirci.*

zbiti: *zbij, zbijmo, zbijte.*

zbrda-zdola.

zdesna, ne *s desna.*

zečji (bolje) i *zečiji.*

zejtin, ne *zeitin.* U knjiž. jeziku treba dati prednost reči *ulje.*

zelembać, ne *zelenbać.*

zeleneti se, *zeleneo se,* ijek. *zelenjeti se, zelenio se, zelenjela se.* Glagol *zeleniti* „činiti zelenim" gotovo se nikad ne upotrebljava. V. *-iti.*

Zeleni kontinent (Južna Amerika). Up. *Crni kontinent.*

Zemaljac ili Zemljanin (stanovnik planete Zemlje). Up. *Marsovac.*

zemlja: s velikim Z kao naziv planete, a s malim u značenju *tlo* i u svim ostalim značenjima. Primeri: *dvadeset kilometara iznad zemlje,* ali *sto hiljada kilometara daleko od Zemlje; avion šalje signale stanici na zemlji,* ali *kosmički brod šalje signale stanici na Zemlji;* „U avgustu mnogi meteori padaju na Zemlju", ali „Meteor je pao na zemlju u Kanadi".

Raketa zemlja–zemlja, zemlja–vazduh, s crtom (ne crticom) bez razmaka, prema P.

Zemlja izlazećeg sunca (Japan), Zemlja hiljadu jezera (Finska). V. *GEOGRAFSKA IMENA.*

zen budizam (v. *CRTICA 4*).

Zenica, *zenički,* Zeničanin (i Zeničak), Zeničanka (i Zeničkinja).

zgoditak, mn. *zgodici.*

Zimbabve: u nedostatku boljih mogu se upotrebiti oblici *zimbabveanski,* Zimbabveanac, -anka.

Zimerman *(Zimmerman),* Zineman *(Zinnemann),* sa Z ako su američka prezimena.

zimus: v. *-s.*

zlosrećan i *zlosretan.*

Zmaj Jova, Zmaj-Jove, Zmaj-Jovin itd. (crtica neobavezna); Jovan Jovanović Zmaj (uvek bez crtice).

zmijolik.

ZNACI ZODIJAKA nisu normirani u P, ali pošto imaju svojstva imena, treba ih pisati velikim slovom, npr. Lav, Devica, Strelac, Vaga itd.

značajan se često pogrešno upotrebljava mesto *znatan,* npr. „Utrošena su zanačajna sredstva". Rečenica „Javile su se značajne razlike" biće ispravna ako se htelo reći da su razlike važne ili da nešto posebno znače, ali ne i ako se mislilo na *znatne* (prilične, osetne) razlike. Na isti način, *beznačajan* (nevažan) treba razlikovati od *neznatan* (sitan).

značka, dat. *znački;* gen. mn. *značaka* i *znački.*

ZNAK PITANJA: v. *UPITNIK.*

Zodijak (veliko Z). V. *ZNACI ZODIJAKA.*

zoolog, *zoologija, zoološki; zoološki vrt* (s velikim Z kad je naziv određene ustanove); *zoo-vrt, zoo* (ne ZOO).

zreti (= sazrevati): *zrem, zreš,* oni *zru,* a takođe *zrim, zriš,* oni *zre; zreo, zrela* (ekavski i ijekavski) i *zrio, zrela* (samo ijek.). Jednako se menjaju i složeni glagoli *sazreti, dozreti,* itd.

zubatac, *zubaca,* mn. *zubaci, zubataca.*

zverka, dat. *zverki,* gen. mn. *zverki.*

zviždukati, *zviždućem* (pored *zviždučem,* što je fonetski pravilnije ali neuobičajeno).

Ž

žalibože (prilog).

žalilac (ne *žalioc*), mn. *žalioci, žalilaca.*

žalopojka, dat. *žalopojci,* gen. mn. *žalopojki.*

Žana (*Jeanne,* fr. ž. ime) bolje nego Žan, da bi se razlikovalo od muškog Žan *(Jean).* V. *-e (FRANCUSKO).*

žandar i *žandarm.*

žaoka, dat. *žaoci,* gen. mn. *žaokâ* (retko *žalaka*).

žarkocrven (sastavljeno).

žar-ptica.

žbun (danas retko *džbun*).

žderati, *žderem; nažderati se, nažderem se; prežderati se, prežderem se.* Ne smatra se pravilnim *ždrati, nаždrati se.* Oblik *ždreti* (ijek. *ždrijeti*) uglavnom se čuva još samo u složenici *proždreti* (v. to).

žega, *žegi* i *žezi.*

želudac, *želuca,* mn. *želuci, želudaca.*

željezara, *željezo, željeznica, željeznički* itd. ijekavski su oblici: ekavski je *želeazara, želeazo, železnica, železnički* itd.

žena borac, *žena astronaut* itd. (bez crtice).

ženiti (se): v. *oženiti.*

ženka, dat. *ženki,* gen. mn. *ženki.*

Ženmin žibao, Ženmin žibaoa, Ženmin žibaou (bolje nego *žibaa, žibau*).

ŽENSKA IMENA sa završetkom na suglasnik, prema članu 103 e Pravopisa, mogu ostati nepromenjena ili se menjati kao da se završavaju na *-a:* Karmen, Karmene, Karmeni, Karmenin itd. Kod mnogih imena kao Nives, Ines, Ingrid, Liv, Pilar itd., a posebno kod engleskih kao Džin *(Jean),* Šeron *(Sharon),* Merilin *(Marilyn)* itd., najbolje je izbeći promenu po padežima. Up.: *-e, FRANCUSKO.*

ŽENSKA PREZIMENA. Oblici kao „Simićeva" od početka našeg veka upotrebljavali su se za neudate, a „Simićka" za udate žene. Danas se nastavak *-ka* sačuvao samo u familijarnoj upotrebi, pa se mora reći „Simićeva", „Tačerova", itd. ukoliko se ne navodi lično ime. Nije dobro „Seleš je pobedila" i sl. V. i: *IME I PREZIME.*

ŽENSKI OBLICI za nazive zanimanja i položaja često nedostaju, ili su nepogodni zbog familijarnog prizvuka *(ministarka, šef(ov)ica, ambasadorka* itd.). Tamo gde postoje, npr. *predsednica, urednica, saradnica, čitateljka, prevoditeljka, lekarka,* nema razloga da se za ženu upotrebljava m. oblik (*predsednik* itd.). Posebno treba paziti da ne dođe do gramatičkog nesklada između imenice i glagola: umesto „Ministar je izjavila..." treba navesti ime i prezime dotične žene-ministra. Umesto *premijer* ili neprikladnog *premijerka,* može se reći *predsednica vlade.*

žetelac, ne *žeteoc;* mn. *žeteoci, žetelaca.* V. *-ioc; -aoc.*

žeti (ne *žnjeti*). Ostali oblici kao kod glagola *požnjeti* (v. to).

židak, *žitka, žitko; žitkiji, najžitkiji* i *žiđi, najžiđi.*

žigolo, *žigoloa.*

žilavka, dat. *žilavci* i *žilavki.*

žiri, *žirija,* mn. *žiriji.*

žiro-račun (neobavezna crtica: v. *CRTICA 3*).

Žiskar je osnovni deo u dvostrukom prezimenu Žiskar d'Esten *(Giscard d'Estaing);* ako se ne uzima puni oblik, upotrebljava se samo Žiskar, a nikada samo D'Esten.

ŽIVOTINJSKA IMENA pišu se s velikim početnim slovom ako predstavljaju vlastito ime određene životinje (Šarulja, Zelenko, Brundo, Cule, Fifi, Belka itd.); ako su upotrebljena samo kao oznaka za boju, pasminu i sl. pišu se malim slovom (*šarulja, zelenko, rundov, žuća* itd.).

žleb (ne *žljeb*); ijek. *žlijeb.*

žlezda (ne *žljezda*); ijek. *žlijezda.* Pridev *žlezdani* (ijek. *žljezdani*) ili *žlezdni* (ijek. *žlijezdni*).

žmigavac i *migavac.*

Žorže (port. *Jorge*), ne Žorge.

žuljiti, *žulje* ga ruke, *žuljile* su ga ruke i *žuljati, žuljaju ga, žuljale* su ga.

Župančič (Oton): nije opravdano Župančić, mada ga PR toleriše kao „tradicionalno".

žurka, dat. *žurki.*

žuteti se, *žuteo se,* ijek. *žutjeti se, žutio se, žutjela se.* Retko se upotrebljava glagol *žutiti,* „činiti žutim". V. *-iti.*

žvakati bi prema fonetskim zakonima trebalo da ima *žvačem, žvačeš,* dok bi *žvaćem, žvaćeš* bilo od oblika *žvatati.* U praksi su danas ostali samo oblici *žvakati, žvaćem, žvaćeš.* Up. *zviždukati.*